

**RAPORT Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY
ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO
ZA ROK 2004
(Z UWZGLĘDNIENIEM ROKU 2003)**

Warszawa, listopad 2005r.

SPIS TREŚCI

	Str.
I. Wprowadzenie	- 4 -
II. Cel i zakres Raportu	- 4 -
III. Elementy metodologii Raportu	- 5 -
1. Źródła informacji dotyczących Raportu	- 5 -
2. Metodyka raportowania	- 5 -
IV. Założenia obecnego Programu Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego	- 6 -
V. Źródła finansowania inwestycji środowiskowych na terenie województwa mazowieckiego	- 8 -
1. Pomoc krajowa	- 8 -
2. Pomoc zagraniczna	-10 -
VI. Stan zaawansowania zadań priorytetowych zawartych w <i>Programie</i> (z terminem realizacji do 2007 roku)	- 22 -
VII. Realizacja zadań szczegółowych <i>Programu</i>	- 38 -
VIII. Podsumowanie. Ocena realizacji.	- 120 -
IX. Wnioski. Określenie niezbędnych działań na dalsze lata.	- 151 -
1. Określenie niezbędnych działań na dalsze lata	- 151 -
2. Aktualizacja programu	- 155 -
X. Literatura	- 156 -

I. Wprowadzenie:

Program Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego, z wykonania którego przygotowany został niniejszy Raport, opracowano w celu realizacji polityki ekologicznej państwa.

„Polityka ekologiczna państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010” to dokument sporządzony w związku z ustaleniami zawartymi w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 roku – Prawo Ochrony Środowiska (Dz. U. z dnia 20 czerwca 2001 r. ze zm.), którego zadaniem jest stworzenie warunków niezbędnych do realizacji ochrony środowiska. Realizacja ta jest możliwa dzięki Programom Ochrony Środowiska (wojewódzkim, powiatowym i gminnym) określającym cele i priorytety ekologiczne, rodzaj i harmonogram działań proekologicznych oraz środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe. Obowiązek sporządzania programów, a także sporządzania po dwóch latach (od momentu przyjęcia programu przez Samorząd) raportów z ich realizacji, wprowadza wyżej wymieniona ustawa – Prawo Ochrony Środowiska (art. 17 i 18), która jednocześnie obliguje do tego odpowiednio zarząd województwa, powiatu i gminy.

II. Cel i zakres Raportu:

Zamiarem niniejszego Raportu jest próba ocenienia stopnia i efektów realizacji priorytetów oraz zadań, zapisanych w Programie Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego. Pokazanie postępów jakie udało się osiągnąć w zakresie wykonania przedsięwzięć wpisanych w wyżej wymieniony program, mających na celu poprawę stanu środowiska naturalnego, jak również wyjaśnienie przyczyn w przypadku niezrealizowania, bądź niekompletnego zrealizowania założeń programowych.

Przedmiotowy Raport jest pierwszym opracowaniem, które zawiera analizę ujętych w Programie Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego działań oraz ich rezultatów wraz z poniesionymi nakładami finansowymi. Na jego podstawie zostaną sformułowane wnioski co do zakresu ewentualnej nowelizacji Programu bądź konieczności przygotowania nowych założeń programowych. Przyczyni się on również do merytorycznej refleksji nad spójnością decyzji, podejmowanych przez władze samorządowe województwa oraz inne podmioty, które są zaangażowane w realizację zadań zapisanych w Programie.

Z uwagi na fakt, iż szczegółowy harmonogram realizacji *Programu Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego* został opracowany na lata 2004 – 2007, a koszty ogólne realizacji Programu, uwzględniające działania perspektywiczne, określono na lata 2003 – 2011, niniejszym Raportem oprócz roku 2004 został objęty również rok 2003.

W związku z powyższym rok 2004 jest raportowany zgodnie z programowym harmonogramem, natomiast rok 2003 został umieszczony głównie w celu porównania oraz pokazania pełniejszego obrazu zmian zachodzących w ochronie środowiska.

III. Elementy metodologii Raportu:

1. Źródła informacji dotyczących Raportu

Informacje o realizacji zadań zawartych w *Programie Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego* były zbierane od wszystkich powiatów i gmin do nich należących (także Związków Ponadgminnych) z terenu Województwa Mazowieckiego, jak również od miast na prawach powiatu grodzkiego do których, w przypadku Województwa Mazowieckiego, należą: Miasto Stołeczne Warszawa, Ostrołęka, Płock, Radom oraz Siedlce.

Materiały do Raportu pozyskiwane były również od: Ministerstwa Infrastruktury, Ministerstwa Środowiska, Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego, Mazowieckiego Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Mazowieckich Ośrodków Doradztwa Rolniczego, Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie, Państwowej Straży Pożarnej, Wojewódzkiej Komendy Policji, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Agencji Nieruchomości Rolnych, Generalnej Dyrekcji Lasów Państwowych, Kampinoskiego Parku Narodowego, Zarządów Parków Krajobrazowych, Banku Ochrony Środowiska, Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, EkoFunduszu, Polskich Linii Kolejowych, Przedsiębiorstwa Państwowego „Porty Lotnicze”, a także od jednostek pomocniczych Urzędu Marszałkowskiego: od Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych, Mazowieckiego Biura Planowania Przestrzennego i Rozwoju Regionalnego oraz Wojewódzkich Ośrodków Ruchu Drogowego.

O pomoc w zdobyciu informacji przydatnych do niniejszego Raportu zostały poproszone także: Organizacje Ekologiczne, Uczelnie Wyższe, Placówki Naukowo-Badawcze, Zakłady Dużego Ryzyka, Zakłady Zwiększonego Ryzyka, przedsiębiorstwa zajmujące się recyklingiem, oraz ponad 100 innych przedsiębiorstw (głównie energetycznych).

Ponadto w dostarczeniu danych uczestniczyły, merytorycznie odpowiedzialne za realizację niektórych zadań programowych, Departamenty Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego (m.in. Departament Rolnictwa i Modernizacji Terenów Wiejskich).

W przedmiotowym Raporcie wykorzystane zostały również materiały będące w posiadaniu Departamentu Ochrony Środowiska oraz Departamentu Funduszy Strukturalnych i Pomocowych.

Przeważającym źródłem wszelkich danych statystycznych, w tym danych dzięki którym można było wyliczyć odpowiednie wskaźniki środowiskowe służące monitorowaniu realizacji celów Programu, był Główny Urząd Statystyczny. Publikacje, z których korzystano to m.in. „Ochrona Środowiska 2003” i „Ochrona Środowiska 2004”. Dane zaprezentowane w wymienionych opracowaniach Głównego Urzędu Statystycznego dotyczą lat 2002 i 2003.

Z uwagi na fakt, iż termin opublikowania przez Główny Urząd Statystyczny danych za rok 2004 to listopad 2005 rok, niemożliwe jest wykorzystanie ich w niniejszym raporcie ze względu na zbyt krótki czas, który jest potrzebny do ich przetworzenia (rok 2004 został uwzględniony w Raporcie tylko w niewielkim zakresie, w miarę posiadania bardziej aktualnych danych).

2. Metodyka Pracy

Przedmiotowy Raport został opracowany przede wszystkim na podstawie informacji otrzymanych od uprzednio wymienionych podmiotów.

Po wstępnym zaprezentowaniu założeń obecnego Programu Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego przedstawione zostały źródła finansowania inwestycji środowiskowych na Mazowszu. Pokazano możliwości korzystania ze środków pochodzenia krajowego oraz zagranicznego, ze zwróceniem uwagi na dotychczasowe pozyskiwanie i sposobność dalszego wykorzystania funduszy UE.

Raport szczegółowo ukazuje realizację priorytetów zapisanych w Programie Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego, czyli zadań których wykonanie przewidziane zostało do 2007 roku. Zarówno realizacja priorytetów jak i pozostałych zadań zawartych w raportowanym dokumencie zaprezentowana została z podziałem na cele główne Programu, którymi są:

- Cel główny (1) – Zmniejszenie zanieczyszczeń środowiska
- Cel główny (2) – Racjonalna gospodarka wodą
- Cel główny (3) – Zwiększenie lesistości i ochrona lasów
- Cel główny (4) – Poprawa stanu bezpieczeństwa ekologicznego
- Cel główny (5) – Podnoszenie poziomu wiedzy ekologicznej
- Cel główny (7) – Utworzenie spójnego systemu obszarów chronionych
- Cel główny (6) – Rozwój proekologicznych form działalności gospodarczej

Taka formuła niniejszego dokumentu kontynuowana jest również w dalszej jego części, która dotyczy podsumowania i oceny realizacji poszczególnych priorytetów oraz zadań, wraz z analizą kosztów zaplanowanych przedsięwzięć.

Prezentowany Raport określa również działania, które są niezbędne do podjęcia w dalszych latach. Zostały one zawarte w kończącym przedmiotowy dokument rozdziale razem z wnioskami odnoszącymi się do konieczności aktualizacji Programu Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego.

IV. Założenia obecnego Programu Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego

Program Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego został przyjęty przez Sejmik Województwa Mazowieckiego Uchwałą Nr 118/2003 z dnia 15 grudnia 2003 roku. Jest on pierwszym opracowaniem kompleksowo przedstawiającym problematykę ekologiczną na Mazowszu, a tym samym istotnym źródłem wiedzy o przyrodniczych i środowiskowych uwarunkowaniach rozwoju Województwa Mazowieckiego. Jego głównym celem jest określenie polityki ekologicznej dla Województwa Mazowieckiego, a ponadto realizacja polityki ekologicznej państwa.

Program Ochrony Środowiska jest spójny z nadrzędnym dokumentem wytyczającym cele i kierunki działań w zakresie polityki ekologicznej województwa jakim jest „*Strategia rozwoju województwa mazowieckiego*” (określana, wg ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie województwa – Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz.1590 z późn. zm., przez Samorząd Województwa).

Cele ujęte w *Programie* są celami środowiskowymi przejętymi ze *Strategii*. Dzięki temu *Program Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego* stanowi rozwinięcie *Strategii rozwoju województwa mazowieckiego* w odniesieniu do ochrony środowiska, a tym samym zachowany jest ścisły związek pomiędzy powyższymi dokumentami.

Program Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego zakłada realizację siedmiu **celów głównych** poprzez wykonanie **celów szczegółowych**, do których przypisane zostały poszczególne priorytety i zadania (zaprezentowane w dalszej części *Raportu*).

Wykaz celów głównych i szczegółowych stanowiących podstawę analiz w niniejszym dokumencie:

- **Cel główny (1) – Zmniejszenie zanieczyszczeń środowiska**
Cele szczegółowe:
 - poprawa jakości wód
 - poprawa jakości gleb
 - uporządkowanie gospodarki odpadami
 - zapewnienie wysokiej jakości powietrza atmosferycznego
 - ograniczenie uciążliwości hałasu
- **Cel główny (2) – Racjonalna gospodarka wodą**
Cele szczegółowe:
 - zmniejszenie deficytu wód powierzchniowych
 - ograniczenie poboru wód podziemnych dla celów gospodarczych, produkcji i usług
 - ograniczenie wodochłonności
 - poprawa standardów zaopatrzenia w wodę
- **Cel główny (3) – Zwiększenie lesistości i ochrona lasów**
Cele szczegółowe:
 - osiągnięcie wskaźnika lesistości Mazowsza do ok. 25% w 2020 r.
 - zmiana struktury własnościowej lasów
 - racjonalizacja gospodarki leśnej
 - rozwój funkcji ochronnych i buforowych lasu
- **Cel główny (4) - Poprawa stanu bezpieczeństwa ekologicznego**
Cele szczegółowe:
 - ochrona przeciwpowodziowa
 - ochrona przeciwpożarowa
 - zmniejszenie ryzyka awarii związanych z wykorzystaniem lub transportem substancji niebezpiecznych
- **Cel główny (5) - Podnoszenie poziomu wiedzy ekologicznej**
Cele szczegółowe:
 - kształtowanie postaw i zachowań zgodnych z zasadami ekorozwoju
 - wiedza ekologiczna jako ważny czynnik w procesie zarządzania
 - tworzenie ekologicznych podstaw kształtowania tożsamości regionalnej i lokalnej
- **Cel główny (6) – Rozwój proekologicznych form działalności gospodarczej**
Cele szczegółowe:
 - wzrost ilości podmiotów gospodarczych posiadających certyfikaty jakości
 - rozwój proekologicznych form produkcji rolniczej
 - wzrost wykorzystania energii odnawialnej
 - zwiększenie udziału transportu szynowego w przewozach osób i towarów
 - zmniejszenie materiałochłonności i energochłonności produkcji
- **Cel główny (7) – Utworzenie spójnego systemu obszarów chronionych**
Cele szczegółowe:
 - zwiększenie obszarów objętych ochroną prawną do 35% powierzchni województwa, ze szczególnym uwzględnieniem dolin rzecznych, kompleksów leśnych, a także obszaru funkcjonalnego „Zielone Płuca Polski”
 - określenie do roku 2006 zasad gospodarowania na wszystkich obszarach chronionych oraz sporządzenie planów ochrony dla tych obszarów
 - utrzymanie i wzmocnienie ciągłości powiązań przyrodniczych w ramach korytarzy ekologicznych krajowych, regionalnych i lokalnych
 - partnerstwo samorządowe i partycypacja społeczna w działaniach na rzecz tworzenia obszarów chronionych
 - utworzenie nowych obszarów chronionych zgodnie z wymogami europejskiej sieci ekologicznej NATURA 2000

V. Źródła finansowania inwestycji środowiskowych na terenie województwa mazowieckiego:

Finansowanie inwestycji środowiskowych można podzielić na dwie grupy. Pierwsza z nich to **środki krajowe** pochodzące z różnych źródeł finansowania (m.in. rządowe i samorządowe środki publiczne, Kontrakt Wojewódzki, fundusze ekologiczne, środki własne), natomiast druga to **środki zagraniczne** czyli pomoc finansowa uzyskana głównie z Unii Europejskiej.

1. Środki krajowe przeznaczone na ochronę środowiska w województwie mazowieckim

NARODOWY FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ W WARSZAWIE

Finansowanie ochrony środowiska przez NFOŚiGW w latach 2003 i 2004:

Na pomoc finansową w formie dotacji i pożyczek NFOŚiGW wydatkował w **2003 roku ok. 102 mln zł** (w tym w formie dotacji wypłacono ok. 32 mln zł, a w formie pożyczek ok. 70 mln zł), natomiast w **2004 roku ok. 44 mln zł** (w tym w formie dotacji wypłacono ok. 13 mln, a w formie pożyczek ok. 31 mln zł).

Tabela nr 1: Wielkość wydatków (dotacje i pożyczki) Funduszu na finansowanie poszczególnych dziedzin ochrony środowiska w latach 2003 i 2004:

Lp.	Dziedziny	Wydatkowane środki (w tys. zł)	
		Rok 2003	Rok 2004
1.	Ochrona powietrza	11 697,5	6 003,0
2.	Ochrona ziemi	-	4 028,0
3.	Ochrona wód	75 847,0	24 276,3
4.	Gospodarka wodna	1 579,0	-
5.	Edukacja ekologiczna	3 738,1	1 755,1
6.	Ochrona przyrody	4 990,1	7 305,9
7.	Monitoring	1 219,3	-
8.	Nadzwyczajne zagrożenia	3 403,9	724,9
R A Z E M		102 474,9	44 093,2

Źródło: Dane z NFOŚiGW

WOJEWÓDZKI FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ W WARSZAWIE

Finansowanie ochrony środowiska przez WFOŚiGW w latach 2003 i 2004:

Na pomoc finansową w formie dotacji i pożyczek WFOŚiGW wydatkował w **2003 roku ok. 210 mln zł** (w tym w formie dotacji wypłacono ok. 42,5 mln zł, a w formie pożyczek ok. 167,5 mln zł), natomiast w **2004 roku ok. 335 mln zł** (w tym w formie dotacji wypłacono ok. 53 mln, a w formie pożyczek ok. 282 mln zł).

RAPORT Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO ZA ROK 2004
(Z UWZGLĘDNIENIEM ROKU 2003)

Tabela nr 2: Wielkość wydatków (dotacje i pożyczki) Funduszu na finansowanie poszczególnych dziedzin ochrony środowiska w latach 2003 i 2004:

Lp.	Dziedziny	Wydatkowane środki (w tys. zł)	
		Rok 2003	Rok 2004
1.	Ochrona powietrza	60 480,7	95 862,8
2.	Ochrona ziemi	2 478,5	8 207,8
3.	Ochrona wód	73 008,6	122 164,5
4.	Gospodarka wodna	55 520,3	88 761,2
5.	Edukacja ekologiczna	1 999,4	3 963,0
6.	Ochrona przyrody	7 510,6	3 541,7
7.	Monitoring	1 051,3	1 649,8
8.	Nadzwyczajne zagrożenia	7 572,6	8 985,4
9.	Pozostałe	194,1	1 515,8
R A Z E M		209 816,1	334 652,0

Źródło: Dane z WFOŚiGW

FUNDACJA EKOFUNDUSZ

Finansowanie ochrony środowiska przez EkoFundusz w latach 2003 i 2004:

EkoFundusz na dofinansowanie działań środowiskowych w województwie mazowieckim przeznaczył **ok. 3 mln zł w 2003 roku i ok. 6 mln zł w 2004 roku.**

Tabela nr 3: Wielkość wydatków EkoFunduszu na finansowanie poszczególnych dziedzin ochrony środowiska w latach 2003 i 2004:

Lp.	Dziedziny	Wydatkowane środki (w tys. zł)	
		Rok 2003	Rok 2004
1.	Ochrona powietrza	1 968,6	1 889,5
3.	Ochrona wód	-	3 273,4
4.	Gospodarka wodna	62,5	-
6.	Ochrona przyrody	1 014,3	834,0
R A Z E M		3 045,4	5 996,9

Źródło: Dane z EkoFunduszu

BANK OCHRONY ŚRODOWISKA

Finansowanie ochrony środowiska przez BOŚ w latach 2003 i 2004 w województwie mazowieckim:

W roku 2003 BOŚ udzielił **26 kredytów** na finansowanie działań z zakresu ochrony środowiska o łącznej sumie **ok. 15 mln zł**, natomiast w roku 2004 przyznał **141 kredytów** których wartość wyniosła **ok. 35 mln zł**.

Tabela nr 4: Liczba i wielkość udzielonych przez BOŚ kredytów na finansowanie poszczególnych dziedzin ochrony środowiska w latach 2003 i 2004:

Lp.	Dziedziny	Wydatkowane środki (w tys. zł)			
		Rok 2003		Rok 2004	
		Liczba udzielonych kredytów	Kwota kredytów	Liczba udzielonych kredytów	Kwota kredytów
1.	Ochrona atmosfery	22	13 407,1	117	24 887,5
2.	Ochrona powierzchni ziemi	2	482,5	10	8 330,7
3.	Ochrona wód	1	300,0	14	2 131,2
4.	Gospodarka wodna	1	502,3	-	-
R A Z E M		26	14 691,9	141	35 349,4

Źródło: Dane z BOŚ

2. Pomoc zagraniczna

Pomoc zagraniczna przeznaczona na dofinansowanie działań z zakresu ochrony środowiska to głównie pomoc z funduszy strukturalnych (przed przystąpieniem Polski do UE z funduszy przedakcesyjnych), Funduszu Spójności oraz programów wspólnotowych. Służą one realizacji wewnętrznej polityki regionalnej Unii Europejskiej. Ich beneficjentami mogą być wyłącznie kraje członkowskie Unii. Fundusze te oraz programy wspierają rozwój społeczny, a także tworzą wiele możliwości finansowania działań w różnych dziedzinach gospodarki w tym przedsięwzięć związanych z ochroną środowiska.

Dla krajów kandydujących do członkostwa w UE przewidziane zostały w unijnym budżecie osobne środki – na kontynuację programu Phare, na fundusz ISPA (wspomagający inwestycje infrastrukturalne w transporcie i w dziedzinie ochrony środowiska) oraz na fundusz SAPARD (na rzecz modernizacji i zwiększenia efektywności rolnictwa oraz wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich).

Jednak ani w przypadku funduszy przedakcesyjnych, ani w ramach funduszy strukturalnych nie został utworzony jeden program, który obejmowałby wszystkie rodzaje projektów środowiskowych. Inicjatywy na rzecz ochrony środowiska są traktowane w Unii Europejskiej jako zagadnienie horyzontalne, a więc dotyczące wszystkich dziedzin gospodarki. Dlatego też działania z zakresu ochrony środowiska mogą być wspierane przez wiele funduszy jak również programów i rozdzielone zostały pomiędzy różne programy i działania w zależności od typów beneficjentów.

W dalszej części rozdziału przedstawione zostały możliwości współfinansowania działań z zakresu ochrony środowiska przez UE oraz szacunkowe środki unijne przeznaczone dla Województwa Mazowieckiego na ich realizację.

2.1 PROGRAMY PRZEDAKCESYJNE:

➤ PHARE

W ramach programu **Phare 2003 SSG** (*Spójność Społeczna i Gospodarcza*) rozpocznie się realizacja projektu „Rozwój Małych i Średnich przedsiębiorstw w Nasielsku” dotyczącego budowy kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków.

Gmina Nasielsk (Powiat Nowodworski) jako jedyna na Mazowszu uzyskała pomoc Unii Europejskiej w ramach wyżej wymienionego programu na działanie związane z ochroną środowiska.

Projekt został zatwierdzony przez KE w 2003 roku.

Tabela nr 5: Projekt środowiskowy w ramach programu Phare 2003 SSG realizowany na terenie województwa mazowieckiego.

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia (zakres)	Beneficjent	Całkowite koszty projektu	Udział dofinansowania z funduszu Phare
1.	Poprawa warunków rozwoju dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw	Gmina Nasielsk	2 693 568,48 euro	2 042 404,00 euro

W ramach przedsięwzięcia wybudowana zostanie oczyszczalnia ścieków o przepustowości 2000m³/d oraz kanalizacja sanitarna o długości 5 km.

Planowane ramy czasowe przedsięwzięcia: maj 2005 – listopad 2006.

➤ **ISPA/Fundusz Spójności**

Program ISPA był przedakcesyjnym instrumentem polityki strukturalnej, mającym na celu przygotowanie krajów stowarzyszonych do członkostwa w UE oraz wsparcie działań na rzecz zwiększenia spójności społecznej i gospodarczej poprzez współfinansowanie dużych projektów inwestycyjnych – o wartości ponad 5 mln euro – w sektorze transportu i w **sektorze ochrony środowiska**.

Z dniem 1 maja 2004 roku, w związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej, projekty mogą być przygotowywane do współfinansowania w ramach Funduszu Spójności, który to przejął zobowiązania przedakcesyjnego funduszu ISPA działający na zbliżonych zasadach.

- Program ISPA – sektor środowisko

Na terenie województwa mazowieckiego z programu ISPA realizowane są dwa projekty dotyczące ochrony środowiska. Ich wartość wynosi ok. 209 mln euro, w **tym dofinansowanie ze środków wspólnotowych to ok. 122 mln euro**.

Tabela nr 6: Projekty z programu ISPA w dziedzinie ochrony środowiska realizowane w województwie mazowieckim.

Lp.	Nazwa projektu	Beneficjent	Rok przyznania dofinansowania z programu ISPA	Wartość projektu	Dofinansowanie z programu ISPA
				w tys. euro	
1.	Zaopatrzenie w wodę i oczyszczanie ścieków w Warszawie (Budowa oczyszczalni ścieków „Warszawa-Południe”, przygotowanie projektu modernizacji i rozbudowy oczyszczalni ścieków „Czajka” wraz z kolektorami)	Miasto Stołeczne Warszawa	2001	189 869,0	110 701,6
2.	Gospodarka odpadami komunalnymi w Radomiu (Stworzenie kompleksowego systemu gospodarki odpadami poprzez budowę – obok już istniejących elementów systemu – Zakładu Utylizacji Odpadów Komunalnych)	Miasto Radom	2002	19 248,0	11 440,0
R A Z E M				209 117,0	122 141,6

- Fundusz Spójności – sektor środowisko

Jednym z podstawowych źródeł wsparcia inwestycji środowiskowych jest Fundusz Spójności. Wsparcie finansowe z tego Funduszu ma zasięg krajowy, a nie regionalny jak w przypadku funduszy strukturalnych. Priorytetowe działania przeprowadzane z pomocą Funduszu Spójności to: poprawa jakości wód powierzchniowych, polepszenie jakości i dystrybucji wody przeznaczonej do spożycia, poprawa jakości powietrza, racjonalizacja gospodarki odpadami oraz ochrona powierzchni ziemi, a także poprawa bezpieczeństwa przeciwpowodziowego.

Dofinansowanie z Funduszu Spójności przeznaczone jest na duże projekty lub grupy projektów tworzących spójną całość, których budżet jest nie mniejszy niż 10 mln euro.

W 2004 roku zostało przyznane dofinansowanie z Funduszu Spójności dla czterech projektów środowiskowych z terenu województwa mazowieckiego, których łączna wartość całkowita wynosi 136,0 mln euro, **w tym ze środków wspólnotowych – 88,55 mln euro.**

Tabela nr 7: Projekty z Funduszu Spójności w dziedzinie ochrony środowiska realizowane w województwie mazowieckim.

Lp.	Nazwa projektu	Beneficjent	Rok przyznania dofinansowania z programu ISPA	Wartość projektu	Dofinansowanie z Funduszu Spójności
				w tys. euro	
1.	Gospodarka wodno-ściekowa na terenie miasta i gminy Grodzisk Mazowiecki oraz sieć kanalizacji sanitarnej w gminie Milanówek	Miasto i Gmina Grodzisk Mazowiecki	2004	15 150,0	11 045,7
2.	Modernizacja i rozbudowa systemu wodociągowo-kanalizacyjnego dla miasta Otwock	Miasto Otwock	2004	34 870,0	19 747,2
3.	Program uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej na terenie miasta i gminy Piaseczno	Miasto i Gmina Piaseczno	2004	43 420,0	31 693,5
4.	Modernizacja i rozbudowa systemu zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków dla miasta Radom	Wodociągi Miejskie w Radomiu	2004	42 200,0	26 064,3
R A Z E M				136 000,0	88 550,7

➤ PROGRAM SAPARD

Program SARARD był programem przedakcesyjnym ukierunkowanym na realizację polityki rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa. Jego celem była pomoc krajom ubiegającym się o członkostwo w UE w dostosowaniu sektora rolnego oraz obszarów wiejskich do wymogów państw Wspólnoty.

Działaniem nakierowanym na inwestycje w zakresie ochrony środowiska było **Działanie 3 – Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich**. Projekty środowiskowe w ramach przedmiotowego działania dotyczyły głównie:

- zaopatrzenia gospodarstw wiejskich w wodę wraz z uzdatnianiem (m.in. budowa: sieci wodociągowej, przyłączy wodociągowych, stacji uzdatniania wody),
- odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych i opadowych (m.in. budowa sieci kanalizacyjnej, budowa zbiorczych i zagrodowych oczyszczalni ścieków),
- gospodarki odpadami komunalnymi (budowa i rozbudowa składowisk odpadów)
- i innych.

Wartość projektów środowiskowych przyjętych do realizacji na terenie Województwa Mazowieckiego w ramach programu SAPARD wynosi ok. 189 mln zł, w tym ok. 60 mln zł to środki pochodzące z programu SAPARD.

➤ PROGRAM AKTYWIZACJI OBSZARÓW WIEJSKICH

Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich był programem uzupełniającym w stosunku do programu SAPARD, realizowanym na podstawie umowy kredytowej, podpisanej między Rzeczpospolitą Polską, a Międzynarodowym Bankiem Odbudowy i Rozwoju (Bank Światowy) w dniu 25 lipca 2000 r. Zakończony został 30 czerwca 2005 roku. PAOW miał charakter wielosektorowy, zdecentralizowany i poprzedzał wdrażanie przedakcesyjnych i strukturalnych programów UE.

Działania środowiskowe realizowane były w ramach **Komponentu C – Infrastruktura wiejska**, którego efektem wdrożenia, w Województwie Mazowieckim, było wykonanie 59 projektów infrastrukturalnych, w tym 23 dotyczących ochrony środowiska. Inwestycje te wykonane zostały głównie w latach 2001-2002.

Łączna wartość projektów środowiskowych wyniosła ok. 21,1 mln zł, w tym z dotacji PAOW ok. 5,5 mln zł.

Przedsięwzięcia dotyczyły w szczególności **budowy sieci wodociągowej** (16 projektów, wybudowano ponad 350 km długości sieci wodociągowej) i **budowy sieci kanalizacyjnej** (3 projekty, wybudowano ok. 20 km długości sieci kanalizacyjnej). Ponadto wybudowano dwa wysypiska odpadów oraz jedną oczyszczalnię ścieków i zmodernizowano dwie stacje uzdatniania wody.

➤ Fundusze po 1 maja 2004 r.

Wraz z przystąpieniem do Unii Europejskiej fundusze ISPA i SAPARD zostały zamknięte, a Polska uzyskała możliwość korzystania z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności.

Projekty w ramach programu PHARE są nadal realizowane.

2.2 FUNDUSZE STRUKTURALNE:

W ramach funduszy strukturalnych działania z zakresu ochrony środowiska wpisane są przede wszystkim w dwa programy operacyjne: w **Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR)** oraz w **Sektorowy Program Operacyjny Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw (SPO-WKP)** i finansowane głównie przez Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego.

W obu programach występują wyodrębnione działania bezpośrednio skierowane na ochronę środowiska oraz działania, w których mogą się pojawić projekty związane z ochroną środowiska.

2.2.1 PROJEKTY ŚRODOWISKOWE W RAMACH ZPORR:

A) Działania bezpośrednio nakierowane na ochronę środowiska:

➤ **ZPORR : Działanie 1.2 – Infrastruktura ochrony środowiska**

Jest to działanie, które w całości dotyczy wsparcia ochrony środowiska. Głównym celem wyżej wymienionego działania jest ograniczenie ilości zanieczyszczeń przedostających się do powietrza, wód i gleb, poprawa stanu bezpieczeństwa przeciwpowodziowego, zwiększenie wykorzystania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, a także poprawa zarządzania środowiskiem.

RAPORT Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO ZA ROK 2004
(Z UWZGLĘDNIENIEM ROKU 2003)

W roku 2004, w ramach działania 1.2, odbyły się dwie tury naborów wniosków. Łącznie złożonych zostało 25 projektów, a 19 z nich zostało przyjętych przez Zarząd Województwa Mazowieckiego. Wartość zatwierdzonych do dofinansowania projektów wynosi ok. 232,5 mln zł, **w tym ok. 154,2 mln zł pochodzi z funduszy strukturalnych.**

W związku z wyczerpaniem środków nie przewiduje się kolejnego naboru w ramach działania 1.2 – Infrastruktura ochrony środowiska.

Tabela nr 8: Wykaz projektów środowiskowych zaakceptowanych przez Zarząd Województwa Mazowieckiego do dofinansowania w ramach **Działania 1.2 – Infrastruktura ochrony środowiska**

Lp.	Nr konkursu	Tytuł projektu	Beneficjent	Wartość projektu (w tys. zł)	Środki z Funduszy (w tys. zł)
1.	1/2004	Przebudowa dwóch Stacji Uzdatniania Wody w Mławie	Gmina Miejska Mława	7 784,4	5 747,7
2.	1/2004	Budowa sieci wodociągowej w północnej części gminy Zwoleń	Gmina Zwoleń	6 068,9	4 460,8
3.	1/2004	Zwiększenie potencjału inwestycyjnego regionu – rozbudowa sieci wodociągowo-kanalizacyjnej w Józefowie	Miasto Józefów	40 588,1	25 127,0
Razem – konkurs nr 1				54 441,4	35 335,5
4.	2/2004	Przebudowa – modernizacja obwałowań rzeki Wisły w km 35+000 do 45+000, gm.Maciejowice	WZMiUW	20 059,0	15 000,0
5.	2/2004	Remont obwałowań zbiornika „Troszyn” na długości 5,100 kmw gm. Gąbin i Słubice, pow. Płock	WZMiUW	7 308,7	5 455,2
6.	2/2004	Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków w miejscowości Łosice	Miasto i Gmina Łosice	6 316,7	4 082,7
7.	2/2004	Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej w bezpośrednim otoczeniu zbiornika wodnego Domaniów	WZMiUW	10 870,0	6 825,8
8.	2/2004	Rozbudowa i modernizacja sieci kanalizacji sanitarnej oraz oczyszczalni ścieków w Sochaczewie	Gmina Miasto Sochaczew	11 753,9	8 815,4
9.	2/2004	Rozbudowa sieci wodociągowej na terenie miasta Marki	Gmina Marki	5 582,0	4 186,5
10.	2/2004	Budowa oczyszczalni ścieków i kanalizacji – Stoczek, Gajówka Wschodnia – etap I	Gmina Stoczek	9 019,0	6 117,2
11.	2/2004	Budowa systemu oczyszczania ścieków w nadbużańskim rejonie turystycznym gminy Sarnaki	Urząd Gminy Sarnaki	10 391,3	7 793,5
12.	2/2004	Budowa kanalizacji sanitarnej w Skuszewie	Gmina Wyszków	5 472,6	3 286,2
13.	2/2004	Budowa kanalizacji sanitarnej w Gminie Celestynów: zadania VI, VII, VIII	Gmina Celestynów	8 172,0	4 070,7
14.	2/2004	Rozbudowa i modernizacja systemu kanalizacji Osiedla Zachód w Ciechanowie	Gmina Miejska Ciechanów	11 709,7	5 898,0
15.	2/2004	Rozbudowa oczyszczalni ścieków wraz z budową siećkanalizacyjnej w gminie Stare Babice	Gmina Stare Babice	24 932,6	17 722,3
16.	2/2004	Budowa systemu kanalizacji sanitarnej w Legionowie - I etap	Miasto Legionowo	8 744,4	6 159,5
17.	2/2004	Budowa kanalizacji sanitarnej w ulicach na terenie Gminy Zielonka w latach 2004 - 2006	Miasto Zielonka	10 344,0	6 239,2
18.	2/2004	Końcowa rekultywacja, ukształtowanie składowiska i selektywna zbiórka odpadów w Gminie Wołomin.	Gmina Wołomin	7 694,4	5 206,5
19.	2/2004	Ochrona ekosystemu Zalewu Zegrzyńskiego przez budowę oczyszczalni ścieków i kanalizacji gm. Klembów.	Gmina Klembów	19 647,2	14 616,6 Kwota po negocjacji – ok. 11 993,0*
Razem - konkurs nr 2				178 017,5	118 851,7
RAZEM konkurs 1 + 2				232 458,9	154 187,2

* Z powodu braku środków Projekt wymagał negocjacji - obniżenia poziomu dofinansowania. W efekcie kwota dofinansowania przyznana gminie Klembów obniżona została o ok. 2,6 mln zł.

B) Działania, w których mogą pojawić się projekty związane z ochroną środowiska:

➤ **ZPORR: Działanie 3.1 – Obszary wiejskie**

Głównym celem Działania jest przeciwdziałanie marginalizacji społecznej i ekonomicznej obszarów wiejskich i małych miast do 20 tys. mieszkańców.

Łącznie w ramach I, II i III tury naboru wpłynęło 210 wniosków. Zarząd Województwa Mazowieckiego przyjął 160 projektów, w tym 69 dotyczących ochrony środowiska. Wartość projektów środowiskowych wynosi ok. 148,0 mln zł, **w tym ok. 97,1 mln zł pochodzi z funduszy strukturalnych.**

Z całej alokacji, w wyżej wymienionym działaniu, niezagospodarowanych zostało około 9% środków. W związku z możliwością obniżenia poziomu dostępnych środków, wynikającą ze zmian kursu¹ EUR/PLN, mogą one zostać zmniejszone. Dlatego też nie planuje się następnych naborów wniosków w ramach działania 3.1 - Obszary wiejskie do momentu ustalenia przez Instytucję Zarządzającą ZPORR kursu EUR na rok 2005 i 2006.

Tabela nr 9: Wykaz projektów środowiskowych zaakceptowanych przez Zarząd Województwa Mazowieckiego do dofinansowania w ramach *Działania 3.1 – Obszary wiejskie*

Lp.	Nr konkursu	Tytuł projektu	Wnioskodawca	Wartość projektu (w tys. zł)	Środki z Funduszy (w tys. zł)
1.	1/2004	Budowa kanalizacji sanitarnej dla miejscowości : Sułkowo Borowe, Budy Sułkowskie, Unikowo, Niedzbórz	Gmina Strzegowo	1 888,8	1 261,2
2.	1/2004	Budowa sieci wodociągowej w zachodniej części Gminy Nieporęt	Gmina Nieporęt	2 867,0	2 150,2
3.	1/2004	II etap budowy sieci wodociągowej w miejscowości Chajęty	Gmina Dąbrówka	451,1	276,9
4.	1/2004	Budowa pompowni ścieków P-8 w Nieporęcie wraz z przewodami tłocznymi pod Kanałem Żerańskim	Gmina Nieporęt	2 400,0	1 800,0
5.	1/2004	Rozbudowa oczyszczalni ścieków w miejscowości Dąbrówka	Gmina Dąbrówka	1 308,0	945,0
6.	1/2004	Przebudowa i modernizacja stacji wodociągowej w Pokrytkach	Gmina Strzegowo	1 252,1	876,4
7.	1/2004	Budowa stacji uzdatniania wody i sieci wodociągowej z przyłączami w miejscowości Dąbrówka	Gmina Dąbrówka	2 126,2	1 421,0
Razem – konkurs nr 1				12 293,2	8 730,7
8.	2/2004	Budowa sieci wodociągowej wraz z przyłączami w gminie Kołbiel	Gmina Kołbiel	1 482,6	732,9
9.	2/2004	Budowa urządzeń odwadniających i małej retencji-Komorów Osiedle i Komorów Wieś, Gmina Michałowice	Gmina Michałowice	3 986,1	2 989,6
10.	2/2004	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej we wsi Ruszkowice	Gmina Borkowice	2 529,9	1 895,0
11.	2/2004	Rozbudowa oczyszczalni ścieków w Kotuniu	Gmina Kotuń	1 559,9	1 169,9
12.	2/2004	Budowa kanalizacji sanitarnej dla miejscowości: Czarnocin, Czarnocinek, Łebki, Mdzewko, Syberia.	Gmina Strzegowo	4 499,4	2 911,6
13.	2/2004	"Budowa kolektora kanalizacji sanitarnej z przykanalikami we wsi Lelice"	Gmina Gozdowo	4 116,0	2 093,5
14.	2/2004	Budowa oczyszczalni ścieków w miejscowości Nowy Jadów	Gmina Jadów	2 540,0	1 905,0

¹ Co roku Instytucja Zarządzająca ZPORR określa wysokość kursu EUR/PLN, według którego przeliczana jest alokacja przyznana na kolejne lata. Kwoty podane w niniejszym rozdziale ustalono na podstawie kursu przeliczeniowego na rok 2004, zgodnie z którym 1 EUR = 4,7894 PLN. Należy się jednak spodziewać, że kurs ustalony na lata 2005 i 2006 będzie znacznie niższy, co spowoduje zmniejszenie oszacowanej wysokości dostępnych środków.

RAPORT Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO ZA ROK 2004
(Z UWZGLĘDNIENIEM ROKU 2003)

15.	2/2004	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Wola Rębkowska	Urząd Gminy Garwolin	2 896,7	1 734,4
16.	2/2004	Budowa sieci wodociągowej dla wsi Chromna	Gmina Zbuczyn	471,4	299,2
17.	2/2004	Budowa gminnej oczyszczalni ścieków komunalnych oraz I etapu sieci kanalizacyjnej w m.Latowicz	Gmina Latowicz	3 880,0	2 727,5
18.	2/2004	Budowa sieci wodociągowej w miejscowościach Pozaryn, Bolino, Wiązówka, Chmielewo, Wilczkowo, Rębowo	Gmina i Miasto Wyszogród	3 073,5	1 829,2
19.	2/2004	Modernizacja oczyszczalni ścieków w Nieporęcie.	Gmina Nieporęt	600,0	450,0
20.	2/2004	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Zawada	Gmina i Miasto Przysucha	1 314,8	977,1
21.	2/2004	Budowa sieci wodociągowej z przyłączami Dąbrowa - Wólka Łysowska - Łysów - II etap	Gmina Przesmyki	623,4	314,9
22.	2/2004	Budowa sieci kanalizacji ciśnieniowej w miejscowości Bartodzieje	Gmina Tczów	2 360,2	1 770,1
23.	2/2004	Budowa sieci wodociągowej z przyłączami dla północnej części miejscowości Zbuczyn	Gmina Zbuczyn	723,9	320,5
24.	2/2004	Kanalizacja Sanitarna Miejscowości: Nowy Jadów (część wschodnia) oraz Jadów (+ kan.deszczowa).	Gmina Jadów	3 967,0	2 686,5
25.	2/2004	Kanalizacja sanitarna Osiedla Północne - Etap II i ul. Bohaterów Warszawy, Młodzieżowa i Litewska	Miasto Węgrów	3 113,1	2 050,5
26.	2/2004	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej z przykanalikami i przepompownią w Maszewie n. Wisłą	Gmina Stara Biała	3 710,1	1 848,0
27.	2/2004	Budowa Systemu Kanalizacji Sanitarnej Gminy Michałowice	Gmina Michałowice	2 451,5	1 838,6
28.	2/2004	Budowa sieci kanalizacyjnej w miejscowościach: Kolonia Grudusk, Wiksin, Rąbież Gruduski	Gmina Grudusk	1 679,2	1 239,1
29.	2/2004	Budowa kanalizacji sanitarnej z przyłączami w Baboszewie w ulicach Leśnej, 19 Stycznia Głinojeckiej	Gmina Baboszewo	1 642,1	1 158,2
30.	2/2004	Budowa zbiornika wyrównawczego nr 2 na stacji wodociągowej we wsi Bielsk	Gmina Bielsk	123,1	92,3
31.	2/2004	Przebudowa i Rozbudowa Sieci Wodociągowej we wsi Postoliska - Chrząsne	Gmina Tłuszcz	1 347,1	1 010,3
32.	2/2004	Rozbudowa sieci wodociągowej w gm.Serock 1.Serock,ul.Polna,Dłużewskich 2.Wierzbica 3.Kania Polska	Miasto i Gmina Serock	870,5	515,7
33.	2/2004	Budowa sieci wodociągowej we wsi Czarnowąż, Rososz, Łączka, Niechnabrz, Pieńki, Kępa, Koszewnica	Gmina Kotuń	2 548,5	1 601,5
34.	2/2004	Budowa kanalizacji sanitarnej wraz z przyłączami oraz zbiornikowej przepompowni ścieków w Kałuszynie	Gmina Kałuszyn	3 138,2	1 443,9
35.	2/2004	Budowa Stacji Uzdatniania Wody w Józefowie, gm. Nieporęt.	Gmina Nieporęt	3 350,0	2 475,0
36.	2/2004	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Smogorzów i Pomyków	Gmina i Miasto Przysucha	4 264,3	3 176,7
37.	2/2004	Budowa sieci kanalizacyjnej w miejscowości Nowe Gulczewo w gminie Słupno w powiecie Płockim	Gmina Słupno	4 500,0	2 754,5
38.	2/2004	Budowa kanalizacji sanitarnej - teren miasta Drobin,	Miasto i Gmina Drobin	3 797,4	2 837,0
39.	2/2004	Rozbudowa sieci wodociągowej w gminie Wodynie	Wspólnota Samorządowa Gminy Wodynie	784,6	436,4
40.	2/2004	Budowa sieci wodociągowej dla wsi Sobiczce	Gmina Zbuczyn	193,5	110,1
41.	2/2004	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej z przykanalikami i przepompowniami ścieków w Pilawie	Gmina Pilawa	2 969,6	2 029,6
42.	2/2004	Budowa wodociągu: wsie Pasieki, Kaczka, Kobylin, Józefowo, Wólka Kunińska, Kunin, Ponikiew Duża.	Gmina Goworowo	1 866,3	1 005,3
43.	2/2004	Budowa systemu kanalizacji sanitarnej wraz z przyłączami w Gminie Halinów	Gmina Halinów	1 012,9	759,7

RAPORT Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO ZA ROK 2004
(Z UWZGLĘDNIENIEM ROKU 2003)

44.	2/2004	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w ul. Błońskiej wraz z przykanalikami do studni Przyłączeniowych	Gmina Tarczyn	1 204,0	740,6
45.	2/2004	Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Zabrodziu	Gmina Zabrodzie	1 717,3	1 288,0
46.	2/2004	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej d=200 II etap l= 4391 oraz przyłączy kanalizacji sanitarnej 137 40,66 72,60	Gmina Młodzieszyn	2 130,2	1 486,7
47.	2/2004	Budowa kanalizacji sanitarnej dla osiedla "Dębina" i gimnazjum w Stanisławowie Pierwszym. 40,33 72,01	Gmina Nieporęt	460,0	345,0
48.	2/2004	Rozbudowa systemu zaopatrzenia w wodę miejscowości Pluty, Daćbogi, Mrocзки, Śmiary, Łupiny i Kaczory	Gmina Wiśniew	1 327,2	701,9
49.	2/2004	Budowa oczyszczalni ścieków na działce oznaczonej nr ew. 213 w miejscowości Boguty-Zurawie	Gmina Boguty-Pianki	1 528,2	1 069,7
50.	2/2004	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w ulicy Krasińskiego w Izabelinie C w gminie Izabelin	Gmina Izabelin	863,6	611,8
51.	2/2004	Sieć wodociągowa wraz z przyłączami dla potrzeb wsi Niszczycze Pieńki	Gmina Bielsk	203,7	103,6
52.	2/2004	Budowa sieci wodociągowej z przyłączami w miejscowości Wesółka i Grochówka	Gmina Zbuczyn	945,3	534,4
53.	2/2004	Rozbudowa wodociągu Kadzidło - zadanie Podgatka i Kuczyńskie	Gmina Kadzidło	1 966,8	1 269,9
54.	2/2004	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej z przykanalikami zadanie III, IV, V w miejscowości Jedlińsk 39,66 70,82	Urząd Gminy w Jedlińsku	1 769,3	1 327,0
55.	2/2004	Budowa wodociągu wiejskiego w gminie Pokrzywnica, etap III.	Gmina Pokrzywnica	3 984,1	2 132,0
56.	2/2004	Budowa kanalizacji sanitarnej we wsiach Łomna, Łomna Las, Palmiry wgminie Czosnów.	Gmina Czosnów	3 736,2	2 613,2
57.	2/2004	Stacja Uzdatniania Wody w Kobylnikach	Urząd Gminy i Miasta Wyszogród	2 424,9	1 818,6
58.	2/2004	Rozbudowa sieci wodociągowej dla wsi Rąkvice, Nakwasin, Liwin	Gmina Mała Wieś	238,1	113,7
59.	2/2004	Budowa kanalizacji sanitarnej wraz z przyłączami i pompowniami ścieków w miejscowości Bielsk	Gmina Bielsk	457,4	269,6
60.	2/2004	Rozbudowa systemu zaopatrzenia w wodę Gminy Radzanowo.	Gmina Radzanowo	2 591,8	1 542,1
61.	2/2004	Budowa oczyszczalni przydomowych w gminie Przesmyki w ilości 201 szt. - II etap	Gmina Przesmyki	2 811,5	2 065,1
62.	2/2004	Budowa kanalizacji sanitarnej dla części miasta Radzymin	Gmina Radzymin	2 846,3	2 134,7
63.	2/2004	Budowa sieci wodociągowej w miejscowościach Dębe - Szewnica.	Gmina Jadów	1 132,0	742,5
64.	2/2004	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w Odrzywole	Gmina Odrzywół	1 318,2	924,0
65.	2/2004	Budowa nowoczesnej infrastruktury wodociągowej na zapotrzebowanie Gminy Rząśnik	Gmina Rząśnik	3 193,9	1 865,8
66.	2/2004	Sieć wodociągowa wraz z przyłączami dla potrzeb wsi Żukowo	Gmina Bielsk	448,6	260,5
67.	2/2004	Budowa sieci wodociągowej z przyłączami w 8 msc. gm. Baranowo i tranzyt sieci.	Gmina Baranowo	4 644,1	2 721,0
68.	2/2004	Budowa kanalizacji sanitarnej z przyłączami Pułtusk - Popławy, zadanie I do szpitala w budowie	Gmina Pułtusk	2 872,5	1 938,0
69.	2/2004	Budowa kanalizacji deszczowej i sieci dróg na osiedlu Polesie w Kozienicach	Gmina Kozienice	4 822,8	3 617,1
Razem – konkurs nr 2				135 624,8	88 420,5
RAZEM konkurs 1 + 2				147 918,0	97 151,2

➤ **ZPORR: Działanie 3.2 – Obszary podlegające restrukturyzacji**

Głównym celem działania jest przeciwdziałanie marginalizacji społecznej i ekonomicznej obszarów restrukturyzowanych.

Łącznie w ramach I, II i III tury naboru wpłynęło 8 wniosków. Wszystkie zostały przyjęte przez Zarząd Województwa Mazowieckiego, a 3 z nich dotyczyły ochrony środowiska. Wartość projektów środowiskowych wynosi ok. 4,3 mln zł, **w tym ok. 3,2 mln zł pochodzi z funduszy strukturalnych.**

Wartość dofinansowania z EFRR wszystkich wybranych projektów w ramach wyżej wymienionego działania stanowi około 17% całości alokacji. Przewidywany jest termin ogłoszenia kolejnego konkursu w ramach działania 3.2 w roku 2005.

Tabela nr 10: Wykaz projektów środowiskowych zaakceptowanych przez Zarząd Województwa Mazowieckiego do dofinansowania w ramach *Działania 3.2 – Obszary podlegające restrukturyzacji*

Lp.	Nr konkursu	Tytuł projektu	Beneficjent	Wartość projektu (w tys. zł)	Środki z Funduszy (w tys. zł)
1.	2/2004	Budowa sieci zbiorczych kanalizacji sanitarnej i deszczowej na osiedlu Dzierzowska w Mławie	Gmina Miejska Mława	2 325,0	1 710,8
2.	2/2004	Budowa kanalizacji sanitarnej w Osiedlu Leśna w Żyrardowie	Miasto Żyrardów	1 148,6	861,5
3.	2/2004	Budowa sieci kanalizacyjnej w Kosowie Lackim Pańska Kolejowa (ulice przyległe) z przepompownią ścieków	Gmina Kosów Lacki	830,0	618,7
RAZEM				4 303,6	3 191,0

C) Projekty środowiskowe ZPORR przyjęte przez Zarząd Województwa Mazowieckiego – podsumowanie:

- Wykaz ilościowy projektów zaakceptowanych przez Zarząd Województwa Mazowieckiego do dofinansowania w ramach działania bezpośrednio skierowanego na ochronę środowiska (Działanie 1.2 ZPORR) oraz działań, w których mogą się pojawić projekty związane z ochroną środowiska (Działanie 3.1 i 3.2)

Tabela nr 11: Wykaz ilościowy projektów środowiskowych w ramach ZPORR.

Lp.	Nr działania	Termin naboru	Liczba zgłoszonych wniosków	Liczba zaakceptowanych projektów		Razem: ilość projektów środowiskowych w danym działaniu
				razem	w tym, dotyczących ochrony środowiska	
1.	1.2	09.06.2004-09.07.2004	6	3	3	19
		28.07.2004-17.08.2004	19	16	16	
2.	3.1	09.06.2004-22.06.2004	23	16	7	69
		05.07.2004-03.08.2004	175	136	62	
		01.09.2004-21.09.2004	12	8	-	
3.	3.2	09.06.2004-22.06.2004	-	-	-	3
		05.07.2004-03.08.2004	7	7	3	
		01.09.2004-21.09.2004	1	1	-	
R A Z E M			243	187	91	91

- Dane finansowe na temat projektów środowiskowych ZPORR, wybranych do realizacji przez Zarząd Województwa Mazowieckiego:

Tabela nr 12: Finansowanie projektów środowiskowych w ramach ZPORR.

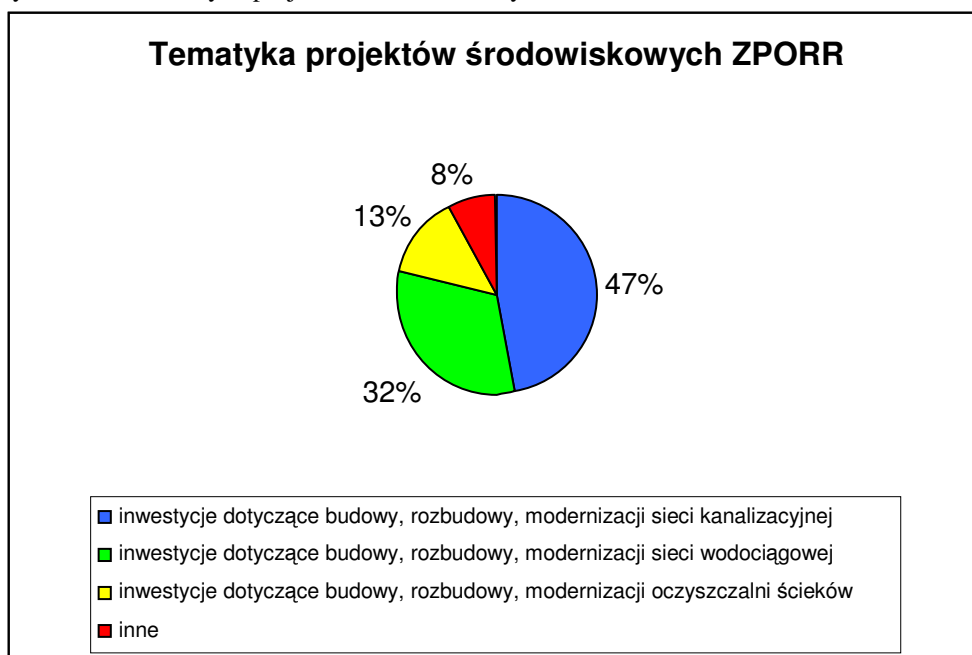
Lp.	Nr działania	Ilość projektów środowiskowych	Wartość projektów środowiskowych w mln zł	Wartość dofinansowania z EFRR projektów środowiskowych w mln zł	Alokacja 2004 – 2006 w mln zł	Wykorzystanie alokacji 2004 – 2006 (%)
1.	1.2	19	232,5	154,2	154,2	100%
2.	3.1	69	148,0	97,1	200,8*	91% **
3.	3.2	3	4,3	3,2	55,8*	17% **
R A Z E M		91	384,8	254,5	410,8	-

* Alokacja dla wszystkich projektów w ramach danego działania

** Wykorzystanie alokacji dla wszystkich projektów w ramach danego działania

- Schematyczne przedstawienie tematyki projektów środowiskowych ZPORR:

Wykres nr 1: Tematyka projektów środowiskowych ZPORR

Źródło: Opracowanie własne.

2.2.2 PROJEKTY ŚRODOWISKOWE W RAMACH SPO-WKP

A) Działania bezpośrednio nakierowane na ochronę środowiska:

- **SPO-WKP : Działanie 2.4 – Wsparcie dla przedsięwzięć w zakresie dostosowania przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska.**

Projekty w ramach tego działania dotyczą pozwoleń zintegrowanych, oczyszczania ścieków przemysłowych, ochrony powietrza oraz gospodarki odpadami przemysłowymi i niebezpiecznymi.

Pierwszy nabór wniosków do programu: styczeń 2005 r.

B) Działania, w których mogą pojawić się projekty związane z ochroną środowiska:

- **SPO-WKP: Działanie 2.2.1 – Wsparcie dla przedsiębiorstw dokonujących nowych inwestycji**

W ramach inwestycji dotyczących ochrony środowiska dofinansowane będą przedsięwzięcia wprowadzające proekologiczne technologie (energooszczędność, materiałoszczędność, zmniejszenie wodochłonności produkcji, energia odnawialna, zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów).

- **SPO-WKP : Działanie 2.3 – Wzrost konkurencyjności MŚP poprzez inwestycje**

W wymienionym działaniu dofinansowywane są inwestycje związane z utworzeniem nowego przedsiębiorstwa, rozbudową istniejącego, zmianą produktu i procesu produkcyjnego, celem dostosowania technologii i produktów do wymagań dyrektyw unijnych.

Ponadto działania, w których również mogą pojawić się projekty związane z ochroną środowiska zawarte są w **SPO *Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich***, a także w **SPO *Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb***.

2.3 INICJATYWY WSPÓLNOTOWE:

Obok funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności Polska, po przystąpieniu do Unii Europejskiej, uzyskała możliwość korzystania również z Inicjatyw Wspólnotowych. Inicjatywy Wspólnotowe to programy bezzwrotnej pomocy organizowane przez Unię Europejską dla określonych środowisk i grup społecznych.

W ramach tej pomocy **Województwo Mazowieckie** będzie brało udział we wdrażaniu programu jakim jest **Program Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG III A/TACIS CBC 2004-2006**.

Inicjatywa Wspólnotowa INTERREG III A wspiera lokalną i regionalną współpracę przygraniczną, natomiast celem wyżej wymienionego Programu jest wspieranie współpracy transgranicznej na wschodniej granicy Polski, stanowiącej jednocześnie zewnętrzną granicę Unii Europejskiej. W Polsce, programem tym objętych jest

8 podregionów (odpowiadających NUTS III): **ostrołęcko-siedlecki (część województwa mazowieckiego)**, białostocko-suwalski, łomżyński (województwo podlaskie), białkopodlaski, chełmsko-zamojski, lubelski (województwo lubelskie), rzeszowsko-tarnobrzeski, krośnieńsko-przemyski (województwo podkarpackie). Za granicą, obejmuje też 2 obwody na terenie Białorusi oraz 3 obwody na Ukrainie.

Program jest finansowany ze środków pochodzących z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz TACIS CBC (dla partnerów z zagranicy). Łączny budżet na lata 2004-2006 wynosi dla programu Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG III A/TACIS CBC 2004-2006: 45,8 mln euro, z czego **37,8 mln euro to środki EFRR (środki dla Polski)**, a 8 mln euro – środki TACIS CBC. Nie ma alokacji środków na poszczególne województwa.

Wsparcie w ramach Programu przeznaczone jest na realizację projektów w ramach dwóch Priorytetów. Jedno z działań realizowanych w Programie poświęcone jest w całości zagadnieniom ochrony środowiska „**Rozwój wspólnego transgranicznego systemu ochrony środowiska naturalnego**” (Działanie 1.2).

Celem tego działania jest ochrona cennych zasobów naturalnych pogranicza, poprzez wsparcie modernizacji i budowy odpowiedniej infrastruktury z zakresu ochrony środowiska i przyrody. W ramach niniejszego działania planuje się również tworzenie obszarów chronionych, siedlisk, ochronę zagrożonych gatunków oraz zapobieganie i zwalczanie skutków katastrof naturalnych.

Istnieje również możliwość wdrażania projektów miękkich, których tematem jest ochrona środowiska na obszarze transgranicznym z priorytetu 2 Programu.

Rozpoczęcie wdrażania programu zaplanowano na początek 2005 roku.

2.4 INNE MOŻLIWOŚCI FINANSOWANIA INWESTYCJI ŚRODOWISKOWYCH:

➤ Europejski Bank Inwestycyjny

Europejski Bank Inwestycyjny (EBI) jest instytucją finansową Wspólnot Europejskich, niezależną od budżetu Unii, posiadającą osobowość prawną i własne organy decyzyjne (Rada Gubernatorów, Rada Dyrektorów, Komitet Zarządzający).

EBI udziela kredytów (lub je gwarantuje) zarówno publicznym, jak i prywatnym podmiotom z państw członkowskich, a nadrzędnym celem jego działań jest przyczynianie się do harmonijnego rozwoju Wspólnoty. Przedsięwzięcia, które finansuje dotyczą głównie inwestycji związanych z infrastrukturą i przemysłem regionów na terenie państw o niższym poziomie rozwoju.

Na Mazowszu inwestycje z zakresu ochrony środowiska finansowane przez EBI w raportowanych latach 2003-2004 dotyczyły głównie budowy obiektów ochrony przeciwpowodziowej w dorzeczu Wisły oraz budowy zabezpieczeń bezpiecznego przepływu „wód wielkich” woj. mazowieckiego. Wartość udzielonych kredytów przez EBI na te działania wyniosła ponad 40 mln zł.

➤ Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich

Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) finansowany jest z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej jako jeden z elementów wdrażania Wspólnej Polityki Rolnej.

W ramach PROW rolnicy mają możliwość otrzymywania płatności m.in. na dostosowanie gospodarstw do standardów ochrony środowiska, zalesianie gruntów rolnych, działania rolnośrodowiskowe. Instytucją wdrażającą PROW jest Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

VI. Stan zaawansowania realizacji zadań priorytetowych z terminem wykonania do 2007 roku

1. Cel główny – Zmniejszenie zanieczyszczeń środowiska

➤ *likwidacja mogilników i magazynów po przeterminowanych środkach ochrony roślin*

Składowiska przeterminowanych środków ochrony roślin są jednymi z najbardziej niebezpiecznych obiektów zagrażających środowisku naturalnemu w Polsce. Mogilniki są niebezpiecznymi obiektami przede wszystkim dla wód podziemnych i gruntów, w pewnym stopniu również dla powietrza atmosferycznego.

Na terenie województwa mazowieckiego jest 12 mogilników (stan na 31.12.2004). Są to obiekty budowlane (10) i doły ziemne (2). Poniższa tabela przedstawia lokalizacje mogilników.

Tabela nr 13: Lokalizacja mogilników na terenie województwa mazowieckiego.

Lp.	Powiat	Gmina	Miejscowość
1.	Mławski	Szydłowo	Garlino-Krzywonos
2.	Żyrardowski	Puszcza Mariańska	Kamion I Kamion II
3.	Radomski	Przytyk	Duży las
4.	Białobrzeski	Stromiec	Dobieszyn
5.	Grójecki	Grójec	Grójec
6.	Radomski	Iłża	Iłża
7.	Szydłowiecki	Orońsko	Orońsko
8.	Zwoleński	Zwoleń	Osiny
9.	Sokołowski	Sokołów podlaski	Podrogów
10.	Radomski	Pionki	Suskowola
11.	Kozienicki	Sieciechów	Zajezierze
12.	Lipski	Ciepielów	Wielgie

Na podstawie inwentaryzacji i badania wpływu składowisk przeterminowanych środków roślin na terenie województwa mazowieckiego szacuje się zawartość mogilników na ok. 330-350Mg pestycydów, opakowań po nich, ale też substancji nie do końca niezidentyfikowanych.

Według informacji uzyskanych od WIOŚ w 2004 roku w województwie mazowieckim nie zlikwidowano żadnego z tych obiektów. **Zamierzone przedsięwzięcie Wojewody Mazowieckiego pt. „Likwidacja mogilników i magazynów zawierających przeterminowane środki ochrony roślin i opakowań po nich, zlokalizowanych na terenie województwa mazowieckiego” nie zostało zrealizowane.**

W 2005 roku przygotowany został wniosek przez Starostwo Powiatowe w Radomiu do WFOŚiGW w Warszawie o współfinansowanie utylizacji zawartości 3 mogilników w powiecie radomskim. Wartość finansową oszacowano na kwotę 336.000zł.

➤ *opracowanie koncepcji regionalnej sieci zakładów utylizacji odpadów*

Nie została opracowana Koncepcja regionalnej sieci zakładów utylizacji odpadów. W „Planie Gospodarki Odpadami dla Województwa Mazowieckiego na lata 2004 – 2011” w sposób ogólny uwzględniono tę problematykę. Plan zawiera m.in. projekty: systemu gospodarki odpadami z sektora komunalnego, systemu gospodarowania odpadami z sektora gospodarczego oraz systemu gospodarki odpadami niebezpiecznymi.

Zgodnie z Planem Gospodarki Odpadami została zaproponowana następująca regionalizacja, stanowiąca główny układ odniesienia dla systemowych ponadgminnych rozwiązań w zakresie gospodarki odpadami:

Tabela nr 14: Regionalne obszary gospodarki odpadami komunalnymi

Region	Gminy regionu
Ciechanowski	gminy powiatów: ciechanowskiego, pułtuskiego, makowskiego, płońskiego
Grodziski	gminy powiatów: grodzkiego, grójeckiego, legionowskiego, nowodworskiego, warszawskiego zachodniego, żyrardowskiego
Mławski	gminy powiatów: mławskiego, żuromińskiego, przasnyskiego
Ostrołęcki	gminy powiatów: ostrołęckiego, ostrowskiego, wyszkowskiego, m.Ostrołęka
Płocki	gminy powiatów: gostynińskiego, płockiego, sierpeckiego, sochaczewskiego, m.Płock
Radomski	gminy powiatów: białobrzeskiego, garwolińskiego, lipskiego, kozienickiego, przysuskiego, radomskiego, szydlowieckiego, zwoleńskiego, m.Radom
Siedlecki	gminy powiatów: łosickiego, mińskiego, siedleckiego, sokołowskiego, węgrowskiego, m.Siedlce
m.st. Warszawa	m.st. Warszawa gminy powiatów: otwockiego, piaseczyńskiego, pruszkowskiego, wołomińskiego

➤ ***budowa oczyszczalni ścieków dla lewobrzeżnej Warszawy***

Obecnie Warszawa jest największym punktowym źródłem zanieczyszczeń wód powierzchniowych w Polsce. Tylko ok. 30% wytwarzanych ilości ścieków komunalnych jest oczyszczana w oczyszczalniach ścieków w tym Oczyszczalni „Czajka” (dzielnice położone na prawym brzegu Wisły). **Ścieki z lewobrzeżnej części miasta zrzucają się do Wisły bez oczyszczania.** W związku z tym opracowany został projekt, celem którego jest rozwiązanie problemów gospodarki ściekowej. Zakłada on m.in. ujęcie ścieków komunalnych w systemach kanalizacji w 100%, co przyczyni się do poprawy nie tylko jakości wody w Wiśle, ale i w Bałtyku. W ramach wyżej wymienionego projektu jednym z aspektów w Warszawie jest wybudowanie Oczyszczalni Ścieków „Południe” wraz z systemem kolektorów. Obiekt będzie obsługiwał południowe regiony stolicy: Ursynów, Natolin, Siekierki, Sadybę, Wilanów oraz Powsin.

W latach 2003 – 2004 nakłady inwestycyjne na prace budowlano-montażowe wyniosły 146,7 mln. zł.

Uruchomienie oczyszczalni przewidziano na drugą połowę 2005 roku. Ostatecznie, z powodu problemów z dostosowaniem starego projektu do nowych, unijnych norm dla zanieczyszczeń, MPWiK otrzymał zezwolenie na zrzut ścieków do rzeki w październiku 2005 roku.

Uruchomienie Oczyszczalni Ścieków Południe jest istotnym elementem kompleksowego porządkowania gospodarki ściekowej stolicy. Możliwość skierowania ścieków do oczyszczalni przyczyni się do skanalizowania tego obszaru co poprawi stan sanitarny. Rozbudowa kanalizacji umożliwi rozbudowę kolejnych terenów. Zostaną zatem stworzone warunki do rozwoju budownictwa mieszkalnego.

➤ ***dostosowanie istniejących oczyszczalni ścieków do wymogów ustalonych (III stopień oczyszczania)***

Zgodnie z Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków Komunalnych na terenie województwa mazowieckiego przewiduje się wyposażenie aglomeracji (powyżej 2000 mieszkańców) w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalni ścieków, łącznie

w 83 obiektach w terminie do 2015 (z czego 36 to aglomeracje powyżej 15 000 RLM). Potrzeba budowy i modernizacji oczyszczalni ścieków (III stopień oczyszczania) wynika z konieczności dotrzymania wymagań ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne i załącznika nr 1 Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawie warunków jakie należy spełniać przy wprowadzeniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz.U. Nr 168 poz. 1763), a tym samym dyrektywy 91/271/EWG.

W województwie Mazowieckim na koniec roku 2004 warunki prawne spełniało 27 oczyszczalni ścieków. Szczegółowe zestawienie przedstawiają poniższe tabele:

Tabela nr 15.

2004- oczyszczalnie spełniające wymagania prawne			
Lp.	Aglomeracje o RLM >2000 < 15000		
	Powiat	Oczyszczalnia	RLM agl.
1	Ciechanowski	Sońsk	5640
2	Garwoliński	Maciejowice	7700
3	Garwoliński	Pilawa	4671
4	Kozienicki	Garbatka Letnisko	3957
5	Łosicki	Łosice	7506
6	Łosicki	Stara Kornica	2679
7	Makowski	Różan	2881
8	Miński	Dębe Wielkie	8061
9	Nowodworski	Zakroczym	3896
10	Ostrołęcki	Kadzidło	3820
11	Ostrołęcki	Myszyniec	3026
12	Piaseczyński	Głusków	2561
13	Piaseczyński	Głusków	8600
14	Płocki	Gąbin	4200
15	Płocki	Wyszogród	2907
16	Siedlecki	Kotuń	2222
17	Zwoleński	Zwoleń	15000
18	Żuromiński	Żuromin	15000

Tabela nr 16.

2004- oczyszczalnie spełniające wymagania prawne			
Lp.	Aglomeracje o RLM > 15 000 <100 000		
	Powiat	Oczyszczalnia	RLM agl.
1	Nowodworski	Orzechowo	25910
2	Ostrowski	Ostrów Mazowiecka	60717
3	Płoński	Płońsk	59050
4	Pułtusi	Pułtusk	19100
5	Sokołowski	Sokołów Podlaski	25111
6	Szydłowiecki	Szydłowiec	22344

Tabela nr 17.

2004- oczyszczalnie spełniające wymagania prawne			
Lp.	Aglomeracje o RLM >= 100 000		
	Powiat	Oczyszczalnia	RLM agl.
1	Ciechanowski	Ciechanów	149673
2	Otwocki	Otwock	132837
3	Pruszkowski	Pruszków	236282

W grupie oczyszczalni ścieków o wielkości 2 000 – 15 000 RLM stosowane będzie konwencjonalne biologiczne oczyszczanie ścieków. W przypadku wielkości powyżej 15 000 RLM stosowane będzie pogłębione usuwanie azotu i fosforu ogólnego.

2. Cel główny – Racjonalna gospodarka wodą

➤ *opracowanie regionalnego programu retencjonowania wód z uwzględnieniem programów przygotowywanych w latach 1997-99 na obszarach byłych województw*

Ważnym elementem w gospodarowaniu wodą jest podejmowanie działań opóźniających odpływ wód opadowych poprzez zatrzymanie ich części na powierzchni ziemi, w tym w zbiornikach wodnych lub korytach cieków, a także w gruncie. Takie działania służą poprawie małej retencji wodnej. Podległy Marszałkowi Województwa Mazowieckiego Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Warszawie opracował „*Program Małej Retencji Wodnej dla Województwa Mazowieckiego*”.

Do opracowania wyżej wymienionego dokumentu wykorzystane zostały programy małej retencji opracowane w latach 1996-1997 przez Wojewódzkie Zarządy Melioracji i Urządzeń Wodnych byłych województw. Opracowane programy na bazie solidnej inwentaryzacji istniejących możliwości retencjonowania wód, aktualnie zweryfikowane i uzgodnione z samorządami lokalnymi, stanowią podstawę opracowanego *Programu*.

Z przygotowanej przez Dyrektora Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Warszawie w maju 2005 roku *syntezy Programu Małej Retencji Wodnej dla Województwa Mazowieckiego* wynika, że w latach 1997-2004 na terenie województwa zmodernizowano i wybudowano 63 zbiorniki retencyjne o ogólnej powierzchni 268,82 ha oraz wykonano 50 budowli piętrzących. W ramach Programu do 2015 roku przewiduje się pobudowanie oraz modernizację 532 zbiorników wodnych o powierzchni 4.223,35 ha i pojemności retencyjnej 429,538 tys. m³.

Departament Ochrony Środowiska Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego zamierza przystąpić w 2006 roku do opracowania znowelizowanego *Programu Małej Retencji dla Województwa Mazowieckiego* wzbogaconego o niezbędne zapisy dotyczące uwarunkowań przyrodniczych. Głównym celem proponowanych zmian w Programie będzie uwzględnienie uwag dotyczących ochrony środowiska przyrodniczego oraz rozpatrzenia alternatywy osiągnięcia efektu retencji wód przy rozważeniu zastąpienia planowanych budowli retencyjnych ingerujących w środowisko naturalne, przez utrzymanie lub odtworzenie retencji naturalnej (terenów podmokłych, torfowisk, bagien itp).

Wzbogacenie *Programu* o zapisy uwzględniające ochronę środowiska powodowałyby uzupełnienie, a nie zastąpienie głównych ram *Programu*.

Realizację tego celu można osiągnąć poprzez wspieranie działań stymulujących rozwój małej retencji obejmujących odbudowę zdewastowanych obiektów (w tym małych młynówek), modernizację funkcjonujących urządzeń oraz realizację i aktualizację przedsięwzięć ujętych w *Programie Małej Retencji Wodnej dla Województwa Mazowieckiego z roku 2001*.

Nowy Program Małej Retencji będzie uzupełniony o działania:

- na rzecz ochrony łąk bagiennych i podmokłych, przewidzianych w Krajowym Programie Rolnośrodowiskowym Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi z planami ochrony mokradeł opracowanymi w Ministerstwie Środowiska (m.in. Natura 2000),
- ukierunkowanymi na ochronę mokradeł z sektorem gospodarki wodnej realizującym założenia Ramowej dyrektywy Wodnej UE i Krajowego Prawa Wodnego,
- Krajowego Programu Zwiększania Lesistości, Programu Zalesień Gruntów Rolnych i Krajowego Programu Rolnośrodowiskowego, Strategii Ochrony Obszarów Wodno-Błotnych Ministerstwa Środowiska.

Wynika stąd konieczność przeprowadzenia w pierwszym etapie analizy istniejących opracowań, dotyczącej elementów zbieżnych nowelizacji *Programu Małej Retencji dla Województwa Mazowieckiego* z istniejącymi Programami, przy uwzględnieniu potrzeb wynikających z zakresu ochrony środowiska naturalnego. Następnie przeprowadzona zostanie analiza i selekcja obiektów małej retencji, których budowy można uniknąć, zastępując je działaniami przywracającymi naturalne retencionowanie wody poprzez np. ograniczenie odwodnień terenów bagiennych, torfowisk oraz obszarów leśnych. Ważnym zagadnieniem jest przeprowadzenie w ramach zadania analizy możliwości odbudowy małych młynówek (dawnych młynów wodnych), które, oprócz zwiększenia małej retencji, mogą stanowić źródło energii odnawialnej dla lokalnych odbiorców oraz stanowić miejsca atrakcyjne turystycznie oraz służące edukacji ekologicznej.

Analizie merytorycznej będzie towarzyszyła analiza ekonomiczna, która będzie miała na celu określenie w sposób porównawczy ewentualnych propozycji alternatywnych i wskazanie źródeł ich finansowania.

➤ *opracowanie pilotażowych programów ochrony wód dla zlewni Liwca, Omulwi, Łydyni i Radomki*

Zgodnie z § 1 pkt 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 grudnia 2002 r. w sprawie śródlądowych wód powierzchniowych lub ich części stanowiących własność publiczną (Dz.U.03.16.149), śródlądowe wody powierzchniowe lub ich części wyszczególnione w załączniku nr 3, stanowiące własność publiczną, zaliczane zostały do wód istotnych dla regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa. Na mocy w/w rozporządzenia wykonanie uprawnień Skarbu Państwa powierzono marszałkom województw. Do wód tych zaliczono zlewnie Liwca, Omulwi, Łydyni i Radomki. Zgodnie z informacją udzieloną przez dyrektora Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Warszawie, realizującego zadania związane z programowaniem i planowaniem zamierzeń w zakresie gospodarki wodnej, ochrony przeciwpowodziowej, małej retencji i melioracji w imieniu Pana Marszałka, WZMiUW w Warszawie nie był zleceniodawcą ani realizatorem opracowania pilotażowych programów ochrony wód dla zlewni Liwca, Omulwi, Łydyni i Radomki.

➤ *opracowanie programów przywrócenia prawidłowego funkcjonowania melioracji dla terenów zagrożonych deficytem wodnym.*

Ważnym elementem właściwego gospodarowania wodami jest właściwe zarządzanie ich zasobami służące zaspokajaniu potrzeb ludności, gospodarki i ochronie środowiska, w sposób zgodny z interesem publicznym i nie wpływający na pogorszenie ekologicznych funkcji wód oraz stanu ekosystemów lądowych i terenów podmokłych bezpośrednio od nich zależnych. Prawidłowa gospodarka wodna jest niezwykle istotna w zakresie ochrony przed powodzią i suszą. W celu zapobieżenia tym zjawiskom realizuje się urządzenia melioracyjne, które poprzez funkcje regulacyjne poprawiają również zdolności produkcyjne gleby. Z uwagi na parametry techniczne oraz funkcje, urządzenia melioracyjne dzieli się na podstawowe i szczegółowe. W celu usystematyzowania działań związanych z właściwym funkcjonowaniem melioracji (na obszarach zagrożonych powodzią lub deficytem wody) opracowuje się programy o charakterze lokalnym, ale i wojewódzkim (np. Program Małej Retencji Wodnej dla Województwa Mazowieckiego). **Istnieje olbrzymia potrzeba tworzenia programów przywracających prawidłowe funkcjonowanie melioracji, jednak działanie to powinno iść w parze z szybkim wdrożeniem w życie, a następnie z właściwym utrzymaniem zrealizowanych urządzeń.** Środki finansowe z budżetu państwa przeznaczane na eksploatację, remonty i konserwację urządzeń melioracyjnych zmniejszają się od kilku lat i obecnie zaspokajają

potrzeby w tym zakresie jedynie w około 15,3%. Załączona tabela obrazuje wielkość środków przyznawanych na utrzymanie i konserwację urządzeń melioracyjnych:

Tabela nr 18: Wielkość środków przyznawana na utrzymanie i konserwację urządzeń melioracyjnych w latach 2000 - 2004

ROK	nakłady w mln zł
2000	11,9
2001	9,4
2002	6,4
2003	7,3
2004	6,1

Poszukiwanie nowych rozwiązań w kwestii sposobów finansowania ma więc szczególne znaczenie w obecnej sytuacji, w obliczu występowania ogromnych braków w środkach finansowych.

3. Cel główny: Zwiększenie lesistości i ochrona lasów

➤ *opracowanie wojewódzkiego programu zwiększania lesistości.*

W 2005 roku Zarząd Województwa Mazowieckiego przystąpił do realizacji zadania - poprzez przygotowanie dokumentacji przetargowej, nawiązanie współpracy z jednostkami Lasów Państwowych, Ministerstwem Środowiska, Ministerstwem Rolnictwa, Mazowieckim Urzędem Wojewódzkim. Rozstrzygnięcie przetargu nastąpi w 2006r. Program ten będzie zawierał :

- analizę istniejących opracowań, dotyczących występowania cennych siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków (w tym planów ochrony istniejących obszarów chronionych, planów urządzania lasu oraz towarzyszących im programów ochrony przyrody), dotyczących miejsc, w których występuje zagrożenie erozją gleb a także opracowań dotyczących możliwości poprawy małej retencji wodnej poprzez wprowadzenie zalesień,
- analizę lokalizacji zalesień planowanych w planach powiatowych pod kątem założonych w zadaniu kryteriów,
- sprawdzenie zgodności planowanych zalesień z zapisami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- szacowane koszty planowanych zalesień (również rozwiązania zachęcające właścicieli gruntów do zalesień) oraz wskazane źródła finansowania, ze szczególnym uwzględnieniem środków z Unii Europejskiej, NFOŚiGW, WFOŚiGW.

Opracowany Program składał się będzie z części opisowej, graficznej i kartograficznej oraz ze szczegółowego planu zalesień wraz z harmonogramem działań. Powstanie również mapa dla całego województwa jak i mapy dla poszczególnych powiatów w skali ustalonej w SIWZ.

➤ *uporządkowanie ewidencji gruntów leśnych.*

Brak staranności w prowadzeniu ewidencji i powielanie starych zapisów przy odnawianiu i okresowej kontroli ewidencji gruntów, prowadzi do stanu, w którym ewidencja gruntów nie spełnia ustawowego zadania odzwierciedlenia aktualnego stanu. O ile w Państwowym Gospodarstwie leśnym ewidencja gruntów leśnych uzupełniana jest

i korygowana na bieżąco, o tyle w gminach i powiatach ewidencja ta jest często niekompletna i nieaktualna. Stąd podejmowane są działania w celu aktualizacji posiadanych baz danych. W latach 2003 i 2004 na terenie 25 powiatów przeprowadzono porządkowanie i aktualizację baz danych ewidencji gruntów zalesionych z czego w 20 powiatach (ciechanowski, garwoliński, grodziski, grójecki, łosicki, nowodworski, makowski, mławski, ostrołęcki, ostrowski, piaseczyński, płocki, radomski, sierpecki, sochaczewski, sokołowski, warszawski-zachodni, wołomiński, żuromiński i m.st. Warszawa) zostały wykonane uproszczone plany urządzania lasu (dotacja WFOŚiGW).

➤ *opracowanie regionalnego systemu Monitoringu Gospodarki Leśnej.*

W ramach Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe, utworzono Teleinformatyczny System Szybkiego Informowania kierownictwa Lasów Państwowych (Hurtownia Danych), który wykorzystywany jest w regionalnych dyrekcjach lasów do monitorowania zdarzeń gospodarczych w poszczególnych nadleśnictwach.

4. Cel główny – Poprawa stanu bezpieczeństwa ekologicznego

➤ *wdrożenie na terenie województwa systemów ochrony przeciwpowodziowej.*

W myśl art. 81 Prawa wodnego, ochrona przed powodzią należy do zadań organów administracji rządowej i samorządowej. Samorząd województwa – zgodnie z art. 14 ust 1 pkt 9 Ustawy o samorządzie województwa (Dz.U. 1998.91.576) – realizuje zadania o charakterze wojewódzkim określone ustawami m.in. w zakresie gospodarki wodnej, w tym ochrony przeciwpowodziowej, a w szczególności wyposażenia i utrzymania wojewódzkich magazynów przeciwpowodziowych. Ochronę przed powodzią prowadzi się zgodnie z planami ochrony przeciwpowodziowej na obszarze kraju, a także planami ochrony przeciwpowodziowej regionu wodnego. Jednym z zadań należących do dyrektora RZGW należy sporządzenie studium ochrony przeciwpowodziowej, stanowiące podstawę planowania ochrony przed powodzią. W studium ustala się granice zasięgu wód powodziowych o określonym prawdopodobieństwie występowania oraz kierunki ochrony przed powodzią (wraz z odpowiednim podziałem terenów na obszary zagrożone powodzią). Studium stanowi podstawę sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzji o warunkach zabudowy.

Organy, do których należą działania z zakresu ochrony przeciwpowodziowej mają obowiązek, w ramach planowej gospodarki wodnej podejmowania i realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych i innych działań niezbędnych do zwiększenia stopnia zabezpieczenia ludności i gospodarki narodowej przed powodzią. Do przedsięwzięć tych należy przede wszystkim modernizacja istniejących i budowa nowych wałów przeciwpowodziowych (system ochrony biernej), budowa zbiorników retencyjnych i regulacja rzek (system ochrony czynnej), działania ułatwiające nieszkodliwy spływ wielkich wód i lodów itp. W zakresie zadań realizowanych przez samorząd województwa mazowieckiego w 2003 roku w ramach modernizacji istniejących wałów przeciwpowodziowych oraz budowy nowych obwałowań zrealizowano 21 zadań za kwotę ponad 23 mln zł. W 2004 roku zrealizowano w tym zakresie 12 zadań za kwotę ponad 10 mln zł, a ponadto przeprowadzono remont Suchego Zbiornika Troszyn (w ramach modernizacji i rozbudowy obiektów ochrony przeciwpowodziowej) za kwotę niespełna 1 mln zł.

Aby zapewnić bezpieczny przepływ wód, jednostki projektowe ciągle opracowują warianty zabezpieczeń przed powodzią. Bardzo przydatną pomocą w projektowaniu nowoczesnych urządzeń hydrotechnicznych i przeciwpowodziowych są nowoczesne systemy komputerowe teledetekcji i systemów GIS (ang. Geographic Information Systems). Systemy te umożliwiają zbieranie, przetwarzanie i analizowanie różnego rodzaju danych zlokalizowanych przestrzennie. Pozwalają obserwować i analizować zjawiska rzeczywiste i symulacje zdarzeń mających odniesienie przestrzenne, obojętnie czy w wymiarze globalnym, czy lokalnym. Jest to zgodne z Dyrektywą Unii Europejskiej, obligującej państwa członkowskie do jak najszybszego wdrożenia nowej strategii ochrony przeciwpowodziowej polegających m.in. na wzmacnianiu działań prewencyjnych i zdolności przewidywania groźnych zjawisk. Mimo projektowania i wdrażania nowych rozwiązań w zakresie wałów przeciwpowodziowych, należy systematycznie modernizować i konserwować istniejące obwałowania, będące częstokroć w złym stanie technicznym.

W czasie tak nagłych zmian klimatycznych wywołanych efektem cieplarnianym należy doprowadzać do kompilacji różnych metod zarówno prewencyjnych jak i zarządzania kryzysowego w celu minimalizowania ryzyka wywołanego powodzią. Mimo, że nowe rozwiązania technologiczne (mapy GIS z bazami danych, systemy teleinformatyczne zarządzania kryzysowego, modernizacje wałów poprzez wbudowywanie przesłon bentonitowych, budowa nowych liniowych obiektów przeciwpowodziowych itp.) są rozwiązaniami drogimi, to największą przeszkodą we wprowadzaniu w/w systemów jest brak jedności i różnica zdań służb przeciwpowodziowych i jednostek proekologicznych. Dlatego należy wyważyć „złoty środek” umożliwiający uzyskanie konsensusu między stronami.

➤ ***opracowanie regionalnego systemu informacji o trasach przewozu materiałów niebezpiecznych.***

Wiele uwagi w przepisach dotyczących transportu kołowego poświęca się problematyce związanej z przewozem materiałów niebezpiecznych zarówno po drogach krajowych jak i międzynarodowych. Tematyka ta jest również bardzo istotna w aspekcie potencjalnego zagrożenia skażeniem środowiska. Z punktu widzenia władz województwa ważnym jest opracowanie bezpiecznych tras przewozu materiałów niebezpiecznych (obwodnice miejskie, miejsca postojowe i parkingi), ale również koordynowania pracy odpowiednich służb w czasie ich przewozu i ewentualnego zagrożenia wywołanego nimi.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 31 grudnia 2002 roku w sprawie towarów niebezpiecznych, których przewóz drogowy podlega obowiązkowi zgłoszenia (Dz.U. Nr 241 poz. 2085), wykonujący przewóz określonych w rozporządzeniu towarów niebezpiecznych mają obowiązek jego zgłoszenia do Komendanta Wojewódzkiego Policji oraz Komendanta Wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej. W zgłoszeniu podaje się informacje dotyczące wykonywanego przewozu, w tym planowaną trasę przewozu.

Inspekcja Transportu Drogowego nie realizuje zadań z zakresu opracowywania regionalnego systemu informacji o trasach przewozu materiałów niebezpiecznych.

Przedstawiciele Komendy Wojewódzkiej Policji w Radomiu uczestnicząc w Zespole do Opracowania Założeń do Koncepcji Organizacji Przewozów Substancji Niebezpiecznych na Terenie i w Rejonie m. st. Warszawy dokonali oceny stanu aktualnego:

1. Na podstawie posiadanych informacji nt. lokalizacji jednostek ratownictwa chemicznego („ciężkie” i „lekkie”) i w oparciu o informacje o sieci drogowej oraz o obowiązujących na niej organizacji ruchu w kontekście ograniczenia przejazdów dla pojazdów przewożących substancje niebezpieczne opracowano tranzytowe trasy

przejazdu dla pojazdów przewożących towary niebezpieczne w kierunkach wschód-zachód i północ-południe w sposób umożliwiający ominięcie Warszawy w bezpiecznej odległości.

2. Na podstawie warunków technicznych wymaganych dla parkingów, na które są usuwane pojazdy przewożące materiały niebezpieczne i w oparciu o istniejącą infrastrukturę techniczną oceniono możliwości zorganizowania postoju pojazdów przewożących substancje niebezpieczne na terenie województwa mazowieckiego.

Obecnie, żaden ze zgłoszonych 31 obiektów – w ocenie Wydziału Ruchu Drogowego KWP z siedzibą w Radomiu – nie spełnia kryteriów określonych w Rozporządzeniu MSWiA z dnia 14.08.2003 r. w sprawie parkingów, na które są usuwane pojazdy przewożące towary niebezpieczne (Dz.U. z 2003.161.1567).

3. Oceniono także istniejące procedury w zakresie monitorowania i ograniczenia przewozów substancji niebezpiecznych środkami transportu drogowego. Art. 27 ustawy z dnia 28.10.2002 r. o przewozie drogowym materiałów niebezpiecznych (Dz.U. 199 poz. 1671) nakłada obowiązek zgłoszenia przewozu określonego towaru niebezpiecznego Komendantowi Wojewódzkiemu Policji oraz Komendantowi Wojewódzkiemu Państwowej Straży Pożarnej.

Państwowa Straż Pożarna opracowuje poprzez swoje jednostki organizacyjne katalogi dotyczące tras przewozu materiałów niebezpiecznych w transporcie drogowym i kolejowym w układzie powiatów i województwa.

➤ ***utworzenie regionalnego systemu wczesnego ostrzegania i wspierania służb ratownictwa (sporządzenie wojewódzkiego planu zarządzania ryzykiem .***

Do chwili obecnej zarządzaniem ryzykiem z zakresu bezpieczeństwa ekologicznego zajmują się różne instytucje i jednostki (np. RZGW, WIOŚ, Straż Pożarna, Mazowiecki Urząd Wojewódzki). Istnieje ogromna potrzeba zsynchronizowania tych działań i wprowadzenia spójnego wojewódzkiego planu zarządzania ryzykiem. W myśl zapisów Programu wykonawczego do II Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2002-2010 sporządzenie wojewódzkiego planu zarządzania ryzykiem ma na celu poprawę bezpieczeństwa ekologicznego poprzez określenie i oszacowanie ryzyka zaistnienia potencjalnych zagrożeń. **Na chwilę obecną są prowadzone działania mające na celu stworzenie takiego planu, choć pomimo spójności obowiązujących przepisów z zapisami Dyrektywy Rady „Seveso II” wdrażanie planu napotyka na spore trudności.**

Jednym z aktów prawnych poruszających ww. problematykę jest rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 29.12.1999 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. 1999 r. Nr 111 poz. 1311). Zgodnie z uregulowaniami prawnymi Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej uzgodniła 10 Wewnętrznych Planów Operacyjno – Ratowniczych dla zakładów dużego ryzyka powstania poważnej awarii.

Ważnym elementem regionalnego systemu wczesnego ostrzegania i wspierania służb ratownictwa jest edukacja lokalnych społeczności i ustalenie zasad jej zachowania w sytuacjach alarmowych. Na szczeblu powiatowym przygotowywane są m.in. instrukcje postępowania dla lokalnej ludności w przypadku ogłoszenia ewakuacji na terenie zagrożonym skutkami awarii przemysłowej. Przykładem może być opracowany przez KP PSP Pruszków Zewnętrzny Plan Operacyjno – Ratowniczy dla zakładu dużego ryzyka Progas – Eurogaz zlokalizowanego w Pruszkowie.

5. Cel główny – Podnoszenie poziomu wiedzy ekologicznej

➤ *włączenie do działalności Wojewódzkiego Ośrodka Ruchu Drogowego zadań z zakresu edukacji ekologicznej.*

Na terenie województwa mazowieckiego utworzono sześć Wojewódzkich Ośrodków Ruchu Drogowego, podległych samorządowi województwa.

Są to ośrodki w Warszawie, Radomiu, Ostrołęce, Ciechanowie, Siedlcach i Płocku.

W roku 2004 ośrodek w Warszawie przygotował opracował i wdrożył program, którego jednym z istotnych celów był rozwój świadomości ekologicznej kierowców zawodowych oraz wykształcenie u nich postaw troski o środowisko naturalne. Programem tym objęto 334 kierowców.

W pozostałych ośrodkach wprowadzane są zagadnienia dotyczące ekologii. W szkoleniach kierowców poruszane są tematy takie jak ekologiczne aspekty oszczędności paliw płynnych, właściwa eksploatacja pojazdów pod kątem sprawności katalizatora, emisji spalin, zakazu pozostawiania pojazdów z pracującymi silnikami na terenach zabudowanych itp. Prowadzone są szkolenia dla diagnostów z uwzględnieniem norm EURO 3 i EURO 4, poziomu hałasu, ekologicznych aspektów zasilania gazem i inne. Również elementy edukacji ekologicznej pojawiają się w organizowanych przez WORD spotkaniach z młodzieżą szkolną w ramach wychowania komunikacyjnego.

➤ *zorganizowanie w miastach (dawne ośrodki wojewódzkie) regionalnych ośrodków edukacji ekologicznej.*

Z uzyskanych informacji wynika, że w byłych miastach wojewódzkich – Ciechanowie, Ostrołęce, Siedlcach i Radomiu nie powstały nowe regionalne ośrodki edukacji ekologicznej. Działają natomiast ośrodki powstałe przed kilku laty w Płocku i Żyrardowie (Regionalne Centra Edukacji Ekologicznej). Również istniejące w byłych miastach wojewódzkich Regionalne Centra Doradztwa Rolnego w swoich działaniach uwzględniają edukację ekologiczną.

6. Cel główny – Rozwój proekologicznych form działalności gospodarczej

➤ *opracowanie i przygotowanie do wdrożenia programów rolnośrodowiskowych na obszarach chronionych.*

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, przy współpracy z Ministerstwem Środowiska, przygotowało założenia i zasady wdrażania programów rolnośrodowiskowych. Projekt polskiego programu rolnośrodowiskowego został przygotowany w ramach Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2004-2006. Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) jest dokumentem operacyjnym, określającym cele, priorytety i zasady wspierania zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Plan jest ukierunkowany na aspekty społeczne i środowiskowe (ekologiczne) i jest spójny z innymi programami strukturalnymi, w tym zwłaszcza z Sektorowym Programem Operacyjnym "Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich" (MRiRW, 2002).

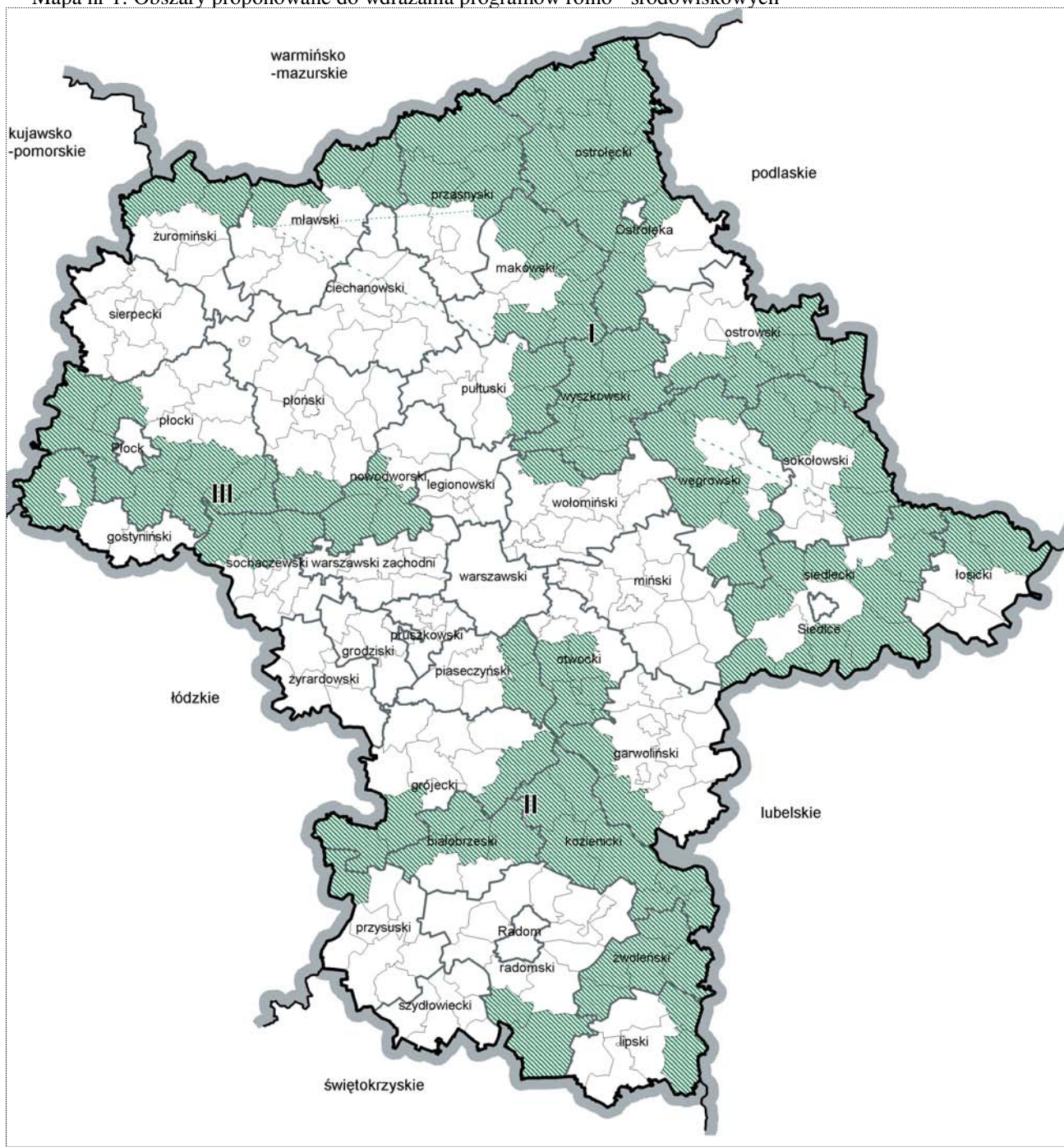
Dla Krajowego Programu Rolnośrodowiskowego, który będzie wdrażany w ramach Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich przyjęto następujące cele:

- promocja systemów produkcji rolniczej przyjaznej dla środowiska;

- zachowanie różnorodności biologicznej siedlisk półnaturalnych, w tym zasobów genetycznych w rolnictwie;
- zachowanie i odtwarzanie elementów krajobrazu rolniczego o znaczeniu ochronnym oraz kulturowym;
- podniesienie świadomości ekologicznej wśród społeczności wiejskiej.

Poniżej przedstawiona została mapa z obszarami proponowanymi do wdrażania programów rolno – środowiskowych.

Mapa nr 1: Obszary proponowane do wdrażania programów rolno - środowiskowych

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego, Warszawa 2004

Objaśnienia do mapy:

strefy priorytetowe

- I strefa Bugu, Liwa, Narwi i Omulwi
- II strefa Wisły i Pilicy
- III strefa środkowej Wisły i pojezierza Gostynińsko-Płockiego

Program rolnośrodowiskowy obejmuje 7 przedsięwzięć rolnośrodowiskowych, zwanych pakietami rolnośrodowiskowymi, do których należą:

A. Pakiety wdrażane na obszarze całego kraju z uwzględnieniem powierzchni w Województwie Mazowieckim:

- rolnictwo ekologiczne
- strefy buforowe - 5500 km
- ochrona gleb i wód - 55000 ha,
- ochrona lokalnych ras zwierząt gospodarskich

B. Pakiety wdrażane w strefach priorytetowych z uwzględnieniem powierzchni w Województwie Mazowieckim:

- rolnictwo zrównoważone– 22100 ha,
- utrzymanie łąk ekstensywnych– 22500 ha,
- utrzymanie pastwisk ekstensywnych– 12800 ha,

Strefy priorytetowe wydzielone w Województwie Mazowieckim obejmują następujące obszary:

- I. Bugu, Narwi i Liwca,
- II. Wisły i Pilicy,
- III. Środkowej Wisły i Pojezierza Gostynińskiego-Płockiego.

Jednym z głównych kierunków działalności WODR i Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w latach 2003-2004 było wdrażanie ekologii i ochrony środowiska w rolnictwie, w oparciu o programy rolnośrodowiskowe. Istotnym elementem wiedzy ekologicznej rolnika jest świadomość konieczności ochrony zasobów ziemi, różnorodności biologicznej i krajobrazu.

W ramach wspierania programów rolnośrodowiskowych w województwie mazowieckim WODR wraz Urzędem Marszałkowskim Województwa Mazowieckiego uczestniczył w pracach Wojewódzkiego Zespołu Roboczego ds. programu rolnośrodowiskowego oraz w promocji przedmiotowego programu wśród rolników Stref Priorytetowych.

W 2003 roku zrealizowano we Współpracy z Urzędem Marszałkowskim Województwa Mazowieckiego, akcję informacyjno – szkoleniową dotyczącą programów rolnośrodowiskowych na terenie województwa Mazowieckiego. W gminach Stref Priorytetowych odbyło się 8 szkoleń, na których specjaliści WODR (6 osób) przeprowadzili 18 wykładów.

Podjęmując działania na rzecz programów rolnośrodowiskowych WODR zrealizował program o charakterze szkoleniowym – „Ekologia i ochrona środowiska w rolnictwie”, poprzez organizację 24 spotkań szkoleniowych, w tym 23 składających się na cykl

szkoleń o zasięgu gminnym i powiatowym, realizowanych w Strefach Priorytetowych programów rolnośrodowiskowych oraz 1-go seminarium wojewódzkiego pt. „Programy rolnośrodowiskowe – unijny instrument ekologizacji rolnictwa”. Ponadto w ramach realizacji programu wydano ulotkę „Ekologia i ochrona środowiska w rolnictwie – Krajowy Program Rolnośrodowiskowy”. W programie wzięło udział 867 osób. Nagrano również audycję radiową dla PR. I Polskiego Radia.

W 2004 roku w związku ze startem wdrażania programów rolnośrodowiskowych prowadzono aktywne działania informacyjne. Przeprowadzono 73 szkolenia dla rolników z udziałem 3051 osób i udzielono 2911 porad z tego zakresu. Dodatkowo propagowano tematykę programów rolnośrodowiskowych we Wsi Mazowieckiej w formie cyklu artykułów opracowanych przez doradców rolnośrodowiskowych WODR Warszawa.

W 2004 roku Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa rozpoczęła rejestrację wniosków do priorytetu Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich. **W działaniu Wsparcie przedsięwzięć rolnośrodowiskowych i poprawy dobrostanu zwierząt zarejestrowano 3642 wnioski ogółem z czego 423 w naszym województwie.**

Założone cele programu PROW zobowiązują do przygotowania systemu doradztwa rolniczego w zakresie łączenia produkcji rolniczej z ochroną przyrody.

Działalność rolnicza na obszarach chronionych będzie promowana poprzez zwiększenie płatności do 120% stawki podstawowej na obszarach Natura 2000. W przypadku realizacji pakietów rolnośrodowiskowych na obszarze rezerwatu przyrody, parku krajobrazowego, parku narodowego lub na obszarze Natura 2000, utworzonych na podstawie przepisów o ochronie przyrody rolnik zobowiązany jest do przedstawienia zaświadczenia wojewody lub dyrektora parku o zgodności działalności rolnośrodowiskowej z planem ochrony dotyczącym danego obszaru, a w przypadku braku planu ochrony – opinię o zgodności planu działalności rolnośrodowiskowej z celami ochrony danego obszaru.

Realizacja Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich zakończy się 2006 roku, zaś efekty jego wdrażania odczuwalne będą w kolejnych latach.

➤ *opracowanie programów rozwoju usług turystycznych dla Kampinoskiego Parku Narodowego i parków krajobrazowych.*

Kampinoski Park Narodowy oraz parki krajobrazowe nie opracowały programów rozwoju usług turystycznych. Obszar parków udostępniany jest dla turystów w taki sposób, by w jak największym stopniu eliminować negatywny wpływ odwiedzających na przyrodę. W planie ochrony parku ustala się miejsca, które mogą być udostępnione, oraz maksymalną liczbę osób mogących przebywać jednocześnie w tych miejscach.

Przyrodniczo-kulturowa i historyczna różnorodność parków sprawia, iż na ich terenie preferowane są prawie wszystkie formy wypoczynku:

- wypoczynek pobytowy,
- krajoznawstwo,
- turystyka kwalifikowana,
- lecznictwo uzdrowiskowe,
- sporty wodne.

Dobrze rozwinięta infrastruktura turystyczno - gastronomiczna skoncentrowana jest na obrzeżach Parków, najczęściej poza jego granicami. Prężnie rozwijająca się w ostatnich latach agroturystyka, podnosi atrakcyjność turystyczną terenu parków. Na ich terenie, w otulinach i najbliższej okolicy znajdują się gospodarstwa agroturystyczne, które

w swej ofercie proponują spędzanie wolnego czasu z możliwością korzystania z: jazdy konnej, przejażdżek bryczką czy hipoterapi. Dodatkowo gospodarze oferują kuchnię domową wykorzystującą produkty z własnego gospodarstwa.

Dla turystów chcących wypoczywać w trakcie pieszych wycieczek przygotowane są oznakowane i nieoznakowane szlaki piesze, wyposażone w liczne parkingi leśne i miejsca wypoczynku. Przez teren Parków przebiegają oznakowane szlaki turystyczne. Na terenie Parków znajdują się:

- szlaki turystyczne znakowane,
- trasy rowerowe,
- gospodarstwa agroturystyczne
- ścieżki ekologiczne.

➤ *opracowanie koncepcji możliwości wykorzystania na Mazowszu odnawialnych źródeł energii.*

Zarząd Województwa Mazowieckiego przystąpił w 2005 roku do realizacji zadania. Głównym celem Programu jest wsparcie rozwoju możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii dla Mazowsza. Program będzie obejmował zagadnienia związane z energetyką wodną, wiatrową, energią słoneczną, energią biomasy oraz wód geotermalnych. Do każdego z zagadnień zostanie opracowana mapa pogładowa. Program w swoich założeniach będzie dostosowany do obecnie obowiązujących aktów prawnych, tak aby w większym stopniu realizować założenia Polityki Ekologicznej Państwa. Będzie stanowił cenny materiał wyjściowy do sporządzania założeń gminnych planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe do czego zobowiązuje prawo energetyczne. Ponadto Program dostarczy informacji, które mogą przyczynić się do aktywizacji gospodarczej na terenach predysponowanych dla poszczególnych źródeł energii. Inwestycje i działania zaplanowane w Programie będą mogły uzyskać dofinansowanie ze środków pomocowych Unii Europejskiej.

Planowany termin przekazania projektu Programu przez wykonawcę wyłonionego w procedurach przetargowych – 30 listopada 2005 roku.

7. Cel główny – Utworzenie spójnego systemu obszarów chronionych

➤ *uchwalenie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego uwzględniającego system obszarów chronionych.*

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego został przyjęty przez Sejmik Województwa Mazowieckiego uchwałą nr 65/2004 z 7.06.2005 r. W Planie tym uwzględniono system obszarów chronionych, zarówno istniejących jak i projektowanych, utworzonych w celu zachowania cennych, a niekiedy wręcz unikalnych walorów przyrodniczych kraju. System ten obejmuje parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu (ustanawiane na podstawie Ustawy o ochronie przyrody z dnia 16.10.1991 r., z późniejszymi zmianami). Ich zadaniem jest utrzymanie na chronionym obszarze naturalnych procesów przyrodniczych i stabilności ekosystemów, zachowanie różnorodności biologicznej oraz dziedzictwa geologicznego, zapewnienie ciągłości istnienia gatunków i ekosystemów, kształtowanie właściwych postaw wobec przyrody oraz przywracanie do właściwego

stanu jej zasobów i składników. Formy ochrony obszarowej są projektowane i zakładane tak, aby stworzyć na terenie kraju jednolity system ochrony obszarowej, gwarantujący efektywną i maksymalną realizację celów ochrony przyrody w Polsce. Ten układ przestrzenny wzajemnie uzupełniających się form przyrody jest łączony korytarzami ekologicznymi, umożliwiającymi migrację zwierząt. Na terenie Mazowsza obszary prawnie chronione zajmują ponad 1 mln ha, co stanowi obecnie ok. 29,6 ha powierzchni ogólnej województwa (10% powierzchni obszarów chronionych kraju). System obszarów prawnie chronionych województwa tworzą: Kampinoski Park Narodowy o pow. 38,5 tys. ha, dziewięć parków krajobrazowych o łącznej powierzchni 173,3 tys. ha (w tym: Nadbużański, Mazowiecki, Koziński, Chojnowski i Brudzeński położone w całości na terenie województwa oraz Gostynińsko-Włocławski, Górznieńsko-Lidzbarski, Podlaski Przełom Bugu i Bolimowski położone częściowo w granicach administracyjnych województwa), obszary chronionego krajobrazu o pow. ok. 834,1 tys. ha oraz rezerwy przyrody o pow. 17,3 tys. ha. W systemie obszarów chronionych województwa niewielką pozycję zajmują stanowiska dokumentacyjne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe i użytki ekologiczne. Niektóre obszary chronione są zbyt małe lub zbyt wyizolowane, aby skutecznie chronić przestrzeń życiową gatunków roślin i zwierząt lub zapewnić powiązania funkcjonalne o szerszym zasięgu.

➤ *utworzenie parków krajobrazowych*

W chwili obecnej tworzenie parków krajobrazowych na terenie Mazowsza jest na następującym etapie:

- Na obszarze doliny rzek Omulwi i Płodownicy oraz fragmentów Puszczy Kurpiowskiej projektowany jest Kurpiowski Park Krajobrazowy. W grudniu 2004 r. został ukończony I etap projektu za kwotę 12.000 zł. Środki te finansowane są z budżetu Wojewody Mazowieckiego. Obecnie trwa etap II projektu
- Z powodu braku środków finansowych, nie planuje się w najbliższej przyszłości objęcia ochroną dolinę Narwi z kompleksem bagienno-łąkowym „Pulwy”.
- Na odcinku Wisły, pomiędzy Warszawą a Płockiem planowane jest utworzenie Wiślańsko –Narwiańskiego Parku Krajobrazowego. Została opracowana koncepcja utworzenia tego parku za kwotę 23.300 zł. Środki na ten cel przeznaczył Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego. Nie ma jeszcze określonego terminu ogłoszenia przetargu na wykonanie projektu parku.
- Na odcinku Wisły, pomiędzy Górą Kalwarii a Dęblinem – został opracowany projekt utworzenia Parku Krajobrazowego „Dolina Środkowej Wisły” od ujścia rzeki Świder do Puław. Zleceniodawcą wykonania projektu był WWF. Obecnie trwają uzgodnienia projektu rozporządzenia wojewody w sprawie utworzenia parku.
- Na odcinku dolina dolnej Pilicy – Radomsko Kieleckie Towarzystwo Przyrodnicze opracowało projekt utworzenia Parku Krajobrazowego Dolnej Pilicy. Obecnie trwają uzgodnienia projektu rozporządzenia wojewody w sprawie utworzenia parku.
- Cała dolina Liwca została włączona do Sieci Natura 2000.
- Na Wysoczyźnie Rawskiej i Równinie Łowicko-Błońskiej nie będzie utworzony park krajobrazowy z powodu znacznego przekształcenia terenu oraz braku środków finansowych.

- Nie przewiduje się objęcia ochroną w województwie fragmentu Lasów Łukowskich.

➤ ***Powiększenie obszarów Parków Krajobrazowych : Nadbużańskiego (dolina Bugu do Zalewu Zegrzyńskiego i Puszcza Biała), Górznieńsko-Lidzbarskiego i Bolimowskiego.***

Powierzchnia Parków Krajobrazowych w latach 2003-2004 nie zwiększyła się.

➤ ***Utworzenie obszarów chronionego krajobrazu obejmujących: dolinę rzeki Bzury, Liwca, Kostrzynia, Świdra, Okrzemki, Orzyca, a także fragment Równiny Kurpiowskiej oraz kompleksy położone w gminach Jadów, Strachówka, Poświętne, Dobre i Stanisławów.***

W latach 2003-2004 nie zostały utworzone nowe obszary chronionego krajobrazu.

➤ ***Opracowanie planów ochrony Kampinoskiego Parku Narodowego i Parków Krajobrazowych: Mazowieckiego, Chojnowskiego, Nadbużańskiego i Kozińskiego***

Rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie ustanowienia planów ochrony parków, zwanego dalej planem ochrony, jest wykonaniem delegacji ustawowej zawartej w art. 19 ust. 5 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2004 r. Nr 92, poz. 880). Na terenie Mazowsza przystąpiono do wykonania planów ochrony dla:

- Mazowieckiego Parku Krajobrazowego im. Czesława Łaszka, lata 2002 – 2003, (wykonany),
- Chojnowskiego Parku Krajobrazowego.(realizacja I etapu),
- Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego,
- Kozińskiego Parku Krajobrazowego.

Kampinoski Park Narodowy nie ma jeszcze uchwalonego nowego 20-letniego planu ochrony, natomiast do czasu ustanowienia tego planu sporządzane są roczne zadania ochronne na każdy kolejny rok kalendarzowy.

VII. Realizacja zadań szczegółowych *Programu*

RAPORT Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO ZA ROK 2004
(Z UWZGLĘDNIENIEM ROKU 2003)

VII. Realizacja zadań szczegółowych Programu

1. Cel główny: Zmniejszenie zanieczyszczeń środowiska.

Nr Zad.	Zadanie	Jednostka realizacyjna	Okres realizacji zadania wg Programu	Szacunkowa kwota przeznaczona na zadanie w 2004 roku wg Programu w mln zł	Realizacja zadania – kwota wydatkowana na zadanie w mln zł		Źródła finansowania zadania	Uwagi
					Rok 2003	Rok 2004		
1.1	Kontynuowanie restrukturyzacji i modernizacji przedsiębiorstw energetycznych w tym:	przedsiębiorstwa energetyczne MG Wojewoda	2002-2010	119,0	55	34	Środki przedsiębiorstw	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli.
	a) Redukcja emisji siarki i pyłów oraz stabilizacja emisji tlenków azotu w energetyce zawodowej			47,2	39,2	15,8	Środki przedsiębiorstw	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli.
1.2	Uruchomienie systemu mechanizmów wspierających rozwój energetyki odnawialnej (stworzenie funduszu poręczeń, działania promocyjne)	MG, MRiRW samorząd województwa	2002-2010	0,02	-	-		Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli.
1.3	Sukcesywna likwidacja i rekultywacja zainwentaryzowanych mogiłników zgodnie z nowym, zaktualizowanym harmonogramem	samorząd gmin samorząd województwa	2003-2008	2,32	-	-		Zadanie opisane w priorytecie.
1.4	Zamykanie i rekultywacja składowisk, dodatkowe zamykanie składowisk, przekształcanie na obiekty stacji przeładunkowych	organizacje ponadgminne, gminy, przedsiębiorcy	2004-2011	58,0	1,1 0,12*	3,1 0,54*	Budżet samorządów Fundusze ekologiczne środki przedsiębiorstw	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli.
1.5	Budowa, rozbudowa składowisk	organizacje ponadgminne, gminy, przedsiębiorcy	2004-2011	-	1,8	0,73	Fundusze ekologiczne	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli.

RAPORT Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO ZA ROK 2004
(Z UWZGLĘDNIENIEM ROKU 2003)

1.6	Budowa potencjału technicznego w zakresie selektywnego gromadzenia odpadów opakowaniowych oraz ich transportu (pojemniki do segregacji, środki transportu, itp.)	zarząd gmin przedsiębiorstwa usług komunalnych	2004-2007	0,12	1 1,3*	3,9 0,56*	Budżet samorządów Fundusze ekologiczne. środki przedsiębiorstw	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli.
1.7	Budowa potencjału technicznego do segregacji odpadów opakowaniowych (stacje segregacji, stacje przeładunkowe itp.)	zarządy gmin przedsiębiorstwa usług komunalnych	2004-2007	0,12	0,1	2,5	Budżet samorządów Fundusze ekologiczne.	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli.
1.8	Eksploatacja i obsługa systemu monitoringu odpadów opakowaniowych na terenie województwa	Zarząd Województwa	2004-2007	0,02	0,3	0,3	Wpływy z opłat produktowch.	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli.
1.9	Wdrożenie ewidencji odpadów i metod ich unieszkodliwiania	Zarząd Województwa	2004-2007	0,03	-	0,19		Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli.
1.10	Działania informacyjno – edukacyjne	zarządy gmin przedsiębiorstwa usług komunalnych jednostki naukowo-badawcze	2004-2007	0,05	0,07	0,07	Budżet samorządów Fundusze ekologiczne.	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli.
1.11	Wybudowanie regionalnego składowiska odpadów niebezpiecznych (w tym azbestowych), instalacji do ich unieszkodliwiania różnymi metodami oraz sieci niezbędnych składowisk		2002-2004	7,13	-	-		W chwili obecnej trwają prace w zakresie przygotowania założeń do kompleksowego zagospodarowania odpadów zawierających azbest.
1.12	Przebudowa systemu monitorowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych oraz emisji zanieczyszczeń do tych wód	WIOŚ m.st. Warszawa. samorząd gminy, samorząd powiatu	2002-2004	0,57	0,9 0,37*	1,2 0,18*	Budżet samorządów Fundusze ekologiczne środki	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli.

RAPORT Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO ZA ROK 2004
(Z UWZGLĘDNIENIEM ROKU 2003)

							przedsiębiorstw	
1.13	Opracowanie i wdrożenie programów działań na rzecz ograniczenia splywu zanieczyszczeń azotowych ze źródeł rolniczych	RZGW oraz inne instytucje WODR	2002-2010	b.d.	0,04	0,14	Budżet Państwa Budżet samorządów Fundusze ekologiczne.	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli.
1.14	Ograniczenie zanieczyszczeń azotowych pochodzących z rolnictwa (głównie: budowa nowoczesnych stanowisk do składowania obornika i zbiorników na gnojówkę w gospodarstwach rolnych)	WODR Zarząd Województwa	2003-2006	23,6	7, 1	10	Budżet samorządów Fundusze ekologiczne	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli.
1.15	Modernizacja i rozbudowa podczyszczalni i oczyszczalni ścieków przemysłowych w celu likwidacji przekroczeń norm emisyjnych i ograniczenia zrzutu substancji niebezpiecznych ze ściekami (przede wszystkim metali ciężkich i trwałych zanieczyszczeń organicznych)	przedsiębiorstwa	2002-2008	18,2	1,5	10,3	fundusze ekologiczne środki przedsiębiorstw	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli.
1.16	Wdrożenie dyrektywy IPPC (nakłady inwestycyjne związane z ochroną wód)	wojewoda starosta przedsiębiorstwa	2002-2010	1,48	b.d.	b.d.		Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli.
1.17	Modernizacja, rozbudowa i budowa systemów kanalizacji zbiorczej w aglomeracjach o równoważnej liczbie mieszkańców powyżej 2000 (Warszawa, Ostrołęka, Żabieniec, Siedliska, Jastrzębie, Orężna, Wołomin, Grodzisk Mazowiecki, Mińsk Mazowiecki, Ostrów Mazowiecka i inne)	samorząd gmin, przedsiębiorstwa usług komunalnych	2002-2010	272,0	38,5	49,9	Budżet samorządów Fundusze ekologiczne środki unijne, środki przedsiębiorstw	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli.
1.18	Budowa, rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w aglomeracjach o równoważnej liczbie mieszkańców powyżej 2000 (Warszawa, Radom, Ostrołęka, Piaseczno, Otwock, Wołomin, Opinogóra, Grodzisk Mazowieckie i inne)	samorząd gmin samorząd powiatów	2002-2010	113,0	61,2 75*	111,4 77,6*	Budżet samorządów Fundusze ekologiczne środki unijne, środki	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli.

RAPORT Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO ZA ROK 2004
(Z UWZGLĘDNIENIEM ROKU 2003)

							przedsiębiorstw	
1.19	Modernizacja w przemyśle rafineryjnym w celu doprowadzenia jakości benzyn i olejów do poziomu wymaganego standardami europejskimi	przedsiębiorstwa	2002-2005		0,44	0,01	środki przedsiębiorstw	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli.
1.20	Przedsięwzięcia ograniczające emisję lotnych związków organicznych uwalnianych w trakcie magazynowania i dystrybucji paliw	przedsiębiorstwa	2002-2005	150,7	0,28	0,81	środki przedsiębiorstw	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli.
1.21	Modernizacja w przemyśle paliwowym w celu ograniczenia emisji pyłów, siarki, tlenków azotu oraz lotnych i trwałych związków organicznych	przedsiębiorstwa	2002-2010	29,7	0,99	0,95	środki przedsiębiorstw	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli.
1.22	Opracowanie map akustycznych i programów ochrony przed hałasem dla obszarów położonych wzdłuż głównych dróg, linii kolejowych i lotnisk (m.in. Warszawa i Sochaczew)	Mazowiecki Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska	2002-2005	0,42	-	-		Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli.
1.23	Opracowanie map akustycznych i programów ochrony przed hałasem dla aglomeracji powyżej 250 000 mieszkańców	przedsiębiorstwa	2002-2005	0,16	-	-		Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli.
1.24	Opracowanie map akustycznych i programów ochrony przed hałasem dla aglomeracji powyżej 100 000 mieszkańców + opracowanie programów. ogr. hałasu	Samorząd miast powyżej 100 tys. mieszkańców	2002-2010	0,14	-	-		Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli.
1.25	Budowa ekranów akustycznych, zabezpieczeń antywibracyjnych podtorzy tramwajowych oraz instalacja ekranów o zwiększonej izolacyjności w aglomeracjach miejskich	Samorząd miast powyżej 100 tys. mieszkańców	2002-2010	5,3	2,5 1,73*	0,4 0,83*	Budżet gmin środki przedsiębiorstw	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli.
1.26	Doprowadzenie do właściwego stanu jakości wód jezior: Zdworskiego, Łąckiego Dużego i Małego Ciechomickiego i Górskiego	RZGW Zarząd Województwa Nadleśnictwo Łąck	2003-2010	1,0		0,1	Budżet samorządów Fundusze ekologiczne	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli.
1.27	Zorganizowanie regionalnej sieci ponadgminnych zakładów utylizacji odpadów	Samorząd powiatu samorząd	-	-	1,5	0,7	Budżet	Zadanie opisane w

RAPORT Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO ZA ROK 2004
(Z UWZGLĘDNIENIEM ROKU 2003)

		gmin			0,69*	0,35*	samorządów Fundusze ekologiczne	priorytetach
1.28	Rekultywacja gleb zdegradowanych	Samorząd powiatu, przedsiębiorstwa			0,9	6,1	Środki przedsiębiorstw Fundusze ekologiczne WFOŚiGW	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli.
1.29	Wprowadzenie do przemysłu i gospodarki komunalnej technologii ograniczających emisję zanieczyszczeń powietrza, w tym większe wykorzystanie paliw ekologicznych	Samorząd powiatu i gmin przedsiębiorstwa			12,9 0,12*	23,6 32*	Budżet samorządów Fundusze ekologiczne środki unijne,	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli.
1.30	Wspieranie realizacji indywidualnych systemów oczyszczania ścieków w zabudowie rozproszonej	samorządy gmin społeczność lokalna			1,9	1,3	Budżet samorządów Fundusze ekologiczne środki unijne, środki przedsiębiorstw	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli.
1.31	Wyłączenie z eksploatacji pojazdów i maszyn o ponadnormatywnej hałaśliwości	WIOŚ przedsiębiorstwa			b.d.	b.d.		Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli.
R A Z E M					850,28	308,8	389,5	

* Środki przeznaczone dla m.st. Warszawy.

Koszty poniesione według źródeł finansowania w tys. zł

Źródło finansowania	W roku 2003	W roku 2004
Budżet miasta stołecznego Warszawy	17,41	4,32
Budżet Państwa	0,15	
Budżet Województwa	2,8	0,1
Budżet samorządów	63,2	81,54
Fundusze Ekologiczne	104,4	124,6
Środki UE	6,1	10,4
Środki przedsiębiorstw	106	150,1
Inne (kredyty bankowe)	8,5	18,5
SUMA	308,8	389,5

1. Cel główny – zmniejszenie zanieczyszczeń środowiska.

1.1 Kontynuowanie restrukturyzacji i modernizacji przedsiębiorstw energetycznych.

Według raportu Urzędu Regulacji Energetyki (URE) sektor energetyczny w Mazowieckiem tworzą przedsiębiorcy o zróżnicowanym zakresie i skali działania. Część z nich działalność koncesjonowaną prowadzi także lub tylko poza województwem mazowieckim.

Koncesjonariusze z siedzibą w woj. Mazowieckim według zestawienia.

Podsektor	Liczba Koncesjonariuszy*	Liczba koncesji*
Ciepłownictwo	67	136
Elektroenergetyka	96	120
Gazownictwo	15	28
Paliwa ciekłe	1082	1119
Razem	1260	1403

*stan na koniec 2004 roku.

Polski sektor paliwowo-energetyczny cechuje się dużym zróżnicowaniem struktur: od dominacji jednego przedsiębiorstwa w sektorze gazowym (zwłaszcza w zakresie działalności sieciowej) do struktur cechujących się dużym stopniem demonopolizacji w sektorze paliw ciekłych czy elektroenergetycznym. **Procesy restrukturyzacji** będą zmierzać do budowy silnych podmiotów, o stabilnej kondycji ekonomicznej i technicznej, zdolnych do konkutowania na krajowych oraz wspólnotowych rynkach paliw i energii. Procesy te wiążą się zawsze z wysokimi kosztami, związanymi z dostosowywaniem się do nowych warunków. Jednym z tych warunków jest ochrona środowiska. Dlatego też podstawowym kierunkiem działań mających na celu zmniejszenie oddziaływania sektora energetycznego na środowisko naturalne będzie wprowadzanie nowych rozwiązań technologicznych i urządzeń pozwalających na dostosowanie się sektora do bardziej rygorystycznych wymagań ekologicznych (w tym stosowanie czystych technologii węglowych, nowoczesnych technik wydobycia węgla kamiennego i brunatnego), zmiana struktury nośników energii, stosowanie paliw przyjaznych środowisku (np. w transporcie drogowym).

1.2 Uruchomienie systemu mechanizmów wspierających rozwój energetyki odnawialnej (stworzenie funduszu poręczeń, działania promocyjne)

W latach 2002-2004 były dofinansowane inwestycje związane z energią odnawialną np. przez Fundusze Ekologiczne: (NFOŚ i GW, WFOŚ i GW i Ekofundusz). Skala tych przedsięwzięć była niewielka.

Spółka Elektrownie Szczytowo-Pompowe S.A zainicjowała otwarty program p.n. "Wykorzystywanie biomasy do celów energetycznych", który zakłada wspólne działanie z Urzędami Wojewódzkimi, związkami gmin, społecznościami lokalnymi oraz firmami zainteresowanymi powstaniem ciepłowni na biomasę. Udział tych firm w przedsięwzięciach promujących i popularyzujących odnawialne źródła energii – *wodę, siłę wiatru, gaz i biomasę* są statutem i misją spółki .

W roku 2005 z inicjatywy Zarządu Województwa Mazowieckiego powstał Mazowiecki Fundusz Poręczeń Kredytowych w celu wspierania Mikro Małych i Średnich Przedsiębiorstw działających na obszarze Mazowsza. Fundusz ten może być pomocny np. przy realizacji przedsięwzięć związanych z energią odnawialną.

Ponadto w roku 2006 , zgodnie z decyzją Komisji Europejskiej będzie udzielana pomoc publiczna w ramach programu ZPORR na wspieranie inwestycji związanych z odnawialnymi źródłami energii.

1.4 Zamykanie i rekultywacja składowisk, dodatkowe zamykanie składowisk, przekształcanie na obiekty stacji przeładunkowych.

Zgodnie z danymi gromadzonymi w wojewódzkiej bazie KARTA SKŁADOWISKA, prowadzonej przez WIOŚ w Warszawie :

Składowiska komunalne

W województwie mazowieckim funkcjonowały na koniec 2003 r. 133 składowiska komunalne, a na koniec 2004 r. – 126, w tym 2 w fazie rekultywacji odpadami (Baniocha i Pruszków-Gąsin). Spośród 61 składowisk komunalnych posiadających obowiązek uzyskania pozwolenia zintegrowanego, na koniec 2004 r. wydano ww. pozwolenia dla 3 składowisk: w Cieszewie (pow. płocki, gm. Drobin), w Gostyninie (pow. gostyński, gm. Gostynin) i w Kozienicach (pow. kozienicki, gm. Kozienice).

W 2003 r. zamknięto:

- składowisko w m. Pokrzywnica (pow. pułuski, gm. Pokrzywnica) .

w 2004 r. zamknięto:

- ✓ składowisko w gm Całowni (pow. sierpecki, gm. Szczutowo),
- ✓ starą kwaterę w Cieszewie (pow. płocki, gm. Drobin),
- ✓ skł. w.m. Potworów (pow. przysuski, gm. Potworów)
- ✓ skł. Ksawerów (pow. białobrzegi, gm. Stromiec)
- ✓ skł. Młodynie Dolne (pow. białobrzegi, gm. Radzanów)
- ✓ skł. Kosewo (pow. nowodworski, gm. Nasielsk)

W 2005 r. nie powinny już być eksploatowane również składowiska, które mają określoną datę zamknięcia na 31.12.2004 r.:

- ✓ Rembówko (pow. ciechanowski, gm. Opinogóra Górna)
- ✓ Pólka Raciąż (pow. płoński, gm Raciąż)
- ✓ Obryte (pow. pułuski, gm. Obryte)
- ✓ Gnaty Szczerbaki (pow. pułuski, gm. Winnica)
- ✓ Grochy Serwatki (pow. pułuski, gm. Gzy).

Składowiska przemysłowe

Na koniec 2004 r. funkcjonowało 15 składowisk przyjmujących odpady przemysłowe, w tym składowisko w Radiowie (pow. warszawski zach., gm. Stare Babice), na którym składowany balast pokompostowy jest wykorzystywany do kształtowania bryły składowiska. W ciągu roku 2004 zamknięto 2 składowiska przemysłowe w Drwalewie (pow. grójecki, gm. Chynów) i w Wieliszewie (pow. legionowski, gm. Wieliszew) i jednocześnie nie oddano do eksploatacji żadnego nowego składowiska przemysłowego.

Spośród 11 składowisk przemysłowych, dla których wymagane jest uzyskanie pozwolenia zintegrowanego, do końca 2004 r. wymagane prawem pozwolenie wydano dla składowiska zakładowego RADPEC w Radomiu.

Sztuczne uszczelnienie na koniec 2004 r. posiadało 9 składowisk przemysłowych, a w instalację do ujmowania gazu składowiskowego wyposażone było tylko składowisko w Konstancinie Jeziorna METSA TISSUE (pow. piaseczyński, gm. Konstancin).

Zadanie zamykania i rekultywacji składowisk realizowane było na terenie następujących powiatów: białobrzegi, ciechanowski, garwoliński, grodzki, kozienicki, makowski, miński, mławski, nowodworski, ostrołęcki, ostrowski, piaseczyński, płocki, płoński, pruszkowski, przasnyski, przysuski, pułuski, radomski, siedlecki, sokołowski, szydłowiecki, warszawski-zachodni, węgrowski, wołomiński, zwoleński.

Inwestycje dotyczące rekultywacji składowisk dofinansowane przez WFOSiGW

Rok 2003 (pow. rekultywowana ok. 8 ha)

- ✓ pow.miński – rekultywacja składowiska odpadów w Stanisławowie(236 tys.zł WFOŚiGW)
- ✓ pow.garwoliński – rekultywacja gminnego wysypiska odpadów komunalnych w uroczysku Białe Góry w Maciejowicach (44 tys.zł WFOSiGW)
- ✓ pow.siedlecki – rekultywacja wysypiska odpadów komunalnych w miejscowości Seroczyn (72 tys.zł WFOŚiGW)

Rok 2004 (pow. rekultywowana ok. 5 ha)

- ✓ pow.legendowski – rekultywacja nieczynnego wysypiska odpadów komunalnych w Jabłonnej (250 tys.zł WFOŚi GW)
- ✓ pow.płocki- likwidacja i rekultywacja składowisk-Rogowo gm. Bułkowo, Worowie-Wyroby, Gm. Starożebry, Łysa Góra ,gm. Bodzanów (372,1 tys.budżety gmin, 998,2 tys.zł – WFOŚiGW)
- ✓ pow.garwoliński – rekultywacja składowiska odpadów komunalnych w Kotłowie gm. Żelechów (136 tys.zł WFOŚiGW)
- ✓ pow.miński – rekultywacja „ dzikiego” składowiska odpadów m. Siennica(110 tys.zł WFOSiGW)

1.5 Budowa, rozbudowa składowisk.

Zgodnie z danymi gromadzonymi w wojewódzkiej bazie KARTA SKŁADOWISKA, prowadzonej przez WIOŚ w Warszawie :

Na terenie województwa Mazowieckiego w 2003 r. oddano do użytku następujące składowiska:

- ✓ nową kwaterę w Cieszewie (pow. płocki, gm. Drobin)
- ✓ składowisko Jaskółowo (pow. nowodworski, gm. Nasielsk)

W odniesieniu do zapisów dyrektywy 99/31/WE w sprawie składowisk odpadów, Polska ma czas na wdrożenie standardów technicznych dotyczących budowy i eksploatacji składowisk do lipca 2012 roku

1.6 Budowa potencjału technicznego w zakresie selektywnego gromadzenia odpadów opakowaniowych oraz ich transportu (pojemniki do segregacji, środki transportu np.)

Gromadzenie odpadów w miejscu powstawania stanowi pierwsze ogniwo systemu ich usuwania i unieszkodliwiania. Usuwanie odpadów z mieszkań oraz sposób ich przechowywania na terenie nieruchomości mają znaczący wpływ na czystość i stan sanitarny w osiedlach, a tym samym na poziom bytowania mieszkańców. Gromadzenie odpadów powinno stanowić etap krótkotrwały i przejściowy. Odpady gromadzi się w różnego rodzaju zbiornikach przenośnych, przetaczanych lub przesypanych oraz w workach foliowych. Ilość odpadów komunalnych wytwarzanych przez działalność bytową stale wzrasta. Wzrasta także ilość odpadów deponowanych na składowiskach. Stąd założono, że należy minimalizować ilość odpadów przekazywaną na składowiska poprzez selektywną zbiórkę odpadów.

Zadanie realizowały prawie wszystkie powiaty .

Działania dotyczyły:

- ✓ zakupu i rozmieszczenia pojemników do selektywnej zbiórki odpadów ,
- ✓ zakupu i dystrybucji worków PHDE ,które na przykład w powiecie węgrowskim są oznaczone nadrukiem „ Papier”, „Szkło”, „Plastik”, „Pozostałe odpady niesegregowane”

- ✓ zakupu samochodów śmieciarek do selektywnej zbiórki odpadów (ZUK Sp. z o.o. w Białobrzegach, PUK Sp. Z oo. W Ciechanowie, PUKiR Sp.z oo w Ostrowi Mazowieckiej).
- ✓ W Ostrowi Mazowieckiej tworzy się Gminne Centrum Gospodarki Odpadami przy Przedsiębiorstwie Usług Komunalnych i Rolniczych Sp.z oo.

1.7 Budowa potencjału technicznego do segregacji odpadów opakowaniowych (stacje segregacji, stacje przeładunkowe np.)

Segregacja odpadów u źródeł ich powstawania przyczynia się do szybszego ich unieszkodliwiania. Połączona ze zbiórką surowców wtórnych stanowi podstawową drogę do ograniczenia ogólnej ilości produkowanych śmieci.

W październiku 2004 r. w warszawskiej dzielnicy Ursus oddano linię sortowniczą do odpadów komunalnych pochodzących z pojemników do selektywnej zbiórki odpadów. Pracownicy obsługujący urządzenie odpady z pojemników na plastik i puszki sortują na sześć części frakcji: 3 rodzaje PET-ów (biały, niebieski, zielony), folie, chemię gospodarczą (opakowania po kosmetykach, jogurtach, np.), a także puszki aluminiowe. Z kolei makulatura dzielona jest na papier gazetowy i kartony. Nowa linia, obsługiwana przez 5 pracowników, umożliwia posortowanie w ciągu jednej zmiany nawet 4 ton plastiku i 10 ton makulatury zebranych przez MPO z lewobrzeżnej Warszawy. Do kompostowni trafia 30% odpadów komunalnych powstających w Warszawie. Odpady w ciągu kilku dni są rozdrabiane, a następnie podlegają wielu procesom, w tym fermentacji, homogenizacji i higienizacji. Powstały kompost, który dojrzewa jeszcze w naturalnych warunkach, wykorzystywany jest do rekultywacji wysypisk w Łubnej, Markach i Radiowie, a także do nawożenia terenów zielonych i użytków rolnych. W Powiecie Mławskim została sfinansowana z środków WFOŚiGW linia do segregacji odpadów w przedsiębiorstwie usług komunalnych ZUK„USKOM” Sp.zoo.

1.8 Eksploatacja i obsługa systemu monitoringu odpadów opakowaniowych na terenie województwa.

Urząd Marszałkowski prowadzi rejestr przedsiębiorców w Wojewódzkim Banku Zanieczyszczeń Środowiska podlegających (Ustawie – Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r., Dz. U. np. 18 Nr 62, poz. 627 ze zm.), zawierający informacje o :

- ✓ wielkości wprowadzonych na rynek krajowy opakowań i produktów, z podziałem na poszczególne rodzaje opakowań i produktów, z wyszczególnieniem odpowiednio masy lub ilości.
- ✓ osiągniętych wielkościach odzysku i recykling odpadów opakowaniowych i poużytkowych, z wyszczególnieniem odpowiednio masy lub ilości,
- ✓ wpływach z opłat produktowych wraz z odsetkami, z podziałem na poszczególne rodzaje opakowań i produktów.

Wpływy z tytułu opłat produktowych w myśl art. 27 wyżej wymienionej ustawy w wysokości 0,5% stanowią dochody z budżetu województwa z przeznaczeniem na koszty egzekucji należności z tytułu opłaty produktowej i obsługę administracyjną systemu opłat produktowych.

1.9 Wdrożenie systemu ewidencji odpadów i metod ich zagospodarowania

Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w celu prowadzenia Wojewódzkiej Bazy Odpadowej (WBO) zakupił sprzęt komputerowy (zestawy komputerowe, drukarki, serwer).

W związku z tym wynika również konieczność rozbudowy sieci informatycznej. Prace te wykonano w grudniu 2004 r.

W Raporcie Wojewódzkim z WBO za 2004 r. przekazanym do Ministerstwa Środowiska zostały ujęte następujące informacje:

- ✓ o ilościach i rodzajach wytworzonych odpadów, z wyłączeniem olejów odpadowych i komunalnych osadów ściekowych,
- ✓ sposobach gospodarowania poszczególnymi rodzajami odpadów, z wyłączeniem olejów odpadowych i komunalnych osadów ściekowych, z podaniem metod odzysku i unieszkodliwiania odpadów,
- ✓ gospodarce olejami odpadowymi, z wyszczególnieniem ilości olejów odpadowych poddanych odzyskowi i unieszkodliwionych oraz liczby wydanych decyzji i wpisów do rejestru w zakresie gospodarowania olejami odpadowymi,
- ✓ o gospodarce komunalnymi osadami ściekowymi, z wyszczególnieniem składu i właściwości komunalnych osadów ściekowych oraz miejsc ich stosowania,
- ✓ rejestr wydanych decyzji w zakresie wytwarzania i gospodarowania odpadami wraz z zestawieniem rejestrów posiadaczy odpadów zwolnionych z obowiązku uzyskania zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie zbierania, transportu, odzysku lub unieszkodliwiania odpadów, łącznie z zakresem każdej decyzji,
- ✓ planach gospodarki odpadami, z uwzględnieniem zakresu planu i terminów kolejnych etapów wdrażania planu,
- ✓ instalacjach służących do odzysku lub unieszkodliwiania odpadów, z wyodrębnieniem składowisk odpadów i instalacji do termicznego przekształcania odpadów.

Dnia 29 czerwca 2005 r. przekazano raporty wojewódzkie za lata 2002, 2003 i 2004. Do Wojewódzkiej Bazy Odpadowej zgodnie z np. 37 ust. 7 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 o odpadach (Dz.U. Nr 62 poz. 628) oraz § 1.1 i § 3 Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 11 grudnia 2001 r. w sprawie warunków i zakresu dostępu do wojewódzkiej bazy danych dotyczącej wytwarzania i gospodarowania odpadami (Dz.U. Nr 152 poz. 1738) mają dostęp określeni użytkownicy, czyli:

- ✓ minister właściwy do spraw środowiska,
- ✓ wojewoda,
- ✓ starosta,
- ✓ wójtowie, burmistrzowie lub prezydenci miast,
- ✓ wojewódzki inspektor ochrony środowiska,
- ✓ urząd statystyczny.

Do dnia 16 września 2005 r. zostały przygotowane loginy i hasła umożliwiające korzystanie czterem użytkownikom zewnętrznym.

1.10 Działania informacyjno – edukacyjne związane z gospodarką odpadami.

Realizacja działań informacyjno – edukacyjnych na terenie województwa mazowieckiego jest przeprowadzana przez jednostki samorządu terytorialnego m.in. Samorząd Województwa Mazowieckiego, oraz powiaty: radomski, płocki, ostrołęcki, ostrowski.

Działania realizowano poprzez:

- ✓ Organizowanie konkursów, warsztatów, seminariów, z zakresu wiedzy o gospodarce odpadami
 - Konkursy zbierania baterii przez młodzież szkół stopnia podstawowego i gimnazjalnego.

- Konkursy „Segreguj Odpady” – podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców w zakresie gospodarowania odpadami a szczególnie segregowania odpadów i odzysku surowców wtórnych.
- ✓ Filmy edukacyjne w regionalnej telewizji „DAMI” (pow.radomski), artykuły sponsorowane w prasie takie jak : „Ekologia Mazowiecka”, plakaty i ulotki promujące selektywną zbiórkę odpadów, konkursy dla dzieci i młodzieży w placówkach oświatowych np. Jak to robimy? Czyli edukacja ekologiczna w naszej szkole, Nie daj się zapuszkować i inne.
- ✓ Akcje Sprzątanie Świata – likwidacja dzikich wysypisk, zbiórka odpadów z terenów miast. W 2004 roku Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego uczestniczył w realizacji następujących zadań :
- ✓ Szkolenia:
 - dla przedstawicieli samorządu terytorialnego na szczeblu powiatowego i gminnego jak i przedsiębiorców podczas trwania „Płockiej Giełdy Rolniczej, której hasłem była „Gospodarka odpadami na obszarach wiejskich”.
 - dla przedstawicieli samorządu gminnego i powiatowego w Szydłowcu pt. „Gospodarka odpadami ze szczególnym uwzględnieniem odpadów przemysłu chemicznego, jako integralnej części składowej nowoczesnie prowadzonej polityki ochrony środowiska w regionach z przemysłem chemicznym”.
- ✓ Forum w Serocku „Kompleksowa gospodarka odpadami w świetle wymogów europejskich i Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami”.

Pozostałe zadania uwzględnione są w opisie celu podnoszenie poziomu wiedzy ekologicznej.

1.12 Przebudowa systemu monitorowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych oraz emisji zanieczyszczeń do tych wód.

Corocznie na terenie województwa mazowieckiego w ramach monitoringu wód powierzchniowych badanych jest ponad 40 rzek i kanałów w 120 – 150 przekrojach pomiarowo kontrolnych (ppk). Rzeki o mniejszym znaczeniu w skali województwa oraz te, w zlewniach których nie realizowano inwestycji mogących mieć wpływ na jakość wód badane są w cyklu 2-3 letnim, pozostałe corocznie.

W 2004 roku wprowadzony został znacznie szerszy zakres badanych wskaźników zanieczyszczenia wód oraz nowe sposoby oceny czystości wód – *Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 11.02.2004 roku w sprawie klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji i prezentacji stanu tych wód* (Dz.U. nr 32, poz.284).

Rozporządzenie to wprowadza pięć klas czystości, a badane rzeki oceniane są w punktach. Jest to istotna zmiana sposobu oceny stanu czystości rzek w Polsce w stosunku do wcześniejszego rozporządzenia, obowiązującego do końca 2002 roku, kiedy rzeki oceniano w 3 klasach czystości (wody przekraczające parametry trzeciej klasy czystości traktowano jako wody pozaklasowe). Obecnie o ocenie ogólnej nie decyduje jeden wskaźnik, jak to miało często miejsce przy stosowaniu oceny metodą CUGW (tzw. Stężeń charakterystycznych), ale kilka wskaźników. W niektórych ppk mimo oceny kilku wskaźników jako IV lub V klasa ostateczna ocena ogólna została określona jako III klasa.

Powiaty : mławski, ciechanowski, wołomiński, ostrowski, ostrołęcki, płocki, warszawski zachodni, realizowały zadania polegające na :

- ✓ zatwierdzeniu projektów prac geologicznych,
- ✓ udzielaniu pozwoleń wodno prawnych,
- ✓ opiniowaniu warunków realizacji inwestycji,

- ✓ przykryciu Rowu Magenta (dł. 252,5 m) i likwidacji "dzikich" wylotów ścieków.

Więcej informacji zostało zamieszczone w zadaniu pt. *Utrzymanie naturalnych zbiorników retencyjnych np. terenów podmokłych torfowisk, bagien.*(2.8)

1.13 Opracowanie i wdrożenie programów działań na rzecz ograniczenia spływu zanieczyszczeń azotowych ze źródeł rolniczych.

Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w roku 2004 opracował program mający na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego (OSN) w gminach Ciechanów, miasto Ciechanów, Regimin, Opinogóra Górna, Gołymin Ośrodek, Sońsk, Ojrzeń Świercze, Gzy.

Realizacja programu w powyższych gminach polegała na:

- ✓ Zorganizowaniu we wszystkich gminach wstępnych spotkań informacyjnych dla rolników, przekazanie materiałów informacyjnych oraz broszur wydanych przez RZGW Warszawa.
- ✓ Przeprowadzeniu ankietyzacji gospodarstw.
- ✓ Przygotowaniu w wyniku działań komisji, gminnych rejestrów gospodarstw stwarzających największe zagrożenie zanieczyszczeniem azotanami.
- ✓ Założeniu przez Urzędy Gmin oraz przez rolników kart dokumentujących przebieg realizacji programu działań.
- ✓ Przeprowadzeniu przez urzędy gmin, Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poświętnem oraz Stację Chemiczno Rolniczą w Wesolej cyklu szkoleń specjalistycznych dla rolników z terenu OSN.
- ✓ Prowadzeniu przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie monitoringu wód powierzchniowych w granicach OSN.
- ✓ Prowadzeniu przez Stację Chemiczno – Rolniczą w Wesolej monitoringu wód gruntowych na poziomie do 90 cm.

Dla gminy Korytnica zostały przeprowadzone następujące zadania:

- ✓ Zorganizowanie we wszystkich gminach wstępnych spotkań informacyjnych dla rolników, przekazanie materiałów informacyjnych oraz broszur wydanych przez RZGW Warszawa.
- ✓ Przeprowadzenie ankietyzacji gospodarstw.
- ✓ Przygotowanie w wyniku działań komisji, gminnego rejestru gospodarstw stwarzających największe zagrożenie zanieczyszczeniem azotanami.
- ✓ Założenie przez Urząd Gminy oraz przez rolników kart dokumentujących przebieg realizacji programu działań.
- ✓ Przeprowadzenie przez urzędy gmin, Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Siedlcach oraz Stację Chemiczno Rolniczą w Wesolej cyklu szkoleń specjalistycznych dla rolników z terenu OSN.
- ✓ Prowadzenie przez Państwowy Instytut Geologiczny monitoringu wód podziemnych w granicach OSN.
- ✓ Przeprowadzenie przez Stację Chemiczno – Rolniczą w Wesolej badań glebowych na potrzeby sporządzenia planów nawożenia w gospodarstwach rolników wpisanych do rejestru gminnego.
- ✓ Prowadzenie przez Stację Chemiczno – Rolniczą w Wesolej monitoringu wód gruntowych na poziomie do 90 cm.

W 2004 roku WODR aktywnie włączył się w realizację rozpoczętego w końcu roku Programu działań ograniczających odpływ azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru

szczególnie narażonego w gminie Korytnica, obligatoryjnego w związku z wdrożeniem Dyrektywy Azotanowej UE w naszym województwie. Z udziałem WODR przeprowadzono 3 szkolenia ujęte w harmonogramie działań oraz ankietyzację 22 gospodarstw.

Programy działań, mające na celu ograniczenie wprowadzanych do środowiska wodnego zanieczyszczeń azotowych ze źródeł rolniczych (głównie azotanów) będą wdrażane sukcesywnie, przy finansowym wsparciu funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

1.14 Ograniczenie zanieczyszczeń azotowych pochodzących z rolnictwa (głównie: budowa nowoczesnych stanowisk do składowania obornika i zbiorników na gnojówkę w gospodarstwach rolnych).

W latach 2003-2004 w ramach „Programu ograniczenia zanieczyszczeń środowiska składnikami nawozowymi” zostało dofinansowanych przez WFOSiGW 1377 inwestycji związanych z budową płyt obornikowych ze zbiornikiem na gnojówkę.

Według danych WIOŚ z 2003 roku łączna powierzchnia obszarów narażonych na zanieczyszczenia związkami azotowymi w Polsce wynosi ok. 7760 km² co stanowi 2,48% powierzchni Polski.

1.15 Modernizacja i rozbudowa podczyszczalni i oczyszczalni ścieków przemysłowych w celu likwidacji przekroczeń norm emisyjnych i ograniczenia zrzutu substancji niebezpiecznych ze ściekami (przede wszystkim metali ciężkich i trwałych zanieczyszczeń organicznych).

Zgodnie z danymi GUS, ilość ścieków przemysłowych nie oczyszczonych w województwie mazowieckim, w 2003 roku w stosunku do roku 2002, nie zmniejszyła się (0,4 hm³). Należy jednak zauważyć poprawę sytuacji w omawianym okresie, gdyż zwiększył się udział ścieków oczyszczonych z podwyższonym usuwaniem biogenów (o 16 % w 2003 r. w stosunku do roku 2002).

Z informacji przekazanych przez zakłady przemysłowe (PKN Orlen S.A. w Płocku, Stalarka Wołomin S.A., Pern „Przyjaźń” S.A. w Płocku, Mazowiecką Spółdzielnię Mleczarską „Ostrowia” w Ostrowi Mazowieckiej, Spółdzielnię Mleczarską w Żurominie, Zakład Olewnik BIS w Świerczynku) i powiaty (garwoliński, sokołowski, ostrowski, pułtuski, łosicki, płocki), można stwierdzić, że prace modernizacyjne są prowadzone i dotyczą zarówno samych oczyszczalni, podczyszczalni jak również kolektorów przesyłowych.

1.16 Wdrożenie dyrektywy IPPC (nakłady inwestycyjne związane z ochroną wód).

Dyrektywa IPPC DYREKTYWA RADY UE 96/61/EC z 24 września 1996 w sprawie zintegrowanego zapobiegania i ograniczenia zanieczyszczeń dotyczy zapobiegania, redukcji oraz, na ile to tylko możliwe, eliminacji zanieczyszczeń poprzez przyznanie priorytetu zapobieganiu u źródła oraz zapewnienie rozważnej gospodarki zasobami naturalnymi.

Jej celem jest zapewnienie w krajach Unii zintegrowanego podejścia do ochrony środowiska.

W województwie mazowieckim ok. 250 przedsiębiorstw powinno uzyskać pozwolenia zintegrowane w (kraju ponad 2000).

Do października 2005 r. na terenie Województwa Mazowieckiego zostało wydanych :

18 pozwoleń zintegrowanych przez Wojewodę Mazowieckiego,

9 pozwoleń zintegrowanych przez Starostów.

W roku 2003 pozwolenia zintegrowane uzyskały min firmy :
Thomson multimedia w Piasecznie.

W roku 2004 :

Wydawnictwo Bauer w Ciechanowie,

Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Drobinie,

Radomskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej „RADPEC” Spółka Akcyjna,

Spalarnia odpadów komunalnych ZUSOK w Warszawie.

Składowiska: w Cieszewie (pow. płocki, gm. Drobin), w Gostyninie (pow. gostyniński, gm. Gostynin) i w Kozienicach (pow. kozienicki, gm. Kozienice).

1.17 Modernizacja rozbudowa i budowa systemów kanalizacji zbiorczej w aglomeracjach o równoważnej liczbie mieszkańców powyżej 2000.

W województwie mazowieckim 31,6% ścieków ujętych w systemy kanalizacyjne trafia w stanie surowym do wód lub do ziemi, co w skali kraju daje w tej kategorii niechlubne 1 miejsce (37% wszystkich ścieków nieoczyszczonych w Polsce). Na przestrzeni ostatnich 4 lat zaznaczyła się jednak pozytywna tendencja zmniejszania się ilości ścieków wymagających oczyszczania do ogólnej ilości odprowadzanych ścieków.

Waga zagadnień związanych z wyposażeniem aglomeracji w zbiorcze systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków komunalnych znalazła swoje miejsce w prawodawstwie Unii Europejskiej.

Dyrektywa Rady 91/271/EWG w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych nakłada na państwa członkowskie obowiązek oczyszczania ścieków komunalnych. Dyrektywa zobowiązuje do wyposażenia wszystkich tzw. Aglomeracji o równoważnej liczbie mieszkańców większej od 2000, gdzie zaludnienie lub działalność gospodarcza są skoncentrowane, do ujmowania ścieków w systemy kanalizacji i dostarczanie ich do oczyszczalni komunalnych pracujących z zastosowaniem biologicznych systemów usuwania zanieczyszczeń.

Według Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych potrzeby budowy, rozbudowy i modernizacji systemów kanalizacji zbiorczej oszacowano przy następujących założeniach:

- do 2015r. wszystkie aglomeracje o RLM wynoszącej ≥ 2000 będą wyposażone w systemy kanalizacji zbiorczej (we wszystkich aglomeracjach o RLM wynoszącej ≥ 15000 systemy kanalizacji zbiorczej już obecnie istnieją),
- systemy sieciowe obsługiwać będą w 2015r.:
 - w aglomeracjach o RLM wynoszącej $\geq 100\ 000$ co najmniej 98% mieszkańców,
 - w aglomeracjach o RLM wynoszącej $15\ 000 \div 100\ 000$ co najmniej 90% mieszkańców,
 - w aglomeracjach o RLM wynoszącej $2000 \div 15\ 000$ co najmniej 80% mieszkańców.
- w Programie uwzględniono również rozbudowę w latach 2011-2015 systemów kanalizacyjnych w aglomeracjach wyposażonych już obecnie w oczyszczalnie spełniające wymagania UE,

Zgodnie ze *Sprawozdaniem z realizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych w województwie mazowieckim na dzień 31.12.2004 r.* długość sieci kanalizacji sanitarnej przedstawia się następująco:

Stan na rok 2003 :

Dla Aglomeracji o RLM $2\ 000 > 15\ 000$

długość sieci kanalizacji sanitarnej wynosi 117,2 km

Dla Aglomeracji o RLM $\geq 15\ 000 < 100\ 000$

długość sieci kanalizacji sanitarnej wynosi 810,57 km
Dla Aglomeracji o RLM \geq 100 000
długość sieci kanalizacji sanitarnej wynosi 839,24 km
Ogółem: 1767,1 km

Stan na rok 2004 :

Dla Aglomeracji o RLM 2 000 > 15 000
długość sieci kanalizacji sanitarnej wynosi 142,95 km
Dla Aglomeracji o RLM \geq 15 000 < 100 000
długość sieci kanalizacji sanitarnej wynosi 884,45 km
Dla Aglomeracji o RLM \geq 100 000
długość sieci kanalizacji sanitarnej wynosi 884,97 km
Ogółem :1912,37 km.

W roku 2004 zrealizowano 145,27 km sieci kanalizacyjnej.

W roku 2003 w ramach Kontraktu Wojewódzkiego wykonano ponad 18km. sieci kanalizacyjnej wraz z siecią przyłączeniową, 9 przepompowni i ponad 420 przyłączy kanalizacyjnych. Inwestycje z tego zakresu prowadzone były w 7 miejscowościach.

1.18 Budowa, rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w aglomeracjach o równoważnej liczbie mieszkańców powyżej 2000 (Warszawa, Radom, Ostrołęka, Piaseczno, Otwock, Wołomin, Opinogóra, Grodzisk, Mazowieckie i inne).

Zadanie przeprowadzane zostało w następujących powiatach :
mławskim, ciechanowskim, wołomińskim, ostrowskim, ostrołęckim, plockim, Warszawskim zachodnim, garwolińskim, gostyńskim, ostrowskim, nowodworskim, żyrardowskim, sokołowskim, sierpeckim, białobrzeskim, sochaczewskim, przysuskim, siedleckim, przasnyskim, wyszkowskim, piaseczyńskim, łosickim, grójeckim, otwockim, grodziskim, kozienickim, pruszkowskim, mińskim, węgrowskim.

Oczyszczalnia ścieków w Grodzisku Mazowieckim o przepustowości 21,5 tyś m³/d. i oczyszczalnia ścieków w Mniszewie gmina Magnuszew o wydajności 200 m³/d zostały wykonane w roku 2003 w ramach Kontraktu Wojewódzkiego.

Przy realizacji tego zadania powiaty wykonywały min. :

- ✓ Dokumentację techniczną – geodezyjną,
- ✓ Modernizację piaskowników , tłuszczowników i innych urządzeń.
- ✓ Prace budowlane dotyczyły np. komór anoksydacyjnych, budynków dmuchaw, osadników Dorra, pompownie osadów i ścieków, rurociągów technologicznych, stacji zlewczych itp.

Powyższe zadanie szczegółowo opisane jest w priorytetach.

1.19 Modernizacja w przemyśle rafineryjnym w celu doprowadzenia jakości benzyn i olejów do poziomu wymaganego standardami europejskimi.

Na terenie województwa Mazowieckiego największą korporacją przemysłu naftowego jest Polski Koncern Naftowy ORLEN SA z siedzibą w Płocku.

Zadania z tego zakresu realizowane były na terenie Zakładu Produkcyjnego w Płocku i dotyczyły:

- ✓ obniżenia zawartości siarki w benzynach z FKK,
- ✓ zwiększenia niskosiarkowych komponentów gotowych olejów napędowych,

- ✓ ograniczenia zawartości związków aromatycznych (szczególnie fenolu) we frakcji kierowanej do komponowania paliw, co wiąże się z obniżeniem zawartości związków węglowodorowych w paliwach.

1.20 Przedsięwzięcia ograniczające emisję lotnych związków organicznych uwalnianych w trakcie magazynowania i dystrybucji paliw.

Na terenie województwa mazowieckiego największą korporacją przemysłu naftowego jest Polski Koncern Naftowy ORLEN SA z siedzibą w Płocku.

Zadania z tego zakresu realizowane były na terenie Zakładu Produkcyjnego w Płocku i dotyczyły:

- ✓ poprawy bezpieczeństwa techniczno-pożarowego i ekologicznego, przy załadunku oleju opałowego ciężkiego do autocystern poprzez zabudowę zadaszonych stanowiska nalewczego o wydajności około 6 tys.ton/miesiąc z dwoma ramionami nalewczymi i układami automatyki oraz zabudowę szczelnych tac,
- ✓ utrzymanie zdolności przeładunkowych bazy poprzez modernizację istniejącej infrastruktury oraz dostosowanie bazy do wymogów wynikających z Rozporządzenia Ministra Gospodarki (DZ.U.200 nr.98 poz.1067 z 20.09.2000),
- ✓ modernizację i rozbudowy zbiorników magazynowych w celu dostosowania do wymogów wynikających z Rozporządzenia Ministra Gospodarki (DZ.U.200 nr.98 poz.1067 z 20.09.2000),
- ✓ wykonania w nowowytbudowanych i modernizowanych stacjach paliw instalacji zabezpieczających przed: - emisją par produktów naftowych I klasy do powietrza atmosferycznego w procesach napełniania zbiorników magazynowych stacji paliw (pierwszy stopień hermetyzacji-wahadło gazowe) i procesach wydawania tych produktów do zbiorników pojazdów samochodowych (drugi stopień hermetyzacji – dystrybutory wyposażone w system VRS).

1.21 Modernizacja w przemyśle paliwowym w celu ograniczenia emisji pyłów siarki, tlenków, azotu oraz lotnych i trwałych związków organicznych.

Zadania z tego zakresu realizowane były na terenie Zakładu Produkcyjnego w Płocku Polskiego Koncernu Naftowego ORLEN SA i dotyczyły:

- ✓ zmniejszenia emisji tlenków azotu do atmosfery poprzez zastosowanie palników niskoemisyjnych oraz ograniczenie zużycia paliwa poprzez poprawę sprawności kotła,
- ✓ likwidacji aerozoli i stref beztlenowych w komorach napowietrzania, obniżenie energochłonności, zmniejszenie emisji hałasu poprzez zmianę systemu napowietrzania na stanowisku „Biologia”,
- ✓ modernizacji technologii oczyszczania ścieków fenolowych w wyniku której odzyskiwany jest aceton (produkt handlowy), a do Wisły zrzucanych jest znacznie mniej zanieczyszczeń organicznych,
- ✓ uporządkowania gospodarki ściekowej, ograniczenia ilości węglowodorów kierowanych do kanalizacji w wyniku modernizacji przepompowni ścieków

1.22,1.23,1.24. Opracowanie map akustycznych i programów ochrony przed hałasem dla aglomeracji powyżej 250 tys. i 100 tys. obszarów położonych wzdłuż głównych dróg, linii kolejowych i lotnisk (np. Warszawa i Sochaczew).

Do końca 2004 roku aglomeracje powyżej 100 tys i 250 tys mieszkańców nie sporządziły map akustycznych.

Obowiązek prawny wynikający z Np. 14 ustawy z 27 lipca 2001 roku o wprowadzeniu ustawy . Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. nr 100, poz. 1085 z późn. Zm.) zobowiązuje do opracowania map i programów w następujących terminach :

- ✓ mapy akustyczne aglomeracji o liczbie mieszkańców powyżej 250 tysięcy powinny być sporządzone do 30.06.2007 r., Program ochrony przed hałasem-rok później,
- ✓ powyżej 100 tys- do 30.06.2012 r., program- rok później,
- ✓ programy dla terenów poza aglomeracjami poddanych oddziaływaniu hałasu wywołanego eksploatacją obiektów komunikacyjnych, która może powodować negatywne oddziaływanie akustyczne na znacznych obszarach –do 30 czerwca 2007roku.

Obecnie, Oddziały regionalne PKP PLK S.A., ustalają punkty pomiarowe do wyznaczenia wartości poziomu hałasu, na podstawie rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 23.12.2004 w sprawie wymagań w zakresie prowadzenia pomiarów wielkości emisji.

Ponadto realizując postanowienia Dyrektywy 2002/49/WE – ocena i kontrola poziomu hałasu w środowisku, PKP przygotowuje się do zlecenia wykonania pomiarów oraz map hałasu dla linii kolejowych po których rocznie przejeżdża powyżej 60.000 pociągów. Pomiary, zgodnie z postanowieniem wykonane będą w 2006r, a ich wyniki w postaci map hałasu przekazane właściwym urzędem w 2007r.

Ze środków własnych przedsiębiorstwa państwowego „Porty Lotnicze” została wykonana w 2005 r. mapa akustyczna PL Warszawa im. F. Chopina. Omawiana mapa została przekazana do Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego.

1.25 Budowa ekranów akustycznych zabezpieczeń antywibracyjnych podtorzy tramwajowych oraz instalacja ekranów o zwiększonej izolacyjności w aglomeracjach miejskich.

W roku 2003 na terenie miasta stołecznego Warszawy zamontowano ekrany akustyczne przy Trasie Toruńskiej . Zadanie zostało zakończone i obiekt przejęty do eksploatacji przez ZDM w dniu 27.11.2003. Łączny koszt etapu I wyniósł 4,53 mln. zł.. Natomiast w 2004 r. opracowano uzupełniającą dokumentację budowlaną – kosztorysową dla realizacji II etapu budowy ekranów akustycznych przy trasie Toruńskiej. W ramach zadania wybudowano ekrany przy Trasie Toruńskiej na długości 250m w rejonie węzła z ul. Marywilską. Wykonano również aktualizację projektu zagospodarowania terenu zieleni wzdłuż wybudowanych w I etapie ekranów na odcinku od ul. Wysockiego do ul. Łabiszyńskiej. Wydatkowano na ten cel kwotę w wysokości 0,83 mln. zł..

W 2004 r. w powiecie płockim przeprowadzono budowę ziemnego ekranu akustycznego przy kruszarce odpadów w Białej Nowej, gm Stara Biała. Koszt poniesiony przez inwestorów wyniósł 40 tys. zł.

1.26 Doprowadzenie do właściwego stanu jezior: Zdworskiego, Łąckiego Dużego i Małego Ciechanowskiego i Górskiego.

W celu poprawy stanu jezior na terenie powiatu płockiego w związku z suszą hydrologiczną, która doprowadziła do obniżenia poziomu wód gruntowych oraz wód powierzchniowych

w rzekach i jeziorach oraz pogorszenia jakości wód, masowe śnięcie ryb w jeziorach Zdwońskim, Łąckim i Ciechomickim w 2003 r. po rocznej dyskusji zostało podpisane porozumienie (wrzesień 2004) w sprawie działań na rzecz renaturyzacji jezior w zlewni cieków Wielka Struga.

Porozumienie to zawarto 8 września 2004 roku pomiędzy :

- ✓ Zarząd Województwa Mazowieckiego reprezentowanym przez Marszałka i Wicemarszałka Województwa Mazowieckiego,
- ✓ Wojewodą Mazowieckim,
- ✓ Mazowieckim Wojewódzkim Inspektorem Ochrony Środowiska w Warszawie,
- ✓ Zarząd Powiatu w Płocku reprezentowanym przez Starostę Płockiego i Wicestarostę,
- ✓ Gminą Łąck reprezentowaną przez Wójta Gminy Łąck,
- ✓ Nadleśniczym Nadleśnictwa Łąck,
- ✓ Agencją Nieruchomości Rolnych reprezentowaną przez Zastępcę Dyrektora Oddziału Terenowego w Warszawie,
- ✓ Miastem Płock reprezentowanym przez Prezydenta Miasta Płocka,
- ✓ Miastem i Gminą Gąbin reprezentowanym przez Burmistrza Miasta i Gminy Gąbin,
- ✓ Zarząd Okręgu Płocko – Włocławskiego Polskiego Związku Wędkarskiego reprezentowanym przez Zastępcę Dyrektora Biura Rejonu w Płocku.

Celem powyższego Porozumienia jest ratowanie jezior w powiecie płockim poprzez przywrócenie utraconej retencji wodnej, poprawę jakości wód oraz dążenie do właściwego zagospodarowania przestrzeni wokół tych jezior. Instytucje współdziałające w ramach Porozumienia przyjęły harmonogram działań na lata 2004 – 2010.

W harmonogramie tym uwzględniono działania:

- ✓ budowę kanalizacji wokół jezior i oczyszczalni ścieków zlokalizowanej w Zaździerzcu z możliwością przyjęcia także ścieków z sąsiednich terenów gminy Gąbin i miasta Płocka
- ✓ przebudowę przepustu drogowego na cieków Wielka Struga w ciągu drogi powiatowej nr 336 Zofiówka – Korzeń wraz z budową zastawki i niezbędnymi urządzeniami hydrotechnicznymi
- ✓ wykonanie inwentaryzacji geodezyjno – przyrodniczej jeziora Zdwońskiego, projektu jego kompleksowej renaturyzacji wraz z raportem oddziaływania na środowisko
- ✓ wykonanie przelewu awaryjnego z jeziora Ciechomickiego do cieków Wielka Struga wraz z udrożnieniem cieków Wielka Struga poniżej odpływu z jeziora Ciechomickiego
- ✓ systematyczne wycinanie nadmiernego porostu trzciny z jeziora Zdwońskiego
- ✓ spowodowanie udrożnienia trzech cieków zasilających jezioro Zdwońskie od strony północnej (przywrócenie do stanu poprzedniego)
- ✓ wykonanie rurociągu tłoczonego o długości 2,2 km umożliwiającego przerzut wody z Kanału Dobrzykowskiego do jeziora Zdwońskiego
- ✓ usunięcie osadów z jeziora Zdwońskiego
- ✓ wykonanie projektu renaturyzacji jezior Łąckiego Małego i Łąckiego Dużego wraz z raportem oddziaływania na środowisko oraz robót z tym związanych.
- ✓ monitoring jakości wód w jeziorach oraz ciekach je zasilających (Kanał Dobrzykowski, ciek Wielka Struga)
- ✓ realizację innych przedsięwzięć mających na celu poprawę jakości wód powierzchniowych w zlewni cieków Wielka Struga (uporządkowanie gospodarki odpadami komunalnymi, rekultywacja składowiska odpadów, edukacja ekologiczna).

W 2005 roku zakończono realizację zastawki na cieku Wielka Struga piętrzącą wody jeziora Zdwońskiego, również zretencjonowano wody j. Zdwońskiego – 1 mln m³. W dalszym ciągu trwa budowa rurociągu zasilającego jezioro Zdwońskie wodami Kanału Dobrzykowskiego.

1.28 Rekultywacja gleb zdegradowanych.

W powiecie płońskim rekultywacja gruntów zdegradowanych dotyczyła głównie:

- terenów z działalności po eksploatacji kopalin (17,5 ha),
- terenów zanieczyszczonych substancjami ropopochodnymi w wyniku awarii przemysłowej lub nieszczelności stacji paliw.

Rekultywacja gleb dotyczy również likwidowanych wysypisk odpadów .

W latach 2003-2004 ze środków WFOŚiGW została wykonana rekultywacja gleb na powierzchni 12,33 ha. Dotyczy powiatów: legionowskiego, garwolińskiego, mińskiego, siedleckiego.

1.29 Wprowadzenie do przemysłu i gospodarki komunalnej technologii ograniczającej emisję zanieczyszczeń powietrza w tym większe wykorzystywanie paliw ekologicznych.

Każdego roku podejmowanych jest szereg inwestycji, które mają na celu poprawę jakości powietrza.

Technologie ograniczające emisję zanieczyszczeń powietrza związane są np. z:

- ✓ modernizacją systemów ciepłych w połączeniu z likwidacją lokalnych kotłowni o niskiej sprawności i złym stanie technicznym
- ✓ likwidacją niskich emisji na terenach miejskich i obszarach szczególnie chronionych,
- ✓ racjonalizacją zużycia i poszanowania energii (w tym termorenowacja),
- ✓ wykorzystaniem niekonwencjonalnych źródeł energii

Przykładowe realizacje związane z odnawialnymi źródłami energii:

Rok 2003

pow.miński-Spółdzielnia Mieszaniowa „Mechanik”- wykonanie instalacji solarnej wspomagającej przygotowanie ciepłej wody użytkowej w budynkach mieszkalnych wielorodzinnych i jednorodzinnych w zabudowie szeregowej w Mińsku Mazowieckim (231 tys.zł WFOŚiGW)

pow.żyrardowski-Geotermia Mazowiecka S.A.- budowa kotłowni przystosowanej do spalania biomasy o mocy 1 MW wraz z modernizacją obecnego źródła ciepła i układu dystrybucji ciepła (959 tys.zł WFOŚiGW- dokończenie w 2005 r.)

Warszawa – kompleksowa modernizacja kotła w domu kultury „Świt” przez zamontowanie dodatkowego kotła na ekologiczne paliwo stałe – pellet (121 tys.zł WFOŚiGW).

Rok 2004

pow.płoński- modernizacja systemu ciepłowniczego z zastosowaniem energii odnawialnej – biomasa i kolektory słoneczne w Raciążu (3653 tys.zł. WFOSiGW, NFOŚiGW, Ekofundusz, środki własne),

pow.przysuski- budowa kotłowni opalanej słomą o mocy 0,8 MW dla Urzędu Gminy w Wieniawie i obiektów towarzyszących (1.036 tys.zł WFOŚiGW)

Warszawa- modernizacja i likwidacja dwóch kotłowni węglowych i 4 palników nadmuchowych-olejowych, poprzez wykorzystanie baterii kolektorów słonecznych, kotła na biomasę oraz szczytowego kotła gazowego w Ośrodku Charytatywnym

„ Tylko z darów miłosierdzia” w Warszawie (20,2 tys. zł WFOŚiGW)

W latach 2003 -2004 zrealizowane inwestycje z zakresu ochrony powietrza finansowane przez WFOŚiGW w Warszawie przyczyniły się do osiągnięcia następującego efektu ekologicznego:

	Rok 2003	Rok 2004
- obniżenie emisja dwutlenku siarki:	657,46 ton/rok	963,19 ton/rok
- obniżenie emisja dwutlenku azotu:	197,96 ton/rok	290,83 ton/rok
- obniżenie emisję tlenku węgla:	535,57 ton/rok	1 997,93 ton/rok
- obniżenie emisję dwutlenku węgla:	12.033,82 ton/rok	20 451,23 ton/rok
- obniżenie emisja pyłu:	712,47 ton/rok	745,93 ton/rok
- oszczędność energii cieplnej:	222.813,39 GJ/rok	296 197,58 GJ/rok
- zmniejszenie zużycia energii elektrycznej :		618,10 MWh/rok

Z dofinansowania WFOŚiGW w formie pożyczki korzystały również zakłady przemysłowe np. Płocka Energetyka Ciepła Sp.z oo, Płock, Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Gostyninie Sp. z o.o. Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp.z oo w Mińsku Mazowieckim, Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp.z oo, w Płońsku .

Dotrzymanie standardów jakości powietrza przy istniejącej strukturze emisji jest często bardzo trudne, dlatego też wszelkie prace podejmowane w celu zmniejszenia zanieczyszczeń emisji powietrza w województwie mazowieckim są konieczną inicjatywą, ponieważ w odczuwalny sposób zmieniają jakość życia ludzi i przyczyniają się do ochrony przyrody.

1.30 Wspieranie indywidualnych systemów oczyszczania ścieków w zabudowie rozproszonej.

W miejscach, gdzie budowa systemów kanalizacyjnych nie przyniosłaby korzyści dla środowiska lub powodowałaby nadmierne koszty (rozproszona zabudowa zagrodowa), należy stosować systemy indywidualne np. przydomowe oczyszczalnie ścieków lub inne rozwiązania zapewniające ochronę środowiska.

Zadanie było realizowane w powiatach ; płockim., nowodworskim, ostrołęckim, ostrowskim, siedleckim, warszawskim-zachodnim, mławskim, makowskim, płońskim.

Działania dotyczyły:

udostępnienia informacji w gminach na temat możliwości skorzystania z najnowszych technologii oczyszczających i zagospodarowujących ścieki komunalne, opracowania dokumentacji projektowych, budowy ekologicznych,, indywidualnych oczyszczalni ścieków, zakupu wozu asenizacyjnego, realizacji i uruchomienia hydroponicznych oczyszczalni ścieków (3 realizowane dla osiedla po PGR-ach, jedna przydomowa – pilotażowo – gm. Ożarów Mazowiecki,)

W roku 2003 na terenie województwa mazowieckiego funkcjonowało 113 indywidualnych systemów oczyszczania ścieków (nie przekraczających 5 m³/d ścieków lub 25 LRM) w tym w indywidualnych gospodarstwach rolnych powyżej 1 ha -37 obiektów.

1.31 Wyłączenie z eksploatacji pojazdów i maszyn o ponadnormatywnej hałaśliwości

W roku 2003 (Dane WIOŚ)

- ✓ zaprzestanie produkcji pustaków z wykorzystaniem stołu wibracyjnego na otwartym terenie w Zakładzie Betoniarskim Kazimierz Korzeniak w Sulejówku,
- ✓ likwidacja agregatu chłodniczego na naczepie samochodowej zlokalizowanej w Zakładzie Soki dr Witt w Ustanowie, gm. Zalesie Górne, co spowodowało ograniczenie hałasu w porze nocy o 6,0 dB i osiągnięto dopuszczalny poziom emisji hałasu,
- ✓ likwidacja załadowniczej rampy bocznej „Spółdzielni Piekarsko – Ciastkarskiej w Warszawie należącej do SPC w Warszawie, wobec czego pojazdy podjeżdżają wyłącznie do rampy głównej, znacznie oddalonej od granicy terenu zabudowy mieszkaniowej i wyłącznie z tej

rampy odbywa się załadunek pieczywa, wycofano z odbioru pieczywa samochody najcięższe, emitujące hałas wyższy od typowego samochodu dostawczego typu Lublin (wylimitowano przekroczenie w porze nocy z 4,4 dB do poziomu dopuszczalnego),

- ✓ wymieniono agregaty chłodnicze na cichsze w Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w Henrykowie z siedzibą w Złotokłosie oraz dodatkowo wykonano obudowę północnej ściany wnęki, gdzie usytuowane są agregaty ścianką dźwiękochłonna – izolacyjną wykonaną z wełny mineralnej i impregnowanej płyty wiórowej, przymocowanej do konstrukcji nośnej, co przyczyniło się do zmniejszenia wielkości przekroczenia z 15,9 dB do poziomu 4,0dB w porze nocy, całkowitą modernizację zakład zakończył w 2004 r.,
- ✓ wymieniono klimatyzatory zainstalowane na elewacji budynku na cichsze, w obiekcie przy ul. Kruczej w Warszawie, należącym do Polskiego Górnictwa Naftowego i Gazownictwa S.A. w Warszawie – co spowodowało ograniczenie hałasu do wartości dopuszczalnych,
- ✓ dokonano wymiany dwóch najbardziej zużytych spośród czterech wytwornic wody lodowej, na nowe urządzenia o znacznie mniejszej emisji hałasu w zakładzie Telekomunikacji Polskiej S.A. Pionie Administracji Obszaru Centralnego zarządzający obiektem przy ul. Dzielnej 52 w Warszawie,
- ✓ ograniczono emisję hałasu poprzez zawieszenie działalności do czasu wybudowania nowego budynku produkcyjnego w Przedsiębiorstwie Produkcyjno – Usługowym „KOMSA” w Radomiu .

W roku 2004 (Dane WIOS)

- ✓ wstrzymanie pracy kruszarki w „Kopalni Kruszywa Naturalnego – Nowa Wieś 2” Gm. Młodzieszyn – decyzją MWIOS (Delegatura Płock)
- ✓ w celu ograniczenia emisji hałasu do środowiska, Spółdzielnia Mleczarska „MAZOWSZE” zlokalizowanej w Chorzelach przy ul. Grunwaldzkiej 97 – poinformowała WIOS w Warszawie o prowadzonych pracach modernizacyjnych w maszynowni chłodniczej oraz o wyłączeniu z eksploatacji najgłośniejszego pracującego segmentu skraplacza (Ostrołęka),
- ✓ wymieniono wózki widłowe spalinowe na gazowe w Warszawskiej Wytwórni Wódek „KONESER” w Warszawie –co spowodowało ograniczenie hałasu w porze dnia o 11,4dB i osiągnięto poziom dopuszczalny,
- ✓ likwidacja działalności w zakresie kolportażu prasy w „RUCH” S.A. Dział Prenumerat przy ul. Żółkiewskiego w Warszawie, uciążliwej w porze nocy (przekroczenie dopuszczalnego poziomu hałasu o 13,5dB),
- ✓ usunięto z hali produkcyjnej urządzenie do schładzania warzyw oraz wymieniono silnik wentylatora na cichobieżny w „SALMIX” Sp. Z o.o. w Izabelinie Laskach - co spowodowało ograniczenie hałasu w porze dnia o 9,0dB i osiągnięto dopuszczalny poziom emisji hałasu.

RAPORT Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO ZA ROK 2004
(Z UWZGLĘDNIENIEM ROKU 2003)

2.Cel główny – racjonalna gospodarka wodą

Nr. Zad.	Zadanie	Jednostka realizacyjna	Okres realizacji zadania wg Programu	Szacunkowa kwota przeznaczona na zadanie w 2004 roku wg Programu w mln zł	Realizacja zadania – kwota wydatkowana na zadanie w mln zł		Źródła finansowania zadania	Uwagi
					Rok 2003	Rok 2004		
2.1.	Wprowadzenie wskaźników zużycia wody na jednostkę produkcji dla wodochłonnych dziedzin wytwarzania oraz określenie zakresu i sposobu wykorzystania tych wskaźników w regionalnych programach ochrony środowiska	WIOŚ	2002-2004	0,02	-	-	-	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej 2.1.
2.2.	Uruchomienie programów oszczędzania wody w systemach zaopatrzenia w wodę miast powyżej 50 tys. Mieszkańców	RZGW, byłe miasta wojewódzkie	2002-2004	0,021	b.d.	b.d.	-	Oprócz montażu wodomierzy inne działania nie zostały podjęte
2.3.	Wprowadzenie zamkniętych obiegów wody w przemyśle, wprowadzenie wodooszczędnych technologii produkcji i przedsięwzięcia modernizacyjne w systemach zaopatrzenia miast w wodę, ukierunkowanie na zmniejszenie strat wody	byłe miasta wojewódzkie przedsiębiorstwa	2002-2010	74,4	0,97	0,51	Środki własne przedsiębiorstw	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej 2.3.
2.4.	Opracowanie planów gospodarowania wodami w dorzeczu Wisły oraz systemu kontroli w tym zakresie; wdrożenie katastru wodnego	RZGW, samorząd powiatowy, WZMiUW	2002-2006	4,7	0,21	-	WFOŚiGW	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej 2.4.
2.5.	Modernizacja i budowa stacji uzdatniania wody zgodnie z wymogami nowych przepisów	Samorząd gminy	2002-2004	2,94	21,70	18,70	Fundusze ekologiczne, WFOŚiGW, budżet państwa, budżet gmin, środki unijne	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej 2.5.
2.6.	Opracowanie programów pilotażowych ochrony wód dla zleni Liwca, Omulwi, Łydyni, Radomki	WZMiUW	2004-2006	0,05	-	-	-	Zadanie opisane w priorytetach
2.7.	Opracowanie regionalnego programu retencjonowania wód z uwzględnieniem programów byłych województw	WZMiUW	2004-2006	0,05	-	-	-	Zadanie opisane w priorytetach

RAPORT Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO ZA ROK 2004
(Z UWZGLĘDNIENIEM ROKU 2003)

2.8.	Utrzymanie naturalnych zbiorników retencyjnych między innymi terenów podmokłych, torfowisk, bagien	Samorząd Województwa Lasy Państwowe	-	-	0,76 0,61*	2,10 1,43*	Fundusze ekologiczne, budżet województwa, budżet Lasów Państwowych	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej 2.8.
2.9.	Wykorzystanie wód podziemnych głównie na zaopatrzenie ludności w wodę pitną	Samorząd Gminy Powiaty	-	-	21,31 2,70*	27,31 2,00*	Fundusze ekologiczne, budżet województwa, środki własne przedsiębiorstw, środki unijne	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej 2.9.
R A Z E M					82,18	48,26	52,05	

1.7 Środki przeznaczone dla m.st. Warszawy

Koszty poniesione według źródeł finansowania w tys. zł

Źródło finansowania	W roku 2003	W roku 2004
Budżet miasta stołecznego Warszawy	3,31	3,43
Budżet Państwa	0,07	0,20
Budżet samorządów	9,98	15,58
Kontrakt Wojewódzki	0,20	
Fundusze Ekologiczne	23,46	22,87
Środki UE	5,60	7,30
Środki przedsiębiorstw	2,37	1,92
Lasy Państwowe	0,01	0,47
Inne (kredyty bankowe)	3,26	0,28
SUMA	48,26	52,05

2. Cel główny – racjonalna gospodarka wodą.

2.1 Wprowadzanie wskaźników zużycia wody na jednostkę produkcji dla wodochłonnych dziedzin wytwarzania oraz określenie zakresu i sposobu wykorzystania tych wskaźników w regionalnych programach ochrony środowiska.

Zgodnie z informacją przekazaną przez WIOŚ w Warszawie nie określono ww. wskaźników na szczeblu regionalnym. Jedynie podczas kontroli w zakładach, inspektorzy WIOŚ w protokołach zapisywali informacje dotyczące wielkości produkcji oraz zużycia wody. Dane te służą do wyliczania wskaźników zużycia wody na jednostkę produkcji w poszczególnych zakładach.

2.3 Wprowadzenie zamkniętych obiegów wody w przemyśle, wprowadzenie wodooszczędnych technologii produkcji i przedsięwzięcia modernizacyjne w systemach zaopatrzenia miast w wodę, ukierunkowane na zmniejszenie strat wody.

Ograniczenie wodochłonności związane jest z poprawą standardów zaopatrzenia w wodę zarówno w kontekście mechaniki płynów i zachodzących zjawisk fizycznych jak i nowoczesnych urządzeń odbiorczych pozwalających na uzyskanie wymiernych oszczędności wody.

W ramach oszczędności wody przedsiębiorstwa wprowadziły system zamkniętego obiegu wody oraz wodooszczędne technologie produkcji.

Poniższa tabela przedstawia przykłady modernizacji i wprowadzenia wodooszczędnych technologii w latach 2003-2004:

Lp.	Nazwa przedsiębiorstwa energetycznego	Środki własne w tys. zł.	Rok	Rodzaj działania/charakter inwestycji
1	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej „Żyrardów” Spółka z o.o., Żyrardów	643,47	2003	- budowa automatycznej stacji uzdatniania wody, - modernizacja sieci i węzłów cieplnych,
2	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Ciechanowie spółka z o.o.	b.d.	2003-2004	- sukcesywna wymiana sieci kanałowych na nowoczesne sieci preizolowane (1,3 km), - ogólnej liczby 123 węzłów będących w eksploatacji większość pracuje w systemie zamkniętym (z przepionowymi naczyniami wzbiorczymi),
3	Żuromińskie Zakłady Komunalne Sp. zo.o., Żuromin	199,51 (suma kosztu modernizacji kotłowni)	2003-2004	zamontowanie została nowa stacja zmiękczenia wody wraz z automatycznym uzupełnianiem wody do naczynia wzbiorczego,
4	Zakład Usług Komunalnych, Warka	b.d.	2003-2004	w instalacjach energetycznych do produkcji ciepła występuje zamknięty obieg wody, innych procesów brak,
5	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp.z o.o., Gostynin	b.d.	2003-2004	coroczna wymiana kilkuset mb. rurociągów magistralnych-na

RAPORT Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO ZA ROK 2004
(Z UWZGLĘDNIENIEM ROKU 2003)

				preizolowane oraz kilkudziesięciu pomp obiegowych w węzłach ciepłych na bezdławice,
6	PEC Przedsiębiorstwo Energetyczne w Siedlaczach	b.d.	2003-2004	- montaż wodomierzy na odmulaczach kotłów, - montaż falownika do silnika pompy hydroforowej, - podgląd wizualny hydroforni co ogranicza możliwość przelewu wody na zbiorniku wody surowej, - montaż zaworów odcinających na rurach sieciowych preizolowanych,
7	Radomskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej „RADPEC” Spółka Akcyjna, Radom	341,78	2003-2004	budowa osadnika wód opadowych z terenu posesji przy ul. Żelaznej 7 o wydajności 1800m ³ /dobę,
8	ZEP Multienergetyczne Przedsiębiorstwo Sieciowe, Żychlin	b.d.	2003-2004	- w elektrociepłowni w Winnicy zastosowano zamknięty obieg wód, - zastosowanie procedur monitorowania i zapobiegania nieuzasadnionym ubytkom wody, - instalacja nowych stacji uzdatniania wody do celów technologicznych,
9	„Ciepłownia Miejska” sp .z o.o., Szydłowiec	25,82	2003-2004	- zamknięcie układu wody chłodzącej pompy obiegowej w Ciepłowni, - modernizacja węzła grupowego oś. Zamkowanaczynie otwarte wyrównawcze zastąpiono naczyniami Reflex, zamontowano automatyczne uzupełnianie wody z zastosowaniem zaworu ciśnieniowo-przemysłowego,
10	Zakłady Energetyki Ciepłej, Nowy Dwór Mazowiecki	80,44	2003-2004	- wymiana sieci kanałowej na sieć preizolowaną (od 200 do 500 mb/rok), - wprowadzenie zamkniętych układów chłodzenia pomp, wentylatorów itp.,
11	Wodociągowo-Kanalizacyjne Gospodarstwo Pomocnicze przy Urzędzie Miasta Zielonka, Zielonka	187,84	2004	wybudowanie zbiornika sedymentacyjnego służącego do retencjonowania wód popłucznych,
SUMA		1,48 mln		

2.4 Opracowanie planów gospodarowania wodami w dorzeczu Wisły oraz systemu kontroli w tym zakresie; wdrożenie katastru wodnego.

Zgodnie z art. 90 ust. 1 pkt 1a Prawa wodnego, projekty planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy wykonuje Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej. Dla potrzeb planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły dla obszaru działania Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie zostały sporządzone:

- ✓ wykazy wód powierzchniowych i podziemnych wykorzystywanych do zaopatrzenia w ludności w wodę przeznaczoną do spożycia (rok 2003),
- ✓ wykazy wód powierzchniowych wykorzystywanych do celów rekreacyjnych, a w szczególności do kąpieli (rok 2003),
- ✓ wykazy wód powierzchniowych przeznaczony do bytowania ryb (rok 2003),
- ✓ wykazy wód wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych (rok 2003),
- ✓ I etap analizy ekonomicznej gospodarowania wodami w regionie wodnym; prace polegały na wstępnej inwentaryzacji użytkowników wód i oszacowaniu kosztów usług wodnych (głównie usług wodociągowo-kanalizacyjnych) oraz opracowaniu scenariusza prognozy rozwoju podstawowych czynników społeczno-gospodarczych mających istotny wpływ na stan ilościowy i jakościowy zasobów wodnych (rok 2004).

Powyższe prace zostały wykonane w układzie zlewniowym, w większości przez pracowników RZGW. Z uwagi na to, że obszar obsługiwany przez RZGW w Warszawie nie pokrywa się terytorialnie z granicami województw, nie jest możliwe podanie nakładów finansowych jakie zostały poniesione, szczególnie w części dotyczącej województwa mazowieckiego i dorzecza Wisły w jego granicach.

W celu właściwej realizacji postanowień ustawy z dnia 18 lipca 2001 Prawo wodne (Dz.U. 01.115.1229 z późn. zm.), koniecznym jest wprowadzenie systemu informacyjnego o gospodarowaniu wodami. Kataster wodny - stosownie do zapisów art. 153 ustawy Prawo wodne jest jednym z instrumentów służących zarządzaniu wodami, w którym gromadzone będą informacje o stanie i użytkowaniu zasobów wodnych - założenia tak rozumianego katastru są w trakcie opracowywania przez Ministerstwo Środowiska.

Kataster wodny obejmuje m.in. dane dotyczące pozwoleń wodnoprawnych i spółek wodnych; dane te (w 2002 roku przyjęte zostały księgi wodne) są gromadzone przez RZGW w Warszawie na bieżąco w specjalnie utworzonych bazach danych.

W 2003 roku WFOŚiGW w Warszawie przekazał RZGW w Warszawie dotację w kwocie 213 tys. zł na realizację niżej wymienionych zadań:

- ✓ warunki korzystania z wód zlewni rz. Bug od granicy państwa do zbiornika Zegrzyńskiego,
- ✓ warunki korzystania z wód zlewni rz. Pilicy.

2.5 Modernizacja stacji uzdatniania wody zgodnie z wymogami nowych przepisów.

Powyższe zadanie przeprowadzane zostało w następujących powiatach :
w roku 2003:

piaseczyński, wołomiński, sierpecki, kozienicki, radomski, zwoleński, siedlecki, otwocki, piaseczyński, grodziski, legionowski, nowodworski, sochaczewski, płoński, pułtuski, ostrowski, wyszkowski, płocki.

Zrealizowano 34 szt. inwestycji na sumę 21,7 mln.

w roku 2004:

nowodworski, przasnyski, legionowski, piaseczyński, sochaczewski, żyrardowski, makowski, ostrołęcki, płocki, białobrzegi, grójecki, kozienicki, przysuski, szydlowiecki, garwoliński, sokołowski, węgrowski.

Zrealizowano 22 szt. inwestycji na sumę 18.7 mln.

W ramach Kontraktu Wojewódzkiego w roku 2003 zrealizowano jedna stację uzdatniania wody w gminie Zaręby Kościelne, powiat ostrowski.

2.8 Utrzymanie naturalnych zbiorników retencyjnych między innymi terenów podmokłych, torfowisk, bagien.

W celu ochrony cennych zbiorników roślinnych, mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej, Nadleśnictwo Sarnaki wystąpiło w roku 2004 z wnioskiem do Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody o uznanie za użytki ekologiczne powierzchni 4,82 ha. Tereny te to pastwiska, przylegające do istniejących już użytków ekologicznych, będących starorzeczami Bugu. Jest to teren zalewowy, na którym poziom wód gruntowych podlega wahaniom. Obiekty te znajdują się na terenie „Parku Krajobrazowego Podlaski Przełom Bugu”. Stanowią one bogactwo przyrodnicze będące źródłem pożytecznych i chronionych gatunków roślin.

RDLP w Warszawie realizowała w/w zadanie poprzez:

- ✓ konserwację naturalnych zbiorników wodnych – wykaszanie ich brzegów w celu nie dopuszczenia do zarastania,
- ✓ pogłębianie naturalnych zbiorników wodnych wykorzystywanych jako zbiorniki przeciwpożarowe,
- ✓ zakładanie zastawek na rowach melioracyjnych,
- ✓ zagospodarowanie terenów otaczających zbiorniki.

Na terenie m. st. Warszawy znajduje się ponad 120 zinwentaryzowanych zbiorników i cieków wodnych. Tylko część z nich (ok. 40%) była w przeszłości poddawana wyrzykowym badaniom. W związku z powyższym zaistniała potrzeba monitoringu jakości wód powierzchniowych na terenie m. st. Warszawy dla realizacji następujących celów:

ocena stanu jakości wód i osadów dennych w wybranych, reprezentatywnych zbiornikach wód powierzchniowych na terenie m. st. Warszawy,

określenie przedsięwzięć, prowadzących do poprawy jakości ekosystemów w zbiornikach, (opracowywanie planów rekultywacji i zagospodarowania terenów przyległych do zbiorników itp.),

stworzenie bazy danych o jakości wód i osadów dennych w zbiornikach wód powierzchniowych Warszawy,

ocena zmian zachodzących w ekosystemach wodnych zbiorników i ich zlewni w celu przeciwdziałania ewentualnym ujemnym skutkom ich zanieczyszczenia.

Do programu badawczego wytypowano zbiorniki wodne biorąc pod uwagę rolę, jaką zbiorniki pełnią lub mogą pełnić w przyszłości w infrastrukturze miejskiej, tj. wypoczynek i rekreacja, wędkarstwo, obiekty kultury narodowej, rezerваты przyrody itp. Dla każdego z wytypowanych zbiorników wód powierzchniowych został opracowany indywidualny program badawczy, w zależności od charakterystyki morfologicznej i hydrologicznej zbiornika. Zaplanowano cykl badań wód i osadów dennych. Badaniami objęto również dopływy i odpływy monitorowanych jezior i stawów. Prócz oznaczenia wskaźników chemicznych określających jakość wody i charakteryzujących osady denne wykonana została również dokumentacja zdjęciowa w celu przedstawienia charakterystycznych miejsc i form zagospodarowania monitorowanych obiektów wodnych.

Monitoringiem objęto następujące zbiorniki:

w okresie 2002/2003: Jezioro Powsinkowskie, Jezioro Wilanowskie, Jezioro Imielińskie, Staw Krosno, Jezioro Czerniakowskie, Morskie Oko, Jezioro Szczęśliwickie, Stawy w Parku

Moczydło (Duży, Średni, Mały), Stawy Brustmana („Kwadrat”, „Rogal”), Kępa Potocka, Jezioro Goćławskie, Jezioro Kamionkowskie,
w okresie 2003/2004: Staw Koziorożec, Staw Cietrzew (Duży, Mały), Staw Cietrzew (przy ul. Pana Tadeusza), Glinianka Sznajdra, Glinianka Jelonek, Jezioro Lisowskie, Jezioro Pod Morgami, Staw Zawadowski, Rzeka Milanówka, Kanał Latoszka, Stawy Arkadia, Staw Jeziorzec, Fort Blizne, Fort Bema, Fort Legionów Piłsudskiego (fosa prawa i lewa),
w okresie 2004/2005: Jezioro Balaton, Jezioro Sieleckie, Staw Wolski, Staw Zielony, Jezioro Sielanka, Jezioro Grabowskie, Jezioro Czyste, Bernardyńska Woda, Stawy Kellera (Górny, Dolny), Stawy w Parku Moczydło (Duży, Średni, Mały).
Więcej informacji zostało zamieszczonych w zadaniu pn. ***Doprowadzenie do właściwego stanu jakości wód jezior: Zdwojskiego, Łąckiego Dużego i Małego Ciechomickiego i Górskiego (1.26).***

2.9 Wykorzystanie zasobów wód podziemnych głównie na zaopatrzenie ludności w wodę pitną.

Na terenie Warszawy zlokalizowanych jest 126 ujęć wody ze źródeł oligoceńskich i czwartorzędowych. Są one kontrolowane przez służby sanitarne z częstotliwością comiesięczną. Spośród tych ujęć: 113 to obiekty ogólnodostępne.

W Warszawie w Dzielnicy Targówek w 2003 roku zakończono budowę stacji wody oligoceńskiej - **Park Wiecha** - i udostępniono ją mieszkańcom. Koszt inwestycji wyniósł 114 673,53 zł.

W ramach zadania zrealizowano:

- ✓ studnię o głębokości 239,5 m.
- ✓ budynek z pomieszczeniem technicznym i salą całorocznego poboru wody na 7 zaworów czerpalnych oraz zewnętrzną częścią letnią na 4 zawory,
- ✓ poszerzenie ul. Witebskiej do 6,0 m,
- ✓ ciągi piesze,
- ✓ stanowiska postojowe w tym dla niepełnosprawnych,
- ✓ oznakowanie pionowe i poziome,
- ✓ instalacje elektryczne zewnętrzne,
- ✓ oświetlenie zewnętrzne źródła.

Łączny koszt zadania wynosi 1 187 467,98 zł.

Następną zrealizowaną inwestycją jest całoroczna stacja wody oligoceńskiej w ogródku jordanowskim przy ul. Suwalskiej, którą udostępniono mieszkańcom w 2003 roku, po uprawomocnieniu się decyzji na użytkowanie obiektu. Koszt inwestycji wyniósł 413 448,00 zł.

W ramach zadania zrealizowano:

- ✓ studnię o głębokości 239 m,
- ✓ budynek z pomieszczeniem technicznym i salą całorocznego poboru wody na 6 zaworów czerpalnych oraz zewnętrzną częścią letnią na 4 zawory,
- ✓ ciągi piesze z kostki brukowo-betonowej,
- ✓ instalacje elektryczne zewnętrzne i wewnętrzne (zasilanie studni wody oligoceńskiej, oświetlenie wewnętrzne i zewnętrzne, instalacja grzewcza).

Łączny koszt zadania wyniósł 1 151 363,35 zł.

Powyższe zadanie przeprowadzane zostało w następujących powiatach :

w roku 2003:

garwoliński, grodziski, grójecki, kozienicki, łosicki, makowski, miński, mławski, piaseczyński, nowodworski, płocki, płoński, pruszkowski, przasnyski, przysuski, pułtuski, siedlecki, sokołowski, warszawa zachodnia, wołomiński, żyrardowski.

w roku 2004:

garwoliński, gostyniński, grodziski, grójecki, kozienicki, łosicki, makowski, miński, mławski, otwocki, piaseczyński, nowodworski, płocki, płoński, pruszkowski, przasnyski, przysuski, pułtuski, siedlecki, sokołowski, warszawa zachodnia, wołomiński, zwoleński, żuromiński.

RAPORT Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO ZA ROK 2004
(Z UWZGLĘDNIENIEM ROKU 2003)

Cel główny 3: Zwiększenie lesistości i ochrona lasów

Nr Zad.	Zadanie	Jednostka realizacyjna	Okres realizacji zadania wg Programu	Szacunkowa kwota przeznaczona na zadanie w 2004 roku wg Programu w mln zł	Realizacja zadania – kwota wydatkowana na zadanie w mln zł		Źródła finansowania zadania	Uwagi
					Rok 2003	Rok 2004		
3.1	Opracowanie wojewódzkiego programu zwiększania lesistości	Zarząd Województwa	2004-2006	0,6	-	-	Budżet województwa	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli 3.1
3.2.	Realizacja programu rekultywacji gleb zdegradowanych na obszarach rolniczego użytkowania, w tym zalesianie gruntów wyłączonych z użytkowania rolniczego (ok. 75 tys. ha)	Lasy Państwowe samorząd powiatu samorząd gminy, właściciele ARiMR	2003-2010	40,4	2,9	0,6	WFOŚiGW Fundusz Leśny właściciele, budżet państwa, NFOŚiGW	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli 3.2
3.3	Doskonalenie zasad i mechanizmów użytkowania obszarów leśnych:	Lasy Państwowe	2002-2010	0,19	b.d	b.d		Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli 3.3
3.4	Przygotowanie podstaw do rozszerzenia zakresu zalesień - weryfikacja klasyfikacji gruntów i uporządkowanie ewidencji gruntów zalesionych	wojewoda samorząd powiatu samorząd gminy Lasy Państwowe	2002-2004	0,16	0,3	0,5	Lasy państwowe budżet powiatowy WFOŚiGW, PFOŚiGW ARiMR	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli 3.4
3.5	Realizacja programu ochrony ekosystemów leśnych i różnorodności biologicznej w lasach, w tym zwiększenie odporności lasów	Lasy państwowe wojewoda samorząd powiatu samorząd gminy	2002-2010	1,1	1,3	2,5	Lasy Państwowe budżet powiatów, NFOŚiGW, WFOŚiGW, Fundusz Leśny	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli 3.5
Razem				42,42	4,5	3,6		

RAPORT Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO ZA ROK 2004
(Z UWZGLĘDNIENIEM ROKU 2003)

Koszty poniesione według źródeł finansowania w tys. zł

<u>Źródło finansowania</u>	<u>W roku 2003</u>	<u>W roku 2004</u>
Budżet Państwa	0,08	0,01
Budżet powiatowy	0,62	1,04
Fundusze Ekologiczne	1,68	0,75
Fundusz Leśny	0,82	0,59
Środki przedsiębiorstw	0,13	0,06
Lasy Państwowe	0,81	1,1
ARiMR	0,36	0,014
SUMA	4,5	3,6

Cel główny – zwiększenie lesistości i ochrona lasów.

3.1 opracowanie wojewódzkiego programu zwiększania lesistości.

Zwiększanie lesistości jest trwałym elementem polityki przestrzennej, ekologicznej i gospodarczej kraju. Jest to jeden z ważniejszych działań polityki leśnej państwa. Konsekwentna realizacja tej polityki powinna doprowadzić do zwiększenia lesistości kraju do 30% w roku 2020 i 33% po roku 2050. W aktualizowanej obecnie Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego (przyjętej 31 stycznia 2001 r. uchwałą nr 3/01 przez Sejmik Województwa Mazowieckiego), położono nacisk na zwiększenie lesistości regionu i ochronę rosnących tam lasów. Lesistość województwa mazowieckiego wynosi 22% a powierzchnia 784 tys. ha. Na tle średniej krajowej wynoszącej 28,0% jest to wskaźnik stosunkowo niski. Dodatkowo istnieją znaczne różnice w wielkości lesistości pomiędzy powiatami. Powyżej 30% lesistość mają takie powiaty jak ostrołęcki, wyszkowski, legionowski, natomiast poniżej 15% - płoński, grójecki, sochaczewski, grodziski, pruszkowski i zwoleński. Dlatego też w Krajowym Programie Zwiększania Lesistości na lata 2001 -2020 zawarto założenie zalesienia w tym okresie na terenie województwa mazowieckiego 75,2 tys. ha gruntów, w tym 2,5 tys. ha w sektorze państwowym i 72,7 tys. ha. w sektorze niepaństwowym. Będzie to wymagało zalesienia rocznie ok. 3,7 tys. ha.

W chwili obecnej lasy na terenie Mazowsza są drzewostanami monokulturowymi, z dominacją sosny i przewagą siedlisk borowych. Dlatego też niezbędne jest podjęcie działań dla zwiększenia różnorodności gatunkowej, która doprowadzi do zmniejszenia poziomu zagrożeń powodowanych przez człowieka oraz czynniki biotyczne jak i abiotyczne, jak również przyczyni się do poprawy stanu zdrowotnego i sanitarnego lasów. Działania te będą możliwe poprzez zwiększenie stanu lesistości województwa a w rezultacie zwiększenie jego różnorodności przyrodniczej i atrakcyjności regionu. Program zwiększenia lesistości w Województwie Mazowieckim nie został jeszcze opracowany. W chwili obecnej są prowadzone wstępne bilanse oraz uzgodnienia z właściwymi jednostkami administracji państwowej, tzn. z Ministerstwem Środowiska, Ministerstwem Rolnictwa, Generalną Dyrekcją Lasów Państwowych, Mazowieckim Urzędem Wojewódzkim. Zwiększenie lesistości obszaru województwa będzie realizowane min. poprzez:

- ✓ maksymalny, możliwy rozwój przestrzenny obszarów leśnych na terenie województwa,
- ✓ zalesienie gruntów nie użytkowanych rolniczo i o niskiej przydatności rolniczej,
- ✓ zachowanie obecnego stanu zasobów leśnych,
- ✓ weryfikację programów zwiększania lesistości i ich dostosowanie do wymogów przepisów o zagospodarowaniu przestrzennym,
- ✓ dostosowanie składu gatunkowego drzewostanów do warunków glebowo- siedliskowych,
- ✓ zwiększenie odporności biologicznej lasów,
- ✓ restytucję zniekształconych zbiorowisk leśnych,
- ✓ harmonizowanie społecznego i gospodarczego rozwoju regionu z racjonalną ochroną i wykorzystaniem zasobów leśnych),
- ✓ ograniczenie monokultury sosnowej.

3.2 Realizacja programu rekultywacji gleb zdegradowanych na obszarach rolniczego użytkowania, w tym zalesienia gruntów wyłączonych z użytkowania rolniczego (ok. 75 tys.ha).

Jednym z działań programu rekultywacji gleb zdegradowanych, użytkowanych rolniczo, jest wykonywanie na nich zalesień. Działanie to jest realizowane w oparciu o potrzeby zalesieniowe zgodne z Krajowym Programem Zwiększania Lesistości przyjętym do realizacji Uchwałą Rady Ministrów w 1995 r. i znowelizowanym w 2003r., który zakłada min. powiększenie obszarów

RAPORT Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO ZA ROK 2004
(Z UWZGLĘDNIENIEM ROKU 2003)

leśnych poprzez zalesianie użytków rolnych o niskiej przydatności dla rolnictwa, utrzymanie i wzmocnienie ekologicznej stabilności obszarów leśnych poprzez zmniejszenie fragmentacji kompleksów leśnych i tworzenie korytarzy ekologicznych. Szacunek dokonany w ramach ww. programu wskazał, iż w Polsce uprawia się zbyt wiele gruntów o niskiej jakości. Potrzeby zalesieniowe oszacowano na poziomie lokalnym ze wskazaniem gmin preferowanych do zalesień, biorąc pod uwagę uwarunkowania środowiskowe, ekonomiczne i społeczne. Program ten zakłada zalesienie w latach 2001 – 2020 na terenie województwa Mazowieckiego ok. 75 tys. ha.

Dane z 32 powiatów dotyczące zalesienia na obszarach rolniczego użytkowania są następujące:

Lp.	Powiat	2003 rok Pow. w ha	2004 rok Pow. w ha
1	Białobrzeski	59	4
2	Garwoliński	101	38
3	Gostyniński	88	16
4	Grójecki	72,4	32,3
5	Kozienicki	6,0	-
6	Łosicki	29,7	5,1
7	Makowski	b.d	17,5
8	Miński	34,2	19
9	Mławski	137	19
10	Nowodworski	32,5	-
11	Ostrowski	52,7	-
12	Ostrołęcki	109,0	1,6
13	Otwocki	53	20,5
14	Płocki	84,7	9,5
15	Płoński	35	5,9
16	Przasnyski	35	16,6
17	Przysuski	77,7	9,8
18	Pułtowski	91	0,41
19	Radomski	30,9	18,6
20	miasto Radom	10,0	-
21	Siedlecki	64	24,1
22	Sierpecki	49,6	5,4
23	Sochaczewski	39,1	2,2
24	Sokołowski	90,0	-
25	Szydłowiecki	8,48	13,4
26	Warszawski	7,3	-
27	Węgrowski	68,0	22,4
28	Wołomiński	38,2	2,1
29	Wyszkowski	56,0	-
30	Zwoleński	70,0	-
31	Żuromiński	100,0	2,9
32	RDLP Radom	522,0	48,0
33	RDLP Warszawa	961,0	183,0
34	RDLP Łódź	52,3	17,8
Razem		2248	372

W latach 2003 i 2004 na terenie Mazowsza zalesiono odpowiednio 2248 ha i 372 ha na obszarach rolniczego użytkowania.

3.3 Doskonalenie zasad i mechanizmów użytkowania obszarów leśnych.

Duże znaczenie dla zachowania stanu przyrody ma racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych. Przykładem właśnie takiego rozsądnego korzystania z dóbr natury, przy dbałości o ich zachowanie i odtworzenie, jest polska gospodarka leśna. Gospodarstwo leśne powinno być obiektem praktycznej realizacji zasady trwałego, zrównoważonego rozwoju, która łączy wymagania wzrostu gospodarczego z potrzebami ochrony przyrody w długim horyzoncie czasowym, uwzględniającym potrzeby przyszłych pokoleń. Niezbędne jest rozwijanie zasady trwałości i ciągłości ochrony i użytkowania lasu, która stanowi już od blisko dwustu lat jeden z podstawowych aksjomatów racjonalnej gospodarki leśnej oraz warunków zachowania ekologicznej niepodzielności środowiska leśnego i jego funkcji. Do głównych zadań gospodarki leśnej należą w szczególności ochrona lasów i ograniczanie negatywnych skutków zagrożeń, zwiększanie powierzchni leśnej i zasobów drzewnych, wzmacnianie wielofunkcyjnej roli lasów w gospodarce przestrzennej. Wszystko odbywa się poprzez rzetelne planowanie – wykonywanie planów urządzania lasów zgodnie z najnowszą wiedzą leśno-przyrodniczą oraz działania mające na celu traktowanie każdego drzewostanu jako jednostki kształtującej równowagę w ekosystemach leśnych. Istotnymi czynnikami wpływającymi na doskonalenie zasad użytkowania lasów jest postępujące zjawisko ekologizacji procesu produkcyjnego, denaturalizacji i ochrona bioróżnorodności, jak również wykorzystywanie w pracach urządzeniowych lasów najnowszych osiągnięć techniki min. nanoszeniu danych na mapę numeryczną, będącą częścią systemu informacji przestrzennej (GIS). Wprowadzanie tych działań powinno w rezultacie doprowadzić do powiększenia zasobów leśnych województwa, polepszenia stanu zasobów i ich kompleksowej ochrony oraz zmianę sposobu zarządzania lasami na model proekologicznego i zrównoważonego ekonomicznie, wielofunkcyjnego gospodarstwa leśnego. Wdrażanie modelu wielofunkcyjnej gospodarki leśnej wiąże się z reorientacją zarządzania lasami w kierunku preferowania proekologicznych, półnaturalnych metod zagospodarowania oraz przyjaznych dla środowiska metod użytkowania. Oznacza to kompleks działań kształtujących stosunek człowieka do lasu i mających na celu zapewnienie warunków trwałej, w nieograniczonej perspektywie czasu, wielofunkcyjności lasów. Podstawowym instrumentem gospodarki leśnej w zakresie ograniczania skutków biotycznych, abiotycznych i antropogenicznych zagrożeń oraz zwiększania wielofunkcyjności lasów jest bieżące wykonywanie w pełnym zakresie prac hodowlanych i ochronnych.

3.4 Przygotowanie podstaw do rozszerzenia zakresu zalesień:

weryfikacja klasyfikacji gruntów i uporządkowanie ewidencji gruntów zalesionych

Zgodnie z Krajowym Programem Zwiększania Lesistości, zakładającym min. powiększenie obszarów leśnych poprzez zalesianie użytków rolnych o niskiej przydatności dla rolnictwa, w związku z wdrażaniem ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, gminy posiadające grunty słabej jakości przystąpiły do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. W planach tych zaplanowano konkretne powierzchnie pod wykonanie nowych zalesień i zadrzewień. Zalesienia mogą być wykonywane na użytkach rolnych nie stanowiących własności Skarbu Państwa, które na podstawie ewidencji gruntów rolnych zostały zakwalifikowane do: gruntów ornych, trwałych użytków zielonych, sadów i plantacji owocowych. Zadanie to wiąże się z koniecznością przeprowadzenia weryfikacji klasyfikacji i uporządkowania ewidencji gruntów, ponieważ często spotykanym przypadkiem jest ujawnianie, w miejscu zapisanych w planie terenów zalesionych, terenów zabudowanych.

RAPORT Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO ZA ROK 2004
(Z UWZGLĘDNIENIEM ROKU 2003)

Poniższa tabela przedstawia koszty poniesione na weryfikację klasyfikacji gruntów, uporządkowanie ewidencji gruntów zalesionych oraz wykonanie uproszczonych planów urządzania lasów z podziałem na powiaty.

Lp.	Nazwa powiatu	Realizacja zadania – kwota wydatkowana na zadanie w tys. zł		Źródła finansowania zadania
		Rok 2003	Rok 2004	
1	Gostyniński	27,5	2,3	budżet państwa WFOŚiGW
2	Łosicki	35,6	60,2	budżet powiatowy WFOŚiGW
3	Pułtowski	-	13,7	ARiMR
4	Radomski		52,4	WFOŚiGW PFOŚiGW
5	Sierpecki	4,1	29,5	budżet powiatowy WFOŚiGW
6	Węgrowski	-	8,2	budżet powiatowy
7	Mławski	-	12,5	WFOŚiGW PFOŚiGW
8	Płocki	9,0	28,9	budżet powiatowy
9	Warszawski - Zachodni	53,3	9,5	budżet powiatowy WFOŚiGW
10	Sokołowski	-	53,6	budżet powiatowy WFOŚiGW
11	Ciechanowski		2,5	WFOŚiGW
12	Garwoliński	55,0	17,5	WFOŚiGW
13	Grodziski	-	21,5	WFOŚiGW
14	Nowodworski	-	33,8	WFOŚiGW
15	Makowski	-	16,4	WFOŚiGW
16	Ostrołęcki	-	30,0	WFOŚiGW
17	Piaseczyński	-	40,0	WFOŚiGW
18	Sochaczewski	-	11,5	WFOŚiGW
19	Wołomiński	-	30,0	WFOŚiGW
20	Żuromiński	-	25,4	WFOŚiGW Środki samorządowe
21	M.st. Warszawa	-	30,0	WFOŚiGW
22	Grójecki	28,2	-	WFOŚiGW
23	Płoński	76,3	-	WFOŚiGW
24	Przasnyski	16,3	-	WFOŚiGW
25	Siedlecki	26,0	-	WFOŚiGW

3.5 Realizacja programu ochrony ekosystemów leśnych i różnorodności biologicznej w lasach, w tym zwiększenie odporności lasów.

Lasy zagrożone są ze strony czynników biotycznych i abiotycznych, które przyczyniły się do zakłócenia procesów fizjologicznych w rozwoju drzew i zmniejszyło ich naturalną odporność biologiczną. Na stan zdrowotny i sanitarny lasu mają głównie wpływ czynniki takie, jak: obniżanie poziomu wód gruntowych, zanieczyszczenie powietrza, stałe występowanie niektórych pasożytniczych owadów i grzybów, uszkodzenia przez zwierzynę, zaśmiecianie i masowa penetracja przez ludność. Dochodzą do tego okresowe anomalie klimatyczne, takie jak susze, „ciepłe zimy”, huraganowe wiatry itp. Nakładanie się różnych szkodliwych czynników, a w konsekwencji osłabienie odporności drzew, spowodowało uaktywnienie gatunków owadów i grzybów dotychczas mało groźnych lub mało znanych. Wielkim zagrożeniem dla lasów są czynniki związane z działalnością ludzi, głównie emisje przemysłowe i pożary lasów. Drzewostany osłabione przez susze, imisje przemysłowe, pożary, żery szkodników pierwotnych, choroby grzybowe i inne czynniki, atakowane są przez szkodniki owadzie tzw. wtórne. Drażą one chodniki pod korą, w miazdze oraz w drewnie, powodując zamieranie drzew. Bardzo groźne są choroby powodowane przez grzyby pasożytnicze, które zarażają materiał siewny, sadzonki oraz drzewostany, głównie ich liście i korzenie.

Lasy na terenie województwa są dość zdrowe. Zdecydował o tym prawdopodobnie sposób ich zagospodarowania w ciągu ostatniego stulecia. Niezbyt znaczny, ale już zauważalny wpływ na ich jakość zaczyna wywierać przemysł. Wskaźniki zanieczyszczenia powietrza sytuują się w grupie średnich. Drzewostany uszkodzone przez przemysł występują na obszarze 364 ha. Stan sanitarny lasów można uznać za dobry, na co wskazuje niewielka liczba usychających drzew, tylko 0,32m³/ha (z sytuacją alarmową mamy do czynienia gdy wielkość ta przekracza 1m³/ha). Według danych ze stałych powierzchni obserwacyjnych monitoringu biologicznego wynika, że liczba drzew uszkodzonych jest u nas o 1/3 mniejsza niż średnio w innych rejonach kraju.

Podstawowym warunkiem powodzenia działań hodowlanych i ochronnych w lasach jest utrzymanie skutecznego systemu ochrony przeciwpożarowej, szybkie organizowanie akcji ratowniczych w sytuacji narastania zagrożeń biotycznych (owady, grzyby) lub abiotycznych (huragany, powodzie), a także regulowanie stanu liczebnego zwierzyny, wyrządzającej nadmierne szkody w lesie.

Istotnym zadaniem gospodarki leśnej staje się ochrona różnorodności biologicznej lasów na poziomie genetycznym, populacyjnym, ekosystemowym i krajobrazowym. Realizowane są w szerokim zakresie prace hodowlano-ochronne w celu zwiększenia bioróżnorodności. Polega to między innymi na zwiększaniu nasadzeń różnych gatunków liściastych, bardziej odpornych na zanieczyszczenia powietrza. Preferowane są biologiczne i mechaniczne metody ochrony lasu realizowane poprzez: zakładanie remiz, wywieszanie budek lęgowych, ochronę mrowisk, wykładanie pułapek na owady, korowanie drewna zasiedlonego przez owady, grodzenie upraw przed zwierzyną, itp. Ogranicza się stosowanie środków chemicznych, głównie insektycydów, na korzyść biopreparatów, działających bardziej selektywnie. Szczególnie duże znaczenie w kreowaniu potencjału odpornościowego lasu mają cięcia pielęgnacyjne w pierwszych czterdziestu latach życia drzewostanów. Ich terminowe i prawidłowe wykonanie ogranicza wielkość i częstotliwość szkód powodowanych przez czynniki abiotyczne oraz szkód wyrządzonych przez owady i grzyby.

RAPORT Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO ZA ROK 2004
(Z UWZGLĘDNIENIEM ROKU 2003)

4. Cel główny – poprawa stanu bezpieczeństwa ekologicznego

Nr zad.	Zadanie	Jednostka realizacyjna	Okres realizacji zadania wg Programu	Szacunkowa kwota przeznaczona na zadanie w 2004 roku wg Programu w mln zł	Realizacja zadania – kwota wydatkowana na zadanie w mln zł		Źródła finansowania zadania	Uwagi
					Rok 2003	Rok 2004		
4.1.	Budowa obiektów małej retencji w dorzeczu Wisły	WZMiUW	2002-2010	3,8	5,12	1,30	Budżet państwa, WFOŚiGW, inne źródła zapł. Kontrakt Wojewódzki	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej 4.1.
4.2.	Modernizacja i rozbudowa obiektów ochrony przeciwpowodziowej w dorzeczu Wisły m.in. na terenie gmin: Łomianki, Warszawa – Wawer, Warszawa – Wilanów, zbiornik Troszyn, zabezpieczeń przeciwerozrywnych rzeki Słupianki wraz z regulacją odcinka ujściowego	WZMiUW	2002-2010	22,3	27,87 0,95*	15,72 1,65*	Budżet państwa, kredyt bankowy (Europejski Bank Inwestycyjny-EBI)	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej 4.2.
4.3.	Przywracanie prawidłowego funkcjonowania systemów melioracyjnych	WZMiUW	-	-	4,35	11,00	Budżet państwa, EBI, WFOŚiGW, inne źródła zapł.	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej 4.3.
4.4.	Zapewnienie warunków bezpiecznego przepływu „wód wielkich” województwa Mazowieckiego	RZGW	-	-	8,87	11,36	Budżet państwa, EBI	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej 4.4.
4.5.	Opracowanie i realizacja programu informowania społeczeństwa o poważnych awariach przemysłowych i programu edukacji w tym zakresie	WIOŚ	2003-2010	0,006	-	-	-	Nie opracowano takiego programu
4.6.	Sporządzenie raportów o bezpieczeństwie, programów zapobiegania awariom oraz wewnętrznych planów operacyjno-ratowniczych dla zakładów o dużym ryzyku	KW PSP, środki przedsiębiorstwa	praca ciągła	0,6	1,20	1,60	Środki własne przedsiębiorstw	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej 4.6.
4.7.	Sporządzenie gminnych planów operacyjno-ratowniczych dla zakładów o dużym ryzyku	KW PSP	praca ciągła	-	-	-	-	Brak danych
4.8.	Sporządzenie wojewódzkiego planu zarządzania	Wojewoda,	-	-	-	-	-	Zadanie opisane w

RAPORT Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO ZA ROK 2004
(Z UWZGLĘDNIENIEM ROKU 2003)

	ryzykiem	starostowie						priorytetach
4.9.	Opracowanie regionalnego systemu informacji o trasach przewozu materiałów niebezpiecznych	Komenda Główna Policji, Główny Inspektor Transportu Drogowego	-	-	b.d.	b.d.	Budżet państwa	Zadanie opisane w priorytetach
4.10.	Propagowanie zasad przeciwdziałania zagrożeniu pożarowemu	PPSP, samorządy gmin i powiatów,	-	-	2,59	3,26	Budżet państwa, budżet samorządów, fundusze ekologiczne, inne źródła zapł.	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej 4.10.
4.11.	Kształtowanie postaw społeczeństwa w sytuacji wystąpienia nadzwyczajnych awarii	Budżet państwa, samorządy gmin i powiatów, PPSP	-	-	0,95	1,44 0,02*	Budżet państwa, budżet samorządów, fundusze ekologiczne,	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej 4.11.
R A Z E M					27,61	50,95	47,35	

* Środki przeznaczone dla m.st. Warszawy

Koszty poniesione według źródeł finansowania w tys. zł

Źródło finansowania	W roku 2003	W roku 2004
Budżet miasta stołecznego Warszawy	0,95	1,67
Budżet Państwa	12,59	13,74
Budżet samorządów	2,07	3,12
Kontrakt Wojewódzki	3,17	
Fundusze Ekologiczne	5,75	7,20
Środki przedsiębiorstw	2,37	1,60
Inne (kredyty bankowe)	25,22	20,02
SUMA	50,95	47,35

4. Cel główny – poprawa stanu bezpieczeństwa ekologicznego

4.1 Budowa obiektów małej retencji w dorzeczu Wisły

W latach 2003-2004 Marszałek Województwa Mazowieckiego w ramach wspierania działań stymulujących rozwój małej retencji obejmujących:

- ✓ odbudowę zdewastowanych obiektów,
- ✓ modernizację funkcjonujących urządzeń,
- ✓ realizację nowych przedsięwzięć

zrealizował następujące inwestycje wpisane do „Programu Małej Retencji Wodnej dla Województwa Mazowieckiego”:

Lp	Nazwa inwestycji	Termin realizacji	Poniesione nakłady wg źródeł finansowania			
			Ogółem w tys. zł.	Budżet państwa w tys. zł.	WFOŚiG W w tys. zł.	Inne źródła w tys. zł.
1	Wielofunkcyjny zbiornik (Wykrot) na rzece Rozoga w gm. Myszyniec (nowa inwestycja 2002-2003)	2003	1837,35		1785,64	51,71
2	Hamernia jaz (modernizacja 2003)	2003	69,50	14,99	54,51	
3	Zbiornik wodny „Sterdyń” (nowa inwestycja 2003-2005)	2003	47,00	47,00		
4	Zbiornik wodny „Sterdyń” (nowa inwestycja 2003-2005)	2004	1296,88	255,48	674,00	367,40

W ramach Kontraktu Wojewódzkiego dla Województwa Mazowieckiego w 2003 roku były realizowane inwestycje w zakresie infrastruktury wodnej i przeciwpowodziowej w tym – Rok 2003:

- ✓ zakończenie budowy II etapu zbiornika wodnego na rzece Sona w Nowym Mieście – zbiornik oddany do użytku,
- ✓ budowa zbiornika retencyjnego "Niewidoma" w gminie Sabnie zaawansowana w ok. 10%, (wykupiono ok. 4,3 ha gruntów, wykonano w 95% zbiornik wstępny wraz z zaporą i prace towarzyszące, przebudowano koryto rzeki Cedyni na dł. 119m),
- ✓ prace przygotowawcze przy budowie zbiornika wodnego na rzece Wkrze w gminie Strzegowo (wykupiono ok. 73% gruntów czyli 18 ha, wykonano w ok. 30% dokumentację oraz przebudowano infrastrukturę towarzyszącą w ok. 70%),
- ✓ prace przygotowawcze przy budowie zbiornika wodnego na rzece Łasica w gminie Brochów (wykupiono 15,3 ha gruntów oraz przebudowano linię średniego napięcia).

4.2 Modernizacja i rozbudowa obiektów ochrony przeciwpowodziowej w dorzeczu Wisły m.in. na terenie gmin: Łomianki, Warszawa-Wawer, Warszawa-Wilanów, zbiornika Troszyn, zabezpieczeń przeciwerozyjnych rzeki Słupianki wraz z regulacją odcinka Ujściowego.

Obowiązki powierzone Marszałkowi Województwa Mazowieckiego w zakresie ochrony przeciwpowodziowej realizuje Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Warszawie. Istnieje ciągła potrzeba modernizacji wałów przeciwpowodziowych, a także niedosyt budowy nowych budowli tego typu. W zakresie modernizacji istniejących wałów przeciwpowodziowych oraz budowy nowych obwałowań zrealizowano w 2003 roku 21 zadań na ogólną kwotę 23.370.074 zł, a w 2004 roku 12 zadań na kwotę 10.352.829 zł. Ponadto w 2004 roku w ramach I etapu remontu Suchego Zbiornika Troszyn wydatkowano 995.680 zł.

RAPORT Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO ZA ROK 2004
(Z UWZGLĘDNIENIEM ROKU 2003)

W 2004 roku na zlecenie RZGW opracowano „Studium dla obszarów nieobwałowanych narażonych na niebezpieczeństwo powodzi ETAP I”. ETAP I obejmował 53 rzeki o łącznej długości 5800 km. Wartość zadania brutto 1.687.418,60 zł ze środków EBI. (kredyt Europejskiego Banku Inwestycyjnego).

Wykaz obiektów realizowanych w 2003 roku przez WZMiUW:

Lp	Nazwa inwestycji	Termin realizacji	Poniesione nakłady wg źródeł finansowania		
			Ogółem w tys zł	Budżet państwa (dotacja celowa) w tys zł	Inne źródła (kredyt Europejskiego Banku Inwestycyjnego) w tys zł
1	Remont wału w dolinie Rakowo-Drwały	2003	252,00	46,39	205,61
2	Wał rz. Wisły Marianów Kolonia Nadwiślańska w km 1+370-7+900	2003	1616,73	242,87	1373,87
3	Wał rz. Wisły w km 0+000-2+200 m. Kępa Piotrowińska	2003	241,33	19,37	221,96
4	Wał rz. Wisły w km 0+000-1+950m. Kępa Gostecka i Kępa Solecka	2003	724,13	108,96	615,18
5	Wał rz. Wisły w m. Staszów km 9+950-11+050	2003	1373,08	685,33	687,75
6	Wał rz. Wisły m. Rękawice, Mniszew 14+370-18+100, 18+400-18+730	2003	1868,12	731,86	1135,51
7	Wał rz. Iłżanki m. Jarentowskie Polem. Górki 0+000-1+715	2003	1613,65	478,14	1135,51
8	Wał rz. Iłżanki m. Chotcza Dolna, Chotcza Górna km obwał. 3+150-3+800	2003	524,49	165,10	359,40
9	Wał rz. Wisły Lucimia-Brzeście, m. Lucimia, km. 0+000-2+000	2003	2276,32	46,39	205,61
10	Wał rz. Wisły m. Kępa Skórecka 10+000-10+600	2003	330,81	242,87	1373,87
11	Wał rz. Wisły m. Głusiec-Zbyszyn 3+000-4+000	2003	1175,26	19,37	221,96
12	Wał rz. Wisły w m. Kępa Bielańska wał rz. Wisły w km 27+470-27+570	2003	387,99	108,96	615,18
13	Wał rz. Wisły w m. Wspólnota Piotrkowice km 22+930-23+370	2003	621,56	46,39	205,61
14	Wał rz. Wisły Holendry Kozienickie w km 21+300-22+300	2003	521,37	242,87	1373,87
15	Wał rz. Wisły Kępa Wólczyńska w km 17+120-19+210	2003	850,10	19,37	221,96
16	Wał rz. Wisły Chotcz Dolna-Gniazdków 0+000-3+100	2003	951,34	108,96	615,18
17	Wał rz. Pilicy m. Przybyszew	2003	83,96	46,39	205,61
18	Modernizacja obwałowań rz. Wisła - km wałów 45+000-49+800; Tyrzyn Dworski-Wróble Wargocin	2003	5409,83	242,87	1373,87
19	Modernizacja obwałowania lewobrzeżnego rz. Wisły	2003	1398,44	19,37	221,96

**RAPORT Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO ZA ROK 2004
(Z UWZGLĘDNIENIEM ROKU 2003)**

	Królewski Las zad. 1 et.II				
20	Modernizacja obwałowań rz. Narwi ei II km 2+063-5+250 N.D.Maz-PAN Góra gm. Nowy Dwór M.	2003	1002,02	108.957	615.178
21	Modern. wału p.pow. na dł. 500 m, Jez. Dziekanowski, gm. Łomianki	2003	147,55	108,96	615,18
SUMA			23,37 mln		

Wykaz obiektów realizowanych w 2004 roku przez WZMiUW

Lp	Nazwa inwestycji	Termin realizacji	Poniesione nakłady wg źródeł finansowania			
			Ogółem w tys zł	Budżet państwa (dotacja celowa) w tys zł	Inne źródła (kredyt Europejskiego Banku Inwestycyjnego) w tys zł	WFOŚiGW w tys zł
1	Modern. obwał. rz. Narwi o dł. 5,25 km na odcinku N.D.Maz - PAN Góra etap I, km 0+000-2+063, gm. Nowy Dwór	2004	50,00	14,46	35,54	-
2	Modern. obwał. rz. Narwi o dł. 5,25 km na odcinku N.D.Maz - PAN Góra etap II km wału 2+063-5+250 , gm. Nowy Dwór	2004	3827,52	610,74	3216,78	-
3	Modernizacja wału p.pow. rzeki Wisły na dł. 500 m, w rejonie J. Dziekanowskiego, w m. Łomianki, pow. warszawski Zachodni	2004	173,56	31,30	142,27	-
4	Wały n/Wisłą-naprawa drogi przywałowej Wilga-Holendry (0+000 -1+400) oraz przy wale kierującym (0+000-1+500) gm. Wilga	2004	100	-	-	100,00
5	Modernizacja-naprawa drogi przyw. rz. Bug; Krzemień Zagacie (0+470 - 1+450) gm. Jabłonna Lacka	2004	32,27	15,47	-	16,80
6	Naprawa drogi przywałowej rz. Bug; Zalesie - Rażny (7+140-9+420 i 9+730 -11+770) gm. Sadowne	2004	224,11	110,11	-	114,00
7	Naprawa i odb. wału rz. Wisły w m.Rękowice-Mniszew	2004	2466,66	419,53	2047,12	-
8	Modernizacja wału rz. Wisły w m.Chotcza Dolna-Gniazdków w km 0+000-3+100	2004	923,11	185,30	737,80	-
9	Modernizacja i budowa wału rz. Pilicy w m. Przybyszew	2004	233,15	77,39	155,75	-
10	Modernizacja pompowni wody w m. Solec	2004	1531,77	263,67	1268,09	-
11	Boiska Jarentowskie Pole modernizacja wału rz. Wisły w km 6+300-6+761	2004	446,85	83,82	363,04	-
12	Modernizacja (rozbudowa) wału lewego rz. Iłzanki w m. Chotcza Dolna - Chotcza Górna w km 0+000-3+150 - Etap I	2004	343,84	151,45	192,39	-
13	Remont Suchego Zbiornika Troszyn - etap I -remont urządzeń odwadniających	2004	995,68	179,55	816,13	-
SUMA			11,35 mln			

RAPORT Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO ZA ROK 2004
(Z UWZGLĘDNIENIEM ROKU 2003)

W gminie Regimin w Powiecie Ciechanowskim jest planowana budowa zbiornika wodnego REGIMIN, którego jednym z zadań jest ochrona przeciwpowodziowa w dolinie rzeki Łydyni. Koszty na opracowanie dokumentacji wystąpiły w latach 2000-2002.

4.3 Przywracanie prawidłowego funkcjonowania systemów melioracyjnych

Wykaz obiektów realizowanych w 2003 roku przez WZMiUW:

Lp	Nazwa inwestycji	Termin realizacji	Poniesione nakłady wg źródeł finansowania		
			Ogółem w tys zł	Budżet państwa (* inne źródła) w tys zł	WFOŚiGW w tys zł
1	Jaz na rz. Mławce w km. 23+250, m. Turza Wielka	2003	859,87	429,94	429,93
2	Jaz na rzece Szkwa w m. Krysiaki	2003	0	-	-
3	Przebudowa jazu i bud. rozrząd. na rz. Rozoga	2003	267,64	123,64	144,00
4	Modernizacja jazu na rz. Orz w m. Janki Młode	2003	262,26	112,26	150,00
5	Modern. Kanału C-13	2003	275,29	138,29	137,00
6	Modern. rzeki Ruż	2003	278,17	140,17	138,00
7	Modern. rzeki Róż	2003	103,52	52,52	51,00
8	Modern. rzeki Orz	2003	117,71	59,71	58,00
9	Modern. Kanału Zambskiego	2003	418,25	209,25	209,00
10	Kanał Lubiejewski - modernizacja km 5+940-16+060	2003	168,11	81,44	86,66
11	Modern. Kanału Jesionka - Waliszew km 7+000-11+860	2003	58,273	28,27	30,00
12	Modern. rz. Brzeźnica km 9+400-10+700	2003	55,05	27,25	27,80
13	Modern. Strugi Gójsk - Grądy km 3+300-6+450	2003	149,94	74,94	75,00
14	Modern. rz. Płonki km 44+040-44+692	2003	92,13	40,30	51,82
15	Modernizacja rz. Osetnica km 20+500-25+100	2003	58,72	28,72	30,00
16	Modern. rz. Radomki w km 34+500-51+000	2003	183,00	183,00	-
17	Udrożnienie węzła rz. Zagożdżonki w km 1+900-15+920	2003	50,00	50,00*	-
18	Rz. Szabasówka w km 0+000-5+900	2003	125,87	62,05	63,82
19	Stopień na rz. Wilga w km 39+700 w Łętowie	2003	72,79	22,79	50,00
20	Odbudowa jazu kozłowego rz. Kostrzyń w km 29+250	2003	15,00	-	15,00
21	Odbudowa jazu na rz. Liwiec w km 102+550	2003	84,70	39,70	45,00
22	Stopień na rz. Świder w Dłużewie	2003	0	-	-
23	Przebudowa rz. Beniaminówki et. II, wycinek I.	2003	56,94	56,94	-
24	Prace remontowe w rejonie syfonu na rz. Jeziorce	2003	100,30	0,30	100,00
25	Przebudowa Kanału Ożarowskiego na dł. 5234 mb- zad. II w km 3+000-8+234	2003	196,08	-	196,08
26	Przebudowa Kanału Ożarowskiego na dł. 5234 mb- zad. II w km 3+000-8+234	2003	300,52	300,52	0
SUMA			4,35 mln		

RAPORT Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO ZA ROK 2004
(Z UWZGLĘDNIENIEM ROKU 2003)

Wykaz obiektów realizowanych w 2004 roku przez WZMiUW:

Lp	Nazwa inwestycji	Termin realizacji	Poniesione nakłady wg źródeł finansowania		
			Ogółem w tys zł	Budżet państwa (* inne źródła) w tys zł	WFOŚiGW w tys zł
1	Przebudowa Kanału Ożarówskiego na dł 5 234 m, zad. II w km 3+000 - 8+234, et. II w km 5+617 - 8+234	2004	766,15	510,15	265,00
2	Zastawka na Kianale Olszowieckim "B" w km 3+025 we wsi Andrzejów, gm. Brochów	2004	226,84	107,39	119,45
3	Przebudowa Kanału Ożarówskiego na dł 5 234 m, zad. II w km 3+000 - 8+234, et. I w km 3+000 - 5+617, gm. Ożarów	2004	1191,97	361,83	830,14
4	Remont koryta rz. Sony Głównej zad.I od km 26+650 do km 29+520 gm. Sońsk	2004	205,28	-	205,28
5	Remont koryta rz. Sony od km 13+600 do km 16+000, gm. Nowe Miasto	2004	138,47	-	138,47
6	Remont koryta rz. Sony Głównej zad.II od km 29+520 do km 32+930, gm. Sońsk	2004	573,59	286,79	286,79
7	Remont koryta rz. Topielicy od km 0+000 do km 6+540 gm. Strzegowo	2004	1578,46	789,23	789,23
8	Remont koryta rz. Raciążnicy od km 35+700 do km 41+430 gm. Raciąż	2004	1017,18	508,58	508,59
9	Remont koryta rz. Wkry od km 132+950 do km 134+670 wraz z remontem jazu w m. Biezuń, gm. Biezuń	2004	250,69	125,348	125,34
10	Remont umocnień jazu na rz. Wkrze km 139+120 m. Strzeszewo, gm. Biżuń	2004	444,53	222,26	222,26
11	Remont umocnień jazu na rz. Łydyni km 47+480 m. Klice, gm. Regimin	2004	29,25	14,62	14,62
12	Naprawa stopnia na rz. Świder w km 64+260 gm. Latowicz	2004	82,09	40,09	42,00
13	Udrożnienie rz. Buczynki w km. 14+700 - 18+300 i naprawa 3 zastawek gm. Sterdyń	2004	92,12	44,12	48,00
14	Rzeka Kosówka - naprawa 2 jazów (4+460 i 5+120) i 3 przepędów dla bydła (2+100; 3+320; 3+925) gm. Kosów Lacki	2004	130,68	63,18	67,50
15	Naprawa zastawki na rz. Litewnik w km 0+020 gm. Platerów	2004	52,05	26,05	26,00
16	Naprawa jazu na rz. Toczna w km 17+750 gm. Łosice	2004	108,84	52,33	56,50
17	Naprawa jazu na rz. Toczna w km 21+050 gm. Łosice	2004	113,02	54,52	58,50
18	Naprawa jazu zastawkowego w km 22+310 na rz. Muchawka (Kol. Mościbrody) gm. Wiśniew	2004	198,47	96,97	101,50
19	Naprawa jazu kozłowego w km 18+700 na rz. Muchawka (Wólka	2004	107,96	52,16	55,80

**RAPORT Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO ZA ROK 2004
(Z UWZGLĘDNIENIEM ROKU 2003)**

	Wiśniewska) gm. Wiśniew				
20	Naprawa jazu koźlowego w km 41+900 na rz. Kostrzyń gm. Skórzec	2004	80,28	37,88	42,40
21	Rzeka Płonka - rekonstrukcja i remont w km 44+040-44+692 gm. Staroźreby	2004	218,80	72,83 45,96*	100,00
22	Rzeka Nida - remont i udroźnienie w km 15+800-27+550 gm. Gąbin i gm. Słubice	2004	167,74	83,87	83,87
23	Kanał Mistrzewicki - remont i udroźnienie w km 0+000-7+618, gm. Młodzieszyn	2004	263,62	128,95	134,67
24	Struga Gójsk Narty - remont i udroźnienie w km 11+500-15+200 gm. Szczutowo	2004	167,76	81,46	86,30
25	Rzeka Płonka - remont i udroźnienie w km 39+710-43+710 gm. Staroźreby	2004	52,96	23,82	29,13
26	Rzeka Rosica - remont i udroźnienie w km 6+000-9+700 gm. Radzanowo	2004	194,72	95,12	99,60
27	Moder. rz. Radomki w km 34+500-51+000- etap II	2004	573,87	273,87	300,00
28	Rz Radomka - zabudowa wyrwy w km 37+900-37+936	2004	54,84	54,83	-
29	Rz. Szabasówka w km 0+000 - 5+900	2004	28,20	28,20	-
30	Drenaże w dolnym stan. zapory czol. zb. Domaniów oraz w row. przy zap. bocznej Brudnów	2004	192,79	192,79	-
31	Jaz na kanale Mała Omulewka	2004	129,19	60,19	69,00
32	Jaz na kanale Wejdo	2004	81,40	37,90	43,50
33	Odbudowa progę na rz. Szkwa w m. Czarnia	2004	299,79	134,79	165,00
34	Rzeka Róż w km 27+810 - 29+300 - odbudowa	2004	138,13	68,13	70,00
35	Rzeka Orz w km 47+290 - 50+450 - odbudowa	2004	212,62	103,62	109,00
36	Kanał B w km 0+000 - 2+500 - odbudowa	2004	143,15	69,15	74,00
37	Doprowadzalnik W w km 1+280 - 5+060 - odbudowa	2004	250,83	122,83	128,00
38	Kanał Nr 1 w km 4+620 - 7+235 - odbudowa	2004	181,24	88,74	92,50
39	Kanał Zambski modernizacja	2004	264,69	132,69	132,00
SUMA			11,00 mln		

4.4 .Zapewnienie warunków bezpiecznego przepływu „wód wielkich” woj. Mazowieckiego.

RZGW w Warszawie w ramach przydzielonych środków z funduszu EBI oraz z budżetu państwa w latach 2003- 2004 wykonywało roboty remontowo budowlane obiektów znajdujących się w obrębie koryta rzeki (opaski brzegowe, tamy podłużne, udroźnienia koryt rzek, wycinka drzew w międzywalu, remont ostróg itd.). Prace te miały zapewnić zabezpieczenie dogodnych warunków dla przepływu tzw. „wód wielkich”. W obrębie administrowanych przez RZGW rzek nie ma polderów spełniających funkcje łagodzenia fali powodziowej.

RAPORT Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO ZA ROK 2004
(Z UWZGLĘDNIENIEM ROKU 2003)

Wykaz prac realizowanych przez RZGW w celu zabezpieczenia bezpiecznego przepływu „wód wielkich”:

L.p.	Rzeka	Obiekt	Lokalizacja	Rodzaj robót	Wydatki w 2003 r. w tys zł	Wydatki w 2004 r. w tys zł	Finansowanie
1	Wisła	Kozienice	421-428 km	Rem.bud. regulacyjnych	1210	423	EBI
2	Wisła	Lucinia	348 km	Rem. poprzeczki i tamy podł.		148	EBI
3	Wisła	Ujście Iłżanki	340-341 km	Zabudowa stopy wałów p. pow.		1570	EBI
4	Wisła	Regów	386 km	Rem. opaski brzegowej		1757	EBI
5	Wisła	Chotcza-Las Dębowy	336-342 km	Udrożnienie koryta rzeki		360	EBI
6	Wisła	Gniazdków	344-346 km	Rem. bud. regulacyjnych		1035	EBI
7	Wisła	Wólka Dworska	479 km	Ubezp. stopy wałów p. pow.	126	18	EBI
8	Wisła	podłęczce	480 km	Rem. budowli reg.	76	133	EBI
9	Wisła	Brzumin	468-469 km	Roboty ubezpieczeniowe	493	321	EBI
10	Wisła	Podole	457 km	Rem. ostróg	651		EBI
11	Wisła	Nadbrzeż	484-485 km	Rem.budowli regulacyjnych		602	EBI
12	Wisła	Warszawa	510-514 km	Remont ostróg	63	176	EBI
13	Wisła	Warszawa	j.w.	Wycinka drzew w międzywał	172		EBI
14	Wisła	Warszawa	515 km	Remont bulwarów		1260	EBI
15	Wisła	Pieńków	539-540 km	Remont ostróg	540		EBI
16	Wisła	Wychódzce	569-570 km	Ubezp. prawego brzegu rzeki		393	EBI
17	Wisła	Chmielewo	584-586 km	Remont ostróg		1165	EBI
18	Wisła	Januszew	589 km	Ubezp. lewego brzegu rzeki	118		EBI
19	Wisła	Rakowo	595 km	Ubezp. prawego brzegu rzeki	252		EBI
20	Wisła	brama p..pow. Płock	633 km	Obsługa	65	5	Budżet
21	Wisła	przegroda p..sryż. Płock	630 km	Remont	90	92	EBI
22	Wisła	Płock	632 km	Remont nabrzeża	149		EBI
23	Wisła	Z.W. Włocławek	618 km	Odmulenie zbiornika w rej. Płocka	1200	502	EBI
24	Pilica	Brzeźce	39-40 km	Odtworzenie prawego brzegu	1013		EBI
25	Narew	Z.W. Dębe	22 km	Roboty na obiektach zbiornika	2492	1314	EBI
26	Narew	Z.W. Dębe		Roboty na obiektach zbiornika	170	84	Budżet

Razem: Wisła 2003 r. – 5236 tys zł, 2004 r. – 9960 tys zł,
Pilica 2003 r. – 1013 tys zł,
Narew 2003 r. – 2562 tys zł.

4.6. Sporządzanie raportów o bezpieczeństwie, programów zapobiegania awariom oraz wewnętrznych planów operacyjno-ratowniczych dla zakładów o dużym ryzyku.

Na terenie województwa mazowieckiego według stanu na 31.12.2004 rok zidentyfikowano 11 zakładów dużego ryzyka (ZDR) i 30 zakładów zwiększonego ryzyka (ZZR). Zgodnie z art. 31 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 1991 roku o Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz.U. z 2002 r. Nr 112, poz. 982 z późn. zm.) WIOŚ dokonuje przynajmniej raz w roku kontroli w zakładach o dużym ryzyku, a co najmniej raz na dwa lata w zakładach o zwiększonym ryzyku.

Wykaz zakładów zaliczonych do ZDR – Zakład Dużego Ryzyka:

Lp.	Zakład Dużego Ryzyka	Sporządzanie raportów o bezpieczeństwie	Sporządzanie programów zapobiegania awariom	Sporządzanie wewnętrznych planów operacyjno-ratowniczych dla zakładów o dużym ryzyku
1	Zakład Wodociągu Północnego P-3 MPWiK w m. st. Warszawie S.A., ul. 600-Lecia 20, 05-130 Wieliszew	+	+	+
2	Baza Dystrybucji Gazu Płynnego w Pruszkowie PROGAS-Eurogaz Sp. z o. o., ul. Warsztatowa 8, 05-800 Pruszków	+	+	+
3	Rozlewnia Gazu Płynnego w Warszawie, ORLEN GAZ Sp. z o. o., ul. Swojska 47, 03-887 Warszawa	b.d.	+	b.d.
4	PKN ORLEN S.A. Baza Magazynowa 101, ul. Estrady 8, 01-932 Izabelin	b.d.	b.d.	b.d.
5	Baza Paliw Nr 5 w Emilianowie NAFTOBAZY Sp. z o. o., 05-205 Klembów	+	+	+
6	Rozlewnia Gazu Płynnego w Małkini J.S. ENERGY S.A., ul. Sobieskiego 8, 07-320 Małkinia	+	+	+
7	Zakład Główny w Płocku PKN ORLEN S.A., ul. Chemików 7, 09-411 Płock	+	+	+
8	Baza Surowcowa w Mieszewku Strzałkowskim PERN „Przyjaźń” S.A.	b.d.	b.d.	b.d.
9	Basell ORLEN Polyolefins Sp. z o. o., ul. Chemików 7, 09-411 Płock	b.d.	b.d.	b.d.
10	ORLEN Oil Sp. z o. o., ul. Chemików 7, 09-411 Płock	+	+	+
11	Zakład Produkcji Specjalnej Sp. z o. o. ul. Zakładowa 7, 26-670 Pionki	+	+	+

+ - informacja o sporządzeniu takiego zadania,

b.d. - brak danych na temat zadania.

Powyższa tabelka przedstawia stan na koniec 2004 rok.

Raporty o bezpieczeństwie zostały sporządzone przez 7 przedsiębiorstw, programy zapobiegania awariom przez 8 przedsiębiorstw, wewnętrzne plany operacyjno-ratownicze dla zakładów o dużym ryzyku przez 7 przedsiębiorstw na 11 przedsiębiorstw zaliczonych do Zakładów Dużego Ryzyka.

Wykaz zakładów zaliczonych do ZZR – Zakład Zwiększonego Ryzyka:

Lp.	Zakład Zwiększonego Ryzyka	Sporządzanie programów zapobiegania awariom
1	Thomson Multimedia Sp. z o. o., ul. Gen. Okulickiego 7/9, 05-500 Piaseczno	+
2	Raben Mazovia Sp. z o.o., ul. Chrzanowska 7, 05-825 Grodzisk Mazowiecki	+
3	PETROLOT Sp. z o. o., ul. J. Gorgona	

RAPORT Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO ZA ROK 2004
(Z UWZGLĘDNIENIEM ROKU 2003)

	Bennetta 2, 00-906 Warszawa	+
4	Chłodnie Warszawskie MORSPOL S.A., ul. Marywilska 26, 03-228 Warszawa	+
5	LINDE GAZ POLSKA Sp. z o. o. Zakład Separacji Powietrza, ul. Pstrowskiego 30, 01-943 Warszawa	b.d..
6	Mazowiecka Wytwórnia Wódek i Drożdży POLMOS S.A., ul. Fabryczna 1, Józefów k/Błonia ,05-530 Płochocin	+
7	Tarchomińskie Zakłady Farmaceutyczne POLFA S.A., ul. Fleminga 2, 03-176 Warszawa	b.d.
8	CNPEP „RADWAR” S.A. Warszawskie Zakłady Radiowe RAWAR, ul. Poligonowa 30, 04-051 Warszawa	b.d.
9	Przedsiębiorstwo Handlu Chemikaliami „CHEMIA”, Baza Magazynowa Targówek 03-794 Warszawa, ul. Rzeczna 6	+
10	ZAP Sznajder Batterien S.A., ul. Warszawska 47, 05-840 Piastów	+
11	POLSKI GAZ Sp. z o.o. Oddział w Ciechanowie, ul. Towarowa 2, 06-400 Ciechanów	+
12	Ferma Drobiu „Bartkowski, Koźlakiewicz, Ludwiński” Spółka Jawna w Kondrajcu Pańskim, 06-450 Głinojeck	b.d.
13	Rozlewnia Gazu w Pieścirogach Starych WASBRUK Sochoń Arkadiusz, Sochoń Witold Spółka Jawna Nasielsk	+
14	„FARBY MAESTRIA POLSKA” Sp. z o. o. ul. 19 Stycznia 60, 09-100 Płońsk	+
15	Reckitt Benckiser (Poland) S.A., ul. Okunin 1, 05-100 Nowy Dwór Mazowiecki	+
16	DJCHEM CHEMICALS POLAND S.A, ul. Łukasiewicza 11a, 02-500 Wołomin	+
17	„WARS GAZ” Sp. z o. o., ul. Łukasiewiczza 11, 05-200 Wołomin	+
18	P.P.H.U. „GAZDA” Sp. z o. o., ul. Starzyńskiego 17, 08-110 Siedlce	b.d.
19	PHU „BENZOL GAZ” Mierzejewska, E. Kurpiowski Ławy, ul. Składowa 9, 07-411 Rzekuń	b.d.
20	COMINDEX JBC Sp. z o.o. w Kamieńczyku, ul. Kukawska 8, 07-200 Wyszaków	+
21	Przedsiębiorstwo Budowlano-Handlowe „Z.Niziński” Baza Paliwowa w Małkini, ul. Jana III Sobieskiego, 07-320 Małkinia	b.d.
22	Rozlewnia Gazu Płynnego w Płocku ORLEN Gaz Sp. z o. o., ul. Chemików 7, 09-411 Płock	b.d.

23	Rozlewnia Gazu Płynnego „Gazgrad” Spółka Jawna Rzęski, Piasecki, Osiał, ul. Jaktorowska 17, 96-300 Żyrardów	b.d.
24	Rozlewnia Gazu Płynnego w Płocku ORLEN Gaz Sp. z o. o., ul. Długa 1, 09-400 Płock	b.d. b.d.
25	Przedsiębiorstwo Gazyfikacji Bezprzewodowej „Zalgaz” Gostomscy J.G.E. Sp. Jawna, Bronowo Zalesie 65, 09-411 Biała k/Płocka	+
26	P.P.H. MARK-GAZ Mieczysław Markuszewski, ul. Otołińska 25, 09-402 Płock	b.d.
27	Przedsiębiorstwo Produkcyjne Materiałów Odlewniczych, Budowlanych i Izolacyjnych „LUMAR” Sp. Jawna, H. Baćmaga, P. Stańczykowski, Milejowice 69, 26-652 Zakrzew	b.d.
28	Rupp Ceramika Sp. z o.o. Zakład Produkcyjny w Skrzyńsku, ul. Przemysłowa 25, 26-400 Przysucha	b.d.
29	Elektrownia „Kozienice”, 26-911 Świerże Górne	+
30	Rozlewnia Gazu POLSKI GAZ Sp. z o. o. Oddział w Górze Kalwarii, ul. Adamowicza 1, 05-530 Góra Kalwaria	b.d.

+ - informacja o sporządzeniu takiego zadania,

b.d. - brak danych.

Powyższa tabelka przedstawia stan na koniec 2004 rok.

Programy zapobiegania awariom zostały sporządzone przez 16 przedsiębiorstw na 30 przedsiębiorstw zaliczonych do Zakładów Zwiększonego Ryzyka.

4.10 Propagowanie zasad przeciwdziałania zagrożeniu pożarowemu.

Samorządy w ramach przeciwdziałania zagrożeniu pożarowemu wiele uwagi poświęcają usuwaniu skutków lub minimalizowaniu już zaistniałego niebezpieczeństwa pożarowego. Do takich działań można zaliczyć przede wszystkim współfinansowanie lub finansowanie zakupów sprzętu dla jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej, Państwowej Straży Pożarnej i dla jednostek ratownictwa drogowo-chemicznego takiego jak:

- ✓ samochody ratowniczo-gaśnicze,
- ✓ samochody do ratownictwa drogowo-chemicznego,
- ✓ osprzęt do posiadanych urządzeń,
- ✓ strażackie ubrania ochronne itp.

Działaniami bardzo skutecznymi w przedmiotowym zakresie są działania zapobiegawczo-edukacyjne wśród ludności uświadamiające efekty nieodpowiedzialnego zachowania ale i ustalające normy zachowania w sytuacjach nieumyślnego zagrożenia pożarowego zarówno na terenach zurbanizowanych jak i leśnych.

Przeprowadzane są szkolenia młodzieży z zakresu przepisów przeciwpożarowych i zachowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa i życia ludzi. Uatrakcyjniane są one organizowanymi konkursami z wiedzy pożarniczej na szczeblu gminnym i szkolnym. Natomiast organizowane zawody strażackie mają na celu nie tylko poprawę funkcjonowania i wymianę doświadczeń służb zajmujących się ratownictwem pożarowym ale i demonstrację ludności wyuczonego odruchowego zachowania zgodnego z procedurami opracowanymi na okoliczność zagrożenia pożarowego.

Stale podnoszenie stanu świadomości z zakresu bezpieczeństwa wśród kadry placówek oświatowych pozwala - za ich pośrednictwem - na wykształcenie u dzieci i rodziców unikania zagrożeń zdrowia i życia, a w przypadku ich zaistnienia odpowiedniego reagowania wraz z udzieleniem pierwszej pomocy poszkodowanym.

Powyższe zadanie przeprowadzane zostało w następujących powiatach :

w roku 2003:

ciechanowski, garwoliński, gostyniński, grójecki, kozienicki, łosicki, makowski, mławski, otwocki, plocki, płoński, pruszkowski, przasnyski, pułtuski, radomski, siedlecki, sierpecki, sokołowski, warszawa zachodnia, węgrowski, wołomiński, żuromiński.

w roku 2004:

ciechanowski, garwoliński, gostyniński, grójecki, kozienicki, łosicki, makowski, mławski, otwocki, plocki, płoński, pruszkowski, przasnyski, pułtuski, radomski, siedlecki, sierpecki, sokołowski, węgrowski, wołomiński, żuromiński.

4.11. Kształtowanie postaw społeczeństwa w sytuacji wystąpienia nadzwyczajnych awarii.

Pomimo coraz nowocześniejszych metod prewencyjnych wystąpienia nadzwyczajnych awarii, występują one w sposób losowy przez co wpływ na te zdarzenia jest minimalny w odróżnieniu od postaw społeczeństwa, które z uwagi na pozyskane doświadczenie możemy kształtować i przystosowywać do nowych sytuacji zagrożenia. Władze samorządowe w województwie mazowieckim podjęły wiele działań mających na celu właściwe ukształtowanie postaw społeczeństwa w sytuacjach wystąpienia nadzwyczajnych awarii. Podstawowym przedsięwzięciem realizowanym na szczeblu gminnym i powiatowym było sporządzenie instrukcji postępowania mieszkańców na wypadek wystąpienia awarii, ale i zawierających zasady działań służb ratowniczych, zasady alarmowania i ewakuacji ludności z zagrożonych terenów oraz przewidywanych skutków awarii. Takie instrukcje rozpowszechniane są w postaci ulotek, broszur, poradników czy też zamieszczane na stronach internetowych. Dla obszarów zagrożonych skutkami awarii w zakładach dużego ryzyka opracowuje się zewnętrzne i wewnętrzne plany operacyjno-ratownicze zawierające zasady organizacji działań ratowniczych na tych właściwych obszarach oraz zasady postępowania z ludnością. W ramach uzgodnień Wewnętrznych Planów Operacyjno – Ratowniczych dla zakładów dużego ryzyka z KW PSP egzekwuje się od zakładów sprecyzowanie scenariuszy potencjalnych zdarzeń awaryjnych, ustalenie zasad prowadzenia działań ratowniczych w sposób minimalizujący skutki tych awarii oraz właściwe zasady postępowania poawaryjnego.

Systematycznie szkoli się kadrę dowódczą i oficerską komend powiatowych PSP oraz Jednostek Ratowniczo-Gaśniczych w zakresie prawa ochrony środowiska i przeciwdziałania skutkom poważnych awarii. Szkolenia te przygotowują również kadrę do prowadzenia działań edukacyjnych dla społeczeństwa. Prowadzone są również szkolenia dla kadry kierowniczej szkół w zakresie dotyczącym zagrożeń oraz prowadzenia ewakuacji w obiektach użyteczności publicznej.

W ramach działań ukierunkowanych na formowanie postawy społeczeństwa w sytuacji awarii organizowane były próbne ćwiczenia w zakładach dużego i zwiększonego ryzyka, a także ewakuacja w obiektach użyteczności publicznej (szkoły, obiekty handlowe itp.).

Powyższe zadanie przeprowadzane zostało w następujących powiatach :

w roku 2003:

ciechanowski, gostyniński, grójecki, nowodworski, płoński, przasnyski, sokołowski, węgrowski.

w roku 2004:

gostyniński, grójecki, łosicki, nowodworski, płoński, sokołowski, węgrowski.

RAPORT Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO ZA ROK 2004
(Z UWZGLĘDNIENIEM ROKU 2003)

Cel 5: Podnoszenie poziomu wiedzy ekologicznej

Nr zad.	Opis Zadania	Jednostka realizacyjna	Okres realizacji zadania wg Programu	Szacunkowa kwota przeznaczona na zadanie w 2004 roku wg Programu w mln zł	Realizacja zadania – kwota wydatkowana na zadanie w mln zł		Źródła finansowania zadania	Uwagi
					Rok 2003	Rok 2004		
1.	Uwzględnienie efektywności energetycznej w podstawach programowych kształcenia we wszystkich typach szkół Rozszerzenie zakresu szkoleń pracowników administracji publicznej Przeprowadzenie regionalnych akcji promocyjnych w zakresie efektywności energetycznej	Zarząd Województwa	2003-2010	0,025	0,02	bd	Budżet państwa budżet powiatu	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli.
2	Edukacja ekologiczna w sferze wzbogacania i racjonalnego użytkowania zasobów leśnych: <ul style="list-style-type: none"> • prowadzenie Ekologicznego Centrum Edukacyjnego; • prowadzenie szkoleń dla pracowników • upowszechnienie wiedzy o ochronie lasu w społeczeństwie 	Lasy Państwowe	2002-2010	0,1	0,25	0,48	Środki własne Lasów Państwowych	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli.
3	Kształtowanie proekologicznych wzorców konsumpcji w gospodarstwie domowym, prowadzących do zmniejszenia ilości odpadów i ich segregacji	Samorząd gminy	2003-2004	0,01	0,01	0,02	Budżet gminy Środki przedsiębiorstw, fundusze ekologiczne,	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli.
4	Działania na rzecz wzrostu świadomości ekologicznej społeczności lokalnych władz szczebla lokalnego w zakresie zrozumienia celów ochrony przyrody i różnorodności biologicznej	Samorząd powiatowy, samorząd gminy, Zarząd Województwa	praca ciągła	0,03	1,01	1,89	Budżet gminy, fundusze ekologiczne, budżet powiatu, budżet województwa	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli.
5	Propagowanie umiarkowanego użytkowania zasobów biologicznych zgodnie z zasadami trwałego i zrównoważonego rozwoju	Organizacje pozarządowe	praca ciągła	0,03	0,003	0,1	GEF/SGP, WFOŚiGW	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli.

RAPORT Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO ZA ROK 2004
(Z UWZGLĘDNIENIEM ROKU 2003)

6	Utworzenie w urzędach administracji publicznej systemów gromadzenia i upowszechniania informacji o środowisku i jego ochronie, w tym stworzenie systemu elektronicznych baz danych	Samorząd województwa	2002-2005	0,09	1,8	1,8	Budżet województwa Fundusze ekologiczne	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli.
7	Stałe podejmowanie działań informacyjnych, promocyjnych i edukacyjnych w formie audycji i publikacji w środkach przekazu, kursów, szkoleń, wystaw, konkursów i zajęć plenerowych oraz imprez masowych,	Zarząd Województwa	praca ciągła	0,07	1,0	2,24	Budżet województwa Fundusze ekologiczne	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli.
8	Włączenie do działalności Wojewódzkiego Ośrodka Ruchu Drogowego zadań z zakresu edukacji ekologicznej	WORD		b.d.		0,02	Budżet województwa	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli.
9	Zorganizowanie w Ciechanowie, Ostrołęce, Siedlcach i Radomiu regionalnych ośrodków edukacji ekologicznej.			b.d.	-			Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej tabeli.
R A Z E M				0,36	2,293	4,75	-	-

Koszty poniesione według źródeł finansowania w tys. zł

Źródło finansowania	W roku 2003	W roku 2004
Budżet m.st. Warszawy	0,09	0,6
Budżet powiatowy	0,78	1,46
Budżet Województwa	0,01	0,02
Budżet Państwa	0,01	0,01
Fundusze ekologiczne	1,15	2,13
Środki własne LP	0,25	0,48
inne	0,003	0,05
SUMA	2,29	4,75

5. Cel główny – podnoszenie wiedzy ekologicznej.

5.1 Uwzględnienie efektywności energetycznej w podstawach programowych kształcenia we wszystkich typach szkół. Rozszerzenie zakresu szkoleń pracowników administracji publicznej. Przeprowadzenie regionalnych akcji promocyjnych w zakresie efektywności energetycznej.

W 2003r. WODR zorganizował dwudniową konferencję pt. "Nowe technologie generowania energii z budynków inwentarskich, odchodów zwierzęcych i biomasy alternatywą dla rolnictwa" we współpracy z Ostrołęckim Towarzystwem Naukowym, Starostwem Ostrołęckim, przy merytorycznym wsparciu Sieci Naukowej AGRORISKS – Eliminowanie rolniczych zagrożeń zdrowia i środowiska, zaplanowaną w programie zleconym „Opłacalne i efektywne energetycznie technologie w produkcji zwierzęcej podstawą zrównoważonego rozwoju rolnictwa”. W konferencji wzięły udział 122 osoby. Opublikowano również recenzowane materiały konferencyjne.

W 2005 roku Zarząd Województwa Mazowieckiego był współorganizatorem Sympozjum nt. "Klimat wewnętrzny budynków – związek z ochroną środowiska i warunkami bytowymi mieszkańców Województwa Mazowieckiego, wymagania związane z wdrożeniem Dyrektywy UE dotyczącej certyfikacji energetycznej budynków."

W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, pracownicy nauki, instytucji zajmujących się energetyką oraz budownictwem.. Przedstawiane i dyskutowane były zagadnienia związane z :

- wymaganiami związanymi z wdrażaniem Dyrektywy UE dotyczącej certyfikacji energetycznej budynków,
- narzędzia techniczne poprawy klimatu wewnętrznego budynku- osuszanie i termoizolacja, czyli kompleksowa termomodernizacja budynków,
- uwarunkowania prawne, źródła i sposoby finansowania inwestycji w zakresie ochrony powietrza (kredyt termomodernizacyjny, środki WFOŚiGW, UE).

Tematyka sympozjum zorganizowanym w siedzibie Autorskiego Parku Technologicznego pod Warszawą, była wyznaczona również przez cele długoterminowe zawarte w *Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego*, a szczególnie poprawę jakości środowiska przyrodniczego Mazowsza. Należy bowiem podkreślić, iż właściwie przeprowadzona kompleksowa termomodernizacja budynków przyczynia się do zwiększenia efektywności energetycznej i w konsekwencji do niższej emisji szkodliwych związków do atmosfery.

5.2 Edukacja ekologiczna w sferze wzbogacania i racjonalnego użytkowania zasobów Leśnych.

Jednym z najważniejszych zadań lasów polskich, oprócz produkcji drewna, jest również funkcja edukacji ekologicznej społeczeństwa. Edukacja ekologiczna jest nierozdzielnie związana z edukacją leśną, która wpisana się w zadania realizowane w Lasach Państwowych. Działalność ta powinna doprowadzić do upowszechnienia w społeczeństwie wiedzy o środowisku leśnym, kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa w stosunku do lasu i gospodarki leśnej, a także w zakresie racjonalnego i odpowiedzialnego korzystania z wszystkich funkcji lasu jak również odpowiedzialności za zachowanie trwałości i równowagi w przyrodzie. W 2003 r. został opracowany w lasach *Program edukacji leśnej społeczeństwa*, który został wdrożony do realizacji w 2004 r. Zakłada on prowadzenie różnorodnych działań edukacyjnych. we wszystkich nadleśnictwach w kraju. Na terenie Mazowsza w nadleśnictwach wchodzących w skład RDLP Warszawa, RDLP Radom, RDLP Łódź , RDLP Olsztyn i RDLP Lublin działania te przejawiały się w postaci: budowy ścieżek edukacyjnych i tarasów widokowych, organizacji konkursów,

wystaw, pogadanek i prelekcji a także imprez okolicznościowych oraz zakupu i rozpowszechnianiu materiałów edukacyjnych

5.3 Kształtowanie proekologicznych wzorców konsumpcji w gospodarstwie domowym, prowadzących do zmniejszenia ilości odpadów i ich segregacji.

W powiecie Ostrowskim, w gminie Ostrów Mazowiecka przeprowadzono 2 szkolenia w zakresie aktywnych metod selektywnej zbiórki surowców wtórnych i odpadów organicznych na terenie gminy. Odbiorcami szkolenia byli nauczyciele szkół gminnych oraz radni i sołtysi. Trwa systematyczna edukacja dzieci i młodzieży szkół gminnych w powyższym zakresie. Od marca 2004r. rozpoczęto selektywną zbiórkę odpadów na terenie gminy obejmującą przede wszystkim gospodarstwa domowe i szkoły – przeprowadzono konkurs recyklingowy „Nasza wieś to nie śmietnik” w ramach którego zebrano ok. 72 Mg surowców wtórnych. Gmina Boguty-Pianki w 2003r. zakupiła nagrody dla uczniów za udział w konkursie polegającym na zbiórce i segregacji odpadów.. W roku 2004 sfinansowano wycieczki dla uczniów biorących udział w konkursie gminy. W roku 2003 realizując założenia Planu Gospodarki Odpadami dla Powiatu Ostrowskiego rozpoczęto działania edukacyjne polegające na przygotowaniu i przeprowadzeniu wśród uczniów szkół powiatu ostrowskiego konkursu na najlepsze „Logo i hasło – promujące selektywną zbiórkę odpadów”. Na ww. przedsięwzięcie tj. na nagrody przeznaczono 2049,41 zł ze środków Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Starostwo Powiatowe w Ostrowi Mazowieckiej w listopadzie 2004r. ogłosiło konkurs pn. „Konkurs zbiórki surowców wtórnych w szkołach powiatu ostrowskiego” realizowany w ramach „Programu edukacyjnego dotyczącego zintegrowanego systemu gospodarki odpadami wprowadzanego na terenie powiatu ostrowskiego w roku 2004 – 2005”. Do konkursu zgłosiło się 24 szkoły. Konkursem objęto 4244 uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponad gimnazjalnych. Podsumowanie konkursu -wrzesień 2005r..

W 2005 r. Stowarzyszenie Gmin Turystycznych Pojezierza Gostynińskiego realizuje akcję edukacyjno informacyjną pt. ‘Racjonalna gospodarka odpadami komunalnymi warunkiem zrównoważonego rozwoju Pojezierza Gostynińskiego’. Szczególna uwaga podczas tej akcji zostanie poświęcona zasadom segregacji odpadów oraz propagowania „przemysłanych zakupów” prowadzących do obniżenia wytwarzania odpadów w gospodarstwach domowych. Również w 2005 r Miasto Stołeczne Warszawa rozpoczęło dużą akcją dotyczącą selektywnej zbiórki odpadów, min. poprzez edukację w mediach (reklamy telewizyjne propagujące zbiórkę odpadów, ulotki itp.)

5.4 Działania na rzecz wzrostu świadomości ekologicznej społeczności lokalnych władz szczebla lokalnego w zakresie zrozumienia celów ochrony przyrody i różnorodności biologicznej.

W roku 2004 Urząd Marszałkowski wydał kalendarz planszowy pt. „Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000 na terenie Województwa Mazowieckiego”.

Konieczność wyznaczenia obszarów ekologicznej sieci NATURA 2000 jest związana ze wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej. Jest to również jeden z celów Wojewódzkiego Programu Ochrony Środowiska. Ponieważ wiedza na temat tych obszarów była bardzo niewielka, w Urzędzie Marszałkowskim powstała koncepcja, aby poprzez wydanie kalendarza planszowego przekazać informację na temat tych terenów zarówno dzieciom, młodzieży, jak i nauczycielom czy też urzędnikom. Opisy do zdjęć umieszczonych w kalendarzu zostały przygotowane przez Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody. Konstrukcja kalendarza pozwala na wykorzystanie poszczególnych plansz, jako plakatów. Kalendarze zostały przekazane do szkół podstawowych, gimnazjów, szkół średnich o profilu przyrodniczym, powiatów, gmin, jednostek Lasów Państwowych, Zarządów Parków Krajobrazowych. W dystrybucji kalendarza

Departament wspierały następujące jednostki; Delegatury Urzędu Marszałkowskiego, Kuratorium Oświaty, Biuro Ochrony Środowiska Miasta Stołecznego Warszawy, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie, Wojewódzki Konserwator Przyrody.

W roku 2004 Zarząd Województwa Mazowieckiego wspierając lokalne społeczności w działaniach na rzecz ochrony środowiska, przeprowadził szereg seminariów

pt.: „*Wsparcie powiatów, gmin oraz lokalnych społeczności w działaniach na rzecz ochrony środowiska*”.

W powiatach Województwa Mazowieckiego urządzono cykl seminariów mających na celu zaprezentowanie przedstawicielom samorządów oraz podmiotów gospodarczych zagadnień związanych z ochroną środowiska w zakresie realizacji zadań będących w kompetencji Samorządu Województwa. Dla osiągnięcia wymiernych rezultatów w działaniach na rzecz ochrony środowiska oraz podniesienia świadomości ekologicznej społeczeństwa konieczna jest współpraca pomiędzy województwem, powiatami, gminami, podmiotami korzystającymi ze środowiska. Załącznikiem tej współpracy są seminaria. Uczestniczą w nich pracownicy starostw powiatowych, urzędów miast i gmin, którzy zajmują się ochroną środowiska oraz przedstawiciele podmiotów gospodarczych i organizacji społecznych z terenu powiatu. Spotkanie ludzi, którzy działają w jednej przestrzeni społeczno-ekonomicznej i ich harmonijna współpraca w zakresie ochrony środowiska jest jednym z warunków rozwoju zrównoważonego. Przygotowane przez pracowników Departamentu Ochrony Środowiska oraz Departamentu Rolnictwa i Modernizacji Terenów Wiejskich Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego referaty seminaryjne zawierają wskazówki metodyczne jak postępować i rozwiązywać problemy dotyczące szeroko pojętej ochrony środowiska. Podczas spotkań omawiane są tematy dotyczące polityki ekologicznej województwa, realizowanej poprzez programy ochrony środowiska i plany gospodarki odpadami na każdym szczeblu samorządu terytorialnego, propagowane są zagadnienia związane z opłatami za korzystanie ze środowiska, przedstawiany jest zakres realizacji innych programów wojewódzkich w tym programu rolnośrodowiskowego i programu ograniczania zanieczyszczeń środowiska składnikami nawozowymi z produkcji zwierzęcej oraz zagadnienia dotyczące udostępniania informacji o środowisku. W ramach cyklu „Wsparcie powiatów, gmin oraz lokalnej społeczności w działaniach na rzecz ochrony środowiska” w roku 2004 zrealizowano seminaria w 22 powiatach województwa mazowieckiego. Uczestniczyło w nich około 1200 osób.

Jednym z głównych kierunków działalności Urzędu Marszałkowskiego i WODR w latach 2003- 2004 było wdrażanie ekologii i ochrony środowiska w rolnictwie, w oparciu o programy rolnośrodowiskowe. Istotnym elementem wiedzy ekologicznej rolnika jest świadomość konieczności ochrony zasobów ziemi, różnorodności biologicznej i krajobrazu.

W ramach wspierania programów rolnośrodowiskowych w województwie mazowieckim WODR wraz z Urzędem Marszałkowskim Województwa Mazowieckiego uczestniczył w pracach Wojewódzkiego Zespołu Roboczego ds. programu rolnośrodowiskowego oraz w promocji przedmiotowego programu wśród rolników Stref Priorytetowych. Więcej informacji na ten temat zostało uwzględnione w zadaniu 4.9

Ponadto powiaty województwa mazowieckiego w latach 2003-2004 podejmowały szereg działań na rzecz wzrostu świadomości ekologicznej lokalnych społeczności w zrozumieniu celów ochrony przyrody i różnorodności biologicznej.

M.in. Starostwo Powiatowe w Płocku bardzo aktywnie realizuje zadania w zakresie szerzenia wiedzy ekologicznej wśród dorosłego społeczeństwa, aktywizuje społeczności powiatu do działań na rzecz zrównoważonego rozwoju poprzez organizację: imprez ogólnopowiatowych i regionalnych, konferencji ogólnopowiatowych i regionalnych dotyczących węzłowych problemów ekorozwojowych dla woj. mazowieckiego, regionu płockiego, seminariów, warsztatów, szkoleń dla urzędników gmin i powiatów. jest wydawcą kalendarzy o tematyce

ekologicznej, albumów przyrodniczych, materiałów o stosowaniu prawa ekologicznego, poradników.

Pozostałe powiaty realizujące to zadanie to: ciechanowski, gostyniński, grodziski, grójecki, legionowski, nowodworski, ostrołęcki, płoński, pułtuski, siedlecki, sierpecki, warszawa zachodnia, wołomiński i wyszkowski.

5.5 Propagowanie umiarkowanego użytkowania zasobów biologicznych zgodnie z zasadami trwałego i zrównoważonego rozwoju.

Stowarzyszenie Chrońmy Mokradła w 2003 r. zorganizowało warsztaty na temat „Czynna ochrona torfowiska Całowanie – analiza czynników ryzyka”, a w 2004 r. *Konkurs Wiedzy o Mokradłach* i obóz edukacyjny dla zwycięzców tego konkursu. Również w tym roku zaczęto realizować projekt edukacyjny pt. *Ekologia torfowisk i ochrona przyrody terenów podmokłych dla młodzieży szkół podstawowych i gimnazjów*.

Stowarzyszenie Gmin Turystycznych Pojezierza Gostynińskiego w 2004 r. przeprowadziło warsztaty wdrożeniowe w związku z pozyskaniem tzw. „Zielonych pakietów” – multimedialnego zestawu dla nauczycieli i uczniów gimnazjów, mający na celu szerzenie wśród młodzieży wiedzy z zakresu edukacji ekologicznej i zasad zrównoważonego rozwoju. Jednocześnie w 2005 r. Stowarzyszenie realizuje akcję edukacyjno informacyjną pt. „Racjonalna gospodarka odpadami komunalnymi warunkiem zrównoważonego rozwoju Pojezierza Gostynińskiego”.

5.6 Utworzenie w urzędach administracji publicznej systemów gromadzenia i upowszechniania informacji o środowisku i jego ochronie, w tym stworzenie systemu elektronicznych baz danych.

Uruchomienie wojewódzkiej bazy odpadowej (WBO) w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Mazowieckiego w Warszawie nastąpiło pod koniec 2004 roku. W celu jej wdrożenia zakupiono sprzęt komputerowy (zestawy komputerowe, drukarki, serwer) oraz rozbudowano sieć informatyczną. Więcej informacji na ten temat umieszczono w zadaniu 1.8

W chwili obecnej w Urzędzie Marszałkowskim trwają prace zmierzające do budowy, prowadzenie oraz aktualizacji baz danych Mazowieckiego Systemu Informacji Przestrzennej oraz standardu przekazywania danych przestrzennych i opisowych.

5.7. Stałe podejmowanie działań informacyjnych, promocyjnych i edukacyjnych w formie audycji i publikacji w środkach przekazu, kursów, szkoleń, wystaw, konkursów i zajęć plenerowych oraz imprez masowych.

Podnoszenie poziomu wiedzy ekologicznej wśród najmłodszych mieszkańców naszego województwa realizowany jest przez Zarząd Województwa poprzez organizację kolejnych edycji Konkursu Ekologicznego dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów z terenu województwa mazowieckiego. Ideą konkursu jest przygotowanie pracy o tematyce ekologicznej, która mogłaby być wykorzystana na lekcji ekologii, a jego celem jest kształtowanie świadomości uczniów w duchu dbałości o środowisko naturalne oraz upowszechnianie wiedzy i praktyki w tej dziedzinie. Konkurs przeprowadzony jest w dwóch kategoriach: szkół podstawowych i gimnazjów oraz w trzech etapach: szkolnym, subregionalnym oraz wojewódzkim (finał). Zorganizowanie etapu szkolnego i powołanie szkolnej komisji należy do dyrektorów szkół. Przeprowadzenie etapu subregionalnego powierzone zostało pracownikom Delegatur Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego. Etap Wojewódzki Konkursu Ekologicznego jest organizowany przez pracowników Departamentu Ochrony Środowiska Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego.

W latach poprzednich przeprowadzono dwie edycje Konkursu: pierwszą w 2002 i drugą w 2004 roku.

Do etapu wojewódzkiego Konkursu w 2004 roku zgłoszono 35 szkół (w tym: 18 szkół podstawowych i 17 gimnazjów). Łącznie w tym roku w konkursie zostało nagrodzonych około 900 dzieci i opiekunów. 6 szkół-laureatów otrzymało nagrody w postaci telewizorów oraz magnetowidów. Kolejnym działaniem przeprowadzanym w 2004 roku przez Departament Ochrony Środowiska jest akcja informacyjna dla podmiotów korzystających ze środowiska.

Zadanie to realizowano poprzez wydrukowanie i dystrybucję ulotek oraz plakatów informacyjnych o opłatach za korzystanie ze środowiska. Materiały te zostały rozesłane do wszystkich urzędów gmin, urzędów skarbowych i starostw powiatowych z terenu województwa mazowieckiego, gdzie rozdawane były podmiotom prowadzącym działalność gospodarczą. Akcja ta miała na celu podniesienie świadomości społeczeństwa w zakresie obowiązków wynikających z przepisów polskiego prawa, które mają na celu ponoszenie odpowiedzialności finansowej za niekorzystne działanie na rzecz środowiska przyrodniczego. Bezpośrednio przyczyniła się ona do zwiększenia liczby podmiotów, które ponoszą opłaty za korzystanie ze środowiska.

Koszty przygotowania i wydrukowania materiałów informacyjnych (10 000 plakatów i 100 000 ulotek) w wysokości 26.230 zł pokryte zostały przez dotację z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie.

W zakresie edukacji ekologicznej Departament współpracuje z jednostkami samorządu terytorialnego, placówkami oświatowymi, organizacjami ekologicznymi przyczyniając się tym samym do wzrostu świadomości mieszkańców Mazowsza i urzędników samorządowych z zakresu ochrony środowiska oraz tworzeniu ekologicznych podstaw kształtowania tożsamości regionalnej i lokalnej.

W ramach współpracy dofinansowano festyn nt. "Przez sport i rozrywkę na rzecz ochrony środowiska. Nasza przyszłość, nasz wybór- w Zjednoczonej Europie. Stoczek 2004".

W latach 2003-2004 powiaty na terenie województwa mazowieckiego aktywnie włączyły się w edukację ekologiczną, przeprowadzając konkursy, seminaria, sympozja, turnieje, warsztaty itp.

Dotyczy to następujących powiatów: ciechanowski, garwoliński, gostyniński, grodziski, grójecki, legionowski, łosicki, miński, nowodworski, ostrołęcki, ostrowski, otwocki, piaseczyński, plocki, płoński, przasnyski, pułtuski, radomski, siedlecki, sierpecki, sochaczewski, sokołowski, szydłowiecki, warszawa-zachodnia, wołomiński, wyszkowski, zwoleński, żuromiński, M.St. Warszawa oraz Urzędu Marszałkowskiego.

RAPORT Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO ZA ROK 2004
(Z UWZGLĘDNIENIEM ROKU 2003)

6. Cel główny: rozwój proekologicznych form działalności gospodarczej

Nr Zad.	Zadanie	Jednostka realizacyjna	Okres realizacji zadania wg Programu	Szacunkowa kwota przeznaczona na zadanie w 2004 roku wg Programu w mln zł	Realizacja zadania – kwota wydatkowana na zadanie w mln zł		Źródła finansowania zadania	Uwagi
					Rok 2003	Rok 2004		
6.1.	Wprowadzenie wskaźników materiałochłonności i odpadowości produkcji dla materiałochłonnych dziedzin wytwarzania oraz regionalnych i lokalnych programów ochrony środowiska	GUS WIOŚ	2002-2004					Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej
6.2.	Realizacja strategii ograniczenia materiałochłonności o 50% w stosunku do 1990 r.	województwa przedsiębiorstwa	2003-2010	134,0	Koszty uwzględnione w zad. 1.1.	Koszty uwzględnione w zad. 1.1.	Środki przedsiębiorstw	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej
6.3.	Realizacja programu zagospodarowania wycofywanych z użytkowania substancji i materiałów niebezpiecznych	województwa samorząd województwa	2004-2010	4,78	0,58	0,93	Fundusze ekologiczne	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej
6.4.	Wykorzystanie wskaźników energochłonności przy sporządzaniu regionalnych i lokalnych programów ochrony środowiska	województwa WIOŚ ARE	2002-2004	0,056	b.d.	b.d.		Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej
6.5.	Opracowanie programu obniżenia energochłonności przewozów osobowych i towarowych	zarząd województwa	2003-2010	0,008	-	-		Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej
6.6.	Stymulowanie rozszerzenia zakresu inwestycji termoizolacyjnych	przedsiębiorstwa	Praca ciągła	b.d.	b.d.	b.d.		Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej
6.7.	Rozwój technik informatycznych w gospodarce energetycznej	przedsiębiorstwa energetyczne samorządy gmin	2003-2010	7,44	0,29	14,39	Środki przedsiębiorstw	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej
6.8.	Budowa urządzeń i instalacji do produkcji i transportu energii wytwarzanej z wykorzystaniem źródeł odnawialnych, zgodnie z programami wykonawczymi do „Strategii rozwoju energetyki odnawialnej”	województwa zarząd przedsiębiorstwa	2003-2004	3,35	4,4	1,7	Środki przedsiębiorstw Fundusze Ekologiczne	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej
6.9.	Opracowanie i wdrażanie Wojewódzkiego Programu Rolnośrodowiskowego	Samorząd Województwa WODR	2002-2010	28,85	1,31	3,55	Budżet województwa WODR	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej

RAPORT Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO ZA ROK 2004
(Z UWZGLĘDNIENIEM ROKU 2003)

6.10	Redukcja emisji metali ciężkich w różnych branżach produkcyjnych (głównie kadmu, ołowiu i rtęci) poprzez wprowadzenie wysokosprawnych systemów odpylających i specjalnych instalacji odzysku rtęci	przedsiębiorstwa	2002-2010	37,2	b.d	b.d.		Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej
6.11	Inwestycje związane z wprowadzeniem najlepszych dostępnych technik (głównie w energetyce, przemyśle chemicznym, celulozowo-papierniczym, maszynowym, zagospodarowaniu odpadów)	przedsiębiorstwa	praca ciągła	420,6	18,54	37,26	Środki przedsiębiorstw Fundusze Ekologiczne	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej
6.12	Działania na rzecz utrzymania tradycyjnego, urozmaiconego krajobrazu rolniczego	samorząd województwa samorządy gmin	praca ciągła	0,06	b.d.	0,3	Budżet województwa	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej
6.13	Zachowanie tradycyjnych praktyk gospodarczych na terenach przyrodniczo cennych	samorząd województwa samorządy gmin	praca ciągła	0,06	b.d.	0,3	Budżet województwa	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej
6.14	Wspieranie form rolnictwa stosujących metody produkcji nie naruszające równowagi przyrodniczej, przede wszystkim rolnictwa ekologicznego i zintegrowanego; realizacja programu „Rozwój rolnictwa ekologicznego na Mazowszu”	samorząd województwa samorządy gmin	praca ciągła	0,15	0,07	1,9	Budżet województwa	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej
6.15	Opracowanie programów rozwoju usług turystycznych dla Kampinoskiego Parku Narodowego, parków krajobrazowych	Zarząd KPN Wojewoda	2004-2006		b.d	b.d.		Informacja dodatkowa zamieszczona w priorytetach
6.16	Opracowanie koncepcji możliwości wykorzystania na Mazowszu odnawialnych źródeł energii	Samorząd województwa			b.d.	b.d.		Informacja dodatkowa zamieszczona w priorytetach
6.17	Wspieranie wykorzystania zasobów wód termalnych jako ekologicznego źródła ciepła	wojewoda samorząd województwa	2002-2010	b.d.	b.d	b.d		Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej
6.18	Promocja walorów i produktu turystycznego	Samorząd województwa			0,85	0,49		
6.19	Wdrażanie zasad ekologizacji gospodarki leśnej	Lasy Państwowe	praca ciągła		1,46	2,2	Lasy Państwowe Fundusze ekologiczne	Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej
6.20	Zwiększenie udziału transportu szynowego w przewozach osobowych i towarowych	Samorząd Województwa Gmin Przedsiębiorcy	Praca ciągła					Informacja dodatkowa zamieszczona poniżej
	RAZEM			635,55	27,5	63,02		

RAPORT Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO ZA ROK 2004
(Z UWZGLĘDNIENIEM ROKU 2003)

Koszty poniesione według źródeł finansowania w tys. zł.

Źródło finansowania	W roku 2003	W roku 2004
Budżet m.st. Warszawy	0,1	0,120
Budżet gminy i powiatu	1,68	0,33
Budżet województwa	1,05	1,96
Fundusze ekologiczne	6,31	9,23
Fundusze europejskie	-	3,84
Środki własne przedsiębiorstw	18,06	47,04
Inne	0,3	0,5
RAZEM	27,5	63,02

6.1 Wprowadzenie wskaźników materiałochłonności i odpadowości produkcji dla materiałochłonnych dziedzin wytwarzania oraz regionalnych i lokalnych programów ochrony środowiska.

Zgodnie z informacją przekazaną przez WIOŚ nie określano wskaźników materiałochłonności i odpadowości na szczeblu regionalnym w Województwie Mazowieckim. Jedynie podczas kontroli zakładów inspektorzy WIOŚ w protokołach zapisali informacje dotyczące wielkości produkcji, zużycia wody energii elektrycznej, podstawowych surowców, ilości wytwarzanych odpadów. Dane te są wykorzystywane do wyliczenia wskaźników na jednostkę produkcji w kontrolowanych zakładach. Szczegółowe informacje o wskaźnikach materiałochłonności i energochłonności można uzyskać Głównym Urzędzie Statystycznym.

6.2 Realizacja strategii ograniczenie materiałochłonności o 50% w stosunku do 1990r.

Zmiany w systemie gospodarowania jakie dokonały się na przestrzeni ostatnich 15 lat doprowadziły do znacznego obniżenia zużycia materiałów w przemyśle i innych gałęziach gospodarki. Dzięki modernizacji przedsiębiorstw spada zapotrzebowanie na energię, wodę i surowce niezbędne do produkcji. Wzrostowi produkcji towarzyszy obecnie wzrost efektywności gospodarowania.

Korzystne zmiany w realizacji założeń strategii ograniczania materiałochłonności odnotowała energetyka. W wyniku modernizacji kotłowni, wprowadzenia najlepszych dostępnych technik lub zmiany nośnika energii przedsiębiorstwa energetyczne obniżyły znacznie koszty wytwarzania energii. (np. Elektrownia Kozienice, Elektrownia Żyrardów).

6.3 Realizacja programu zagospodarowywania wycofanych z użytkowania substancji i materiałów niebezpiecznych.

Zasady gospodarowania substancjami wycofanymi z użytkowania oraz materiałami niebezpiecznymi na terenie Polski określa Ustawa - Prawo ochrony środowiska, Ustawa o odpadach, Strategia zarządzania halonami, Strategia zarządzania substancjami zubożającymi warstwę ozonową – CFCs, Krajowy program wdrażania Konwencji Sztokholmskiej w Polsce, Program usuwania azbestu i wyrobów azbestowych stosowanych na terytorium Polski, Program redukcji zanieczyszczeń dla substancji z listy II Dyrektywy Rady 76/464/EWG, oraz Plany gospodarki odpadami na szczeblu krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym.

Zgodnie z art.162 pkt.7 Ustawy-Prawo Ochrony Środowiska - wojewoda prowadzi rejestr rodzaju, ilości oraz miejsc występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska.

Zamierzone przedsięwzięcia Wojewody Mazowieckiego pt. „Likwidacja mogilników i magazynów zawierających przeterminowane środki ochrony roślin i opakowań po nich zlokalizowanych na terenie Województwa Mazowieckiego” nie zostało zrealizowane.

W 2005 roku Urząd Marszałkowski rozpoczął prace nad przygotowaniem założeń do kompleksowego zagospodarowania odpadów zawierających azbest.

W latach 2003-2004 przy udziale środków WFOŚiGW w powiecie ostrowskim (gminie Małkinia) zrealizowano zadanie polegające na neutralizacji azbestu zalegającego na drogach poprzez pokrycie go asfaltem.

6.4 Wykorzystanie wskaźników energochłonności przy sporządzaniu regionalnych i lokalnych programów ochrony środowiska.

Powiaty Województwa Mazowieckiego w programach ochrony środowiska uwzględniły główne wskaźniki ujęte w Polityce Ekologicznej Państwa. W rozdziale dotyczącym monitoringu oraz mierników pomocnych przy weryfikacji i ocenie programu opisano w jaki sposób można je wykorzystać w celu pełnego przedstawienia lokalnego środowiska. Spośród wskaźników społeczno – ekonomicznych uwzględniono zmniejszenie energii, surowców i materiałów na jednostkę produkcji oraz zmniejszenie całkowitych przepływów w gospodarce. W 28 powiatowych programach ochrony środowiska (ostateczna liczba programów wynosi 42) ujęto wskaźnik „liczba instalacji produkujących i wykorzystujących energię odnawialną”, lecz o istniejącej liczbie instalacji odnawialnych źródeł energii poinformował tylko powiat Płocki (9 instalacji).

6.5 Opracowanie programu obniżenia energochłonności przewozów osobowych i towarowych.

W latach 2003-2004 zadanie pt. opracowanie programu obniżenia energochłonności przewozów osobowych i towarowych nie został zrealizowane z uwagi na złożoność problemu. Realizacja tego zadania przewidziana jest w kolejnych latach.

6.6 Stymulowanie rozszerzenia zakresu inwestycji termomodernizacyjnych.

Ustawa o Wspieraniu przedsięwzięć termomodernizacyjnych (Dz. U. Nr 162 /98) określiła formę pomocy Państwa w procesie zmniejszania zużycia energii cieplnej w budynkach. Podstawą uzyskania, kredytu jest zrealizowanie zaleceń audytu energetycznego, którego metodologia jest określona w Rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 15 stycznia 2001 roku.

Według Krajowej Agencji Poszanowania Energii poprzez działania termomodernizacyjne w 70% obiektów można zmniejszyć zużycie energii pierwotnej co najmniej o 30% (w 35% co najmniej o 50%), zaś w 55% szkół - koszty ogrzewania o co najmniej 30% (w 25% co najmniej o 50%). Dla 75% obiektów prosty czas zwrotu inwestycji jest krótszy od 4.5 roku (w 50% krótszy był 3 lat).

W ponad 80% obiektów posiadających kotłownie zalecana jest wymiana kotłów, również w ponad 80% wymiana okien, w około 30% - modernizacja instalacji lub jej wymiana, a w ponad 50% - montaż zaworów termostatycznych. W niemal 30% obiektów proponuje się docieplenie ścian lub stropodachu.

Wsparcie przedsięwzięć termomodernizacyjnych realizowane jest przez Bank Gospodarstwa Krajowego poprzez **Fundusz Termomodernizacji**. Udziela on pomocy finansowej inwestorom realizującym **przedsięwzięcia termomodernizacyjne** przy pomocy kredytów zaciąganych w bankach komercyjnych. Pomoc ta zwana "**premią termomodernizacyjną**" stanowi źródło spłaty 25% zaciągniętego kredytu na wskazane przedsięwzięcia. W przedsięwzięciu tym uczestniczą 22 banki komercyjne. Jednym z banków wspierających działania termomodernizacyjne jest Bank Ochrony Środowiska (BOŚ). W latach 2003-2004 Bank przyczynił się do wsparcia 139 inwestycji termomodernizacyjnych w Województwie Mazowieckim na łączną kwotę ponad 38 mln.zł.

Istotnego wsparcia dla działań termomodernizacyjnych udziela, także NFOŚiGW, WFOŚiGW.

W latach 2003-2004 na terenie Województwa Mazowieckiego NFOŚiGW uczestniczył w realizacji 54 inwestycjach termomodernizacyjnych. Inwestycje dotyczyły głównie:

- ✓ modernizacji systemów ciepłowniczych,
- ✓ zastosowaniu odnawialnych źródeł energii, (pompy ciepłe, biomasa, instalacja kolektorów słonecznych,
- ✓ ociepleniu budynków.

WFOŚiGW w Warszawie w latach 2003 – 2004 uczestniczył w ponad 704 inwestycjach termomodernizacyjnych. Wpływające wnioski i zgłoszenia dotyczyły głównie:

- ✓ zmiany czynnika grzewczego, tj. likwidacji niskosprawnych kotłowni węglowych i instalacji na bardziej wydajne i mniej szkodliwe dla środowiska kotłownie olejowe czy gazowe. W 2003 roku zrealizowano 79, zaś 2004 roku 69 inwestycji,
- ✓ termomodernizacja obiektów polegająca na dociepleniu dotyczyła 186 inwestycji w 2003 roku i 319 w 2004 roku,
- ✓ kompleksowej gospodarki ciepłej, obejmującej modernizację źródła ciepła, połączonej z pracami zmierzającymi do zaoszczędzenia energii ciepłej dotyczyła 18 inwestycji w 2003 roku i 33 w 2004 roku.

6.7 Rozwój technik informatycznych w gospodarce energetycznej.

Do sprawnego działania dużych przedsiębiorstw energetycznych niezbędne są systemy wspomaganie zarządzania, które pozwalają uporządkować zachodzące w firmie procesy oraz umożliwiają szeroka integrację z innym systemami informatycznymi.

Rynek informatyki rozwija się w szybkim tempie, przekraczającym 10% rocznie. Dotyczy to całej informatyki dla biznesu, w tym systemów wspomagających zarządzanie ERP (Enterprise Resource Planning). Według raportu firmy PMR „Rynek IT w Polsce 2004” wydatki na informatykę w energetyce przekroczyły 1 mld zł. Inwestycje te obejmą wdrożenia z zakresu finansowego, kontrolingu, zarządzania finansami, gospodarki materiałowej, sprzedaży usług, eksploatacji, zarządzania projektami, zarządzania inwestycjami, zarządzania kadrami oraz zarządzania strategicznego przedsiębiorstwem. Ułatwi to restrukturyzację i konsolidację firm.

Informatyzacja przedsiębiorstw energetycznych na Mazowszu przebiega na bieżąco w miarę modernizacji jednostek. Według danych uzyskanych od następujących przedsiębiorstw: Zakład Energetyczny Warszawa Teren S.A., Żuromińskie Zakłady Komunalne Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Energetyczne w Siedlcach, Zakład Energetyki Ciepłej w Wołominie Sp.z o.o., Otwocki Zakład Energetyki Ciepłej Sp.zo.o., Radomskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej „Radpec”, Zakład Energetyczny Płock - Multienergetyczne Przedsiębiorstwo Sieciowe Sp.z o.o., PEC w Ciechanowie, PEC w Mińsku Mazowieckim Sp.zo.o., PEC w Płońsku Sp.zo.o., PEC Przasnysz Sp. zo.o., PEC Sochaczew Sp.zo.o., Elektrociepłownie Warszawskie S.A., Zespół Elektrociepłowni Ostrołęka S.A. modernizacja dotyczy głównie wyposażania zakładów w systemy wizualizacji i sterowania komputerowego optymalizującego proces produkcji. Jednocześnie przedsiębiorstwa wprowadzają elektroniczny obieg dokumentów w tym systemy księgowe i magazynowe.

6.8 Budowa urządzeń i instalacji do produkcji i transportu energii wytwarzanej z wykorzystaniem źródeł odnawialnych, zgodnie z programami wykonawczymi do „Strategii rozwoju energetyki odnawialnej”.

Na terenie Województwa Mazowieckiego w gminie Mszczonów znajduje się jedno przedsiębiorstwo wykorzystujące ciepłe wody z podziemnych źródeł do celów grzewczych. Mazowiecka ciepłownia geotermalna zastąpiła działające trzy miejskie kotłownie węglowe, które co roku emitowały do atmosfery 15 ton związków azotu, 60 ton związków siarki, 9700 ton

dwutlenku węgla oraz 145 ton pyłów. Po zastosowaniu zasilania geotermalnego i współdziałającego z nim dodatkowego systemu gazowego emisja pyłów i związków siarki zmniejszyła się do zera, , związki azotu spadły do poziomu jednej tony, a emisja dwutlenku węgla czterokrotnie się zmniejszyła.

Cała inwestycja kosztowała blisko 10 milionów złotych. Jej realizacją zajęła się spółka Geotermia Mazowiecka (rok założenia 1994). Gmina Mszczonów jest udziałowcem spółki. Podmszczonowskie wodygeotermalne o temperaturze 42⁰C, pozyskiwane z głębokości 1700 metrów są w stanie skutecznie ogrzać Mszczonów do momentu kiedy temperatura powietrza nie spadnie poniżej -5⁰C, później musi być już dodatkowo podgrzewana gazem. Woda po odebraniu jej ciepła jest dodatkowo wykorzystywana do celów pitnych. Mszczonowska geotermia dysponuje wodą słodką, co jest ewenementem w skali światowej. W Europie podobna instalacja działa tylko w podmonachijskim Erding.

Większość inwestycji prowadzonych na Mazowszu dotyczyła wykorzystania biomasy. Elektrociepłownia Ostrołęka posiada kocioł fluidalny wykorzystujący korę i zrębki. Przedsiębiorstwo energetyczne w Siedlcach dokonało modernizacji kotła rusztowego do zasilania dwupaliwowego. Instalacja wykorzystuje metodę współspalania biomasy–zrębków drewna bądź innych paliw odpadowych o podobnej granulacji i miała węglowego do produkcji energii cieplnej. Również kotłownie lokalne przedstawiają się na paliwa ekologiczne (pellet – Dom Kultury „Świt” na Targówku w Warszawie).

Przedsiębiorstwo Produkcyjno Usługowo Handlowe RAdKOM zagospodarowało gaz powstający na wysypisku śmieci. Elektrociepłownia biogazowa posiada 2 silniki gazowe o mocy elektrycznej 200 kW i mocy cieplnej 300k kW każdy. Natomiast Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Ciechanowie planuje wykorzystać ciepło odpadowe z tłoczni gazu w Ciechanowie, zlokalizowanej na rurociągu transkontynentalnym EuroPolGazu w miejscowości Regimin.

Istotnym elementem rozwoju energetyki opartej na spalaniu biomasy jest rozpropagowanie źródeł jej pozyskiwania. Zespół Elektrociepłowni Ostrołęka S.A. we współpracy z WODR zorganizował wojewódzką konferencję nt. „Biopaliwa jako dodatkowe źródło dochodów rolnika” w Ostrołęce z udziałem 287 osobowej grupy słuchaczy, w tym rolników zainteresowanych kontraktacją wierzby energetycznej. Zrealizowano ponadto seminarium wyjazdowe nt: „Niekonwencjonalne źródła energii alternatywą dla rolnictwa”. Zorganizowano również dwudniową konferencję pt. „Nowe technologie generowania energii z budynków inwentarskich, odchodów zwierzęcych i biomasy alternatywą dla rolnictwa” we współpracy z Ostrołęckim Towarzystwem Naukowym, Starostwem Ostrołęckim, przy merytorycznym wsparciu Sieci Naukowej AGRORISKS – Eliminowanie rolniczych zagrożeń zdrowia i środowiska, zaplanowaną w programie zleconym „Opłacalne i efektywne energetycznie technologie w produkcji zwierzęcej podstawą zrównoważonego rozwoju rolnictwa”. W konferencji wzięły udział 122 osoby. Opublikowano również recenzowane materiały konferencyjne.

6.9 Opracowanie i wdrażanie Wojewódzkiego Programu Rolnośrodowiskowego.

Program rolnośrodowiskowy jest składową Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW). Realizuje on cele, priorytety oraz zasady, na podstawie których wspierane są działania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich w latach 2004 - 2006. Opracowany w MRiRW dokument Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich wyznacza dwa cele strategiczne:

1. Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich.
2. Poprawa konkurencyjności gospodarki rolno – żywnościowej.

W ramach celu pierwszego są realizowane następujące działania:

Działanie 1. Wspieranie działalności rolniczej na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW).

Działanie 2. Wspieranie przedsięwzięć rolnośrodowiskowych i poprawy dobrostanu zwierząt.

Działanie 3. Zalesienie gruntów rolnych.

Działanie 4. Dostosowanie gospodarstw rolnych do standardów Unii Europejskiej.

Samorząd Województwa Mazowieckiego, w postaci interdyscyplinarnej grupy WZR (Wojewódzki Zespół Roboczy ds. Krajowego Programu Rolnośrodowiskowego) aktywnie włączył się do opracowania na terenie Województwa Mazowieckiego tzw. Stref Priorytetowych, obejmujących najcenniejsze obszary krajobrazu rolniczego pod kątem wysokich walorów przyrodniczych w skali województwa. Wynikiem tych prac było utworzenie 3 stref priorytetowych, stanowiących 33% powierzchni Województwa Mazowieckiego.

Całkowita kwota pomocy przewidziana w Planie wynosi 3592,4 mln EUR. Należy zaznaczyć że część środków finansowych Planu przeznaczono na uzupełnienie płatności bezpośrednich (705,3 mln. EUR) oraz na sfinansowanie niektórych działań Programu SAPARD (140,0 mln EUR).

6.10 Redukcji emisji metali ciężkich w różnych branżach produkcyjnych (głównie kadmu, ołowiu i rtęci) poprzez wprowadzenie wysokosprawnych systemów odpylających i specjalnych instalacji odzysku.

Na terenie Województwa Mazowieckiego działa szereg firm i organizacji zajmujących się redukcją odpadów zawierających metale ciężkie.

Redukcja metali ciężkich wdrażana jest już w procesie produkcji. Zastosowana przez firmę Harpoon Sp. z o.o. w Czosnowie technologia utylizacji jarzeniowych źródeł światła pozwala na oczyszczenie z rtęci wszystkich elementów lamp jarzeniowych (szkła, luminoforu, końcówek lamp) w trakcie jednego procesu. Oczyszczony w ten sposób złom lamp może być po segregacji poszczególnych komponentów wykorzystany jako surowiec wtórny. Technologia eliminuje transport odpadów niebezpiecznych oraz gromadzenie ich na składowisku. Do produkcji urządzenia wykorzystuje się proste elementy mechaniczno-elektryczne wyprodukowane w Polsce. Koszt budowy instalacji jest kilkakrotnie mniejszy w porównaniu z urządzeniami firm zachodnich.

Zastosowana technologia zapewnia hermetyczność procesu od momentu włożenia lamp do komory do wyładowania złomu. W trakcie utylizacji brak jest bezpośredniego kontaktu par rtęci z atmosferą, co wyróżnia tę technologię spośród stosowanych dotychczas rozwiązań.

Uruchomienie urządzenia UDUL-1 przez firmę Harpoon oraz budowa instalacji do utylizacji lamp jarzeniowych zawierających rtęć rozwiązuje jeden z palących problemów polskiej ekologii, jakim jest bezpieczny odzysk rtęci. Mottem działania firmy Harpoon jest hasło "Stwórzmy Czystą Polskę".

Działalność gospodarczą sprzyjającą w redukcji metali ciężkich prowadzą również:

- ✓ Zakład Obrotu Materiałami i Surowcami – Zomis Sp.z o.o. w Warszawie
- ✓ Hewlett-Packard Polska (odzysk i recykling elementów elektronicznych),
- ✓ Ricoh Polska Sp. z o.o. (system odzysku oraz zastosowanie w nowych elementach maszyn materiałów pochodzących z recyklingu)
- ✓ Kolt S.A. z Warszawy – (twórca technologii kompleksowego przetworzenia baterii i akumulatorów).

6.11 Inwestycje związane z wprowadzeniem najlepszych dostępnych technik (głównie w energetyce, przemyśle chemicznym, celulozowo-papierniczym, maszynowym, zagospodarowaniu opadów)

Wprowadzanie Najlepszych Dostępnych Technik (BAT) w wymienionych gałęziach gospodarki jest uzależnione od wielu czynników zewnętrznych i wewnętrznych. Stosowanie BAT ma na celu eliminowanie lub ograniczenie emisji do środowiska. Musi również spełniać wymagania, przy których określaniu uwzględnia się jednocześnie: rachunek kosztów i korzyści,

czas niezbędny do wdrożenia najlepszych dostępnych technik dla danego rodzaju instalacji, zapobieganie zagrożeniom dla środowiska powodowanym przez emisje lub ich ograniczenie do minimum, podjęcie środków zapobiegającym poważnym awariom przemysłowym lub zmniejszających do minimum powodowane przez nie zagrożenia dla środowiska.

Podjęcie działań mających na celu wprowadzenie najlepszych technik związane jest ściśle z wielkością środków finansowych posiadanych przez przedsiębiorstwa oraz potrzebą zmiany technologii na korzystniejszą.

6.12. Działania na rzecz utrzymania tradycyjnego, urozmaiconego krajobrazu rolniczego.

6.13. Zachowanie tradycyjnych praktyk gospodarczych na terenach przyrodniczo cennych.

Jednym z głównych kierunków działalności Urzędu Marszałkowskiego i WODR w latach 2003 i 2004 było wdrażanie ekologii i ochrony środowiska w rolnictwie, w oparciu o programy rolnośrodowiskowe. Istotnym elementem wiedzy ekologicznej rolnika jest świadomość konieczności ochrony zasobów ziemi, różnorodności biologicznej i krajobrazu.

W ramach wspierania programów rolnośrodowiskowych w województwie mazowieckim WODR wraz z Urzędem Marszałkowskim Województwa Mazowieckiego uczestniczył w pracach Wojewódzkiego Zespołu Roboczego ds. programu rolnośrodowiskowego oraz w promocji przedmiotowego programu wśród rolników Stref Priorytetowych.

W 2003 roku zrealizowano we Współpracy z Urzędem Marszałkowskim Województwa Mazowieckiego, akcję informacyjno – szkoleniową dotyczącą programów rolnośrodowiskowych na terenie województwa Mazowieckiego. W gminach Stref Priorytetowych odbyło się 8 szkoleń, na których specjaliści WODR (6 osób) przeprowadzili 18 wykładów.

Podjmując działania na rzecz programów rolnośrodowiskowych WODR zrealizował program o charakterze szkoleniowym – Ekologia i ochrona środowiska w rolnictwie, organizację 24 spotkań szkoleniowych, w tym 23 składających się na cykl szkoleń o zasięgu gminnym i powiatowym, realizowanych w Strefach Priorytetowych programów rolnośrodowiskowych oraz 1- go seminarium wojewódzkiego pt. „Programy rolnośrodowiskowe – unijny instrument ekologizacji rolnictwa”. Ponadto w ramach realizacji programu wydano ulotkę „Ekologia i ochrona środowiska w rolnictwie – Krajowy Program Rolnośrodowiskowy”. W programie wzięło udział 867 osób. Nagrano również audycję radiową dla RP. I Polskiego Radia.

W 2004 roku w związku ze startem wdrażania programów rolnośrodowiskowych prowadzono aktywne działania informacyjne. Przeprowadzono 73 szkolenia dla rolników z udziałem 3051 osób i udzielono 2911 porad z tego zakresu. Dodatkowo propagowano tematykę programów rolnośrodowiskowych we Wsi Mazowieckiej w formie cyklu artykułów opracowanych przez doradców rolnośrodowiskowych WODR Warszawa.

W 2004 roku Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa rozpoczęła rejestrację wniosków do priorytetu Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich.

Ogólna liczba wniosków zarejestrowanych w kraju dla działania Wsparcie działalności rolniczej na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania wyniosła 628 762 z czego 113 462 wnioski złożono w Województwie Mazowieckim. W działaniu Wsparcie przedsięwzięć rolnośrodowiskowych i poprawy dobrostanu zwierząt zarejestrowano 3642 wnioski ogółem z czego 423 w naszym województwie. W działaniu Zalesianie gruntów rolnych złożono ogółem 2209 wniosków z czego 245 zarejestrowano na Mazowszu. Powierzchnia przeznaczona na zalesianie wyniosła około 1293 ha.

Realizacja Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich zakończy się 2006 roku, zaś efekty jego wdrażania odczuwalne będą w kolejnych latach. Rolnicy realizując wybrane priorytety i działania zobowiązani są do przestrzegania przyjętych w programie założeń.

6.14 Wspieranie form rolnictwa stosujących metody produkcji nie naruszającej równowagi przyrodniczej, przede wszystkim rolnictwa ekologicznego i zintegrowanego; realizacja programu „Rozwój rolnictwa ekologicznego na Mazowszu”.

Pozytywny wpływ na środowisko można przedstawić na przykładzie rolnictwa ekologicznego, które jest najbardziej przyjazną środowisku produkcją rolniczą. Dzięki uprawie bez agrochemii i kontrolowanym metodom produkcji, rolnictwo ekologiczne przyczynia się do zachowania bioróżnorodności i ochrony zasobów naturalnych, a także produkcji żywności o wysokiej jakości.

W 2004 roku liczba gospodarstw ekologicznych posiadających certyfikat wyniosła 1683 z czego 191 gospodarstw znajdowało się na terenie Województwa Mazowieckiego. Powierzchnia objęta uprawami ekologicznymi wyniosła ogółem 46 817,2 ha z czego 3055,8ha znajdowało się w Województwie Mazowieckim. Po otrzymaniu certyfikatów liczba gospodarstw ekologicznych zwiększyła się o kolejne 47 gospodarstwa i powierzchnię 559,5 ha, zaś za kolejne 2 lata przybędzie 196 gospodarstw o powierzchni 4428,6 ha.

W promocji i wdrażaniu rolnictwa ekologicznego uczestniczy także Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego. Od 2002 roku Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi realizuje program „Rozwój rolnictwa ekologicznego na Mazowsze”. W latach 2002-2003 przeprowadził dla rolników szkolenia podstawowe, m.in. z zakresu ekologii, gleboznawstwa, upraw gleby, nawożenia, płodozmianu, upraw wybranych roślin, chowu zwierząt. Kolejną grupą szkoleń były szkolenia terenowe, polegające na pokazywaniu dobrych przykładów gospodarstw ekologicznych i przeprowadzeniu „warsztatów” tematycznych. Ostatnią grupą szkoleń były szkolenia marketingowe, koncentrujące się na optymalizacji produkcji i poprawie konkurencyjności gospodarstw ekologicznych. W 2004 roku programem objęto trzy grupy adresatów: rolników, przetwórców, hurtowników oraz konsumentów. W cyklu szkolenia dla rolników uczestniczy 700 rolników, zaś w „Projekcie edukacyjnym dla młodzieży szkolnej” bierze udział ok. 60 szkół z Warszawy.

Województwo Mazowieckie uczestniczy w promocji polskich firm przetwórczych i nasiennych na Międzynarodowych Targach Produkcji Ekologicznej BioFach, które odbywają się w Norymberdze. Promocja rolnictwa ekologicznego prowadzona jest również na Mazowszu poprzez:

- ✓ publikację ulotek, które zawierają wykaz rolników produkujących metodami ekologicznymi,
- ✓ audycje radiowe, które przeprowadzono w Katolickim Radiu Podlasia (cykl audycji o rolnictwie ekologicznym – 5 audycji w 2003 roku i 8 audycji w 2004 roku) oraz w Radiu Niepokalanów (cykl 5 audycji o Planie Rozwoju Obszarów Wiejskich),

szkolenia w tym:

- ✓ szkolenia marketingowe w punktach sprzedaży detalicznej (sklepy- EKOOWOC, SMAK NATURY, RAJSKI OWOC, TESCO – URSYNÓW) – handel detaliczny i hurtowy
- ✓ produktami ekologicznymi, ocena asortymentu, ekspozycja i organizacja sklepów, oczekiwania konsumentów w stosunku do produktów ekologicznych, perspektywy rozwoju rynku produktów rolnictwa ekologicznego.
- ✓ Pszczelarze – cykl szkoleń – pszczelarstwo ekologiczne, zdrowie pszczół w pasiece ekologicznej, warunki uzyskania certyfikatu zgodności na produkty pszczelarskie.

Działalność na rzecz zrównoważonego rolnictwa w Województwie Mazowieckim prowadzi Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego. W latach 2003-2004 organizował on szereg konkursów, warsztatów i seminariów z zakresu wiedzy ekologicznej. Z zakresu rolnictwa ekologicznego przeprowadził 82 spotkania i przeszkolił 1862 osób. W celu inicjowania produkcji ekologicznej MODR wraz z Urzędem Marszałkowskim Województwa Mazowieckiego zorganizowali 36 szkoleń stacjonarnych i wyjazdowych z udziałem 1390 uczestników. MODR uczestniczył w organizowaniu imprez w Warszawie - Targów Ogrodniczych Horti Expo, festynu

– Wianki, Targów turystyki na AWF – ie, Pikniku Europejskiego oraz Ogrodów Królowej Bony w Czersku. Promował również mazowiecką żywność ekologiczną na Międzynarodowych Targach Produkcji Ekologicznej BioFach 2004 w Norymberdze.

We współpracy z Zespołem Elektrociepłowni Ostrołęka S.A. zorganizowano wojewódzką konferencję nt. „Biopaliwa jako dodatkowe źródło dochodów rolnika” w Ostrołęce z udziałem 287 osobowej grupy słuchaczy, w tym rolników zainteresowanych kontraktacją wierzby energetycznej. Zrealizowano ponadto seminarium wyjazdowe nt. „Niekonwencjonalne źródła energii alternatywą dla rolnictwa”. Zorganizowano również dwudniową konferencję pt. „Nowe technologie generowania energii z budynków inwentarskich, odchodów zwierzęcych i biomasy alternatywą dla rolnictwa” we współpracy z Ostrołęckim Towarzystwem Naukowym, Starostwem Ostrołęckim, przy merytorycznym wsparciu Sieci Naukowej AGRORISKS – Eliminowanie rolniczych zagrożeń zdrowia i środowiska, zaplanowaną w programie zleconym „Opłacalne i efektywne energetycznie technologie w produkcji zwierzęcej podstawą zrównoważonego rozwoju rolnictwa”. W konferencji wzięły udział 122 osoby. Opublikowano również recenzowane materiały konferencyjne.

6.17 Wspieranie wykorzystania zasobów wód termalnych jako ekologicznego źródła ciepła.

W ostatnich latach nie były realizowane działania mające wpływ na rozwój wykorzystania wód termalnych. Więcej informacji na temat wykorzystania zasobów wód termalnych na terenie województwa mazowieckiego znajduje się w opisie zadania 6.8.

6.18 Promocja walorów i produktu turystycznego.

W promocji walorów i produktu turystycznego uczestniczą podmioty zainteresowane rozwojem lokalnej społeczności oraz organizacje turystyczne. Promocja odbywa się poprzez :

- ✓ organizację imprez turystycznych, targów turystycznych,
- ✓ wydawnictwa promujące regiony,
- ✓ audycje radiowe i telewizyjne oraz wykorzystanie internetu.

W dniu 4 lipca 2005 roku Sejmik Województwa Mazowieckiego podjął uchwałę w sprawie intencji utworzenia Stowarzyszenia „Mazowiecka Regionalna Organizacja Turystyczna”.

Do Regionalnej Organizacji Turystycznej Województwa Mazowieckiego zaproszone zostały samorządy, organizacje turystyczne oraz przedstawiciele branży turystycznej na Mazowszu. Do głównych zadań organizacji należeć będzie koordynowanie działań promocyjnych w województwie oraz stworzenie regionalnego systemu informacji turystycznej. Zapewni on kompleksową informację o województwie w oparciu o lokalne punkty.

Mazowiecka Regionalna Organizacja Turystyczna ma za zadanie promować Mazowsze w kraju i za granicą, stymulować stworzenie i rozwój produktu turystycznego, inicjować i wspomagać plany rozwoju i modernizacji infrastruktury turystycznej na Mazowszu, doskonalić kadry na potrzeby turystyki oraz prowadzić badania i analizy marketingowe.

Departament Kultury, Promocji i Turystyki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego, w ramach realizowanych przez siebie celów i zadań sukcesywnie dofinansowuje opracowania promocyjno-informacyjne dotyczące Mazowsza.

W roku 2003 wydano następujące publikacje:

- ✓ Przewodnik po trasach turystycznych: *Mazowsze - turystyka weekendowa*. Publikacja szczegółowo omawia siedemnaście tras weekendowych na Mazowszu. Ma ona format umożliwiający korzystanie z niej podczas wycieczki. Proponowane trasy, ze względu na swoją długość, nadają się do wykorzystania w całości za jednym razem dla turystów zmotoryzowanych, bądź też poruszających się rowerami. Nie wyklucza to oczywiście

wykorzystywania zaproponowanych tras pieszo, poprzez podzielenie ich na mniejsze odcinki. Opis każdej trasy podaje czytelnikowi najważniejsze informacje dotyczące dziejów zwiedzanego terenu, kluczowych zabytków, głównych muzeów oraz innych instytucji kulturalnych, jak też informacje o przyrodzie i jej ciekawostkach. W opisie każdej z tras znajduje się informacja o dostępnej bazie noclegowo-gastronomicznej. Publikacja zawiera podstawową dokumentację zdjęciową zwiedzanych miejsc (różne formaty ilustracji).

- ✓ Dwustronna mapa administracyjno-turystyczna opracowana i wydana przez Biuro Geodety Województwa Mazowieckiego, z naniesioną siatką granic powiatów i gmin. Z kolei na stronie turystycznej zaznaczono główne drogi, linie kolejowe, jak też ważniejsze zabytki sakralne oraz muzea i większe kompleksy leśne. Do opracowania mapy wykorzystano materiały Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii (część administracyjna) oraz Oddziału Topograficznego Sztabu Generalnego Wojska Polskiego i Wojskowych Zakładów Kartograficznych (część turystyczna). Mapa opatrzona jest również godłem Województwa Mazowieckiego. Publikacja ze względu na swój format i sposób wydania (pojedyncza, nie składana karta) raczej nie nadaje się do korzystania w terenie.
- ✓ Folder omawiający Festiwal Mozartowski. Jest on organizowany rokrocznie w Warszawie, w dniach 15-26 lipca, przez Warszawską Operę Kameralną, prowadzoną przez Stefana Sutkowskiego. Publikacja opracowana jest w wersji dwujęzycznej (polskiej i angielskiej) i opatrzona ciekawymi zdjęciami, które przybliżają klimat tego przedsięwzięcia artystycznego - zarówno od strony widowni, jak i operowych kulis. Tekst publikacji podkreśla wysoki poziom artystyczny przedsięwzięcia oraz wyjątkowy, w skali światowej, charakter Warszawskiego Festiwalu Mozartowskiego (każdorazowo wystawiane są wszystkie opery Mozarta w scenografii z epoki, przy udziale orkiestry grającej na historycznych instrumentach, bądź ich wiernych rekonstrukcjach). Folder, w wersji angielskiej, może pełnić rolę doskonałej wizytówki ukazującej Warszawę, jako jedno z centrów kultury europejskiej. Publikacja nadaje się do wykorzystania na wszelkiego rodzaju targach zagranicznych, bądź oficjalnych spotkaniach przedstawicieli Samorządu Mazowsza z ich zagranicznymi odpowiednikami.
- ✓ W 2004 roku ze środków przeznaczonych na te cele wydano następujące tytuły:
Trzyczęściowa publikacja pt. *Mazowsze*, zawierająca działy: *Poradnik inwestora*, *Tradycja i współczesność*, *Turystyka*. Książka, w atrakcyjny wizualnie i treściowo sposób, promuje region Mazowsza w wymienionych trzech dziedzinach. Na szczególną uwagę zasługuje ciekawie opracowana część poświęcona dziejom i tradycji Mazowsza, ze względu na jej walory edukacyjne. Całość publikacji jest opracowana dwujęzycznie (wersja polska i angielska).
- ✓ Folder informacyjny *Krótko o Mazowszu*, będący zwięzłym i przystępnym kompendium wiedzy o Regionie. Publikacja jest opatrzona atrakcyjnie dobranymi zdjęciami, które dobrze korespondują merytorycznie z partią tekstu, którą ilustrują. Materiał ten, oprócz podstawowej wersji polskiej, został wydany w czterech innych wersjach językowych (francuskiej, angielskiej, niemieckiej i rosyjskiej), co czyni go podstawowym informatorem dającym się wykorzystać na wszelkiego rodzaju imprezach promocyjnych poza granicami kraju.
- ✓ Informator: *Mazowsze - agroturystyka (agritourism)*. Jest to przejrzyste ułożony i przystępny folder prezentujący najaktualniejszą bazę gospodarstw agroturystycznych na Mazowszu (stan z grudnia 2003r.), podający dokładne dane tele-adresowe, zwięzłą charakterystykę topograficzną gospodarstwa oraz zakres oferty w formie ikonograficznej. Publikacja jest poprzedzona wstępem w językach: polskim, angielskim, niemieckim, francuskim i rosyjskim. Format wydania umożliwia poręczne wykorzystanie „w terenie”. Symbole ikonograficzne dotyczące zakresu oferty proponowanej przez poszczególne gospodarstwa również są opracowane w wymienionych językach. Ponadto folder zaopatrzony jest w ogólną mapkę turystyczną Mazowsza ułatwiającą lokalizację poszczególnych ośrodków agroturystycznych.

- ✓ Mapa administracyjno-turystyczna Województwa Mazowieckiego w dużym rozkładanym formacie, umożliwiającym korzystanie w plenerze. Na mapę naniesiono szlaki turystyczne oraz herby wszystkich powiatów i gmin Mazowsza z podstawowymi informacjami teleadresowymi urzędów powiatowych oraz gminnych. Z tyłu mapy zamieszczono ogólne informacje o Mazowszu, mazowieckich parkach krajobrazowych oraz miastach grodzkich i powiatowych. Mapę opracowała i wydała, pod honorowym patronatem Marszałka Województwa Mazowieckiego, firma BIK z Piły.

Istotne osiągnięcia w przygotowaniu programu wspierania rozwoju usług turystycznych na obszarach objętych ochroną prawną ma Wojewódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego. Efekty osiągane są poprzez:

- popularyzację agroturystyki,
- zapoznanie z zasadami prowadzenia działalności (przepisy prawne, wymagania sanitarne, zasady wdrażania systemu bezpieczeństwa żywności HACCP, zasady żywienia wczasowiczów, wymagania kategoryzujące, organizowanie różnych form aktywnego wypoczynku, wykorzystanie walorów turystyczno-krajobrazowych i dziedzictwa kulturowego, ochrona środowiska przyrodniczego, marketing i promocja),
- zapoznanie z możliwościami pozyskiwania środków na rozpoczęcie i doskonalenie świadczonych usług i pomoc w wypełnianiu wniosków,
- doradztwo w zakresie przygotowania gospodarstw do prowadzenia działalności agroturystycznej (przygotowanie bazy noclegowej, urządzeń rekreacyjnych, poprawa estetyki zagospodarowania zagrody),
- promocja gospodarstw agroturystycznych (poprzez wydanie katalogu ofert agroturystycznych „Mazowsze – Agroturystyka” finansowanego przez Samorząd Województwa Mazowieckiego w łącznym nakładzie 6000 egzemplarzy. Została też opracowany i wydany katalog „Wieś Siedlecka zaprasza” obejmujący oferty z tego terenu w nakładzie 2000 tysięcy egzemplarzy. Ponadto opracowano i wydano indywidualne ulotki prezentujące gospodarstwa (90 ulotek o łącznym nakładzie 45000szt.). Umożliwiono prezentację gospodarstw agroturystycznych na imprezach promujących agroturystykę i turystykę wiejską.

W latach 2003-2004 zorganizowano i przeprowadzono 113 szkoleń, w których uczestniczyło 2534 osób, oraz 22 kursy „Agroturystyka jako dodatkowe źródło dochodu w gospodarstwie rolnym”, w których udział wzięło 614 osób. Kurs kończył się wydaniem zaświadczenia.

Istotny wkład w promocję turystyki mają organizacje pozarządowe. Stowarzyszenie Chrońmy Mokradła we współpracy z gminą Celestynów i Stowarzyszeniem Rozwoju wsi Podbiel opracowały tablice informacyjne pt. „Przyrodnicza wizytówka gminy Celestynów”, „Bagno Całowanie”, oraz broszurę informacyjną o rezerwacie wraz z mapą i zdjęciami.

W promocji walorów i produktu turystycznego uczestniczą także powiaty i gminy poprzez:

- ✓ organizację imprez turystycznych, targów turystycznych,
- ✓ wydawnictwa promujące,
- ✓ wykorzystanie walorów przyrodniczych powiatu do organizacji imprez o zasięgu ponadpowiatowym.

Ze względu na ciekawe i cenne obszary przyrodnicze doliny Wisły, jezior, Gostynińsko – Włocławskiego Parku Krajobrazowego, Brudzeńskiego Park Krajobrazowego – w powiecie płockim podejmowane są działania zmierzające do rozwoju turystyki. W latach 2004 i poświęcono temu tematowi konferencję w Wyszogrodzie. Gminy położone na terenach cennych przyrodniczo realizują program rozwoju usług turystycznych. Koordynatorem działań na rzecz rozwoju turystyki jest Stowarzyszenie Gmin Turystycznych Pojezierza Gostynińskiego, którego Starostwo Powiatowe w Płocku jest członkiem. Poza tym Powiat Płocki wydał albumy opisujące „Powiat Płocki”, „Brudzeński Park Krajobrazowy”, „Przyroda i Krajobrazy Ziemi Płockiej”,

zorganizował regaty żeglarskie na Wiśle przy współdziałaniu Marszałka Województwa (III regaty), Starosty Płockiego (V regaty), Wójta Gminy Nowy Duninów (X regaty),

Dni Wisły w Wyszogrodzie organizowane przez Burmistrza Gminy i Miasta Wyszogród oraz Starostę Płockiego.

Powiat Piaseczyński cyklicznie promuje swoje walory turystyczne podczas Dni Mazowsza, drukuje specjalne wydanie Gazety Piaseczyńskiej nt. "Piaseczno na Weekend" oraz foldery promocyjne „Piaseczno na Weekend”. W 2004 roku opracował koncepcję zagospodarowania turystycznego obszaru doliny rzeki Jeziorki wraz z ośrodkiem „Wisła”.

Urząd Gminy Garbatka Letnisko zainwestował w rozwój infrastruktury sportowej. Rozbudował trybuny na boisku sportowym, zakupił rowery wodne na potrzeby Gminnego Ośrodka Wypoczynku „POLANKA” w Garbatce Letnisko oraz przygotował operat wodno-prawny i projekt pod budowę nowego pomostu dla sprzętu pływającego.

Powiat Przasnyski przygotował kalendarze i foldery promujące walory przyrodnicze powiatu. Gmina Płońsk promowała swoje walory na VI Mazowieckich Dniach Rolniczych rozdając ulotki i materiały promocyjne. Gminy starostwa powiatowego w Mławie uczestniczyły w opracowaniu mapy administracyjno-turystycznej Województwa Mazowieckiego (gm. Wieczfnia Kościelna) oraz opracowanie i wydanie przewodnika turystycznego po gminie Radzanów.

W powiecie mińskim w celu promocji turystyki wybudowano „Ścieżkę edukacyjno-przyrodniczą na terenie leśnictwa Mienia”.

W powiecie żyrardowskim przystąpiono do opracowania dokumentacji dotyczącej renowacji cieków wodnych w parku Dittricha. Podczas „Europejskich Dni Dziedzictwa” miasto Żyrardów przedstawiło ulotki i plan miasta z uwzględnieniem osady fabrycznej.

Samorząd Powiatu Wołomińskiego przystąpił do opracowania programu zagospodarowania doliny rzeki Liwiec – w Nadbużańskim Parku Krajobrazowym, przygotował koncepcję renowacji pałacu w Chrzęsnem w gminie Tłuszcz oraz podjął działania mające na celu przygotowanie planu rozwoju ścieżek rowerowych. Poza tym, samorządy powiatu i gmin corocznie wydają kalendarze promujące walory turystyczne powiatu, wspierają wydawnictwa propagujące historię i walory turystyczno-krajoznawcze powiatu -2003r.: “Ziemia Norwida i Cudu nad Wisłą”, patronują imprezom upamiętniającym wydarzenia historyczne (rocznica Bitwy Warszawskiej 1920r.). Prowadzą działalność powiatowej Galerii Zabytków “Koroźja i Kolor” (obecnie: Ośrodek Dokumentacji Etnograficznej).

6.19 Zwiększenie udziału transportu szynowego w przewozach osobowych i towarowych

Zgodnie art. 40 ustawy z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym (Dz. U. 2004.204.2088) od dnia 1 stycznia 2004 r. organizacja i dotowanie regionalnego transportu kolejowego osób należy do zadań własnych samorządu wojewódzkiego. W dniu 3 lutego 2004 r. uchwałą Nr 80/88/04 Zarząd Województwa Mazowieckiego wyraził zgodę na przystąpienie do porozumienia w sprawie udziału samorządów w prywatyzacji PKP Warszawska Kolej Dojazdowa Sp. z o.o.

W przekonaniu przedstawicieli samorządów, PKP WKD Spółka z o.o. winna być spółką komunalną kontrolowaną przez samorządy Gmin położonych na jej trasie.

Władze samorządowe, w trosce o potrzeby swoich obywateli, przejęły odpowiedzialność za dalsze losy WKD i wspólnie programują jej rozwój. Tak pomyślane planowanie rozwoju WKD stanowić będzie jeden z elementów planowania rozwoju infrastruktury komunikacyjnej na terenie Województwa.

Do konsorcjum oprócz Województwa Mazowieckiego przystąpiły następujące gminy: m.st. Warszawa, m. Podkowa Leśna, m. i gm. Brwinów, gm. Pruszków, gm. Milanówek, gm. Grodzisk Mazowiecki, gm. Michałowice.

Drugim istotnym przedsięwzięciem powołanym do życia w 2004 roku jest Szybka Kolej Miejska Sp. z o.o., którą zawiązano w celu zorganizowania, uruchomienia i zarządzania systemem przewozów pasażerów w formule park & ride w oparciu o istniejące w aglomeracji warszawskiej linie kolejowe, w obszarze wyznaczonym następującymi krańcowymi stacjami: Otwock, Grodzisk Mazowiecki, Błonie, Nowy Dwór, Tłuszcz, Mińsk Mazowiecki, Zalesie Górne.

Zadaniem Spółki, jako operatora systemu transportowego, jest doprowadzenie do umożliwienia osobom dojeżdżającym do m.st. Warszawy skorzystania z pociągu jako alternatywy dla samochodu, zapewniając im bezpieczne zaparkowanie samochodu w pobliżu przystanków kolejowych i następnie szybkie przemieszczenie się do wybranego punktu miasta, przy wykorzystaniu istniejącego systemu linii tramwajowych, autobusowych i metra. W Spółce będzie obowiązywał zintegrowany z innymi środkami transportu miejskiego bilet ZTM.

”W pierwszej kolejności szybkie naziemne metro zacznie jeździć na linii Grodzisk Mazowiecki - Warszawa - Otwock. W drugiej, między stolicą i Legionowem. Przerobienie linii grodzisko-otwockiej pochłonie 135-150 mln zł. Długość pierwszego odcinka kolei wyniesie 58 km, a pociąg będzie poruszał się z prędkością ok. 50 km na godzinę.

15 czerwca 2005r. Zarządy trzech województw; mazowieckiego, świętokrzyskiego, małopolskiego, podpisały porozumienie w sprawie współdziałania na rzecz modernizacji linii kolejowej Nr 8 Warszawa – Kielce – Kraków. Modernizacja linii przyczyni się do odciążenia drogi krajowej nr 7 i przejęcia części podróżnych korzystających z transportu samochodowego oraz do skrócenia podróży z Warszawy do Krakowa.

Samorząd Województwa Mazowieckiego planuje również skierować na zmodernizowaną linię kilka nowoczesnych pociągów, które zostaną zakupione na potrzeby spółki „Koleje Mazowieckie – KM”, w ciągu najbliższych dwóch lat.

6.20 Wdrażanie zasad ekologizacji gospodarki leśnej.

Wdrażanie ekologizacji gospodarki leśnej na terenie województwa prowadzi Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Warszawie poprzez:

- ✓ sporządzanie planów gospodarki leśnej,
- ✓ przebudowa drzewostanów, których skład jest niezgodny z siedliskiem,
- ✓ pozostawienie na powierzchni zrębowanych kęp ekologicznych,
- ✓ zaniechanie spalania pozostałości pozrębowych i wprowadzenie zrębkowania,
- ✓ zwiększenie udziału gatunków liściastych w nowo zakładanych uprawach leśnych,
- ✓ zwiększenie odporności lasu poprzez właściwy dobór materiału sadzeniowego (w tym mikoryzacja sadzonek)
- ✓ pozostawienie stref ekotonowych wzdłuż dróg i granic kompleksów leśnych,
- ✓ preferowanie odnowienia naturalnego,
- ✓ pozostawienie drzew martwych i dziuplastych,
- ✓ sporządzenie planów zalesień dla właścicieli gruntów przewidzianych do zalesienia z uwzględnieniem Zasad Hodowli Lasów,
- ✓ w ramach sprawowanego nadzoru nad lasami niepaństwowymi prowadzony jest instruktaż w tym zakresie.

RAPORT Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO ZA ROK 2004
(Z UWZGLĘDNIENIEM ROKU 2003)

7.Cel główny: Utworzenie spójnego systemu obszarów chronionych

Nr Zad	Zadanie	Jednostka realizacyjna	Okres realizacji zadania wg Programu	Szacunkowa kwota przeznaczona na zadanie w 2004 roku wg Programu w mln zł	Realizacja zadania – kwota wydatkowana na zadanie w mln zł		Źródła finansowania zadania	Uwagi
					Rok 2003	Rok 2004		
7.1	Wdrożenie sieci obszarów Natura 2000 w województwie	wojewoda	2002-2004	2,58	b.d.	b.d.		Informacja dodatkowa zamieszczona pod tabelą 7.1
7.2	Wzmocnienie etatowe oraz zapewnienie zaplecza technicznego komórek organizacyjnych do spraw ochrony przyrody, które będą zarządzały obszarami sieci Natura 2000	wojewoda samorząd gminy	2002-2005	9,07	b.d.	b.d.		Informacja dodatkowa zamieszczona pod tabelą 7.2
7.3	Renaturalizacja zniszczonych, cennych ekosystemów i siedlisk przyrodniczych, szczególnie wodno-błotnych	MŚ Lasy Państwowe zarządy parków samorząd gminy samorząd powiatu	praca ciągła	0,11	0,3	0,5	Zarządy parków, NFOŚiGW, PFOŚiGW, EkoFundusz, GEF (Fundusz Globalnego Środowiska) Stowarzyszenie CMOK, budżet województwa, budżet samorządowy	Informacja dodatkowa zamieszczona pod tabelą 7.3
7.4	Ochrona dolin rzecznych oraz innych ważnych korytarzy ekologicznych	wojewoda samorządy gmin	praca ciągła	0,3	0,01	0,01	PFOŚiGW Budżet państwa	Informacja dodatkowa zamieszczona pod tabelą 7.4
7.5	Obejmowanie formami ochrony przyrody najcenniejszych obszarów przyrodniczych wymagających ochrony w świetle wymogów prawa	wojewoda	praca ciągła		0,3	0,2	WFOŚiGW	Informacja dodatkowa zamieszczona

RAPORT Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO ZA ROK 2004
(Z UWZGLĘDNIENIEM ROKU 2003)

	międzynarodowego, m.in. utworzenie nowych parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu, powiększenie Parków Krajobrazowych: Nadbużańskiego, Górznieńsko – Lidzbarskiego, Bolimowskiego, opracowanie Planów Ochrony dla Parków Mazowieckiego, Chojnowskiego, Nadbużańskiego i Kozienickiego							pod tabelą 7.5
7.6	Kontrola pozyskiwania zasobów przyrodniczych z ich naturalnych siedlisk	wojewoda Lasy Państwowe, samorząd gminy	praca ciągła	0,06	b.d.	b.d.		Informacja dodatkowa zamieszczona pod tabelą 7.6
7.7	Utworzenie ośrodków rehabilitacji zwierząt chronionych w wybranych parkach narodowych, parkach krajobrazowych, Lasach Państwowych i ogrodach zoologicznych	MŚ, zarządy Parków, samorządy gmin, placówki badawczo-rozwojowe	2002-2005	0,025	0,3	0,3	Budżet państwa WFOŚiGW	Informacja dodatkowa zamieszczona pod tabelą 7.7
7.8	Zadania inwestycyjne w zakresie ochrony różnorodności biologicznej w parkach narodowych, w tym regulacja własności gruntów (wykupy gruntów prywatnych), opracowanie Planu Ochrony	zarządy Parków, wojewoda	2003-2010	2,3	4,3	2,4	NFOŚiGW, WFOŚiGW, EkoFundusz, budżet państwa	Informacja dodatkowa zamieszczona pod tabelą 7.8
Razem				14,45	5,2	3,41		

Koszty poniesione według źródeł finansowania w tys. zł

Źródło finansowania	W roku 2003	W roku 2004
Budżet miasta stołecznego Warszawy	0,33	0,32
Budżet Państwa	0,43	0,38
Fundusze Ekologiczne	4,4	2,71
SUMA	5,2	3,41

7.1 Wdrożenie sieci obszarów Natura 2000 w województwie.

Jednym z najważniejszych aktualnie zadań krajów członkowskich Unii Europejskiej w ochronie przyrody, jest utworzenie europejskiej sieci obszarów chronionych. Sieć ma, w założeniu, pełnić kluczową rolę w ochronie różnorodności biologicznej terytorium Wspólnoty poprzez zabezpieczenie zagrożonych rodzajów siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk zagrożonych i rzadkich gatunków roślin i zwierząt. Jest ona zbiorem obszarów wyznaczonych według jednolitych kryteriów w całej Unii Europejskiej tak, by zachować na nich siedliska przyrodnicze i gatunki, które zostały uznane za „ważne dla Europy”. Sieć ta, nazwana **NATURA 2000**, realizując w ten sposób decyzję powziętą na spotkaniu Rady Europy w Goeteborgu w czerwcu 2001 o powstrzymaniu zmniejszania bioróżnorodności krajów członkowskich do roku 2010, została ustanowiona na mocy dwóch dyrektyw:

- 79/409/EWG o ochronie dziko żyjących ptaków, zwanej *Dyrektywą Ptasią*, uchwaloną 2 kwietnia 1979 r., a zmodyfikowaną dyrektywami: 981/854/EWG, 85/411/EWG, 86/122/EWG, 91/244/EWG i 94/24/EWG. Dyrektywa ta obliuguje państwa członkowskie do wyznaczenia obszarów specjalnej ochrony (OSO), zgodnie z zasadami ochrony, gospodarowania i regulowania liczebności gatunków ptaków, podaje zasady dopuszczalnego ich wykorzystania;
- 92/43/EWG o ochronie siedlisk przyrodniczych oraz dziko żyjącej fauny i flory, zwanej *Dyrektywą Siedliskową*, uchwaloną 21 maja 1992 r., a zmienioną dyrektywą 97/62/EWG. Ustanowiona w celu ochrony różnorodności biologicznej w krajach członkowskich przez ochronę naturalnych ekosystemów oraz fauny i flory. Dyrektywa zobowiązuje państwa członkowskie do wyznaczenia specjalnych obszarów ochrony (SOO), obejmujących typy siedlisk przyrodniczych oraz gatunki zwierząt (bez ptaków) i roślin.

Każde z państw Unii ma pewną samodzielność w wyznaczaniu i w wyborze praktycznych sposobów ochrony tych obszarów, musi jednak stosować przyjęte dla całej Unii kryteria wyznaczania. Każdy z obszarów może być też chroniony w inny sposób – na wielu z nich gospodarka człowieka nie musi być w ogóle ograniczana, a niekiedy nawet dla zachowania ekosystemów naturalnych wspiera się pewne jej formy (np. ekstensywne rolnictwo). W chwili obecnej Minister Środowiska ustanowił na Mazowszu jedynie obszar specjalnej ochrony ptaków Natura 2000. Brak jest natomiast rozporządzenia odnośnie obszarów Natura 2000 koniecznych do objęcia ochroną na podstawie Dyrektywy siedliskowej. Wdrożenie funkcjonowania obszarów Natura 2000 jest związane z realizacją planów ochrony obszarów natura 2000. Koszty związane z wdrożeniem i funkcjonowaniem sieci tych obszarów w zakresie nie objętym finansowaniem przez Wspólnotę Europejską, są finansowane z budżetu państwa w części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw środowiska oraz z funduszy celowych. Wojewódzki Konserwator Przyrody złożył wniosek do Wojewódzkiego Funduszu Ochrony środowiska i Gospodarki Wodnej na kwotę 12.000.000 zł na opracowanie planów ochrony wyznaczonych obszarów z *Dyrektywy Ptasiej*.

Mazowieckie Biuro Planowania Przestrzennego i Rozwoju Regionalnego, z formalnego punktu widzenia nie uczestniczyło w procedurach uzgadniania obszarów prawnie chronionych, w tym sieci Natura 2000. Jednakże poprzez opracowywanie dokumentów takich jak: *Plan zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego*, *Program ochrony środowiska województwa mazowieckiego*, a także prowadzenie prac studialnych, uwzględniane były stanowiska organów odpowiedzialnych za ochronę przyrody.

Samorząd województwa mazowieckiego w zatwierdzonym uchwałą nr 65/2004 z dnia 7 czerwca 2004r. *Planie zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego uwzględnił w całości projekt Ministra Środowiska i Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody oraz organizacji proekologicznych w zakresie sieci Natura 2000 - w maksymalnym zasięgu* - wg dyrektywy ptasiej (OSO) i siedliskowej (SOO). Obejmuje ona m.in. Dolinę Środkowej Wisły, Dolinę Dolnego Bugu, Dolinę Dolnej Narwi, Dolinę Liwca,

Pilicy, Omulwi i Płodownicy, Małopolski Przełom Wisły, Puszcę Białą, Puszcę Kampinoską, Kozienicką i Puszcę Piską, jako największe korytarze ekologiczne i kompleksy leśne, stanowiące wielkoobszarowy system obszarów cennych przyrodniczo, jako obszary predystynowane i wskazywane przez administrację rządową do objęcia ochroną prawną.

W trakcie opracowywania projektu *Planu* część gmin wyrażała negatywne stanowisko odnośnie wprowadzenia sieci Natura 2000, dotyczące przede wszystkim kolizji funkcji między ochroną przyrody a istniejącym zagospodarowaniem przestrzennym oraz prowadzoną na danym obszarze gospodarką towarowego rolnictwa wielokierunkowego.

Również Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w swej opinii zajmował negatywne stanowisko dotyczące powstania na Wiśle sieci Natura 2000, gdyż zdaniem organu zarządzającego wodami wprowadzenie tej formy ochrony przyrody nie pozwoli na prowadzenie robót konserwatorskich i ochrony przeciwpowodziowej.

Dlatego też w uwarunkowaniach realizacyjnych *Planu zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego* w **rekomendacjach dla administracji rządowej** wpisano:

- ✓ dostosowanie formy ochrony przyrody do rangi walorów przyrodniczych z uwzględnieniem obecnego zainwestowania terenów i możliwości rozwoju gospodarczego,
- ✓ wprowadzenie lub rozszerzenie ochrony przyrody po uzyskaniu akceptacji samorządów lokalnych jako podstawowego warunku skuteczności ochrony walorów przyrodniczych.

Ponadto w ramach wojewódzkich zespołów realizacyjnych dla europejskiej sieci NATURA 2000 - Mazowieckie Biuro Planowania Przestrzennego i Rozwoju Regionalnego uczestniczyło w przygotowaniu opisu granic obszarów wg Dyrektywy Ptasiej obejmując: Dolinę Środkowej Wisły, Puszcę Białą, Dolinę Bugu, Dolinę Liwca oraz dolinę Omulwi i Płodownicy oraz ich rozmieszczenie na mapie topograficznej w skali 1:100 000.

7.2 Wzmocnienie etatowe oraz zapewnienie zaplecza technicznego komórek organizacyjnych do spraw ochrony przyrody, które będą zarządzały obszarami sieci Natura 2000.

Według informacji uzyskanych z Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego, nie dokonano żadnego wzmocnienia etatowego komórek organizacyjnych do spraw ochrony przyrody oraz koniecznego zaplecza technicznego.

7.3 Renaturalizacja zniszczonych, cennych ekosystemów i siedlisk przyrodniczych, szczególnie wodno-błotnych.

L.p.	Szczegółowy opis działania	Koszty poniesione w 2003 w tys.zł	Koszty poniesione w 2004 w tys.zł	Źródła finansowania
1	Kampinoski Park Narodowy wykonywał remonty przetamowań na ciekach wodnych	5,00	5,00	budżet państwa
2	Nadbużański Park Krajobrazowy: - poprawa warunków siedliskowych w rezerwacie <i>Wilcze Błota</i> - poprawa warunków lęgowych w rezerwacie <i>Dzierżeńńska Kępa</i>	15,16 2,5 6,02 0,68	-	EkoFundusz budżet państwa EkoFundusz budżet państwa
3	Mazowiecki Park Krajobrazowy w latach 2004 -2005 realizowuje zadanie w ścisłej współpracy ze Stowarzyszeniem Chrońmy Mokradła” – CMOK, pt. <i>Czynna ochrona ekosystemów mokradłowych na torfowisku Całowanie.</i>	-	347,46 Zadanie na lata 2004 - 2005	EkoFundusz – 222,48 tys.zł, GEF (Fundusz Globalnego środowiska)– 50,62 tys.zł, Stowarzyszenie CMOK – 55,89 tys.zł, budżet państwa – 18,47tys. zł
4	Kampinoski Park Narodowy <i>Czynna ochrona siedlisk i zagrożonych gatunków roślin w Parku</i> <i>Renaturalizacja ekosystemów leśnych i aktywna ochrona ekosystemów łąkowych Puszczy Bieżące</i> remonty przetamowań na ciekach wodnych	27,84 200,10 1,0	56,40 131,40 1,0	EkoFundusz NFOŚiGW budżet państwa
5	Starostwo Powiatu Pruszkowskiego	9,76	-	PFOŚiGW

Razem 268,06 530,3

Renaturalizacja ekosystemów i siedlisk przyrodniczych jest przeprowadzana głównie na terenach objętych ochroną prawną – parkach krajobrazowych i parku narodowym.

W Kampinoskim Parku Narodowym wykonywane są prace polegające na czynnej ochronie siedlisk i zagrożonych gatunków poprzez koszenie łąk, przesadzaniu i dosadzaniu wybranych roślin oraz usuwanie zakrzaczeń czeremchy amerykańskiej oraz reanaturalizacji ekosystemów leśnych i ochrony ekosystemów łąkowych poprzez nowe zalesienia, odnowienia, dolesiania luk i poprawki zalesień jak również koszenia łąk.

Na terenie Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego wykonywano następujące prace:

- poprawę warunków siedliskowych dla roślinności bagiennej w rezerwacie „Wilcze Błota” (ok. 90 ha). Teren tego rezerwatu został w latach ubiegłych odwodniony poprzez budowę rowów melioracyjnych. Nadmierne przesuszenie spowodowało postępującą degradację przyrodniczą rezerwatu, dlatego też podjęto działania zmierzające do przywrócenia jego pierwotnych walorów. Zatrzymano nadmierny odpływ wody z rezerwatu, na obszarze 17,32 ha, ręcznie wykoszono roślinność zielną oraz usunięto krzewy zarastające rezerwat;

- poprawę warunków lęgowych dla ptaków wodno-błotnych na terenie rezerwatu „Dzierżeńńska Kępa”. Jest to wyspa na rzece Narwi o pow. 1,2 ha, miejsce odbywania lęgów ptaków takich jak rybitwa rzeczna, krwawodziób i pokrzywnica. Z uwagi na fakt

zatrzymywania się na wyspie wielu żeglarzy, doszło do porzucania przez ptaki swoich miejsc lęgowych. Dlatego też wykonano z gałęzi i porzrzucanych drzew bariery dla turystów uniemożliwiające dostęp do lęgówisk, usunięto porastające ją drzewa i krzewy oraz wykoszono roślinność zielną, co poprawiło jej atrakcyjność dla ptaków jako lęgówiska. W Mazowieckim Parku Krajobrazowym w latach 2004 -2005 jest realizowane zadanie w ścisłej współpracy ze Stowarzyszeniem „Chrońmy Mokradła” – CMOK, pt. *Czynna ochrona ekosystemów mokradłowych na torfowisku Całowanie*. W ramach zadania wykonywane są działania:

- ✓ reintrodukcja brzozy niskiej polegająca na wysadzeniu sadzonek wyhodowanych z pędów pochodzących z lokalnego stanowiska tego gatunku;
- ✓ budowa przetamowań spiętrzających wodę na rowie;
- ✓ odkrzaczanie i wykaszanie na powierzchni ok. 38 ha
- ✓ usunięcie zwartych zarośli wierzby szarej na pow. ok.5,5 ha, w obrębie zarośniętych mechowisk;
- ✓ usunięcie zmuszającej wierzchownicy torfowiska na obszarze 2500 m², na głębokości 20 i 40 cm w celu restytucji typowej dla torfowisk niskiej roślinności mechowiskowej;
- ✓ monitoring terenowy polegający na obserwacji wahań wód gruntowych;
- ✓ zajęcia edukacyjne w szkołach położonych w bezpośrednim sąsiedztwie torfowiska.

Starostwo Powiatu Pruszkowskiego opracowało w roku 2003 dokument pt. „*Identyfikacja zagrożeń stanu środowiska doliny i zlewni rzeki Utraty jako bariery rozwoju przestrzennego Powiatu Pruszkowskiego – zarys programu renaturyzacji rzeki*”

7.4 Ochrona dolin rzecznych oraz innych ważnych korytarzy ekologicznych.

Poniższa tabela przedstawia szczegółowy wykaz działań:

L.p	Szczegółowy opis działania	Jednostka realizacyjna	Koszty poniesione w 2003 w tys.zł	Koszty poniesione w 2004 w tys.zł	Źródło finansowania
1	Uchwałą Rady Miasta Siedlce z dnia 27.03.2003r. powołany został użytek ekologiczny „Dolina Muchawki”, obejmujący 8,5 ha. Jego zadaniem jest ochrona fragmentu doliny rzeki Muchawki.	Samorząd miasta Siedlce	-	-	-
2	Starostwo Powiatu Pruszkowskiego przygotowało program pt. <i>Identyfikacja zagrożeń stanu środowiska doliny i zlewni rzeki Utraty jako bariery rozwoju przestrzennego Powiatu Pruszkowskiego – zarys programu renaturyzacji rzeki</i>	Samorząd powiatu	9,76	-	PFOŚiGW
3	Starostwo Żyrardowskie prowadziło na rzece Pisia-Gągolina prace polegające na usunięciu przetamowań, zatorów i zanieczyszczeń komunalnych oraz na koszeniu skarp, wygrabianiu porostów i usunięciu krzaków na długości 7,5 km	Samorząd powiatu	-	7,27	Budżet powiatu

Zadaniem ochrony jest utrzymanie ciągłości struktury przestrzennej dolin rzecznych, charakteryzujących się bogactwem siedlisk i nisz ekologicznych, pełniących funkcje korytarzy ekologicznych i umożliwiających rozprzestrzenianie się gatunków.

Koncepcja walorów przyrodniczo-krajobrazowych i możliwości turystycznego wykorzystania terenu jest zgodna z celem głównym Programu Ochrony Środowiska dla Województwa Mazowieckiego jakim jest **utworzenie spójnego systemu obszarów chronionych**. W zadaniu tym założono powstawanie parków krajobrazowych w dolinie Wisły na odcinku od Płocka do Warszawy (wraz z dolnym odcinkiem Narwi). Koncepcja utworzenia Wiślańsko-Narwiańskiego Parku Krajobrazowego zawiera; ogólną charakterystykę środowiska przyrodniczego, stan ochrony prawnej, szczególne walory szaty roślinnej i fauny, charakterystykę walorów przyrodniczo- krajobrazowych, wartości kulturowe, ocenę potencjału ekologicznego środowiska w odniesieniu do funkcji turystycznej terenu, zrównoważony rozwój obszaru doliny Wisły i Narwi, możliwości pozyskania środków pomocowych Unii Europejskiej na działania związane z utworzeniem parku krajobrazowego, wytyczne kierunku zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego, założenia do projektu obowiązujących przepisów na terenie parku krajobrazowego.

Koncepcja została opracowana na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego przez WWF Polska-Światowy Fundusz Na Rzecz Przyrody i po raz pierwszy zaprezentowana przez autorów na konferencji w Wyszogrodzie poświęconej *Zagospodarowaniu Doliny Dolnej Wisły na odcinku między Warszawą a Płockiem* organizowanej przez Starostwo Powiatowe w Płocku w dniu 9 czerwca 2005 r. Uczestnikami konferencji było również kierownictwo Departamentu Ochrony Środowiska Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego.

Obecnie *Koncepcja utworzenia Wiślańsko-Narwiańskiego Parku Krajobrazowego* jest poddana konsultacjom społecznym poprzez umieszczenie treści opracowania, łącznie z mapami, na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego a następnie, razem z ewentualnymi uwagami i postulatami jednostek opiniujących, będzie przekazana do Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody celem podjęcia dalszych działań związanych z utworzeniem Wiślańsko-Narwiańskiego Parku Krajobrazowego.

Koszt opracowania- 23.300,00 zł-budżet województwa (rok 2005)

Koszt dofinansowania konferencji w Wyszogrodzie- 6.000,00 zł- budżet województwa (rok 2005).

7.5 Obejmowanie formami ochrony przyrody najcenniejszych obszarów przyrodniczych wymagających ochrony w świetle wymogów prawamiędzynarodowego

W krajowym i europejskim układzie przestrzennym, cenne walory przyrodnicze, stanowią doliny rzek: Wisły, Bugu (paneuropejskie korytarze ekologiczne), Narwi i Pilicy oraz większe kompleksy leśne (m.in. Puszcza Kampinoska, Bolimowska, Biała, Kozienicka, Kurpiowska). Najcenniejsze przyrodniczo obszary objęte są różnymi formami ochrony prawnej: Kampinoski Park Narodowy, 175 rezerwatów przyrody o pow. 17,7 tys. ha., 9 parków krajobrazowych o łącznej powierzchni 152,4 tys. ha (w tym: Nadbużański, Mazowiecki, Kozienicki, Chojnowski i Brudzeński położone w całości na terenie województwa oraz Gostynińsko-Włocławski, Górznieńsko-Lidzbarski, Podlaski Przełom Bugu i Bolimowski położone częściowo w granicach administracyjnych województwa), 29 obszarów chronionego krajobrazu o pow. ok. 834,1 tys. ha. Tworzą one system obszarów chronionych, uzupełniony korytarzami ekologicznymi w formie mniejszych rzek i zespołów leśnych. W 2004 r. ustanowiono sieć ekologiczną Natura 2000. Tworzą ją obszary o szczególnie cennych i zagrożonych składnikach różnorodności biologicznej wyselekcjonowane, zgodnie z przyjętymi przez UE dyrektywami (Ptasią – o ochronie dzikich ptaków i Siedliskową - w aspekcie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory). Na Mazowszu wyznaczono 9 obszarów specjalnej ochrony ptaków (72 w kraju), są to: Dolina Dolnego Bugu, Dolina Liwca, Dolina

Pilicy, Dolina Środkowej Wisły, Dolina Omulwi i Płodownicy, Małopolski Przełom Wisły, Puszcza Biała, Puszcza Kampinoska, Puszcza Piska. Obszar północny i północno wschodni województwa, obejmujący 42% powierzchni województwa należy do Zielnych Płuc Polski, będący częścią europejskiego systemu Zielonych Płuc Europy. W 2004 roku powołano rezerwat przyrody „Stawy Błotne” w powiecie żyrardowskim o pow. 30,5 ha, oraz zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Pulka-Raciaż” w pow. płońskim. Jednym z głównych problemów obszarów cennych przyrodniczo jest zmniejszanie się a na niektórych obszarach, zanik ekosystemów bagiennych, wodno-błotnych i łąkowych oraz spadek odporności biologicznej drzewostanów, wskutek antropopresji.

W chwili obecnej tworzenie parków krajobrazowych na terenie Mazowsza jest na następującym etapie:

- ✓ na obszarze doliny rzek Omulwi i Płodownicy oraz fragmentów Puszczy Kurpiowskiej projektowany jest Kurpiowski Park Krajobrazowy. W grudniu 2004 r. został ukończony I etap projektu za kwotę 12.000 zł. Środki te finansowane są z budżetu Wojewody Mazowieckiego. Obecnie trwa etap II projektu;
- ✓ z powodu braku środków finansowych , nie planuje się w najbliższej przyszłości objęcia ochroną dolinę Narwi z kompleksem bagiennie-łąkowym „Pulwy”;
- ✓ na odcinku Wisły, pomiędzy Warszawą a Płockiem planowane jest utworzenie Wiślańsko –Narwiańskiego Parku Krajobrazowego. Została opracowana koncepcja utworzenia tego parku za kwotę 23.300 zł. Środki na ten cel przeznaczył Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego. Nie ma jeszcze określonego terminu ogłoszenia przetargu na wykonanie projektu parku;
- ✓ na odcinku Wisły, pomiędzy Górą Kalwarii a Dęblinem – został opracowany projekt utworzenia Parku Krajobrazowego „Dolina Środkowej Wisły” od ujścia rzeki Świder do Puław. Zleceniodawcą wykonania projektu był WWF. Obecnie trwają uzgodnienia projektu rozporządzenia wojewody w sprawie utworzenia parku.
- ✓ na odcinku dolina dolnej Pilicy – Radomsko Kieleckie Towarzystwo Przyrodnicze opracowało projekt utworzenia Parku Krajobrazowego Dolnej Pilicy. Obecnie trwają uzgodnienia projektu rozporządzenia wojewody w sprawie utworzenia parku.
- ✓ cała dolina Liwca została włączona do Sieci Natura 2000;
- ✓ na Wysoczyźnie Rawskiej i Równinie Łowicko-Błońskiej nie będzie utworzony park krajobrazowy z powodu znacznego przekształcenia terenu oraz braku środków finansowych;
- ✓ nie przewiduje się objęcia ochroną w województwie fragmentu Lasów Łukowskich;

7.6 Kontrola pozyskiwania zasobów przyrodniczych z ich naturalnych siedlisk

W obecnej chwili kontrola pozyskiwania zasobów przyrodniczych z ich naturalnych siedlisk nie jest wykonywana przez Mazowiecki Urząd Wojewódzki z powodu braków kadrowych w Oddziale Ochrony Przyrody, (zgodnie z informacjami uzyskanymi z Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego).

W Lasach Państwowych kontrola pozyskania zasobów z lasów odbywa się na bieżąco.

7.7 Utworzenie ośrodków rehabilitacji zwierząt chronionych w wybranych parkach narodowych, parkach krajobrazowych, Lasach Państwowych i ogrodach zoologicznych.

L.p.	Opis działania	Koszty poniesione w 2003 w tys.zł	Koszty poniesione w 2004 w tys.zł	Źródła finansowania
	Utworzenie ośrodków rehabilitacji zwierząt chronionych w wybranych parkach narodowych, parkach krajobrazowych, Lasach Państwowych i ogrodach zoologicznych			MŚ, zarządy parków, samorządy gmin, placówki naukowo-badawcze
1	Nadbużański Park Krajobrazowy	-	1 750,00	Budżet państwa
2	Mazowiecki Park Krajobrazowy	7 000,00	8 000,00	Budżet państwa, darowizny
3	Mazowiecki Park Krajobrazowy „Baza Torfy” – matecznik wilka	3 600,00	3 600,00	Budżet państwa, darowizny
4	Gostynińsko-Włocławski Park Krajobrazowy	40 565,39	8 995,34	Budżet państwa, WFOŚiGW
5	Warszawski Ogród Zoologiczny	325 000,00	325 000,00	Budżet miasta Warszawy, Fundacja Panda, darowizny

W Kampinoskim Parku Narodowym nie przewiduje się obecnie budowy ośrodka rehabilitacji zwierząt chronionych.

W Nadbużańskim Parku Krajobrazowym w roku 2004 utworzono ośrodek rehabilitacji zwierząt w Garnku, gm. Ceranów. W ośrodku tym leczone i rehabilitowane są ranne zwierzęta, głównie ptaki.

Na terenie Mazowieckiego Parku Krajobrazowego utworzono w roku 2002 ośrodek rehabilitacji ptaków leczonych w miejscowym ośrodku weterynaryjnym i Ptasim Azylu w Warszawskim Ogrodzie Zoologicznym. W latach 2003 – 2004 w ośrodku przebywało 45 ptaków. Po okresie rehabilitacji ptaki te wypuszczane są na wolność lub dotknięte nieodwracalnym kalectwem pozostają w ośrodku lub są przekazywane do ogrodów zoologicznych. Również przy „Bazie Torfy” została zorganizowana pokazowa zagroda (matecznik) dla wilka, przekazanego z warszawskiego ogrodu zoologicznego. Zwierze to nie mogło żyć samodzielnie, gdyż za bardzo przyzwyczał się do człowieka.

Na terenie Gostynińsko-Włocławskiego Parku Krajobrazowego funkcjonuje ośrodek rehabilitacji i hodowli ptaków, w którym leczy się ptaki chore jak również prowadzi hodowlę ptaków zagrożonych – m.in. restytucję sokoła wędrownego.

W Warszawskim Ogrodzie Zoologicznym w roku 1998 został założony ośrodek „Azyl dla ptaków”. Jego roczne koszty utrzymania wynoszą ok. 325 tys. zł. Suma ta uzyskiwana jest z budżetu miasta Warszawy oraz sponsorów.

Wg informacji uzyskanych z Lasów Państwowych, na ich terenie nie są prowadzone ośrodki rehabilitacji zwierząt.

7.8 Zadania inwestycyjne w zakresie ochrony różnorodności biologicznej w parkach narodowych, w tym regulacja własności gruntów (wykupy gruntów prywatnych), opracowanie Planu Ochrony

W Kampinoskim Parku Narodowym od 1975 roku prowadzony jest wykup gruntów. W ramach programu wykupów wykupiono i przejęto na rzecz Skarbu Państwa 10 722 hektary gruntów. Wykupy prowadzone są na zasadzie dobrowolności. Pozyskiwanie gruntów poprzez ich wykup pozwala właściwie realizować zadania ochrony przyrody na terenie Parku, jak i proces naturalizacji środowiska. W rezultacie dochodzi do przywracania typowych dla puszczy siedlisk.

Likwidacja rozproszonego budownictwa zmniejszy ilość ogólnodostępnych dróg, co ograniczy dostęp do terenów bardzo cennych przyrodniczo i w ten sposób umożliwi ich ochronę. Ponadto zlikwiduje szkodliwe oddziaływanie na środowisko przyrodnicze związane z prowadzeniem budownictwa i zamieszkiwaniem ludzi oraz rozwiąże problemy mieszkańców umożliwiając im osiedlenie się poza terenem puszczy i znalezienie godnych warunków do życia. Sprawa wykupu gruntów jest bardzo ważna zarówno z punktu widzenia przyrodniczego jak i rozwiązywania problemów miejscowej ludności.

VIII. Podsumowanie i ocena realizacji Programu (w tym analiza kosztów):

Wdrażanie Programu Ochrony Środowiska dla Województwa Mazowieckiego wymaga kontroli i oceny stopnia jego realizacji z punktu widzenia podstawowych celów. Szczególnie ważny jest monitoring środowiska.

Do monitorowania stanu środowiska zastosowano dostępne wskaźniki i mierniki. Wskaźniki umieszczone zostały w poniższej tabeli. Na ich podstawie oraz na podstawie mierników zawartych w Programie Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego dokonana została analiza mająca na celu określenie stopnia realizacji zadań znajdujących się w raportowanym dokumencie.

Wybrane wskaźniki środowiskowe i zrównoważonego rozwoju województwa mazowieckiego w porównaniu do Polski

Zaprezentowane wskaźniki zostały oszacowane na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego (z uwagi na niekompletną dostępność danych za rok 2004 niektóre wskaźniki nie mogły zostać wyliczone).

W przypadku użycia innego źródła niż GUS, umieszczono informację poniżej tabeli.

Tabela nr 19: Wybrane wskaźniki środowiskowe i zrównoważonego rozwoju województwa mazowieckiego w porównaniu do Polski.

Lp.	Wskaźniki	Jednostka miary	Rok	Województwo Mazowieckie	Polska
1.	Wskaźnik lesistości	%	2002	22,0	28,5
			2003	22,0	28,6
			2004	22,0	b.d.
2.	Wskaźnik pow. konserwatorskiej ochrony przyrody	%	2002	30,14	33,10
			2003	29,60	32,53
			2004	29,63	32,52
3.	Wskaźnik zużycia wody na potrzeby gospodarki narodowej	m ³ /1 mieszk./rok	2002	456,1	268,3
			2003	491,9	274,9
			2004	510,4	273,3
4.	Wskaźnik udziału wód podziemnych w wodach przeznaczonych do konsumpcji	%	2002	44,67	65,74
			2003	44,89	66,52
			2004	b.d.	b.d.
5.	Wskaźnik ilości ścieków wprowadzanych do wód powierzchniowych i ziemi ²	m ³ /1 mieszk./rok	2002	49,8	59,6
			2003	48,9	57,0
			2004	48,1	55,9
6.	Wskaźnik liczby mieszkańców obsługiwanych przez oczyszczalnie ścieków	%	2002	45,0	56,7
			2003	46,5	58,2
			2004	47,3	59,0
7.	Wskaźnik proporcji pomiędzy długością sieci kanalizacyjnej i wodociągowej	km/km	2002	0,21	0,27
			2003	0,22	0,30
			2004	0,21	0,31
8.	Wskaźnik skanalizowania województwa	km sieci/1000 mieszk.	2002	1,16	1,59
			2003	1,28	1,80
			2004	1,32	1,93

² Wskaźnik został obliczony dla ścieków wymagających oczyszczenia ogółem (przemysłowych i komunalnych)

RAPORT Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO ZA ROK 2004
(Z UWZGLĘDNIENIEM ROKU 2003)

9.	Wskaźnik emisji gazów do atmosfery ze źródeł szczególnie uciążliwych	t/1 mieszk./rok	2002	4,70	5,47
			2003	5,12	5,79
			2004	5,08	5,59
10.	Wskaźnik udziału gruntów wymagających rekultywacji w powierzchni województwa/Polski	%	2002	0,15	0,23
			2003	0,15	0,23
			2004	0,12	0,22
11.	Udział gleb silnie i bardzo silnie zanieczyszczonych metalami ciężkimi (Cd, Cu, Ni, Pb, Zn) ³	%	2002	0,02	0,35
			2003	0,02	0,35
			2004	0,02	0,35
12.	Wskaźnik udziału pow. użytków ekologicznych w pow. użytków rolnych ogółem ⁴	‰	2002	0,582	1,135
			2003	1,028	1,945
			2004	1,283	2,572
13.	Wskaźnik ilości odpadów przemysłowych i komunalnych	ton/km ² /rok	2002	179,3	410,6
			2003	209,7	417,3
			2004	209,5	427,9
14.	Wskaźnik wykorzystania odpadów przemysłowych	%	2002	43,5	79,0
			2003	42,7	79,1
			2004	50,1	78,5
15.	Wskaźnik udziału energii ze źródeł odnawialnych w produkcji energii ogółem	%	2002	0,55	2,8
			2003	0,50	2,3
			2004	b.d.	b.d.
16.	Wskaźnik zużycia energii elektrycznej w gospodarstwach domowych	kWh/1 mieszk./rok	2002	634,4	566,7
			2003	643,9	577,4
			2004	b.d.	b.d.
17.	Wskaźnik gęstości eksploatowanych linii kolejowych	km/100 km ²	2002	4,77	6,74
			2003	4,78	6,61
			2004	4,80	6,74
18.	Wskaźnik liczby przedsiębiorstw z certyfikatem ISO 14001 ⁵	ilość	2002	50	472
			2003	65	657
			2004	80	796
19.	Wskaźniki wielkości finansowania gospodarki ściekowej i ochrony wód	zł/1 mieszk./rok	2002	79,2	74,1
			2003	46,9	76,3
			2004	57,2	81,8

Parametry wykorzystane do wyliczenia niektórych wskaźników:

Powierzchnia:

- województwo mazowieckie - 35 579 km²
- Polska - 312 685 km²

Ludność:

- Rok 2002: województwo mazowieckie – 5 129 tys., Polska – 38 219 tys.
- Rok 2003: województwo mazowieckie – 5 136 tys., Polska – 38 191 tys.
- Rok 2004: województwo mazowieckie – 5 142 tys., Polska – 38 201 tys.

³ Oszacowanie wskaźnika zostało przeprowadzone na podstawie monitoringu chemizmu gleb Polski przeprowadzonego w latach 1995-1998. Wg informacji udzielonych przez IUNG ze względu na brak przekroczeń emisji metali ciężkich do powietrza w ostatniej dekadzie dane te można uznać jako reprezentatywne dla obecnego stanu gleb. Wynika to z małej mobilności metali w glebach i niewielkiego ich pobrania przez rośliny.

⁴ Wskaźnik został obliczony dla powierzchni użytków ekologicznych należących do gospodarstw ekologicznych, które posiadają certyfikat.

⁵ Źródło: Krajowy Rejestr Certyfikatów, Certyfikatorów i Firm Certyfikowanych Instytutu Organizacji i Zarządzania w Przemysle „**ORGMA SZ**”. Dane obejmują certyfikaty, o których IOZP „**ORGMA SZ**” posiada informacje.

1. Cel główny (1) - Zmniejszenie zanieczyszczeń środowiska

1.1 CELE SZCZEGÓŁOWE - PODSUMOWANIE

1.1.1 CEL SZCZEGÓŁOWY - POPRAWA JAKOŚCI WÓD:

RZEKI

W 2004 roku wprowadzone zostały nowe sposoby oceny czystości wód - *Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 11.02.2004 roku w sprawie klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji i prezentacji stanu tych wód* (Dz.U. nr 32, poz. 284).

Rozporządzenie to wprowadza pięć klas czystości, a badane rzeki oceniane są w punktach. Jest to istotna zmiana sposobu oceny stanu czystości rzek w Polsce w stosunku do wcześniejszego rozporządzenia, obowiązującego do końca 2002 roku, kiedy rzeki oceniano w 3 klasach czystości (wody przekraczające parametry trzeciej klasy czystości traktowano jako wody pozaklasowe).

Dokonując oceny rzek badanych w roku 2003 oraz w 2004 roku według nowej, pięciostopniowej klasyfikacji stwierdzono:

- brak wód w I klasie czystości,
- woda dobrej jakości (II klasa czystości) wystąpiła tylko w jednym punkcie na rzece Krepiance,
- woda zadawalającej jakości (III klasa czystości) wystąpiła m.in. na rzekach: Pilica, Radomka (powyżej Radomia), Orz, Raciążnica, Szkwa, Zimna Woda,
- woda o niezadawalającej jakości (IV klasa czystości) wystąpiła m.in. na rzekach: Wiśła
(we wszystkich 10 ppk), Narew, Bug, Wkra, Sona, Bzura,
- woda złej jakości (V klasa czystości) wystąpiła m.in. na rzekach: Utrata (poniżej Pruszkowa) z dopływami Mrowną, Rokitnicą i Raszynką, Mienia, Płodownica oraz w ppk ujściowych rzek: Brok, Długa, Jagodzianka, Jeziorka, Kraska, Mleczna, Pacynka.

Wpływ na powyższą ocenę mają zanieczyszczenia mikrobiologiczne (liczba bakterii grupy coli typu kałowego) oraz wskaźniki fizykochemiczne: azotyny i związki fosforowe (fosforany i fosfor ogólny) i w niektórych punktach (po dopływie ścieków) również inne parametry, głównie tlenowe. Zakres parametrów odpowiedzialnych za klasę wody utrzymuje się od kilku lat na zbliżonym poziomie. W 2004 roku rozpoczęto badania wielu nowych wskaźników wcześniej nie badanych w ramach monitoringu – rozszerzono zakres oznaczeń biologicznych oraz metali ciężkich (np. arsen, bar, bor, glin, nikiel, selen).

Jakość wody wyrażona w stężeniach poszczególnych parametrów w rzekach badanych w 2004 roku nie uległa zasadniczym zmianom w stosunku do lat poprzednich. W wymienionych powyżej rzekach o wodach ocenianych jako V klasa czystości, główną przyczyną złej jakości wód jest przyjęcie ścieków z aglomeracji miejskich. Rzeki w punktach poniżej dopływu ścieków zmieniają klasę i oscylują w granicach IV-V klasy czystości.

JEZIORA

Istotnym elementem wód powierzchniowych na Mazowszu są również jeziora, wśród których większe znaczenie hydrologiczne, gospodarcze i krajobrazowe spełnia 16 zbiorników zajmujących łączną powierzchnię 2000 ha.

Na terenie województwa mazowieckiego:

- brak jest jezior o wodach najwyższej jakości czyli oligotoficznych,
- 13 jezior to zbiorniki o umiarkowanej i podwyższonej trofii czyli mezotroficzne,
- 3 jeziora mają charakter eutroficzny.

Do zbiorników o najczystszych wodach należą: Jezioro Białe, Sędeńskie i Szczutowskie. Natomiast akweny, których stan wody jest najgorszy to: Jezioro Łąckie Duże, Starorzecze Białobrzeskie oraz Jezioro Urszulewskie.

Generalnie jakość wód jezior województwa ulega pogarszaniu. Świadczą o tym zmiany wartości niektórych wskaźników. Najpoważniejszym zagrożeniem dla jezior jest ich eutrofizacja - wzrost żyzności wód. Zjawisko to jest naturalnym procesem starzenia się jezior na przestrzeni lat. Obecnie proces ten przyspieszany jest działalnością człowieka. Głównym źródłem przyspieszenia eutrofizacji są zrzuty ścieków komunalnych jak i przemysłowych oraz rolnictwo. Eutrofizacja jezior objawia się niekorzystnymi zmianami z punktu widzenia przyrodniczego i gospodarczego, jak zakwity glonów, zmniejszenie przezroczystości wód, deficyty tlenowe.

W związku z suszą w 2003 roku, która spowodowała w 6 jeziorach gminy Łąck (powiat płocki) katastrofę ekologiczną zostało zawarte porozumienie w sprawie ich renaturyzacji. Porozumienie zostało podpisane dnia 8 września 2004 roku m.in. przez Marszałka Województwa Mazowieckiego, Dyrektora Wydziału Środowiska i Rolnictwa Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego, Mazowieckiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska, przedstawicieli organów samorządowych Płocka, Gąbina, Łącka oraz Nadleśnictwa Łąck, Agencji Nieruchomości Rolnych oraz Zarząd Okręgu Płocko-Włocławskiego Polskiego Związku Wędkarskiego.

Do głównych czynników mających znaczny wpływ na stan czystości wód należy zaliczyć **nieuporządkowaną gospodarkę wodną** oraz **spływy powierzchniowe zanieczyszczeń**.

Z informacji zebranych do niniejszego Raportu za lata 2003 i 2004 oraz w oparciu o dane statystyczne również za rok 2002 zauważyć można obniżenie wskaźnika ilości ścieków wymagających oczyszczenia wprowadzonych do wód powierzchniowych i ziemi (z 49,8 w 2002 roku do 48,1 m³/1 mieszkańca w roku 2004). Wpływ na taką sytuację ma niewątpliwie wzrost inwestycji dotyczących budowy sieci kanalizacji sanitarnych oraz przedsięwzięć w zakresie budowy i modernizacji oczyszczalni ścieków. Wymienione inwestycje przyczyniły się do podniesienia wskaźnika skanalizowania województwa (z 1,16 w 2002 roku do 1,32 km sieci kanalizacyjnej/1000 mieszkańców w roku 2004) oraz zwiększenia liczby osób obsługiwanych przez oczyszczalnie (z 45,0% ludności w 2002 roku do 47,3% w roku 2004). Jednak nadal utrzymuje się znaczna dysproporcja między długością sieci kanalizacyjnej, a wodociągowej (stosunek długości sieci kanalizacyjnej do wodociągowej w roku 2002 wynosił 0,21, zwiększył się nieznacznie do 0,22 w roku 2003 i ponownie w roku 2004 obniżył się do 0,21). Dotyczy to głównie terenów wiejskich,

w których długość sieci kanalizacyjnej, na terenie województwa mazowieckiego wynosi około 2000 km, podczas gdy sieć wodociągowa jest ponad 11 razy dłuższa.

Zagadnienia związane z uporządkowaniem gospodarki ściekowej, a więc dotyczące **wyposażenia aglomeracji w zbiorcze systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków komunalnych** znalazły odzwierciedlenie w prawodawstwie Unii Europejskiej. W celu realizacji wymogów dyrektywy 91/271/EWG⁶ w wyżej wymienionym zakresie opracowany został „**Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych**” (zatwierdzony w dniu 16 grudnia 2003 roku przez Radę Ministrów). Jego realizacja jest szansą na wyeliminowanie nieprawidłowości w zakresie gospodarki ściekowej.

Obok nieuporządkowanej gospodarki ściekowej istotny jest również problem spływów powierzchniowych zanieczyszczeń (głównie obciążonych związkami azotu i fosforu pochodzenia rolniczego). W celu eliminacji tego zjawiska Zarząd Województwa Mazowieckiego, wspólnie z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, realizuje „Program ograniczenia zanieczyszczeń środowiska składnikami nawozowymi z produkcji zwierzęcej w województwie mazowieckim”. W latach 2003 i 2004 wykonano ok. 1400 inwestycji dotyczących budowy płyt obornikowych wraz ze zbiornikami na gnojówkę na kwotę 17 mln zł. Zainteresowanie rolników indywidualnych dofinansowaniem budowy tych płyt wyraźnie wzrosło w stosunku do roku 2002.

Poniżej zaprezentowane zostały efekty rzeczowe i ekologiczne osiągnięte w wyniku realizacji zadań z zakresu ochrony wód współfinansowanych przez WFOŚiGW:

Lp.	Efekty rzeczowe i ekologiczne	Rok 2003	Rok 2004
1.	Długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej	33,5 km	20,5 km
2.	Ilość posesji podłączonych do sieci kanalizacyjnej	174 posesji	4 793 posesji
3.	Budowa, rozbudowa lub modernizacja oczyszczalni ścieków	26 inwestycji	22 inwestycje
4.	Przepustowość przekazanych do eksploatacji oczyszczalni ścieków	68 917 m ³ /dobę	89 191 m ³ /dobę
5.	Globalna redukcja zanieczyszczeń uzyskana w nowowybudowanych i zmodernizowanych oczyszczalniach ścieków: ➤ BZT5 ➤ ChZT ➤ N ogólny ➤ P ogólny ➤ Zawiesina	16 976,99 kg O ₂ /dobę 39 300,48 kg O ₂ /dobę 1 813,56 kg N/dobę 170,09 kg P/dobę 16 309,42 kg/dobę	33 318 kg O ₂ /dobę 83 075 kg O ₂ /dobę 2 652 kg N/dobę 722 kg P/dobę 30 429 kg/dobę

1.1.2 CEL SZCZEGÓŁOWY - POPRAWA JAKOŚCI GLEB:

Na terenie województwa mazowieckiego występuje stosunkowo mały udział gruntów zdegradowanych i zdewastowanych wymagających rekultywacji. Ich udział w ogólnej powierzchni województwa wynosił 0,15% w roku 2002 i zmniejszył się do 0,12 w roku 2004 (w Polsce również obserwuje się tendencję malejącą z 0,23 w roku 2002 do

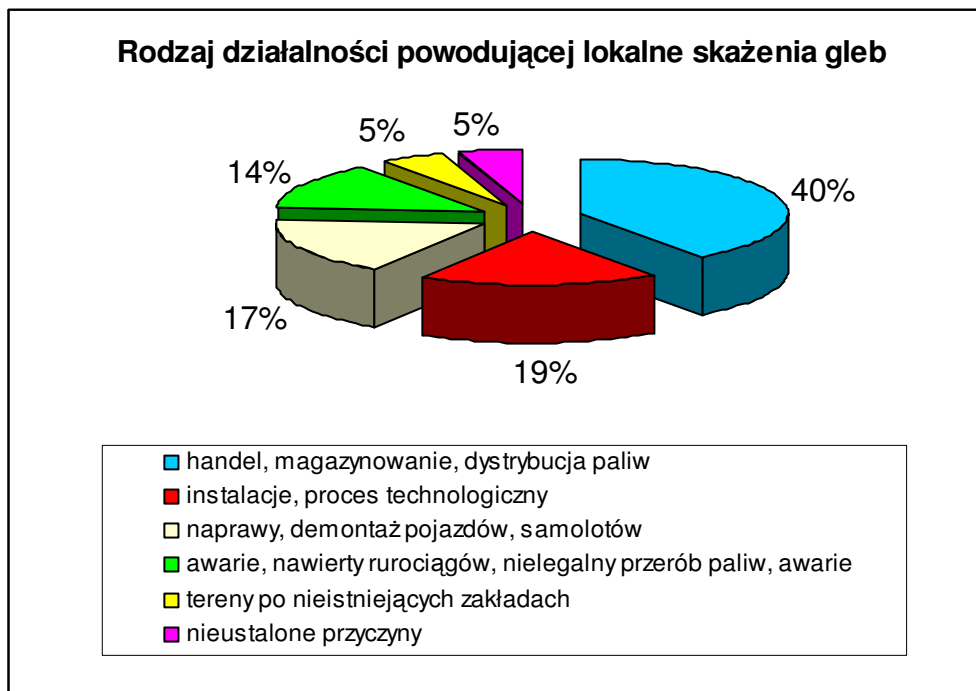
⁶ Dyrektywa Rady 91/271/EWG dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych nakłada na państwa obowiązek oczyszczania ścieków komunalnych. Zobowiązuje do wyposażenia wszystkich aglomeracji o równoważnej liczbie mieszkańców (RLM) większej od 2 000, gdzie zaludnienie lub działalność gospodarcza są skoncentrowane, do ujmowania ścieków w systemy kanalizacji i dostarczanie ich do oczyszczalni komunalnych pracujących z zastosowaniem biologicznych systemów usuwania zanieczyszczeń.

0,22 w roku 2004). Obszary przemysłowej degradacji gleb występują punktowo w rejonie Warszawy, Kozienc, Płocka i Ostrołęki.

Obiektami powodującymi najczęściej zanieczyszczenie gleby są instalacje związane z dystrybucją paliw – transport rurociągowy produktów ropopochodnych, stacje paliw, magazyny i bazy paliwowe, nalewaki, zbiorniki paliw, rozładunek paliw – bocznic kolejowe, tereny zakładowych pompowni paliw i inne.

Poniżej zaprezentowany został wykres przedstawiający pozostałe rodzaje działalności powodujące lokalne skażenia gleb:

Wykres nr 2: Rodzaj działalności powodującej lokalne skażenia gleb.

(Źródło: WFOŚiGW, rok 2004)

Na terenie województwa mazowieckiego nieznaczne jest zanieczyszczenie gleb metalami ciężkimi (Cd, Cu, Ni, Pb, Zn). Udział gleb silnie i bardzo silnie zanieczyszczonych tymi pierwiastkami stanowi 0,02% powierzchni użytków rolnych i nie uległ zmianie od 2002 roku (dla kraju wskaźnik wynosi 0,35%).

Istotnym problemem jest natomiast erozja wietrzna. Dotyczy ona około 33% powierzchni województwa i występuje głównie na obszarach gleb lekkich i nadmiernie wylesionych. Dlatego też niezbędnym działaniem rekultywacyjnym jest zalesianie tych gruntów. Jednak intensywność tych zabiegów, jest nadal niewystarczająca.

W wyniku realizacji zadań z zakresu ochrony gleb, współfinansowanych przez WFOŚiGW, przeprowadzona została rekultywacja na obszarze o powierzchni 7,5 ha w 2003 roku oraz 4,8 ha w roku 2004.

1.1.3 CEL SZCZEGÓŁOWY - UPORZĄDKOWANIE GOSPODARKI ODPADAMI:

Gospodarka odpadami w województwie mazowieckim prowadzona jest w sposób niekorzystnie wpływający na elementy środowiska: gleby, grunty, powietrze atmosferyczne, wody powierzchniowe i podziemne, a także na walory krajobrazowe województwa.

Gospodarka odpadami komunalnymi:

W latach 2002 – 2004 utrzymywała się tendencja zwykła w ilości powstających odpadów komunalnych (z 285 kg/mieszkańca w 2002 roku do 313 kg/mieszkańca w roku 2004) na terenie województwa mazowieckiego. W roku 2004 zebrano z Mazowsza 1610 tys. ton odpadów komunalnych (o blisko 10% więcej niż w roku 2002), z czego ponad 50% pochodzi z terenu miasta Warszawy. Najczęstszym sposobem postępowania z wyżej wymienionymi odpadami jest ich deponowanie na składowiskach. Taki sposób zagospodarowania dotyczy ok. 92% odpadów zebranych.

W województwie mazowieckim nastąpił wzrost składowisk komunalnych z 82 w 2002 roku do 133 w roku 2003, natomiast w roku 2004 ich ilość zmniejszyła się do 126. Zbyt mała liczba obiektów oraz instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów w stosunku do masy wytworzonych odpadów skutkuje obniżaniem wskaźnika unieszkodliwiania odpadów poza składowaniem: tendencję malejącą wykazuje współczynnik odzyskanego i wykorzystanego papieru z odpadów komunalnych (rok 2002 – ok. 51%, rok 2003 – ok. 43%, rok 2004 – 28%) oraz, po zanotowanym wzroście w 2003, współczynnik odzyskanego i wykorzystanego szkła z odpadów komunalnych (rok 2002 – ok. 25%, rok 2003 – ok. 35%, rok 2004 – ok. 25%).

Duży odsetek odpadów znajdujących się poza ewidencją (ok.12%) trafia do środowiska w sposób niekontrolowany. Nadal podstawowym systemem zbierania odpadów jest system jednopojemnikowy. Powoli wdrażany jest jednak system selektywnej zbiórki odpadów.

Gospodarka odpadami przemysłowymi:

Ilość odpadów przemysłowych na Mazowszu po znacznym wzroście w roku 2003 (5917,7 tys. ton) w stosunku do roku 2002 (4916,2 tys. ton), uległa zmniejszeniu w roku 2004 (5842,3 tys. ton). Wzrósł udział odzyskiwanych i wykorzystywanych odpadów przemysłowych z 43,5% w roku 2002 do 50,1% w roku 2004 (w roku 2003 udział ten wynosił 42,7%) oraz współczynnik unieszkodliwianych odpadów niebezpiecznych na terenie województwa mazowieckiego z 73,8% w roku 2002 do 77,5% w roku 2003. Pozytywną zmianę zanotowano również we współczynniku dotyczącym udziału odpadów przemysłowych składowanych w ogólnej ich ilości (rok 2002 - 30,7%, roku 2003 - 25,7%, rok 2004 ok. 11%).

Nadal jednak ogromnym problemem są mogilniki (12 na terenie województwa mazowieckiego), których zawartość szacuje się na ok. 330 – 350 ton substancji niebezpiecznych. Wg stanu na koniec roku 2004 - żaden z tych obiektów, zagrażających środowisku naturalnego nie został zlikwidowany.

Wyraźny wzrost zainteresowania tematem gospodarki odpadami w ostatnich latach, realizacja planów gospodarki odpadami na szczeblu wojewódzkim, powiatowym i gminnym, regulacja przepisów prawnych, podejmowanie działalności przez zwiększoną liczbę podmiotów w zakresie odzysku i wykorzystania surowców wtórnych, a także przeprowadzane liczne akcje edukacyjne, spowodowały zmiany w dotychczasowej

niekorzystnej tendencji w zakresie gospodarki odpadami przemysłowymi, przyczyniając się do zmniejszenia ich ilości w roku 2004.

Poniżej zaprezentowane zostały efekty rzeczowe i ekologiczne osiągnięte w wyniku realizacji zadań z zakresu ochrony ziemi współfinansowanych przez WFOŚiGW:

Lp.	Efekty rzeczowe i ekologiczne	Rok 2003	Rok 2004
1.	Stworzono możliwości do wprowadzenia w sposób zorganizowany odpadów do środowiska	70 071,5 m ³ /rok	38 636,3 m ³ /rok
2.	Stworzono warunki do odzysku surowców wtórnych	45 000,00 m ³ /rok	52 909,20 Mg/rok
3.	Umożliwiono bezpieczne składowanie padłych zwierząt (zbiornice padliny)	388 ton/rok	-
4.	Umożliwiono gospodarcze wykorzystanie odpadów	1 666,00 ton/rok	27 180,00 Mg/rok
5.	Przeprowadzono unieszkodliwianie azbestu położonego na gminnych drogach	18 010,65 m	3 075 m
6.	Umożliwiono utylizację odpadów niebezpiecznych	-	9,96 m ³ /rok

1.1.4 CEL SZCZEGÓŁOWY - ZAPEWNIENIE WYSOKIEJ JAKOŚCI POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO:

Jednym z podstawowych czynników decydujących o jakości środowiska jest czystość powietrza. Według WIOŚ jego stan w województwie mazowieckim, mimo ciągłej poprawy, jest nadal niezadowalający.

Poziom emisji zanieczyszczeń pyłowych ze źródeł szczególnie uciążliwych, w raportowanych latach, kształtował się następująco: rok 2002 – 12,0 tys. ton, rok 2003 – 13,4 tys. ton, rok 2004 12,5 tys. ton.

Podobną tendencję wykazały zanieczyszczenia gazowe ze źródeł szczególnie uciążliwych. W roku 2002 zostało wyemitowanych 24 098,2 tys. ton. W 2003 roku ilość zanieczyszczeń gazowych wzrosła do 26 305,5 tys. ton, natomiast w roku 2004 nastąpił spadek emisji do 26 141,7 tys. ton w stosunku do roku 2003. Procentowy udział dwutlenku węgla w zanieczyszczeniach gazowych był stały w latach 2002 – 2004 i wynosił 99,2%.

Priorytetowymi obszarami dla monitoringu powietrza są strefy potencjalnych przekroczeń dopuszczalnych poziomów stężeń zanieczyszczeń. Na tych obszarach wymagane jest prowadzenie automatycznych pomiarów i ewentualne tworzenie programów naprawczych, a następnie monitorowanie skuteczności tych programów.

W województwie mazowieckim w wyniku oceny rocznej jakości powietrza sklasyfikowano 4 strefy, które wymagają stworzenia Planów Ochrony Powietrza. Są to: Warszawa, gdzie występują przekroczenia pyłu zawieszonego PM10 oraz dwutlenku azotu w pobliżu jezdni o dużym natężeniu ruchu, Radom, Żyrardów i Ostrołęka, gdzie stwierdzono przekroczenia poziomów dopuszczalnych dla pyłu zawieszonego PM10. W roku 2002 powstały pierwsze plany naprawcze dla 5 stref: miasta stołecznego Warszawy, wołomińskiej, otwockiej, piaseczyńskiej, pruszkowskiej i nowodworskiej, w których wystąpiły przekroczenia poziomów dopuszczalnych dla pyłu zawieszonego. Programy naprawcze zostały wdrożone do realizacji i w chwili obecnej na podstawie referencyjnych pomiarów pyłu w tych strefach stwierdza się obniżenie poziomów stężeń.

Z badań monitoringowych wynika, że najwyższe stężenia zanieczyszczeń występują w Warszawie i w większych miastach województwa. Roczne oceny stanu jakości powietrza pokazują, że bardzo istotnym czynnikiem, który bezpośrednio przekłada się na wielkości stężeń zanieczyszczeń są warunki meteorologiczne. Mroźne i długie zimy przekładają się na wyższe stężenia dwutlenku siarki i pyłu zawieszonego, natomiast gorące lata na wyższe stężenia ozonu.

W latach 2003 – 2004 podejmowanych było szereg działań zmierzających do poprawy jakości powietrza takich jak: modernizacja przedsiębiorstw energetycznych, modernizacja w przemyśle rafineryjnym w celu doprowadzenia jakości benzyn i olejów do poziomu wymaganego standardami europejskimi, przedsięwzięcia ograniczające emisję lotnych związków organicznych uwalnianych w trakcie magazynowania i dystrybucji paliw, a także modernizacja w przemyśle paliwowym w celu ograniczenia emisji pyłów, siarki, tlenków azotu oraz lotnych trwałych związków organicznych i inne.

Poniżej zaprezentowane zostały efekty ekologiczne osiągnięte w wyniku realizacji zadań z zakresu ochrony powietrza współfinansowanych przez WFOŚiGW:

Lp	Rodzaj substancji której emisja do powietrza uległa zmniejszeniu	Rok 2003	Rok 2004
1.	dwutlenek siarki	656,46 ton/rok	963,19 ton/rok
2.	dwutlenek azotu	197,96 ton/rok	290,83 ton/rok
3.	tlenek węgla	535,57 ton/rok	1 997,93 ton/rok
4.	dwutlenek węgla	12 033,82 ton/rok	20 451,23 ton/rok
5.	pył	712,47 ton/rok	745,93 ton/rok

1.1.5 CEL SZCZEGÓŁOWY - OGRANICZENIE UCIAŹLIWOŚCI HAŁASU:

Podstawowym źródłem zagrożeń hałasem jest ruch samochodowy. Największe problemy występują w Warszawie i jej najbliższych okolicach. Obszary szczególnego zagrożenia to tereny w pobliżu głównych ulic, lotniska i dróg wyjazdowych np. Trasa Łazienkowska, Trasa Toruńska – AK, Al. Jerozolimskie, ul. Grójecka, Al. Krakowska, ul. Puławska i inne, gdzie poziom hałasu przy zabudowie mieszkaniowej często przekracza 75 dB i jest wyższy od wartości dopuszczalnych o 10-20 dB. Na pozostałym obszarze województwa problem hałasu komunikacyjnego występuje lokalnie w pobliżu głównych dróg tranzytowych w rejonie większych miast (np. Błonie, Ciechanów, Mszczonów, Mińsk Maz., Ostrołęka, Płock, Radom, Raszyn, Siedlce, Wyszaków) oraz w Raszynie i Błoniu.

W zakładach kontrolowanych przez WIOŚ ze względu na hałas (centralna ewidencja systemu kontroli klimatu akustycznego IOŚ) procentowy udział zakładów przekraczających dopuszczalne poziomy uległ zmniejszeniu (z 65% w 2002 roku do 58% w roku 2003).

W latach 2003 – 2004 WIOŚ doprowadził do wyłączenia z eksploatacji pojazdów i maszyn o ponadnormatywnej hałaśliwości i wyegzekwował wymianę niektórych urządzeń na cichsze. W wyniku tych działań zmniejszone zostały przekroczenia od 4 do 15 dB lub osiągnięto dopuszczalne natężenia dźwięków w kontrolowanych zakładach.

1.2 WNIOSKI DOTYCZĄCE REALIZACJI PRIORYTETÓW W RAMACH CELU GŁÓWNEGO - ZMNIEJSZENIE ZANIECZYSZCZEŃ ŚRODOWISKA

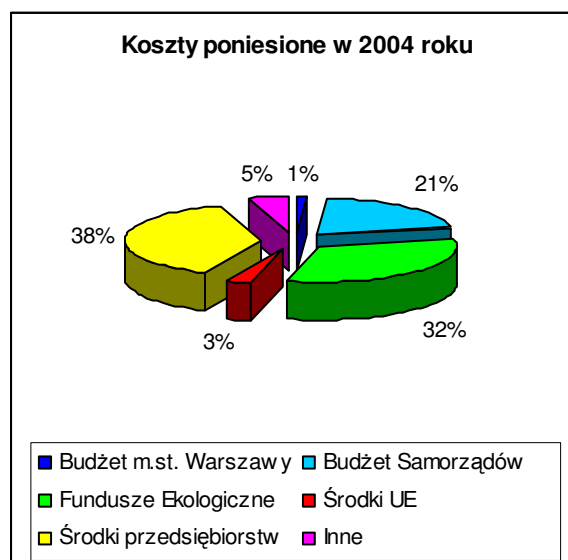
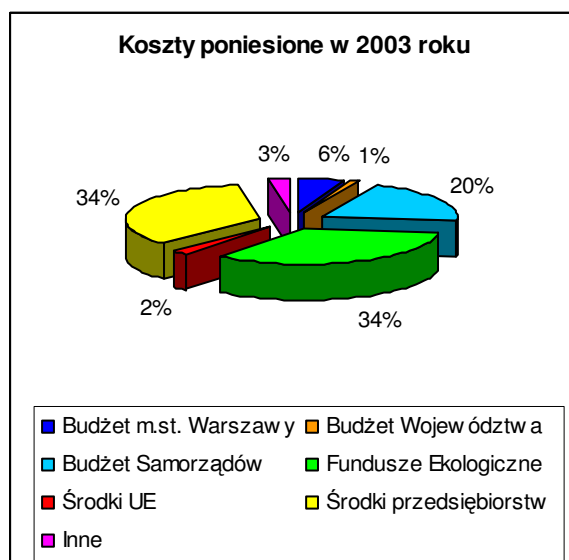
- **Priorytet - Likwidacja mogilników i magazynów po przeterminowanych środkach ochrony roślin.**
Nie zlikwidowano żadnego z obiektów.
- **Priorytet - Opracowanie koncepcji regionalnej sieci zakładów utylizacji odpadów.**
Nie opracowano koncepcji.
- **Priorytet - Budowa oczyszczalni ścieków dla lewobrzeżnej Warszawy.**
Uruchomienie oczyszczalni przewidziano na drugą połowę 2005 roku. Ostatecznie, z powodu problemów z dostosowaniem starego projektu do nowych, unijnych norm dla zanieczyszczeń, otrzymano zezwolenie na zrzut ścieków do rzeki w październiku 2005 r.
- **Priorytet - Dostosowanie istniejących oczyszczalni ścieków do wymogów ustalonych (III stopień oczyszczania).**
Na koniec 2004 roku 27 komunalnych oczyszczalni ścieków (na 83 instalacje określone w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych) spełnia wymagania prawne.

1.3 ANALIZA KOSZTÓW REALIZACJI CELU GŁÓWNEGO- ZMNIEJSZENIE ZANIECZYSZCZEŃ ŚRODOWISKA

- koszty planowane – 850,28 mln zł
- koszty realizacji zamieszczone w raporcie – 389,50 mln zł
- % realizacji – **45,8%**
- przyczyny niskiego współczynnika realizacji:
 - brak możliwości pełnego monitoringu, gdyż jednostką realizacyjną są przedsiębiorstwa – dotyczy zadań:
 - ✓ *Kontynuowanie restrukturyzacji i modernizacji przedsiębiorstw energetycznych,*
 - ✓ *Modernizacja i rozbudowa podczyszczalni i oczyszczalni ścieków przemysłowych w celu likwidacji przekroczeń norm emisyjnych i ograniczenia zrzutu substancji niebezpiecznych ze ściekami (przede wszystkim metali ciężkich i trwałych zanieczyszczeń organicznych),*
 - mały postęp prac, często wynikający z braku środków finansowych - dotyczy zadania:
 - ✓ *Zamykanie i rekultywacja składowisk, dodatkowe zamykanie składowisk, przekształcanie na obiekty stacji przeladunkowych*
 - ✓ *Modernizacja rozbudowa i budowa systemów kanalizacji zbiorczej w aglomeracjach o równoważnej liczbie mieszkańców powyżej 2000,*
 - brak realizacji - dotyczy zadania:
 - ✓ *Sukcesywna likwidacja i rekultywacja zinwentaryzowanych mogilników zgodnie z nowym zaktualizowanym harmonogramem,*
 - za wysokie środki zaplanowane - dotyczy zadań:
 - ✓ *Przedsięwzięcia ograniczające emisję lotnych związków organicznych uwalnianych w trakcie magazynowania i dystrybucji paliw,*

- ✓ *Modernizacja w przemyśle paliwowym w celu ograniczenia emisji pyłów siarki, tlenków, azotu oraz lotnych i trwałych związków organicznych.*

**Koszty poniesione na realizację celu „Zmniejszenie zanieczyszczeń środowiska”
według źródeł finansowania:**

2. Cel główny (2) - Racjonalna gospodarka wodą

Racjonalna gospodarka wodą polega na utrzymywaniu zasobów wody na poziomie zapewniającym ochronę równowagi biologicznej. Odpowiedni poziom zasobów wody uzyskiwany jest poprzez zmniejszenie deficytu wód powierzchniowych, zasadny pobór wód podziemnych, zmniejszanie wodochłonności oraz poprawę infrastruktury zaopatrzenia w wodę.

2.1 CELE SZCZEGÓŁOWE - PODSUMOWANIE

2.1.1 CEL SZCZEGÓŁOWY - ZMNIJSZENIE DEFICYTU WÓD POWIERZCHNIOWYCH

Według danych GUS za lata 2002-2003 na obszarach wodnych administrowanych przez RZGW w Warszawie zaobserwowano widoczny spadek zasobów wód powierzchniowych (z 33 797,3 mln m³ w roku 2002 do 24 444,8 mln m³ w 2003 roku).

Pojawiający się deficyt ilościowy i jakościowy powoduje konieczność zintegrowanego planowania i zarządzania zasobami w obrębie poszczególnych zlewni rzecznych (zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną 2000/60/EC).

Jedną z metod ograniczania deficytu wód powierzchniowych jest jej gromadzenie w okresach opadowych w budowanych w tym celu zbiornikach retencyjnych, które oprócz podstawowej funkcji pełnią również funkcje gospodarcze, rekreacyjne i ekologiczne.

Na terenie województwa mazowieckiego w latach 2003-2004 były podejmowane przez WZMiUW działania w zakresie budowy i modernizacji zbiorników wodnych (Wykrot na

rzece Rozoga - gmina Myszyniec; zbiornik Sterdyń; Hamernia jaz). Ponadto w ramach Kontraktu Wojewódzkiego w roku 2003 zakończono budowę II etapu zbiornika wodnego na rzece Sona w Nowym Mieście, rozpoczęto budowę zbiornika retencyjnego „Niewidoma”- gmina Sabnie. Również w ramach tego Kontraktu zostały wykonane prace przygotowawcze (wykup gruntów, wykonanie dokumentacji, przebudowa infrastruktury towarzyszącej) zmierzające do budowy zbiorników wodnych na rzece Wkrze – gmina Strzegowo oraz na rzece Łasica – gmina Brochów.

Zwiększenie retencyjności zlewni, a tym samym oddziaływanie na zmniejszanie deficytu wód powierzchniowych odbywa się również poprzez zwiększenie zalesień (w latach 2003-2004 zalesiono ponad 2000 ha) i unowocześnianie metod gospodarowania wodą.

Duże znaczenie dla utrzymania i zwiększenia naturalnej retencji wodnej mają obszary torfowisk i terenów podmokłych (np. Natura 2000).

Należy stwierdzić, że intensywność wyżej wymienionych działań jest niewystarczająca.

2.1.2 CEL SZCZEGÓŁOWY - OGRANICZENIE POBORU WÓD PODZIEMNYCH DLA CELÓW GOSPODARCZYCH PRODUKCJI I USŁUG

W województwie mazowieckim wzrasta pobór wody na potrzeby gospodarki i ludności. Największy występuje na terenie Powiatu Kozienickiego (blisko 60% całego poboru na Mazowszu), w mieście Ostrołęka (ok. 16% całego poboru) i w Warszawie (ok. 12% całego poboru). Wodę zużywa się głównie na cele produkcyjne (Powiat Kozienicki – 99,8%, średnia dla Mazowsza – ok. 86% i wykazuje tendencję wzrostową) oraz obsługę sieci wodociągowej (ok. 10% i wykazuje tendencję malejącą).

Ze względu na bardzo dobre właściwości wód podziemnych są one coraz chętniej pozyskiwane dla celów produkcyjnych i usługowych. Jednakże z uwagi na ich ograniczone zasoby i bardzo dobrą jakość w aspekcie spożywczym należy minimalizować jej pobór na cele przemysłowe. W roku 2003 nastąpił wzrost zasobów eksploatacyjnych wód podziemnych województwa mazowieckiego z 1858,5 hm³ w 2002 roku do 1879,3 hm³ (tj. o ok. 1,12%) w roku 2003.

W raportowanych latach obserwuje się wzrost udziału wód podziemnych w wodach przeznaczonych do konsumpcji z 44,67% w 2002 roku do 44,89% w roku 2004, natomiast zauważalne jest ograniczenie poboru wód podziemnych dla potrzeb przemysłu.

2.1.3 CEL SZCZEGÓŁOWY - OGRANICZENIE WODOCHŁONNOŚCI

Ograniczenie wodochłonności związane jest nie tylko z minimalizowaniem jej odpływu naturalnego, co jest niezwykle trudne z uwagi na rozległe obszary chłonec wodę, ale wiąże się także z szeregiem działań mających na celu uszczelnienie i unowocześnienie linii przesyłowych wody, a także wprowadzanie nowych technologii zmniejszających chłonność wody w przemyśle w fazie produkcyjnej lub poprodukcyjnej. Przedsiębiorstwa z uwagi na wymierne korzyści finansowe i moralne coraz częściej wprowadzają systemy zamkniętego obiegu wody lub gradacyjnego jej wykorzystywania (woda częściowo zużyta wykorzystywana jest w innych procesach technologicznych, w których wymogi jakościowe są niższe).

Na terenie województwa mazowieckiego wzrósł udział zakładów wyposażonych w obiegi zamknięte w ogólnej ilości zakładów zużywających wodę do produkcji z 52,2% w 2002 roku do 53,4% w 2003 roku. Nie przyczyniło się to jednak do zwiększenia ilości

wody w obiegach zamkniętych (zużycie wody w obiegach zamkniętych na cele produkcyjne w ogólnym zużyciu wody na cele produkcyjne wynosiło kolejno: 0,9% w roku 2002, 0,8% w roku 2003 – są to jedne z najniższych wskaźników w kraju). Spowodowane to może być największym w kraju zużyciem wody przez zakłady na terenie województwa mazowieckiego (ok. 28% całości zużywanej wody przez zakłady na cele produkcyjne w Polsce).

2.1.4 CEL SZCZEGÓŁOWY - POPRAWA STANDARDÓW ZAOPATRZENIA W WODĘ

Poprawa standardów zaopatrzenia w wodę zarówno w kontekście mechaniki płynów, zachodzących zjawisk fizycznych jak i nowoczesnych urządzeń odbiorczych wpływa znacząco na uzyskanie wymiernych oszczędności wody, a tym samym pozwala na racjonalne gospodarowanie wodą w tym obszarze.

Dąży się do pełnej automatyzacji linii przesyłowych począwszy od stacji poboru i uzdatniania wody poprzez stacje pomp, a na urządzeniach odbiorczych skończywszy. Ponadto same wodociągi sukcesywnie wymieniane są na nowe co daje możliwość ich uszczelnienia i zapobieżenia awariom wysłużonych rurociągów.

W latach 2003 – 2004 długość wodociągów na terenie województwa mazowieckiego zwiększyła się o ok. 2000 km w porównaniu do roku 2002. Również w tym okresie przy dużym wsparciu WFOŚiGW zostało zmodernizowanych i wybudowanych ok. 60 stacji uzdatniania wody.

Poniżej zaprezentowane zostały efekty rzeczowe osiągnięte w wyniku realizacji zadań z zakresu gospodarki wodnej współfinansowanych przez WFOŚiGW:

Lp.	Efekty rzeczowe	Rok 2003	Rok 2004
1.	Ilość wybudowanej sieci wodociągowej <ul style="list-style-type: none">➤ ilość wykonanych przyłączy wodociągowych➤ ilość posesji możliwych do podłączenia	90,3 km 8 546 sztuk 1 355 posesji	53,7 km 3 842 sztuk 1 444 posesji
2.	Ilość wybudowanych i zmodernizowanych zbiorników wodnych <ul style="list-style-type: none">➤ łączna pow. lustra wody wybudowanych zbiorników➤ pojemność retencyjna wybudowanych zbiorników	11 sztuk 57,56 ha 818,35 tys.m ³	4 sztuki 3 354,9 ha 821,5 tys.m ³
3.	Ilość stacji uzdatniania wody oddanych do eksploatacji <ul style="list-style-type: none">➤ wydajność wybudowanych SUW	30 sztuk 3 009,4 m ³ /h	16 sztuk 1 142 m ³ /h
4.	Łączna długość odcinka na którym przeprowadzono modernizację i regulację rzek oraz cieków powierzchniowych	4,4 km	2,6 km
5.	Ilość wybudowanych i zmodernizowanych budowli hydrotechnicznych	8	18

2.2 WNIOSKI DOTYCZĄCE REALIZACJI PRIORYTETÓW REALIZOWANYCH W RAMACH CELU GŁÓWNEGO – RACJONALNA GOSPODARKA WODĄ

- **Priorytet - Opracowanie regionalnego programu retencjonowania wód z uwzględnieniem programów przygotowywanych w latach 1997-99 na obszarach byłych województw.**

Został opracowany regionalny program retencjonowania wód (przez WZMiUW), jednakże niezbędne są dodatkowe prace nad tym opracowaniem zmierzające do wzbogacenia o zapisy dotyczące uwarunkowań przyrodniczych.

➤ **Priorytet - Opracowanie pilotażowych programów ochrony wód dla zlewni: Liwca, Omulwi, Łydyni i Radomki.**

Nie zostały opracowane.

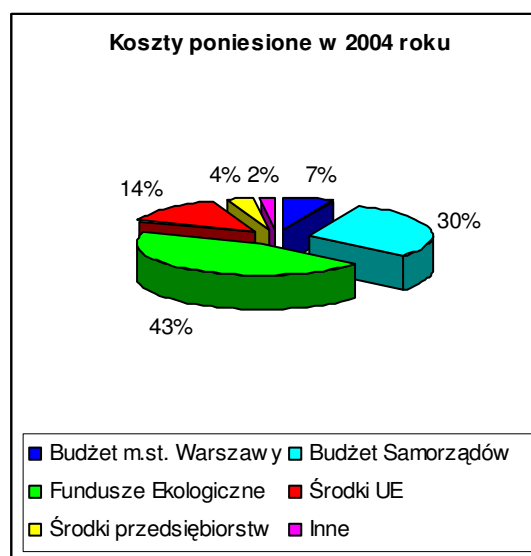
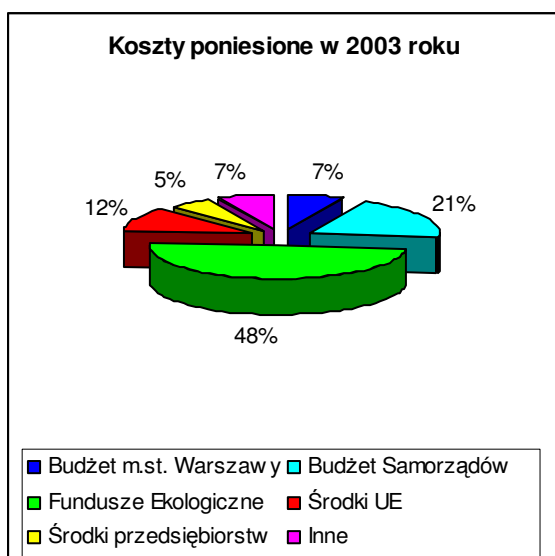
➤ **Priorytet - Opracowanie programów przywrócenia prawidłowego funkcjonowania melioracji dla terenów zagrożonych.**

Nie zostały opracowane.

2.3 ANALIZA KOSZTÓW REALIZACJI CELU GŁÓWNEGO – RACJONALNA GOSPODARKA WODĄ

- koszty planowane – 82,18 mln zł
- koszty realizacji zamieszczone w raporcie – 52,05 mln zł
- % realizacji – **63 %**
- przyczyny niskiego współczynnika realizacji:
 - brak możliwości pełnego monitoringu, gdyż jednostką realizacyjną są przedsiębiorstwa – dotyczy zadań:
 - ✓ *Wprowadzenie zamkniętych obiegów wody w przemyśle, wprowadzenie wodoszczędnych technologii produkcji i przedsięwzięcia modernizacyjne w systemach zaopatrzenia miast w wodę, ukierunkowane na zmniejszenie strat wody.*
 - brak realizacji - dotyczy zadania:
 - ✓ *Wprowadzanie wskaźników zużycia wody na jednostkę produkcji dla wodochłonnych dziedzin wytwarzania oraz określenie zakresu i sposobu wykorzystania tych wskaźników w regionalnych programach ochrony środowiska.*

Koszty poniesione na realizację celu „Racjonalna gospodarka wodą” według źródeł finansowania:

3. Cel główny (3) - Zwiększenie lesistości i ochrona lasów

3.1 CELE SZCZEGÓŁOWE - PODSUMOWANIE

3.1.1 CEL SZCZEGÓŁOWY - OSIĄGNIĘCIE WSKAŹNIKA LESISTOŚCI MAZOWSZA DO 25%

W chwili obecnej wskaźnik lesistości wynosi 22%. W roku 2002 na terenie Mazowsza zalesiono na obszarach rolniczego użytkowania 2248 ha, natomiast w 2004 roku – 372 ha. W 2003 roku zalesienia na tych obszarach były realizowane w trybie ustawy o przeznaczeniu gruntów rolnych do zalesienia z wypłacanym przez okres 20 lat co miesięcznym ekwiwalentem oraz ustawy o lasach. W 2004 roku dofinansowanie było możliwe głównie na podstawie ustawy o lasach (bez dodatkowego ekwiwalentu).

3.1.2 CEL SZCZEGÓŁOWY – ZMIANA STRUKTURY WŁASNOŚCIOWEJ LASÓW

W 2004 roku, w porównaniu z rokiem 2002, powierzchnia lasów publicznych uległa zmniejszeniu z 453,8 tys. ha do 453,7 tys. ha, tj. o 0,1 tys. ha. Również lasy publiczne Skarbu Państwa zmniejszyły swoją powierzchnię z 452,0 tys. ha do 451,7 tys. ha. Jednocześnie nastąpił wzrost powierzchni lasów będących w zarządzie Lasów Państwowych z 415,1 tys. ha do 415,4 tys. ha, lasów gminnych o ponad 0,2 tys. ha – z 1800 tys. ha do 2003,7 tys. ha oraz lasów będących własnością prywatną z 300,0 tys. ha do 330,6 tys. ha. Lasy będące własnością gminną miały powierzchnię 1,9 tys. ha – wzrost o 0,1 tys. ha. Również nastąpił wzrost powierzchni lasów prywatnych o 0,7 tys. ha (do 330,7 tys. ha) oraz gruntów związanych z gospodarką leśną – do 11,4 tys. ha (czyli o 0,5 tys. ha).

3.1.3 CEL SZCZEGÓŁOWY – RACJONALIZACJA GOSPODARKI LEŚNEJ

Duże znaczenie dla zachowania stanu przyrody ma racjonalna gospodarka leśna. W gospodarstwie leśnym jest realizowana zasada trwałego, zrównoważonego rozwoju, która łączy wymagania wzrostu gospodarczego z potrzebami ochrony przyrody w długim horyzoncie czasowym. Do głównych zadań gospodarki leśnej należą w szczególności ochrona lasów i ograniczanie negatywnych skutków zagrożeń, zwiększanie powierzchni leśnej i zasobów drzewnych, wzmaganie wielofunkcyjnej roli lasów w gospodarce przestrzennej. Wszystko odbywa się poprzez wykonywanie planów urządzania lasów zgodnie z najnowszą wiedzą leśno-przyrodniczą oraz działania mające na celu traktowanie każdego drzewostanu jako jednostki kształtującej równowagę w ekosystemach leśnych. Istotnymi czynnikami wpływającymi na doskonalenie zasad użytkowania lasów jest postępujące zjawisko ekologizacji procesu produkcyjnego, denaturalizacji i ochrona bioróżnorodności, jak również wykorzystywanie w pracach urządzeniowych lasów najnowszych osiągnięć techniki min. nanoszeniu danych na mapę numeryczną, będącą częścią systemu informacji przestrzennej (GIS). Wprowadzanie tych działań powinno w rezultacie doprowadzić do powiększenia zasobów leśnych województwa, polepszenia stanu zasobów i ich kompleksowej ochrony oraz zmianę sposobu zarządzania lasami na model proekologicznego i zrównoważonego ekonomicznie i racjonalnie funkcjonującego gospodarstwa leśnego.

W chwili obecnej na terenie województwa istnieją dwa Leśne Kompleksy Promocyjne – LKP Puszcza Kozienicka o pow. 30435 ha i LKP Lasy Warszawskie o pow. 48 572 ha.

3.1.4 CEL SZCZEGÓŁOWY – ROZWÓJ FUNKCJI OCHRONNYCH I BUFOROWYCH LASU

Lasy spełniając funkcje ochronne, wpływają tym samym na kształtowanie klimatu globalnego i lokalnego, stabilizację składu atmosfery i jej oczyszczania, regulują obieg wody w przyrodzie i przeciwdziałają powodziom. Ochroniają jednocześnie gleby przed erozją i krajobraz przed stepowaniem. Powstają tym samym optymalne warunki do zachowania potencjału biologicznego wielkiej liczby gatunków i ekosystemów, a także różnorodności krajobrazu. Istotnym jest również polepszenie warunków dla produkcji rolniczej.

Tabela nr 20: Powierzchnia lasów ochronnych w latach 2002 - 2003

Lp.	Kategoria ochrony lasów	2002	2003
		pow. w tys. ha	pow. w tys. ha
1	Lasy ochronne	205,5	169,2
2	Lasy ochronne w zarządzie LP:		
	- glebochronne	19,6	20,5
	- wodochronne	45,0	47,8
3	Lasy ochronne w strefie oddziaływania przemysłu	63,5	24,1
4	Lasy ochronne w miastach i wokół miast	41,9	42,0
5	Lasy prywatne	22,2	21,7
6	Lasy gminne	0,75	0,84

Z powyższej tabeli wynika, że powierzchnia lasów ochronnych w roku 2003 uległa zmniejszeniu w porównaniu do roku 2002. Natomiast powierzchnia lasów ochronnych będących w zarządzie Lasów Państwowych uległa zwiększeniu. Bardzo duży spadek powierzchni lasów ochronnych w 2003 roku w porównaniu z rokiem 2002 wystąpił w lasach w strefie oddziaływania przemysłu.

Lasy spełniając funkcje ochronne, wpływają tym samym na kształtowanie klimatu globalnego i lokalnego, stabilizację składu atmosfery i jej oczyszczania, regulacją obiegu wody w przyrodzie i przeciwdziałają powodziom. Ochroniają jednocześnie gleby przed erozją i krajobraz przed stepowaniem. Powstają tym samym optymalne warunki do zachowania potencjału biologicznego wielkiej liczby gatunków i ekosystemów, a także różnorodności krajobrazu. Istotnym są również lepsze warunki dla produkcji rolniczej.

Wg danych za 2002 r., powierzchnia lasów ochronnych na Mazowszu wynosiła 205519 ha, co stanowiło 26,2% powierzchni lasów w województwie. Z tego lasy będące w zarządzie Lasów Państwowych - glebochronne – 19564 ha, wodochronne – 45017 ha, w strefie oddziaływania przemysłu – 63493 ha, w miastach i wokół miast – 41915 ha. Lasy prywatne zajmowały powierzchnię 22180 ha, gminne – 747 ha, w tym lasy w miastach i wokół miast – 665 ha.

W 2003 roku powierzchnia lasów ochronnych uległa zmniejszeniu o 36283 ha, do 169236 ha. Odpowiednio udział % zmniejszył się do 21,6%. Lasy w zarządzie Lasów Państwowych – glebochronne uległy zwiększeniu o 893 ha do 20457 ha., wodochronne zwiększyły się o 2792 ha do 47809 ha, w strefie oddziaływania przemysłu uległa

zmniejszeniu o 39426 ha do 24067 ha, w miastach i wokół miast zwiększyły się o 52 ha do 41967 ha. Lasy prywatne zmniejszyły się o 504 ha do 21676 ha. Powierzchnia lasów gminnych uległa zwiększeniu o 93 ha, do 840 ha, w tym do 758 ha wzrosła powierzchnia lasów w miastach i wokół miast.

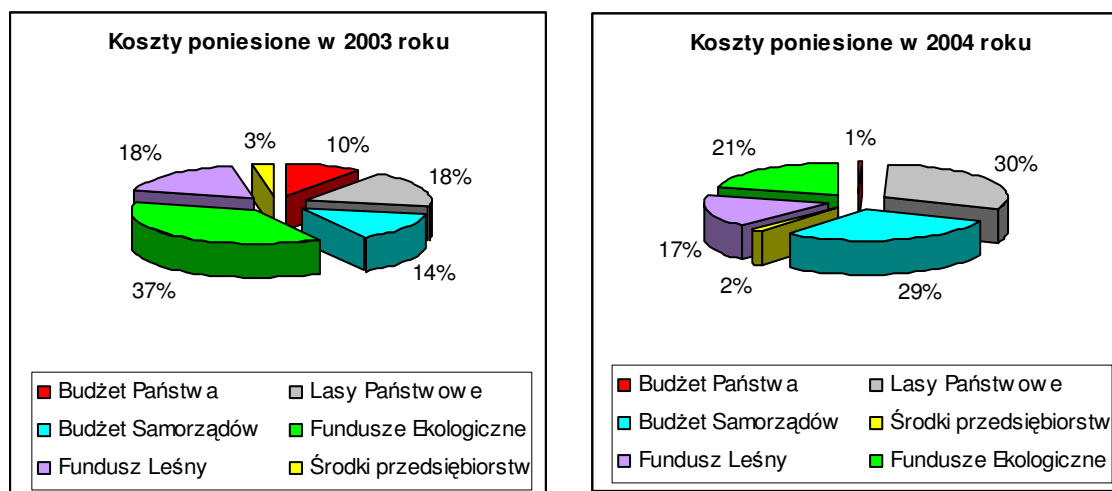
3.2. WNIOSKI DOTYCZĄCE REALIZACJI PRIORYTETÓW W RAMACH CELU GŁÓWNEGO- ZWIĘKSZENIE LESISTOŚCI I OCHRONA LASÓW

- **Priorytet- Opracowanie wojewódzkiego programu zwiększenia lesistości**
Realizacja-2006 rok.
- **Priorytet- Uporządkowanie ewidencji gruntów**
W latach 2003-2004 na terenie 25 powiatów przeprowadzono częściowe porządkowanie i aktualizację baz danych ewidencji gruntów zalesionych z czego w 20 powiatach zostały wykonane uproszczone plany urządzania lasu.
- **Priorytet- Opracowanie regionalnego systemu Monitoringu Gospodarki Leśnej**
W ramach Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe, utworzono Teleinformatyczny System Szybkiego Informowania kierownictwa Lasów Państwowych (Hurtownia Danych), który wykorzystywany jest w regionalnych dyrekcjach lasów do monitorowania zdarzeń gospodarczych w poszczególnych nadleśnictwach

3.3. ANALIZA KOSZTÓW REALIZACJI CELU GŁÓWNEGO - ZWIĘKSZENIE LESISTOŚCI I OCHRONA LASÓW

- koszty planowane – 42,42 mln zł
- koszty realizacji zamieszczone w raporcie – 3,6 mln zł
- % realizacji – **8,5%**
- przyczyny niskiego współczynnika realizacji:
 - mały postęp prac, często wynikający z braku środków finansowych jak również za wysokie środki zaplanowane - dotyczy zadania:
 - ✓ realizacja programu rekultywacji gleb zdegradowanych na obszarach rolniczego użytkowania, w tym zalesienia gruntów wyłączonego z użytkowania rolniczego (ok. 75 tys. ha)
 - za wysokie środki zaplanowane - dotyczy zadania:
 - ✓ realizacja programu rekultywacji gleb zdegradowanych na obszarach rolniczego użytkowania, w tym zalesienia gruntów wyłączonego z użytkowania rolniczego (ok. 75 tys. ha)

Koszty poniesione na realizację celu „Zwiększenie lesistości i ochrona lasów” według źródeł finansowania:

4. Cel główny (4) - Poprawa stanu bezpieczeństwa ekologicznego

Poprawa stanu bezpieczeństwa ekologicznego jest realizowana poprzez przeciwdziałanie zagrożeniom powodziowym, pożarowym, wystąpienia poważnej awarii.

4.1 CELE SZCZEGÓŁOWE - PODSUMOWANIE

4.1.1 CEL SZCZEGÓŁOWY - OCHRONA PRZECIWPOWODZIOWA

Łączna powierzchnia terenów zagrożonych powodzią głównych rzek województwa wynosi ok. 2,3 tys.km² tj. 6,5 % powierzchni województwa. Aby zapewnić bezpieczny przepływ wód, jednostki projektowe ciągle opracowują warianty zabezpieczeń przed powodzią. Bardzo przydatną pomocą w projektowaniu nowoczesnych urządzeń hydrotechnicznych i przeciwpowodziowych są nowoczesne systemy komputerowe teledetekcji i systemów GIS (ang. Geographic Information Systems). Systemy te umożliwiają zbieranie, przetwarzanie i analizowanie różnego rodzaju danych zlokalizowanych przestrzennie. Pozwalają obserwować i analizować zjawiska rzeczywiste i symulacje zdarzeń mających odniesienie przestrzenne, obojętnie czy w wymiarze globalnym, czy lokalnym. Jest to zgodne z Dyrektywą Unii Europejskiej, obligującej państwa członkowskie do jak najszybszego wdrożenia nowej strategii ochrony przeciwpowodziowej polegających m.in. na wzmacnianiu działań prewencyjnych i zdolności przewidywania groźnych zjawisk. Oprócz projektowania i wdrażania nowych rozwiązań w zakresie wałów przeciwpowodziowych, są modernizowane i konserwowane istniejące obwałowania, będące częstokroć w złym stanie technicznym.

Ważnym zadaniem jest wzmocnienie, modernizacja i rozbudowa obiektów ochrony przeciwpowodziowej wzdłuż Wisły na terenie gmin: Łomianki, Warszawa-Wawer, Warszawa-Wilanów, Karczew, Józefów, Chotcza, a także zbiornika Troszyn, którego budowę I etapu zakończono w 2004 r.

W roku 2003 wzrosły koszty na realizację obiektów ochrony przeciwpowodziowej w województwie (wydano 27,8 mln zł co stanowi 317 % kwoty z 2002 roku). W 2004 roku

koszty te uległy zmniejszeniu i wyniosły 15,7 mln zł (co stanowiło i tak 179% kosztów z 2002 roku).

4.1.2 CEL SZCZEGÓŁOWY - OCHRONA PRZECIWPÓŻAROWA

Dobrze rozwinięta profilaktyka, czyli *Propagowanie zasad przeciwdziałaniu zagrożeniu pożarowemu*. Przedsięwzięcia w tym zakresie były realizowane zarówno przez jednostki straży pożarnej jak również nadleśnictwa, gminy, powiaty. W latach 2003-2004 przeprowadzono ponad 30 konkursów i turniejów, 2500 spotkań i szkoleń (m.in.w ramach programów „Bezpieczna Polska-bezpieczne dziecko”, „Podaruj dzieciom słońce”, festynu „Zdrowie, szkoła i ja”), wydano poradnik "Państwowa Straż Pożarna radzi - Bezpieczeństwo pożarowe w domu oraz w szkole i przedszkolu", przekazywano apele do społeczeństwa w lokalnej prasie o zaprzestanie umyślnego wypalania traw i obszarów leśnych, przygotowano kalendarze strażackie dla firm i instytucji propagujących wiedzę przeciwpożarową. Ponadto w roku 2004 przeprowadzono szkolenia wśród kadry wszystkich szkół podstawowych, ponadpodstawowych oraz oddziałów przedszkolnych z powiatu wołomińskiego w zakresie obowiązków spoczywających na użytkownikach, zarządcach i właścicielach budynków, odpowiedzialności karnej w przypadku wystąpienia zdarzenia, podstawowych obowiązków administratorskich, mających wpływ na bezpieczeństwo pożarowe, rodzajów i zasad posługiwania się podręcznym sprzętem gaśniczym, charakterystyki podstawowych przyczyn powstawania i rozprzestrzeniania się pożaru, zasad zapobiegania możliwości powstania pożaru – tzw. profilaktyką pożarową, a także zasad zachowania się pracowników w przypadku powstania pożaru.

W latach 2003 - 2004 zostały zrealizowane zakupy sprzętowe (samochody pożarnicze, rozpoznawczo - ratownicze) do wczesnego ostrzegania i wspierania służb ratownictwa i przekazane do powiatów: pruszkowskiego, sochaczewskiego, legionowskiego, radomskiego. Wyposażono jednostki OSP włączone do Krajowego Systemu Ratowniczo – Gaśniczego w system selektywnego alarmowania. Powstała jednostka ratownictwa chemicznego na terenie firmy DJChem Chemicals Poland S.A. w powiecie wołomińskim, której zadaniem jest wspieranie działania Państwowej Straży Pożarnej w przypadkach zagrożenia chemicznego lub ekologicznego: zakup sprzętu finansowany jest ze środków własnych DJChem.

4.1.3 CEL SZCZEGÓŁOWY - ZMNIJSZENIE RYZYKA AWARII ZWIĄZANYCH Z WYKORZYSTANIEM LUB TRANSPORTEM SUBSTANCJI NIEBEZPIECZNYCH.

Liczba Zakładów Dużego Ryzyka (ZDR) stanowiących potencjalne źródło zagrożeń ekologicznych uległa zmniejszeniu w województwie mazowieckim z 14 w 2002 r. do 11 w 2004 roku, zwiększyła się, natomiast w tym samym czasie, liczba Zakładów Zwiększonego Ryzyka (ZZR) z 35 w 2002 roku do 41 w 2004 r. Dla tych zakładów sporządzane są wewnętrzne plany operacyjno-ratownicze (ZDR), oraz programy zapobiegania awariom (ZDR, ZZR). System monitoringu i kontroli stanu bezpieczeństwa wszystkich zakładów o dużym i zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej na terenie województwa mazowieckiego tworzą WIOŚ i KW PSP. KW PSP corocznie zamieszcza w Biuletynie Informacji Publicznej oraz na stronie internetowej KW PSP aktualizowany rejestr substancji niebezpiecznych znajdujących w zakładach zlokalizowanych na terenie województwa (informacja dotyczy zakładów o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej) oraz opracowuje wykaz obiektów o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej oraz stwarzających zagrożenie dla środowiska.

Przygotowywana (aktualizowana) corocznie analiza zagrożeń powiatu, która zawiera wykaz obiektów posiadających materiały i substancje niebezpieczne mogące spowodować zagrożenie ekologiczne, przedstawiana jest do wiadomości władzom samorządowym.

W latach 2003-2004 w grupie obiektów mogących spowodować poważne awarie, znaczącą poprawę odnotowano w branży paliwowej. Dotyczy to sukcesywnego prowadzenia modernizacji istniejących stacji i baz paliw płynnych w zakresie zabezpieczenia zbiorników paliwowych, instalowania urządzeń do odciągu oparów benzyn, urządzeń do absorpcji par benzyn, wymiany istniejących nawierzchni oraz wyposażenia ich w systemy kanalizacji deszczowo-przemysłowej wraz z urządzeniami oczyszczającymi.

Nadal trwają prace nad *Koncepcją Organizacji Przewozu Substancji Niebezpiecznych na terenie i w rejonie m. st. Warszawy*. Opracowano tranzytowe trasy przejazdu dla pojazdów przewożących towary niebezpieczne w kierunkach wschód-zachód i północ-południe w sposób umożliwiający ominięcie Warszawy w bezpiecznej odległości. Nie zostały jeszcze wyznaczone miejsca postoju pojazdów przewożących substancje niebezpieczne na terenie województwa mazowieckiego. Obecnie, żaden ze zgłoszonych 31 obiektów (w ocenie Wydziału Ruchu Drogowego KWP z siedzibą w Radomiu) nie spełnia kryteriów określonych w Rozporządzeniu MSWiA z dnia 14.08.2003 r. w sprawie parkingów, na które są usuwane pojazdy przewożące towary niebezpieczne (Dz.U. z 2003.161.1567).

Państwowa Straż Pożarna opracowuje, poprzez swoje jednostki organizacyjne, katalogi dotyczące tras przewozu materiałów niebezpiecznych w transporcie drogowym i kolejowym w układzie powiatów i województwa.

4.2. WNIOSKI DOTYCZĄCE REALIZACJI PRIORYTETÓW W RAMACH CELU GŁÓWNEGO- POPRAWA STANU BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO

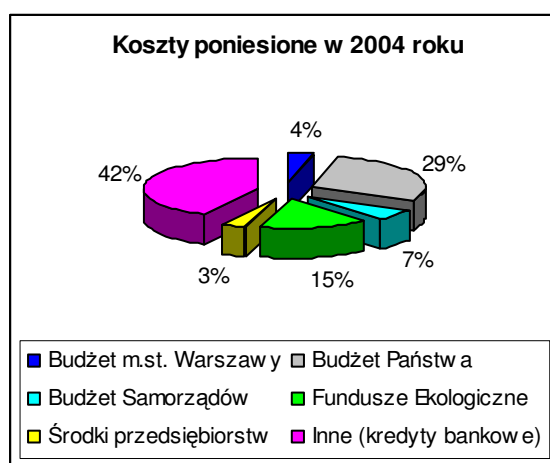
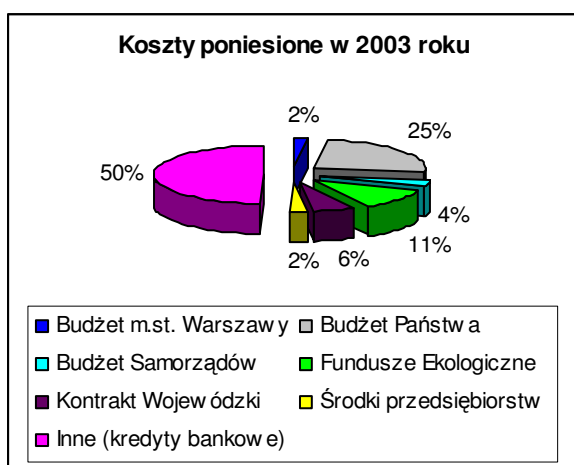
- **Priorytet - Wdrożenie na terenie województwa systemów ochrony przeciwpowodziowej.**
Systemy ochrony przeciwpowodziowej są wdrażane na terenie województwa zgodnie z Planem Ochrony Przeciwpowodziowej.
- **Priorytet - Opracowanie regionalnego systemu informacji o trasach przewozu materiałów niebezpiecznych.**
Państwowa Straż Pożarna opracowuje poprzez swoje jednostki katalogi dotyczące tras przewozu materiałów niebezpiecznych.
Trwają prace nad *Koncepcją Organizacji Przewozów Materiałów Niebezpiecznych na terenie i w Rejonie m.st. Warszawy*.
- **Priorytet – Utworzenie regionalnego systemu wczesnego ostrzegania i wspierania służb ratownictwa (sporządzanie wojewódzkiego planu zarządzania ryzykiem).**
Obecnie są prowadzone działania mające na celu stworzenie planu zarządzania ryzykiem.

4.3 ANALIZA KOSZTÓW REALIZACJI CELU GŁÓWNEGO- POPRAWA STANU BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO

- koszty planowane – 27,61mln zł
- koszty realizacji zamieszczone w raporcie – 47,35 mln zł
- % realizacji – **171,5 %**

- przyczyny wysokiego współczynnika realizacji:
 - uwzględnienie dodatkowych zadań -
-dotyczy zadań:
 - ✓ *Przywracanie prawidłowego funkcjonowania systemów melioracyjnych,*
 - ✓ *Zapewnienie warunków bezpiecznego przepływu „wód wielkich” woj. Mazowieckiego,*
 - ✓ *Propagowanie zasad przeciwdziałania zagrożeniu pożarowemu,*
 - ✓ *Kształtowanie postaw społeczeństwa w sytuacji wystąpienia nadzwyczajnych awarii.*

Koszty poniesione na realizację celu „Poprawa stanu bezpieczeństwa ekologicznego” według źródeł finansowania:

5. Cel główny (5) - Podnoszenie poziomu wiedzy ekologicznej

5.1 CELE SZCZEGÓŁOWE - PODSUMOWANIE

5.1.1 CEL SZCZEGÓŁOWY – KSZTAŁTOWANIE POSTAW I ZACHOWAŃ ZGODNYCH Z ZASADAMI EKOROZWOJU,

5.1.2 CEL SZCZEGÓŁOWY – WIEDZA EKOLOGICZNA JAKO WAŻNY CZYNNIK W PROCESIE ZARZĄDZANIA,

5.1.3 CEL SZCZEGÓŁOWY – TWORZENIE EKOLOGICZNYCH PODSTAW KSZTAŁTOWANIA TOŻSAMOŚCI REGIONALNEJ I LOKALNEJ:

Na terenie Mazowsza podnoszenie poziomu wiedzy ekologicznej odbywa się na wielu płaszczyznach i realizowane jest przez wiele jednostek organizacyjnych. Do najważniejszych działań w raportowanym okresie zalicza się:

- Zorganizowanie cyklu seminariów przez Urząd Marszałkowski w 2004 roku dotyczących ochrony środowiska. Przygotowane przez pracowników Departamentu Ochrony środowiska i Departamentu Rolnictwa i Modernizacji Terenów Wiejskich

szkolenia adresowane były do przedstawicieli administracji samorządowej w terenie, podmiotów gospodarczych jak również lokalnych społeczności. Uczestniczyło w nich około 1200 osób.

- Wydanie w 2004 roku przez Urząd Marszałkowski kalendarza poświęconego Sieci Natura 2000 na Mazowszu. Kalendarz ten miał za zadanie przybliżyć zagadnienia związane z Naturą 2000 urzędnikom samorządowym oraz stanowić materiał edukacyjny dla placówek edukacyjnych. Nakład - 5000 egzemplarzy.
- Prowadzenie we współpracy z WODR przez Urząd Marszałkowski w latach 2003-2004 działań mających na celu podniesienie wiedzy ekologicznej rolników poprzez wdrażanie ekologii i ochrony środowiska w rolnictwie.
- Uruchomienie w Urzędzie Marszałkowskim wojewódzkiej bazy odpadowej (WBO), mającej za zadanie zbieranie i przetwarzanie danych o odpadach z całego województwa. Również w Urzędzie trwają prace zmierzające do budowy, prowadzenia oraz aktualizacji baz danych Mazowieckiego Systemu Informacji Przestrzennej.
- Prowadzenie przez nadleśnictwa na terenie Mazowsza intensywnych różnorodnych działań edukacyjnych w zakresie zagadnień leśnych, realizując wprowadzony w 2004 roku ogólnokrajowy *Program edukacji leśnej społeczności*.
- Organizowanie przez starostwa, gminy szeregu kursów, szkoleń dla pracowników oraz społeczeństwa dotyczących problematyki segregacji odpadów, kształtowania proekologicznych wzorców konsumpcji czy też świadomości ekologicznej. Jednostki te są również wydawcami kalendarzy o tematyce ekologicznej, albumów przyrodniczych, poradników o stosowaniu prawa ekologicznego.
- Podnoszenie poziomu wiedzy ekologicznej wśród najmłodszych mieszkańców naszego województwa realizowany jest przez Zarząd Województwa poprzez organizację kolejnych edycji Konkursu Ekologicznego dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów z terenu województwa mazowieckiego. Również inne jednostki samorządowe – gminy, powiaty, jak również organizacje pozarządowe przeprowadzały systematyczną edukację dzieci i młodzieży szkół w powyższym zakresie poprzez organizowanie konkursów, warsztatów i festynów.

5.2 WNIOSKI DOTYCZĄCE REALIZACJI PRIORYTETÓW REALIZOWANYCH W RAMACH CELU GŁÓWNEGO – PODNOSZENIE POZIOMU WIEDZY EKOLOGICZNEJ

- **Priorytet - Włączenie do działalności Wojewódzkiego Ośrodka Ruchu Drogowego zadań z zakresu edukacji ekologicznej.**

W roku 2004 ośrodek w Warszawie przygotował opracował i wdrożył program, którego jednym z istotnych celów był *rozwój świadomości ekologicznej kierowców zawodowych oraz wykształcenie u nich postaw troski o środowisko naturalne*. Programem tym objęto 334 kierowców.

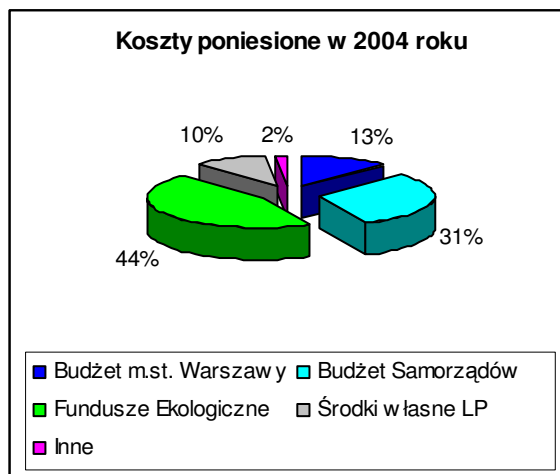
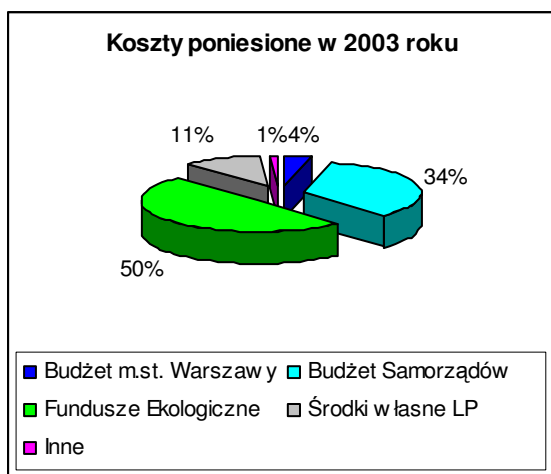
➤ **Priorytet - Zorganizowanie w miastach (dawne ośrodki wojewódzkie) regionalnych ośrodków edukacji ekologicznej.**

W latach 2003-2004 nie zostały zorganizowane w dawnych miastach wojewódzkich (Ostrołęka, Siedlce, Radom, Ciechanów) regionalne ośrodki edukacji ekologicznej. Od 1993 roku w Płocku istnieje Regionalne Centrum Edukacji Ekologicznej.

5.3 ANALIZA KOSZTÓW REALIZACJI CELU GŁÓWNEGO – PODNOSZENIE POZIOMU WIEDZY EKOLOGICZNEJ

- koszty planowane – 0,36 mln zł
- koszty realizacji zamieszczone w raporcie – 4,75 mln zł
- % realizacji – **1319,4 %**
- przyczyny wysokiego współczynnika realizacji:
 - wzrost zapotrzebowania na realizację celu, a także duże zaangażowanie jednostek samorządowych, rządowych i pozarządowych.

Koszty poniesione na realizację celu „Podnoszenie poziomu wiedzy ekologicznej” według źródeł finansowania:

6. Cel główny (6) - Rozwój proekologicznych form działalności gospodarczej

6.1 CELE SZCZEGÓŁOWE - PODSUMOWANIE

6.1.1 CEL SZCZEGÓŁOWY - WZROST ILOŚCI PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH POSIADAJĄCYCH ŚRODOWISKOWE CERTYFIKATY JAKOŚCI (ISO 14001):

Pod koniec 2004 roku certyfikat jakości ISO 14001 posiadało 80 podmiotów gospodarczych z terenu województwa mazowieckiego, co stanowi ok. 10% wszystkich podmiotów w Polsce posiadających ten certyfikat .

W stosunku do roku 2002 nastąpił wzrost przedsiębiorstw z terenu województwa mazowieckiego, które uzyskały wyżej wymieniony certyfikat środowiskowy o ponad 60% (w roku 2002 liczba przedsiębiorstw z certyfikatem ISO 14001 wynosiła 50).

6.1.2 CEL SZCZEGÓŁOWY - ROZWÓJ PROEKOLOGICZNYCH FORM PRODUKCJI ROLNICZEJ:

Rozwój form rolnictwa stosujących metody produkcji nie naruszające równowagi przyrodniczej przede wszystkim rolnictwa ekologicznego i zintegrowanego ma duże znaczenie dla ochrony różnorodności biologicznej i krajobrazowej. Pozytywnym zjawiskiem jest wzrost liczby gospodarstw ekologicznych ze 123 w roku 2002 do 165 w roku 2003 i 191 w 2004 roku.

W latach 2003-2004 ponad dwukrotnie wzrosła powierzchnia gospodarstw ekologicznych w stosunku do roku 2002 (z 1389,5 ha do 3055,8 ha).

6.1.3 CEL SZCZEGÓŁOWY - WZROST WYKORZYSTANIA ENERGII ODNAWIALNEJ:

Ilość instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii sukcesywnie się zwiększa (np. kolektory słoneczne, kotłownie na biomasę), jednak nadal nie zaobserwowano postępu w rozwoju energii geotermalnej (część zachodnia i południowo-zachodnia województwa stanowi rejon najbardziej perspektywiczny do pozyskania energii) zarówno w celach energetycznych jak i leczniczych.

W województwie mazowieckim udział odnawialnych źródeł energii jest bardzo mały i wynosił 0,5% w 2003 roku (spadek o 0,05% w stosunku do 2002 roku; Polska odpowiednio: rok 2002 - 2,8%, rok 2003 - 2,3%).

Do końca roku 2004 przewidywana w Strategii rozwoju energetyki odnawialnej pomoc finansowa państwa, kierowana do gmin inwestujących w poprawę zaopatrzenia w energię ze źródeł odnawialnych, nie była w realizowana. Pomoc finansową można było uzyskać jedynie poprzez kredyty i dotacje z funduszy ekologicznych (NFOŚiGW, WFOŚiGW, Ekofundusz) oraz Banku Ochrony Środowiska.

Przygotowywany przez Zarząd Województwa „Program możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii”, którego głównym celem jest wsparcie rozwoju odnawialnych źródeł energii, będzie stanowił cenny materiał wyjściowy do sporządzenia założeń dla gminnych planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe do czego zobowiązuje prawo energetyczne. Ponadto opracowanie dostarczy informacji, które mogą się przyczynić do aktywizacji gospodarczej społeczeństwa przy zachowaniu ochrony różnorodności biologicznej i krajobrazowej (małe wytwórnie energii, plantacje energetyczne, zagospodarowanie odłogów,

odtworzenie stopni młyńskich itp.). Inwestycje i działania zaplanowane w Programie będą mogły uzyskać dofinansowanie ze środków pomocowych Unii Europejskiej.

6.1.4 CEL SZCZEGÓŁOWY - ZWIĘKSZENIE UDZIAŁU TRANSPORTU SZYNOWEGO W PRZEWOZACH OSÓB I TOWARÓW:

Podjęte zostały konkretne działania zmierzające do poprawy jakości funkcjonowania pasażerskiego, regionalnego transportu regionalnego poprzez utworzenie samorządowej spółki prawa handlowego „Koleje Mazowieckie – KM”, która rozpoczyna wykonanie przewozów od 2005 roku. Udziałowcami są Sejmik Województwa Mazowieckiego i gminy położone na trasie dojazdowej.

Dążąc do poprawy jakości wykonywanych przewozów pasażerskich ogłoszone zostało przez Samorząd Województwa Mazowieckiego wspólnie z Samorządem Województwa Śląskiego zamówienie publiczne na nabycie 14 nowoczesnych pociągów dla obsługi przewozów regionalnych (z czego 10 dla województwa mazowieckiego).

6.1.5 CEL SZCZEGÓŁOWY - ZMNIJSZENIE MATERIAŁOCHŁONNOŚCI I ENERGOCHŁONNOŚCI PRODUKCJI:

Przedsiębiorstwa w swojej działalności realizują strategię ograniczenia materiałochłonności, energochłonności i wodochłonności. Świadczy o tym coraz większa liczba podmiotów gospodarczych posiadających certyfikaty środowiskowe.

Podmioty gospodarcze realizują inwestycje związane z wprowadzeniem najlepszych dostępnych technik co również ma wpływ na zmniejszenie materiałochłonności i energochłonności, ale przede wszystkim odpadowości produkcji (obecnie 38 przedsiębiorstw na terenie województwa mazowieckiego posiada pozwolenia zintegrowane). Także restrukturyzacja i modernizacja przedsiębiorstw energetycznych jak również wprowadzanie zamkniętych obiegów wody w przemyśle i wodoszczędnych technologii wpływają na ograniczenie materiałochłonności i energochłonności produkcji. Działania realizowało wiele przedsiębiorstw m.in. Elektrownia Koźnice, Geotermia Żyrardów, Zakład Usług Komunalnych w Warce.

6.2. WNIOSKI DOTYCZĄCE REALIZACJI PRIORYTETÓW W RAMACH CELU GŁÓWNEGO - ROZWÓJ PROEKOLOGICZNYCH FORM DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

➤ *Priorytet - Opracowanie i przygotowanie do wdrożenia programów rolnośrodowiskowych na obszarach chronionych.*

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, przy współpracy z Ministerstwem Środowiska, przygotowało założenia i zasady wdrażania programów rolnośrodowiskowych. Projekt polskiego programu rolnośrodowiskowego został przygotowany w ramach Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2004-2006. Działalność rolnicza na obszarach chronionych będzie promowana poprzez zwiększenie płatności do 120% stawki podstawowej na obszarach Natura 2000 .

➤ *Priorytet - Opracowanie programów rozwoju usług turystycznych dla Kampinoskiego Parku Narodowego i parków krajobrazowych*

Nie zostały opracowane Programy.

➤ **Priorytet - Opracowanie koncepcji możliwości wykorzystania na Mazowszu odnawialnych źródeł energii.**

Zarząd Województwa Mazowieckiego przystąpił w 2005 roku do realizacji zadania.
Termin przekazania opracowania przez wykonawcę – listopad 2005 r.

6.3. **ANALIZA KOSZTÓW REALIZACJI CELU GŁÓWNEGO- ROZWÓJ PROEKOLOGICZNYCH FORM DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ**

- koszty planowane – 635,55 mln zł
- koszty realizacji zamieszczone w raporcie – 63,02 mln zł
- % realizacji – **9,9%**
- przyczyny niskiego współczynnika realizacji:

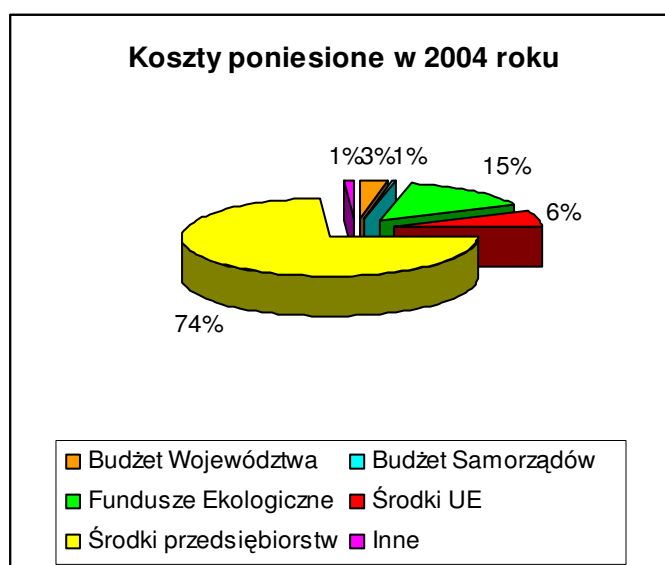
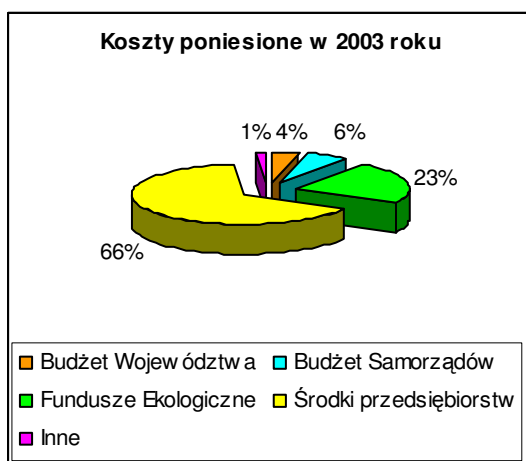
- brak możliwości pełnego monitoringu, gdyż jednostką realizacyjną są przedsiębiorstwa – dotyczy zadań:

- ✓ *Realizacja strategii ograniczenia materiałochłonności o 50% w stosunku do 1990r,*
- ✓ *Redukcji emisji metali ciężkich w różnych branżach produkcyjnych (głównie kadmu, ołowiu i rtęci) poprzez wprowadzenie wysokosprawnych systemów odpylających i specjalnych instalacji odzysku,*
- ✓ *Inwestycje związane z wprowadzeniem najlepszych dostępnych technik (głównie w energetyce, przemyśle chemicznym, celulozowo-papierniczym, maszynowym, zagospodarowaniu opadów).*

- niskie zaawansowanie prac - dotyczy zadania:

- ✓ *Realizacja programu zagospodarowywania wycofanych z użytkowania substancji i materiałów niebezpiecznych.*

Koszty poniesione na realizację celu „Rozwój proekologicznych form działalności gospodarczej” - według źródeł finansowania:

7. Cel główny - Utworzenie spójnego systemu obszarów chronionych

7.1 CELE SZCZEGÓŁOWE - PODSUMOWANIE

7.1.1 CEL SZCZEGÓŁOWY - ZWIĘKSZENIE OBSZARÓW OBJĘTYCH OCHRONĄ PRAWNĄ DO 35 % POWIERZCHNI WOJEWÓDZTWA,

7.1.2 CEL SZCZEGÓŁOWY - UTRZYMANIE I WZMOCNIENIE CIĄGŁOŚCI POWIĄZAŃ PRZYRODNICZYCH W RAMACH KORYTARZY EKOLOGICZNYCH ,

7.1.3 CEL SZCZEGÓŁOWY - PARTNERSTWO SAMORZĄDOWE I PARTYCYPACJA SPOŁECZNA W DZIAŁANIACH NA RZECZ TWORZENIA OBSZARÓW CHRONIONYCH:

Powierzchnia obszarów chronionych na terenie województwa mazowieckiego w latach 2002-2003 nie uległa zasadniczym zmianom, a różnice statystyczne w powierzchni (Rocznik statystyczny za 2002 i 2003 rok) są efektem zdublowania niektórych obszarów (obszary chronionego krajobrazu w Pniewach i Brwinowie, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe w Milanówku i Wesołej) oraz nieścisłości w dokumentacji przekazywanej przez starostwa do GUS. Jedynie w tym okresie zwiększyła się ilość i powierzchnia użytków ekologicznych oraz ilość pomników przyrody.

W roku 2004 został utworzony nowy rezerwat przyrody „Stawy Gnojna” w powiecie żyrardowskim o pow. 30,5 ha, a także zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Pulka-Raciąż” w powiecie płońskim. Zmniejszyła się natomiast powierzchnia użytków ekologicznych (tabela poniżej).

Ogółem w latach 2002-2004 wzrosła powierzchnia obszarów prawnie chronionych o 1679 ha, co stanowi niespełna 0,2 % w stosunku do 2002 roku (tabela poniżej).

Tabela nr 21: Liczba i powierzchnia obiektów prawnie chronionych w województwie mazowieckim w latach 2002-2004

Lp	Forma ochronności	Powierzchnia całkowita/ /pow.zredukowana- po odjęciu pow. innych form ochrony znajdujących się na danym obszarze -w ha (lata 2002-2004)			Ilość szt. (lata 2002-2004)			% powierzchni województwa (lata 2002-2004)		
		2002	2003	2004	2002	2003	2004	2002	2003	2004
1	Park narodowy- KPN	38476,1	38476,1	38476,1	1	1	1	1,08	1,08	1,08
2	Rezerваты przyrody	17639,5	17639,5	17670,0	174	174	175	0,49	0,49	0,50
3	Parki krajobrazowe	173297,5/ 168150,1	173297,5/ 168150,1	173297,5/ 168150,1	9	9	9	4,73	4,73	4,73
4	Obszary chronionego krajobrazu	834106,3/ 820740,6	834106,3/ 820740,6	834106,3/ 820740,6	29	29	29	23,07	23,07	23,07
5	Użytki ekologiczne	2409,0	2651,6	1779,8	564	749	834	0,06	0,07	0,05
6	Stanowiska dokumentacyjne	521,3	521,3	521,3	6	6	6	0,02	0,02	0,01
7	Zespoły przyrodniczo- krajobrazowe	2735,9	2735,9	5014,5	29	29	30	0,08	0,08	0,14
8	Pomniki przyrody	-	-	-	4039	4052	3939	-	-	-
	Ogółem	1050672,9	1050915,1	1052352,4	x	X	x	29,53	29,54	29,58
	Średnia krajowa w %	-						33,4	32,2	b.d.

Zgodnie z danymi umieszczonymi w tabeli, na koniec 2004 roku obszary prawnie chronione zajmowały 29,58 % powierzchni województwa. Jednakże w najbliższym czasie (lata 2005-2007) istnieje realna szansa zwiększenia powierzchni tych obszarów, a tym samym wzmocnienia ciągłości powiązań przyrodniczych w ramach korytarzy ekologicznych. Dotyczy to projektowanych parków krajobrazowych:

- Kurpiowskiego Parku Krajobrazowego obejmującego dolinę Omulwi i Płodownicy wraz z fragmentami Puszczy Kurpiowskiej (w grudniu 2004 roku został ukończony I etap projektu, obecnie trwa II etap),
- Wiślańsko-Narwiańskiego Parku Krajobrazowego im. Książąt Mazowieckich obejmującego dolinę Wisły na odcinku od Płocka do Warszawy (w 2005 roku została opracowana koncepcja utworzenia Parku - ze środków samorządu województwa, która została przekazana do Wojewody),
- Parku krajobrazowego „Dolina Środkowej Wisły” obejmującego tereny od ujścia rzeki Świder do Puław (zleceniodawcą wykonania projektu był WWF Polska). Obecnie trwają uzgodnienia projektu rozporządzenia w sprawie utworzenia Parku,
- Parku Krajobrazowego Dolnej Pilicy obejmującego dolinę dolnej Pilicy (projekt opracowało Radomsko-Kieleckie Towarzystwo Przyrodnicze z własnych Funduszy). Obecnie trwają uzgodnienia projektu rozporządzenia w sprawie utworzenia Parku.

Ponadto na fragmencie Wysoczyzny Rawskiej i Równiny Łowicko-Błońskiej planowane było utworzenie Parku Krajobrazowego im. Józefa Chełmońskiego, jednakże od projektu odstąpiono z powodu znacznego przekształcenia terenu oraz braku środków finansowych na jego utworzenie. Rozważana jest koncepcja utworzenia na tym terenie kompleksu zespołów przyrodniczo-krajobrazowych nawiązujących do obrazów Józefa Chełmońskiego.

Wszystkie plany, projekty i koncepcje dotyczące utworzenia nowych obszarów prawnie chronionych są szeroko konsultowane ze społeczeństwem, jednostkami samorządu terytorialnego, organizacjami pozarządowymi poprzez organizowanie spotkań, sympozjów, konferencji, umieszczanie projektów na stronach internetowych itp.

W roku 2003 w województwie mazowieckim na jednego mieszkańca przypadało 2046 m² obszarów chronionych, przy średniej krajowej 2638 m², natomiast w roku 2004 - 2072 m².

7.1.4 CEL SZCZEGÓŁOWY - OKREŚLENIE DO ROKU 2006 ZASAD GOSPODAROWANIA NA WSZYSTKICH OBSZARACH CHRONIONYCH ORAZ SPORZĄDZENIE PLANÓW OCHRONY DLA TYCH OBSZARÓW

Na terenie Mazowsza przystąpiono do wykonania planów ochrony dla: Chojnowskiego Parku Krajobrazowego – zakończono I etap, (II etap zakończony będzie pod koniec 2005 r.), Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego, Kozienickiego Parku Krajobrazowego. Kampinoski Park Narodowy nie ma jeszcze uchwalonego nowego 20-letniego planu ochrony, natomiast do czasu ustanowienia tego planu sporządzane są roczne zadania ochronne na każdy kolejny rok kalendarzowy.

Plany ochrony opracowano i zatwierdzono dla parków: Brudzeńskiego, Mazowieckiego, oraz parków będących częściowo w granicach województwa, to jest Gostynińsko-Włocławskiego, Górzeńskiego-Lidzbarskiego, Podlaskiego Przełomu Bugu.

W parku Bolimowskim prace przygotowawcze dotyczą II etapu.

7.1.5 CEL SZCZEGÓŁOWY - Utworzenie nowych obszarów chronionych zgodnie z wymogami Europejskiej Sieci Ekologicznej NATURA 2000.

Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. Nr 229, poz. 2313) na podstawie art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody określono nazwę, położenie administracyjne, obszar i mapę obszaru, cel i przedmiot ochrony oraz sprawującego nadzór nad obszarem, wyznaczając tym samym obszary specjalnej ochrony ptaków Natura 2000. W województwie mazowieckim jest ich 9. Są to:

1. Dolina Środkowej Wisły (kod obszaru PLB140004), obejmująca obszar 28061,4ha w tym 25598,6 ha położonych w województwie mazowieckim.
2. Puszcza Kampinowska (kod obszaru PLC140001), obejmująca obszar 37469,7ha położony w województwie mazowieckim.
3. Doliny Omulwi i Płodownicy (kod obszaru PLB140005), obejmujące obszar 36568,6 ha w tym 34192,3 ha położonych w województwie mazowieckim.
4. Dolina Dolnego Bugu (kod obszaru PLB140001), obejmująca obszar 59999,5 ha w tym 38904,4 ha położonych w województwie mazowieckim.
5. Małopolski Przełom Wisły (kod obszaru PLB140006), obejmujący obszar 6418,8 ha w tym 1928,7 ha położonych w województwie mazowieckim.
6. Dolina Liwca (kod obszaru PLB140002), obejmująca obszar 23646,0 ha w tym 23640,6 ha położonych w województwie mazowieckim.
7. Puszcza Biała (kod obszaru PLB140007), obejmująca obszar 64101,6 ha położony w województwie mazowieckim.
8. Dolina Pilicy (kod obszaru PLB140003), obejmująca obszar 30833,0 ha w tym 27111,1 ha położonych w województwie mazowieckim.
9. Puszcza Piska (kod obszaru PLB280008), obejmująca obszar 171854,0ha, w tym 241,4 ha położonych w województwie mazowieckim.

Lista Obszarów ochrony siedlisk i gatunków została wysłana 1 maja 2004r. do akceptacji Komisji Europejskiej. W województwie mazowieckim zaproponowano ich 14. Propozycja rządowa obejmowała obszary: Bagno Całowanie, Baranie Góry, Dąbrowa Radziejowska, Dąbrowy Seroczyńskie, Ostoja Nadbużańska, Dolina Wkry, Dolina Zwoleński, Łęgi Czarnej Strugi, Olszyny Rumockie, Puszcza Kampinowska, Sikórz, Wydmy Lucynowsko-Mostowieckie, Kantor Stary, Krogulec.

Zgodnie z obowiązującym prawem na równi są traktowane obszary Natura 2000 zarówno już wyznaczone jak i projektowane - zgłoszone zarówno przez rząd jak i zgłoszone przez organizacje pozarządowe tzw. „Shadow List”.

Nowe obszary z „Shadow List” dla województwa mazowieckiego to:

- obszary specjalnej ochrony ptaków : Dolina Wkry i Mławki, Dolina Kostrzynia, Bagno Całowanie, Puszcza Kozienicka, Dolina Dolnej Narwi

- specjalne obszary ochrony siedlisk : Dolina Pilicy, Forty Modlińskie, Lasy Gostynińsko – Włocławskie, Puszcza Kozienicka, Przełom Wisły w Małopolsce, Wisła Środkowa, Pakość.

7.2 WNIOSKI DOTYCZĄCE REALIZACJI PRIORYTETÓW W RAMACH CELU GŁÓWNEGO – Utworzenie spójnego systemu obszarów chronionych

- **Priorytet - Uchwalenie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego uwzględniającego system obszarów chronionych.**

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego został przyjęty przez Sejmik Województwa Mazowieckiego uchwałą nr 65/2004 z 7.06.2005 r.

- **Priorytet - Utworzenie parków krajobrazowych.**

Obecnie trwają prace nad utworzeniem następujących parków krajobrazowych: Kurpiowskiego, Wiślańsko-Narwiańskiego, Doliny Środkowej Wisły, Dolnej Pilicy.

- **Priorytet- Powiększenie obszarów Parków Krajobrazowych: Nadbużańskiego (dolina Bugu do Zalewu Zegrzyńskiego i Puszcza Biała), Górznięsko-Lidzbarskiego i Bolimowskiego.**

Powierzchnia Parków Krajobrazowych w latach 2003-2004 nie zwiększyła się.

- **Priorytet - Utworzenie obszarów chronionego krajobrazu obejmujących : dolinę rzeki Bzury, Liwca, Kostrzynia, Świdra, Okrzemki, Orzyca, a także fragment Równiny Kurpiowskiej oraz kompleksy położone w gminach Jadów, Strachówka, Poświętne, Dobre i Stanisławów.**

W latach 2003-2004 nie zostały utworzone nowe obszary chronionego krajobrazu.

- **Priorytet-Opracowanie planów ochrony Kampinoskiego Parku Narodowego i parków Krajobrazowych: Mazowieckiego, Chojnowskiego, Nadbużańskiego i Kozienickiego.**

Na terenie Mazowsza przystąpiono do wykonania planów ochrony dla:

- Mazowieckiego Parku Krajobrazowego im. Czesława Łaszka, lata 2002 – 2003, (wykonany),
- Chojnowskiego Parku Krajobrazowego (realizacja I etapu),
- Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego,
- Kozienickiego Parku Krajobrazowego.

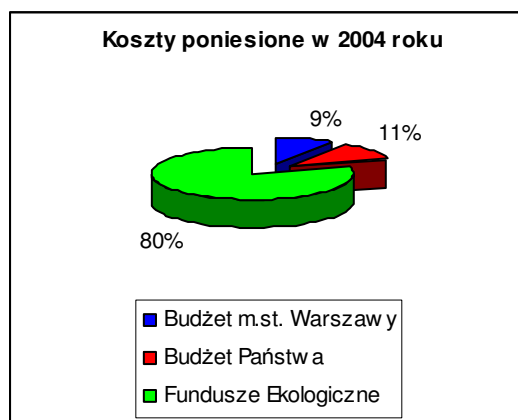
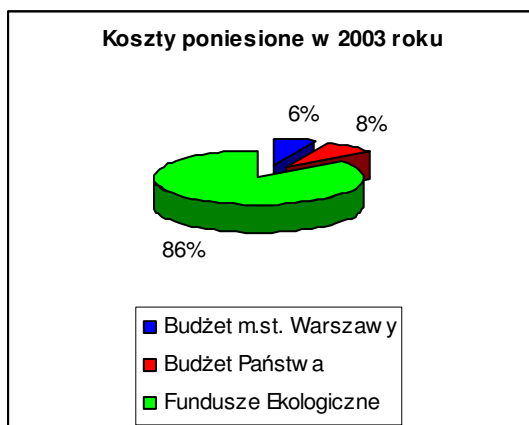
Kampinoski Park Narodowy nie ma jeszcze uchwalonego nowego 20-letniego planu ochrony.

7.3 ANALIZA KOSZTÓW REALIZACJI CELU GŁÓWNEGO – Utworzenie spójnego systemu obszarów chronionych

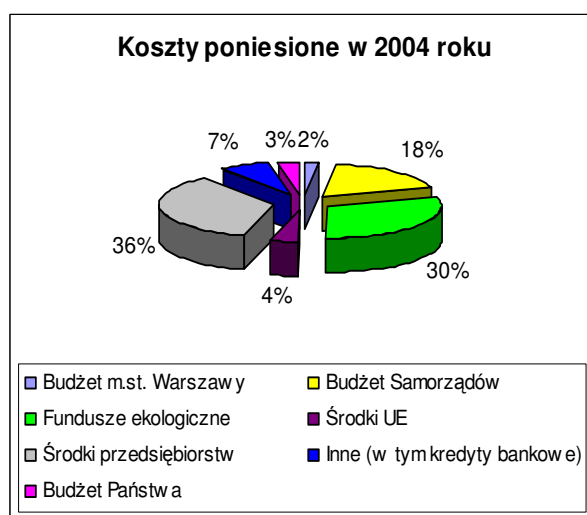
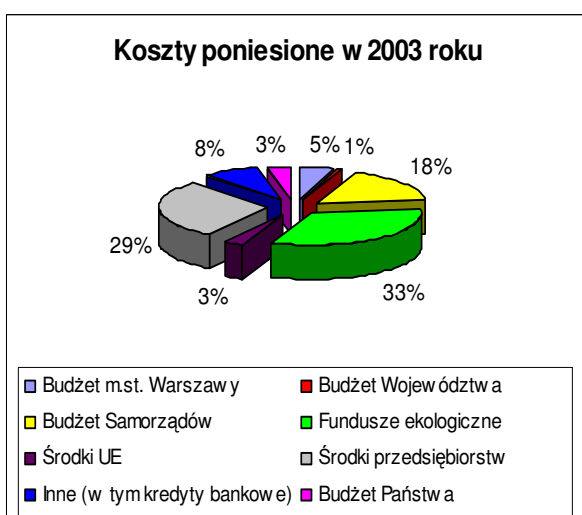
- koszty planowane – 14,45 mln zł
- koszty realizacji zamieszczone w raporcie – 3,41 mln zł
- % realizacji – **23,6 %**
- przyczyny niskiego współczynnika realizacji:
 - brak realizacji zadania - dotyczy zadania:

- ✓ Wzmocnienie etatowe oraz zapewnienie zaplecza technicznego komórek organizacyjnych do spraw ochrony przyrody, które będą zarządzały obszarami sieci Natura 2000.
- brak danych - dotyczy zadania:
 - ✓ Wdrożenie sieci obszarów Natura 200 w województwie.

Koszty poniesione na realizację celu „Utworzenie spójnego systemu obszarów chronionych” - według źródeł finansowania:

Koszty ogółem poniesione na wszystkie cele zawarte w Programie Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego wg źródeł finansowania:

Środki finansowe Budżetu Województwa w roku 2004 zostały włączone do kategorii „Inne (w tym kredyty bankowe)”, ponieważ ich wartość po przeliczeniu na procenty nie przekroczyła 1%.

IX. Wnioski

1. Określenie niezbędnych działań na dalsze lata

Dwa lata to zbyt krótki okres do osiągnięcia widocznej poprawy stanu środowiska przy jednoczesnym zachowaniu zasady zrównoważonego rozwoju.

Niewątpliwie przystąpienie Polski do Unii Europejskiej stanowi silny bodziec w poszukiwaniu rozwiązań ukierunkowanych na wykorzystanie funduszy unijnych, które od 2005 roku powinny być dominujące w strukturze wydatków na ochronę środowiska i gospodarkę wodną (w poprzednich latach największy udział w dofinansowaniu przedsięwzięć jednostek samorządu terytorialnego miały fundusze ekologiczne – NFOSiGW, WFOŚiGW, PFOŚiGW, GFOŚiGW, Ekofundusz). W 2004 roku na realizację przedsięwzięć z tej dziedziny zostały przyznane znaczne środki UE (ponad 700 mln zł).

Cele uwzględnione w Wojewódzkim Programie Ochrony Środowiska, dla swojej realizacji, wymagają kontynuacji działań już podjętych, uzupełnienia o dodatkowe zadania, ale przede wszystkim przyspieszenia działań trudnych, wymagających konsultacji i uzgodnień ze społecznościami lokalnymi, jednostkami samorządowymi (ustalanie nowych obszarów chronionych, inwestycje służące uporządkowaniu gospodarki odpadami). Nie bez znaczenia jest również pomoc Państwa np. w promowaniu odnawialnych źródeł energii.

Realizacja przedsięwzięć z ochrony środowiska jest procesem bardzo kosztownym, a efekty ekologiczne tych poczynań mogą być widoczne dopiero za kilka lat.

Do najważniejszych zadań, które powinny być zrealizowane dla osiągnięcia zamierzonych celów (również zgodnie z zapisami: Polityki Ekologicznej Państwa, Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego oraz propozycjami Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska) należą:

Cel główny (1) - Zmniejszenie zanieczyszczeń środowiska

- ✓ pilne zmniejszenie emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych poprzez prowadzenie polityki preferencyjnej dla komunikacji zbiorowej, budowę obwodnic wokół miast, racjonalizację przewozów oraz zwiększenie udziału transportu szynowego w przewozach osób i towarów,
- ✓ wprowadzenie monitoringu emisji zanieczyszczeń na najważniejszych źródłach takich, jak: ciepłownie, elektrociepłownie i kotłownie w celu eliminacji przekroczeń,
- ✓ inwentaryzacja wszystkich źródeł niskiej emisji jako elementu prowadzącego do modernizacji tych źródeł, bądź ich likwidacji,
- ✓ dalszy monitoring emisji zanieczyszczeń powietrza, który pozwoli prawidłowo ocenić jego stan oraz podjąć odpowiednie działania,
- ✓ wprowadzenie przedsięwzięć zmierzających do wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w tym energii geotermalnej,
- ✓ ograniczenie „niskiej emisji” (w Warszawie i miastach z centralnym systemem grzewczym) substancji do powietrza poprzez podłączenie obiektów do miejskiej sieci ciepłej oraz zmianę czynnika grzewczego z paliwa stałego na gazowe lub olejowe (dotyczy Warszawy, Płocka, Radomia, Koźienic, Ostrołęki, Nowego Dworu Gdańskiego),
- ✓ rekultywacja terenów po byłych bazach wojsk radzieckich,

- ✓ realizacja likwidacji mogilników i rekultywacji terenów po tych obiektach,
- ✓ kompleksowa rekultywacja starych składowisk, wraz z ich zadrzewieniem i zakrzewieniem (sukcesywnie od 2003 roku),
- ✓ organizowanie sieci regionalnych składowisk komunalnych spełniających wymogi ochrony środowiska tylko dla odpadów przetworzonych zawierających do 5 % frakcji organicznych i wartości opalowej poniżej 6000 kJ/kg,
- ✓ prowadzenie selektywnej zbiórki i zagospodarowania odpadów deponowanych na składowiskach,
- ✓ tworzenie systemu zintegrowanej sieci zakładów przeróbki odpadów, szczególnie odpadów niebezpiecznych,
- ✓ wyposażenie aglomeracji (o równoważnej liczbie mieszkańców równej i powyżej 2000) w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalnie ścieków zgodnie z Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków Komunalnych,
- ✓ ograniczenie spływu zanieczyszczeń azotowych ze źródeł rolniczych przez kontynuację budowy płyt obornikowych i zbiorników na gnojówkę,
- ✓ stosowanie zasady „skojarzonego działania” w stosunku do zadań dotyczących wodociągowania i kanalizacji wsi,
- ✓ budowa ochronnych systemów kanalizacyjnych zbiorników wodnych m.in. Domaniów, Soczewka, Ruda, Nowe Miasto oraz jezior w powiatach: płockim, gostyńskim, sierpeckim, a także rzek wykorzystywanych w celach rekreacyjnych,
- ✓ eliminacja zrzutu substancji niebezpiecznych do wód ze źródeł przemysłowych,
- ✓ kontynuacja wyłączania z eksploatacji pojazdów i maszyn o ponadnormatywnej hałaśliwości,
- ✓ opracowanie i wdrażanie programów ograniczeń hałasu dla miast zagrożonych ponadnormatywnym hałasem,
- ✓ stosowanie zasad Dobrej Praktyki Rolniczej.

Cel główny (2) - Racjonalna gospodarka wodna

- ✓ wspieranie działań stymulujących rozwój małej retencji, obejmujących: odbudowę zdewastowanych obiektów, modernizację funkcjonujących urządzeń oraz realizację nowych przedsięwzięć, w tym rozwój małej energetyki wodnej (zaktualizowany „Program małej retencji dla województwa mazowieckiego” przewiduje budowę, odbudowę i modernizację ok. 500 obiektów, w tym zbiorników o łącznej pow. 4,2 tys.ha),
- ✓ zaniechanie nieuzasadnionego wykorzystania wód podziemnych na cele przemysłowe,
- ✓ opracowanie planów gospodarowania wodami w dorzeczu Wisły oraz systemu kontroli w tym zakresie (wdrożenie katastru wodnego),
- ✓ zmniejszenie narastającego deficytu wód powierzchniowych poprzez budowę zbiorników wodnych m.in.: Regimin na rzece Łydyni, Wykrot na rzece Rozoga, Niewiadoma na rzece Cetyni, Strzegowo-Unierzyż na rzece Wkrze,
- ✓ rozdzielenie kanalizacji ogólnospławnej na kanalizacje sanitarną oraz wód opadowych w szczególności w miastach,
- ✓ renaturyzacja przekształconych odcinków rzek i terenów zalewowych,
- ✓ ochrona siedlisk bagiennych i podmokłych oraz obszarów wododziałowych,
- ✓ rozpoznanie lokalnych zagrożeń oraz ograniczenie eksploatacji wód piętra trzeciorzędowego (m.in. centralna część Niecki Warszawskiej) stanowiących zasoby strategiczne, w celu zachowania dotychczasowej jakości tych wód,

- ✓ wprowadzanie zamkniętych obiegów wody w przemyśle oraz wodoszczelnych technologii,
- ✓ przedsięwzięcia modernizacyjne w systemach zaopatrzenia miast w wodę, ukierunkowane na zmniejszenie strat wody.

Cel główny (3) - Zwiększenie lesistości i ochrona lasów

- ✓ opracowanie wojewódzkiego programu zwiększenia lesistości,
- ✓ opracowanie kompleksowego monitoringu gospodarki leśnej,
- ✓ wyznaczanie, tworzenie i powiększanie zwartych kompleksów leśnych oraz leśnych pasów izolacyjnych,
- ✓ prowadzenie gospodarki leśnej zgodnie z zasadami proekologicznymi szczególnie na terenie lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa,
- ✓ zahamowanie urbanizacji terenów leśnych w otoczeniu aglomeracji warszawskiej.

Cel główny (4) - Poprawa stanu bezpieczeństwa ekologicznego

- ✓ zwiększenie ilości inwestycji związanych z budową i modernizacją wałów przeciwpowodziowych na rzekach: Wisła, Narew, Bug, Pilica, Bzura, Utrata (niezbędny duży udział środków unijnych),
- ✓ kontynuacja robót związanych z utrzymaniem rzek m.in. udrażnianie przepływu, roboty pogłębiarskie, remonty funkcjonujących urządzeń wodnych,
- ✓ wyznaczanie lokalizacji polderów zalewowych przy głównych rzekach województwa, umożliwiających kontrolowane ograniczenie skutków powodzi na terenach zabudowanych (zgodnie z Planem Ochrony Przeciwpowodziowej),
- ✓ sukcesywne modernizowanie (wymiana, uzupełnienie) sprzętu dla jednostek ochotniczych straży pożarnych,
- ✓ rozszerzenie informacji i szkoleń dla społeczeństwa w zakresie zagrożeń wynikających z poważnych awarii przemysłowych,
- ✓ budowa przy głównych drogach w pobliżu dużych miast parkingów dla pojazdów przewożących materiały niebezpieczne.

Cel główny (5) - Podnoszenie poziomu wiedzy ekologicznej

- ✓ rozszerzenie zakresu szkoleń dla pracowników administracji publicznej w zakresie efektywności energetycznej,
- ✓ organizowanie akcji promocyjnych i konkursów w zakresie efektywności energetycznej,
- ✓ upowszechnianie w społeczeństwie wiedzy o ochronie lasu,
- ✓ kształtowanie proekologicznych wzorców konsumpcji w gospodarstwie domowym prowadzących do zmniejszenia ilości odpadów i ich segregacji
- ✓ działania na rzecz wzrostu świadomości ekologicznej społeczności lokalnych, władz szczebla lokalnego w zakresie zrozumienia celów ochrony przyrody i różnorodności biologicznej,
- ✓ stałe podejmowanie działań informacyjnych, promocyjnych, edukacyjnych w formie audycji i publikacji w środkach masowego przekazu, kursów, szkoleń, wystaw, konkursów, imprez masowych i in.

Cel główny (6) - Rozwój proekologicznych form działalności gospodarczej

- ✓ zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii do produkcji energii elektrycznej i ciepła (zgodnie z programami wykonawczymi do „Strategii rozwoju energetyki odnawialnej”),
- ✓ wspieranie wykorzystania zasobów wód termalnych jako ekologicznego źródła ciepła,
- ✓ opracowanie programu obniżenia energochłonności przewozów osobowych i towarowych,
- ✓ wspieranie form rolnictwa ekologicznego i zintegrowanego, kontynuowanie realizacji programu „Rozwój rolnictwa ekologicznego na Mazowszu”,
- ✓ działania na rzecz utrzymania tradycyjnego, urozmaiconego krajobrazu rolniczego, w tym zachowanie tradycyjnych praktyk gospodarczych na terenach przyrodniczo cennych (realizacja Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich),
- ✓ opracowanie programów rozwoju usług turystycznych dla Kampinoskiego Parku Narodowego, parków krajobrazowych,
- ✓ działania w zakresie ograniczenia materiałochłonności i energochłonności produkcji.

Cel główny (7) - Utworzenie spójnego systemu obszarów chronionych

- ✓ zwiększenie powierzchni prawnie chronionych poprzez:
 - objęcie ochroną parków krajobrazowych: *Kurpiowskiego Parku Krajobrazowego* (dolina Omulwi i Płodownicy wraz z fragmentami Puszczy Kurpiowskiej), *Wiślańsko-Narwiańskiego Parku Krajobrazowego im. Książąt Mazowieckich* (dolina Wisły na odcinku od Płocka do Warszawy), Parku krajobrazowego „Dolina Środkowej Wisły” (tereny od ujścia rzeki Świder do Puław), *Parku Krajobrazowego Dolnej Pilicy* obejmującego dolinę dolnej Pilicy, *Parku Krajobrazowego im. Józefa Chełmońskiego* lub alternatywnie kompleksu zespołów przyrodniczo-krajobrazowych nawiązujących do obrazów Józefa Chełmońskiego, dolinę Narwi wraz z kompleksem bagienno-łąkowym „Pulwy”, dolinę Wisły na odcinku granicznym z województwem lubelskim (Małopolski Przełom Wisły), fragment lasów łukowskich,
 - powiększenie parków krajobrazowych: Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego, Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego i Bolimowskiego Parku Krajobrazowego,
 - objęcie ochroną Europejskiej Sieci Ekologicznej NATURA 2000 (na podstawie kryteriów zawartych w dyrektywach tzw. ptasiej i siedliskowej – ok.10% powierzchni województwa),
 - objęcie ochroną obszarów chronionego krajobrazu, obejmujących: dolinę rzeki Bzury, Liwca, Kostrzynia, Świdra, Okrzemki i Orzyca, a także fragment Równiny Kurpiowskiej oraz kompleksy leśne położone w gminach: Jadów, Strachówka, Poświętne, Dobrze i Stanisławów. Obszary te będą pełniły funkcję korytarzy ekologicznych między parkami krajobrazowymi istniejącymi i projektowanymi a obszarami chronionego krajobrazu.

- ✓ wzmocnienie etatowe oraz zapewnienie zaplecza technicznego komórek organizacyjnych do spraw ochrony przyrody, które będą zarządzały obszarami Natura 2000,
- ✓ opracowanie planów ochrony dla obszarów Natura 2000,
- ✓ inwentaryzacje i dokumentacje starych alei przydrożnych oraz miejskich parków zabytkowych na terenie Mazowsza.

2. Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska

Program ochrony środowiska dla Województwa Mazowieckiego został zatwierdzony pod koniec 2003 roku. Jako dokument otwarty, o znaczeniu regionalnym powinien uwzględniać wszystkie zmiany i kierunki działań w Województwie.

Przystąpienie Polski do struktur Unii Europejskiej w 2004 roku stymuluje do poszukiwania rozwiązań ukierunkowanych na wykorzystanie funduszy unijnych w celu realizacji polityki ekologicznej województwa wraz z uwzględnieniem zasad programowania wynikających z polityki spójności UE. Nie bez znaczenia pozostaje również fakt aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego, której weryfikację, oprócz oczywistych zmian uwarunkowań zewnętrznych, determinują także procesy programowania na poziomie krajowym. Powstające na szczeblu rządowym dokumenty, tj.: Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego, Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju oraz Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007-2013 stwarzają nowy, niezwykle ważny układ odniesienia dla programowania rozwoju regionu mazowieckiego. Dlatego też powinny znaleźć odzwierciedlenie w zaktualizowanych strategiach województwa jak również innych programach regionalnych, w tym w Programie Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego.

Potrzeba aktualizacji Programu związana jest również z dalszą decentralizacją programowania rozwoju regionalnego (dotychczasowy ZPORR zostanie zastąpiony 16 Regionalnymi Programami Operacyjnymi).

Również Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa (przyjęty Uchwałą Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 7 czerwca 2005 roku) wytycza nowe kierunki zagospodarowania przestrzennego, których uwzględnienie i kontynuowanie jest podstawowym zadaniem każdego dokumentu planistycznego tworzonego w obrębie województwa (programy, strategie, plany zagospodarowania przestrzennego gmin i in.). Niezbędnym więc wydaje się weryfikacja priorytetów i zadań zapisanych w Programie Ochrony Środowiska, tym bardziej, że część z nich wymaga realizacji na szczeblu Państwa, a nie województwa (zadania z Programu Wykonawczego do II Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2002-2010).

Program powinien być uzupełniony o wszystkie zadania przewidziane do realizacji przy udziale funduszy unijnych na terenie województwa, a dla zapewnienia spójności z wyżej wymienionymi dokumentami planistycznymi, zaktualizowany Program Ochrony Środowiska powinien obowiązywać od 2007 roku.

X. Literatura

- II Polityka Ekologiczna Państwa, Warszawa czerwiec 2000 r.,
- Program Wykonawczy do II Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2002-2010, Warszawa, listopad 2002 r.,
- Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020 (zaktualizowana), Warszawa, sierpień 2005 r.,
- Sprawozdanie za rok 2003 z działalności Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie, Warszawa 2004 r.,
- Sprawozdanie za rok 2004 z działalności Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie, Warszawa 2005 r.,
- Stan Środowiska w Województwie Mazowieckim w 2003 roku – Opracowanie przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie,
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego 2004 r., Warszawa 2004 r.,
- Plan Gospodarki Odpadami w Województwie Mazowieckim na lata 2004 – 2011r.,
- Program Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego, grudzień 2003 r.,
- Raport Urzędu Regulacji Energetyki (URE), www.ure.gov.pl
- Program Małej Retencji Wodnej dla Województwa Mazowieckiego (synteza), Warszawa, grudzień 2005 r.,
- Sprawozdanie z działalności Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w 2003 roku,
- Sprawozdanie z działalności Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w 2004 roku,
- Sprawozdanie z realizacji krajowego planu gospodarki odpadami za okres od 29 października 2002 r. do 29 października 2004 r., Warszawa, styczeń 2005r.,
- Broszura informacyjna skierowana do administracji państwowej dot. Przepisów dyrektywy 76/464/EWG i jej dyrektyw „córek”, www.mos.gov.pl
- Sprawozdanie roczne z realizacji Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2001-2006 za 2004 rok., Warszawa, czerwiec 2005 r.,
- Ochrona środowiska 2002. Informacje i opracowania statystyczne. GUS. Warszawa, 2003 r.,
- Ochrona środowiska 2003. Informacje i opracowania statystyczne. GUS. Warszawa, 2004 r.,
- Raport: „Informacja o stanie realizacji funduszy strukturalnych UE w wybranych nowych państwach członkowskich (Konferencja międzynarodowa – marzec 2005 r.) www.fundusze-strukturalne.gov.pl/RAPORTY/,
- Prezentacja „Projekty z zakresu ochrony środowiska w Programach Operacyjnych i Funduszu Spójności” – Ministerstwo Środowiska, Departament Integracji Europejskiej,
- Materiał informacyjny z konferencji „Inauguracja Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego na Mazowszu” – 01.06.2004, Warszawa (Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego – Departament Funduszy Strukturalnych i Pomocowych), www.mazovia.pl
- Materiał informacyjny z konferencji „Pierwszy rok funkcjonowania Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego na Mazowszu” – 12.01.2005, Warszawa (Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego – Departament Funduszy Strukturalnych i Pomocowych), www.mazovia.pl

- Raport: „Polska w Unii Europejskiej – doświadczenia pierwszego roku członkostwa” (Urząd Komitetu Integracji Europejskiej), www.ukie.gov.pl
 - Fundusze na Mazowszu – Biuletyn,
 - Informacja o realizacji Funduszu Spójności w IV kwartale 2004 r. (stan na 31.12.2004) Ministerstwo Gospodarki i Pracy, www.fundusze-strukturalne.gov.pl
 - Raport z postępu wdrażania „Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG III A/TACIS CBC 2004-2006” za rok 2004, Warszawa, maj 2005r.,
 - Kontrakt dla Województwa Mazowieckiego za rok 2004
 - Kontrakt Wojewódzki dla Województwa Mazowieckiego na lata 2005 – 2006.
-
- Źródła internetowe :
 - www.wios.warszawa.pl
 - www.mos.gov.pl
 - www.lp.gov.pl
 - www.rzgw.warszawa.pl
 - www.bip.miol.gov.pl
 - www.lasy.warszawa.pl
 - www.lasy.radom.pl
 - www.stat.gov.pl
 - www.ure.gov.pl
 - www.mazovia.pl
 - www.ukie.gov.pl
 - www.fundusze-strukturalne.gov.pl
 - www.cios.gov.pl
 - www.arimr.gov.pl

